BX
2349
.D74
1715
JESUITICA

j. B. keijnoogen

H. DREXELII.

S. J.

PRODROMUS AETERNITATIS;

MORTIS NUNTIUS

SANIS ÆGROTIS ET MORIBUNDIS.

OPERUM

TOMUS II.

COLONIÆ,

Apud BALTHASAREM ab EGMOND.

M D C C X

LIBRARY. ASCETICAL WORKS. D
BOSTON COLLEGE IHS
BOSTON COLLEGE DOMESTIC LIBRARY HIGH SCHOOL
248.11

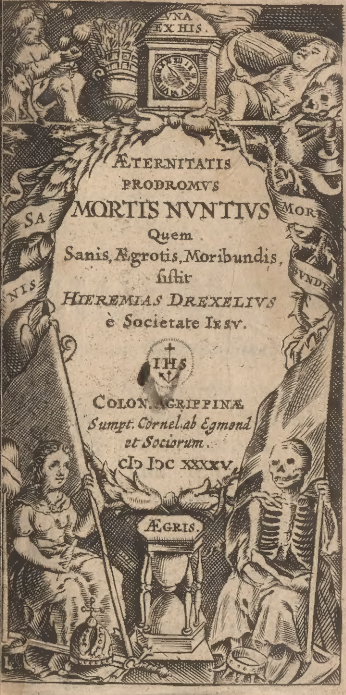

ÆTERNITATIS PRODROMVS
MORTIS NVNTIVS

Quem
Sanis, Ægrotis, Moribundis,
sistit
HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

IHS

COLON. AGRIPPINÆ
Sumpt. Cornel. ab Egmond
et Sociorum.
CIƆ IƆC XXXXV.

SERENISSIMÆ
PRINCIPI
ELISABETHÆ,
SERENISSIMI
PRINCIPIS
MAXIMILIANI,
Comitis Palatini, utriusque Bavariæ Ducis, & Electoris Conjugi;

LOTHARINGIÆ AC BARRÆ DUCI,

Dominæ Clementissimæ.

ANte annos non adeo multos, Serenissima Princeps, initium felix accepit laudatissimi exempli Sodalitas, quæ Serenissimi nominis auspiciis & nata, & maximis jam incrementis educata est. Ita prorsus Aula Theodosiana, pia, sancta reflorescit. Novus hic rerum ordo est. Jam ab Aula Philosophia, seu Mortis meditatio prodit, quæ olim

 è scho-

è ſcholis petebatur. Nimirum Ser^{ti} V^{ræ} parum fuit hactenus, mortem meditari; alios etiam eadem utiliſſima meditatione imbuere; ipſos etiam mortuos Immortalibus beneficiis ornare inſtituit.

Suidas. mihi pag. 647. col. 1.

Suidas, velut rem miriſſimam recenſet, quod mortuus vivum occiderit: mirer ergo magis, ſi vivus mortuum vita donarit. Niconi pugili, qui mille quadringentas coronas variis certaminibus obtinuit, ſtatua fuit locata. Hanc Niconis æmulus iniquiſſimis oculis ferens, etiam verberare cœpit, perinde ſi Niconem ipſum plagis, expoſitum ſauciaret, Statua vi verberum quaſſata & loco mota in furentem adverſarium ruit, miſerumque obtrivit. Ita vivum jugulavit mortuus memorando ſupplicio.

E diverſo nobiliſſima Sodalitas (cujus fundamenta cum

Sereniſſimo conjuge, Serenitas Veſtra poſuit) quicquid Mortis aut mortuorum eſt, non tantum non probro afficit, nec inter nauſeanda numerat, ſed ampliſſimis inſuper honoribus illuſtrat. Auſim dicere: Veſtra Serenitas amabilem facit Mortis memoriam. Atque hic fides oculis haberi poteſt. Quiſquis templum illius, quam dixi, Sodalitatis ingreditur, quid niſi meram Mortis imaginem cernit? Mortem omnia loquuntur, ſubſellia, picturæ, parietes, aræ, epicedia, inferiæ, labara, veſtes ſacræ; quicquid demum oculos incurrit, Mortis admonet. Neque tantum parietes & altaria, in ritum lugubrem atro velamine veſtiuntur, ſed exeſas mortuorum calvas, & pictos cadaverum cineres, ubique monſtrant ingreſſis, & mortalitatis memoriam tacite inſtillant non ſine ſuavi ad Libitinam affectu.

Hoc laudabilissimum est studium, in Principibus summè admirandum; hoc agitur, ut vivos memoria mortuorum, & mortuos sur agia vivorum quam plurimum juvent: tam præclaro quam pio consilio, & de illis & de istis optime merendi. Ita vivi ad beatam mortem erudiuntur, mortui ad vitam beatam provehuntur religiosissima munificentia. Hoc enim hujus est instituti, piis manibus exilium deprecari, & mortuos ad vitam non hanc mortalem, sed immortalam illam pœnis evocare.

Neque in unam solummodo hanc urbem, hæc sese beneficentia effundit. Omnem hunc Orbem Principalis ista liberalitas complexa est, neque enim pro unius tantum oppidi, aut provinciæ defunctis, eleemosynæ & preces funduntur;

longius abeunt, ulterius excurrunt; Orbem universum amplectuntur tam pia in defunctos subsidia.

Sed ego hîc loquendi vices dignioribus tribuo. Loquantur nobilissimi viri fæminæque, magno numero, & ardentibus studiis suorum Principum exempla æmulantes. Illorum omnium pæne unus hic sermo est: *Quod Serenissimus Elector Maximilianus & Serenissima conjux Elisabetha liberalissime cœperunt, id religiosissime etiamnum perseverant. Et pecunias suas, & suas lacrimas piis Manibus impendunt; inter se certantibus Liberalitate & Pietate. In levi fuit Serenissimis Ducibus opes ad hoc instituti affundere; sua ipsi etiam virtute, & luculentis exemplis istud in defunctos studium mirifice in dies confirmant. Plurimum darent, etiamsi nihil præter exem-*

plum huc conferrent. Nunc illud Ecclesiastæ, & oculis & animo
Ecc. c. 7. v. 3. *nostro fixissimum inhæret:* Melius esse, ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. *Hoc nos pietas nostrorum Principum docet, quos in lugubri hac æde tam crebros, & pæne quotidianos habemus comprecatores. Quin ergo sequimur tantorum Principum vestigia; an sequi nos pudet, cum præeunt, viamque signant sidera tam illustria?* Hos sermones est audire: sermones tantum? è verbis facta fiunt. Nam sodalitium illud florentissimum in eam nunc amplitudinem excrevit, ut locus cetera non angustus confertæ multitudini non raro desit, nunquam desint homines loco. Ipsi hic testes oculi loquuntur.

Baron. to. 10. Anno 984. n. 5. Neque vero novitium, quod forte quis putet, hoc institutum est. Ante annos sexcentos, Joanne XIV. summo Ponti-

Pontifice, Anno Christiano 984, Romæ sodalitium ejuscemodi coaluit, in quo etiam maximi Præsules sua nomina profiteri non erubuerunt. Extat hodieque in æde sanctorum Cosmæ & Damiani tabula marmorea, quæ Sodalitatem illam, defunctorum bono, asserit constitutam.

Revixit hoc ævo tam pia in defunctos commiseratio, quam Monachium, ad suorum Principum exempla compositum, certatim exhibet, docetque, *Sanctam & salubrem esse cogitationem pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* 2. Macchab. c. 12. v. 46.

Sunt qui suam in alios misericordiam testentur, sed in rebus corporis tantum, suam alii solum in rebus animi; Sodalitas illa utrumque amplexa, & hoc & illud ingenti cum laude præstat, neque enim defunctos precibus tantum ac votis, sed etiam censu

ac eleemoſynis liberaliter ſtudet adjuvare. Quid ni beatos eſſe dixerim hos tales, nec uno nomine beatos? Multiplici ſane oraculo, *Beati miſericordes*, ii præſertim qui ſic curant mortuos, ut vivis minime deſint? ita juvant vivos, ut mortuis benigniſſime ſuccurrant. Eo ſpectat hæc Sodalitas, cujus aſſiduum eſt exercitium, *Mortem meditari*, & *mortuis opitulari.*

Hæc vere Chriſtiana philoſophia eſt, quotidie vaſa conclamare; quovis momento Mortis falcem expectare; diem ultimum non quaſi pœnam, ſed quaſi naturæ legem aſpicere animo ſemper ad Æternitatem intento. Utinam hanc philoſophiam tandem capiant ii præcipue, qui per omnem vitam nec vivere diſcunt, nec mori: omnia tanquam mortales timent, tanquam immortales concupiſcunt,

ſcunt, nec quidquam minus cogitant, quam quod maxime diſcendum, *Mori.* Alia præcepta tradit hæc Sodalitas, cujus omnes conventus non aliud habent initium, non finem alium, quam *Memoriam Mortis.*

Et hæc me cauſa impulit, cur hunc Æternitatis Prodromum, Mortis nuntium Serenitati Veſtræ potiſſimum inſcriberem, quæ mortuorum tam benignam ſuſcepit curam. His certe tam Chriſtianis ſtudiis jam pridem debebatur hæc ſcriptio, à mortuorum ſacris minime aliena. Varia hic monita ſunt, ſed quæ omnia unum hoc doceant, *Mortem prævidere, & mortalia deſpicere.* Quod vero alias, hoc iterum ſubmiſſiſſime rogo, ut ſub Sereniſſimi nominis tutela, quæ Æternitatem in publicum eduxit, etiam Æternitatis Prodromo in lucem evolare liceat. Monachii

nachii, die altera Novembris, piorum Manium memoriæ ſacra. Anno à Virginis partu M. DC. XXVIII.

Serenitatis Veſtræ infimus cliens,

HIEREMIAS DREXELIUS, è Societate JESU,

BENE-

BENEVOLO LECTORI.

Mortis nuntium tibi sisto, mi Lector; sed nuntium forsan ingratum. Ne trepida: fiet gratissimus. Ægrotas? suo hic nuntius venit tempore. Moreris? tempore tunc maxime suo adest. Atqui, ais, sanus sum. Nihilominus hunc tibi nuntium sisto, & quidem tuo bono, Sanus hunc longe utilius nosse disces, quam ægrotus, quam moribundus. Quare, rogo te, liceat Reginæ Maximæ legato familiarius tecum agere, dum sanus es; & ausim promittere ægrotum te, moribundum te vix quidquam terrebit. Ergo

Vive memor mortis, uti sis & memor salutis. Ausonius.

Neminem mors magis perterrefacit, quam à quo minus expectatur. Hoc te, Lector, volui non nescire, & optime valere: tibi & Deo vivere.

AD

AD

CAPUT I.

Imago I.

SANIS

Sic

Considerandа.

A. *Mors sanis fortasse dormit? cavete; evigilate subito.*

B. *Sani tripudiant, non ægri; viaticum ad vitia est sanitas.*

C. *Coturnicum pluviæ, sanorum & otiosorum subserviunt gulæ.*

D. *Favonius blanditur, & flores spirat: sed hoc quamdiu?*

E. *Nunc Phœbus ridet, sed risum hunc sequetur nubium fletus.*

F. *Virtuti sanus sæpe contumax aries, vitiis cerea virgo est.*

G. *Insaniam hilarem ad momentum insaniunt; sed pendet ab hoc momento* Æternitas.

E
D
F
C
B
G

CAPUT I.
MORTIS MEMORIA PROPONITUR SANIS

Parag. I. Lectori lux, & ingressus ad sermonem.

MORBO & Morti solatia innumeri scripsere. Idem ego facere meditor. Sed tantum abest, ut illi me absterreant, ut etiam provocent ad scribendum. Alii qui horum scriptorum (cum venia dixerim) prolixi nimis sunt, & ægrotum aut ægrotaturum infinitis præceptionibus onerant. Alii brevitatis non adeo obliti, sed ordinis, quem nimis concinnum volunt & accuratum. minus offendissent, si scivissent manum
Plin. l. 35. c. 10. post init. amovere de tabula, quod in Protogene Apelles desiderabat. Alii multa præclare disserunt, sed non satis, sic dicam, practice. Theoriam alibi commendemus; hic agere oportet & pro verbis monstrare facta. Alii ægris aut moribundis meros pæne terrores, formidines meras objiciunt, & exanimant etiamnum spirantes. Voti tui, mi Lector, scio esse, ad Mortem præparari quam fieri potest levissimis impendiis. Voto tuo respondere conabor, &

Breviter

Breviter, *Ordine*, *Hilariter*, ad Mortis ostium te ducam, ut pæne non sentias te duci. *Breviter* quidem; nam libellum scripturus sum, non librum, & libellum manuarium, qui suo domino nunquam non ad manus sit. *Ordine* non stricto illo & exquisito, sed, ut ita dicam, confuso. Ordo viæ est, etiam cum per ambages itur, præsertim si sint amœnæ. *Hilariter*; nec enim religioni ducam, etiam versiculos & epigrammata rei opportuna miscere: stilum jacentem illum & flaccidum subinde temperare expediet erectiore, & hilaritatem non abhorrente. Hæc in antecessum debui præmonere.

§. 2. *Quotidiana mortis memoria.*

Beatus ille, qui semper & ubique sic vivit, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram consumat. Epictetus sapientissime hoc docens: Mors, inquit, & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie versentur; omnium vero maxime mors. Sic nihil unquam humile cogitabis, nec impense cupies quicquam. Epictet. Enchir. c. 28.

Miselli homunculi, quid longas spes præcipitis, quid tantam suscipitis rerũ molem? cras forsitan futuri favilla & cinis. Cautos fige pedes, ô homo; illa atra Diva, cuique nostrûm super caput quotidie stat, & ultimas vitalis clepsydræ arenulas insopito & pervigili oculo expectat, & tu non expectes illam?

Ortum quicquid habet, finem timet
Ibimus omnes.
Ibimus; immensis urnam quatit Æa-
cus umbris.

Neque ætas ulla delinit mortem. Cum nascimur, subjicimur huic tributo, & mortis sumus stipendiarii: Imo

------ cum tremuli sese oculi exerunt
Primævamque avidi percipiunt diem

tunc sane incipimus mori. Eadem mors reginæ imminet, quæ ancillæ.
Horat. lib. 1. epist. 4. Itaque omnem crede diem tibi diluxisse supremum. Dic omni vespere: Hodie ito ad ostium æternitatis.

§. 3. *Memoria mortis, potens in omnia peccata pharmacum.*

OMnem sensum voluptatis excutit seria mortis recordatio, & in absynthium mella vertit. Chrysostomus id asserens: Mortis futuræ expectatio, inquit, haud quaquam sinit, ut quas in manibus habent voluptates seu delitias sentiant. Et vero quid non potest, non extremis digitis, ac quasi per capillum, sed toto mors corpore cogitata? Nulli hæc ætati parcit, nulli dignitati. Hic decedit juvenis, infans alter, senex alius, Ille ferro, veneno alius aut lapsu, lento alius stillicidio, celeri alius, & tanquam valido imbre, aut fluctibus oppressus, aut fulmine tactus jacet. Inter tam dubia, tam varia

Chrys. tom. 5. serm. de nequitia depulsa initio, mihi p. 678.

varia, tam ſubita, quæ ſecuritas? aut quis peccandi animus inter tam incerta? Quid? quod quotidie morimur. Clepſydram cogita, ſive veterem aqueam, ſive recentiorem arenariam: nonne per ſtillicidia & arenas pars ſuperior evacuatur, impletur inferior? Idem de vita, cogita. delabitur momentis ſingulis aliquid, & evacuatur præſens vita, ac alio diffluit. Nihil hic tutum, non hora horæ, non momentum momento. Beatus, cui omnis dies poſtremus; beatior, cui omnis hora; beatiſſimus, cui omne momentum. Abſtinebit à ſcelere manum, quiſquis omnem horam decrétoriam putat, quiſquis omne momentum ultimum. O ſpes inanis, quantos in fraudem impellis? quantos, dum promittis ſenectam, in medio tollis curſu? Evenire proinde credas poſſe tibi, quod multis. Quanti jacent nocente mente, innocente licet manu! quam multi meditato tantum crimine, mortem repererunt! quam multos medio in ſcelere mors occupavit, & medium ſecuit crimen! quam multi in ipſo ſceleris conatu abrepti, temerarii auſus pœnas dederunt! multi in ipſo inchoati ſceleris momento, ſcelus morte clauſerunt! Quid, ſi ex horum numero ſis unus? aut quæ certior tibi hora, aut momentum, quam alteri? Jam quis ab illa mente crimen expectet, quæ cum crimine mortem expectat, cum morte pœnam? Nemo prudens

Scribanius in Polit. Christ. lib. 1. c. 27.

inter Oceani fluctus in tabula ludit: Nemo ab ingenti præcipitio pendulus scelera meditatur: Nemo inter medios armatos hostes inermis hilarescit. Stolidior his est, qui in perpetuo mortis metu, omni hora dubia, omni momento incerto, ea audet quæ æternum infelicem afferunt mortem. O fatui! quousque ruimus in æternum puniendi? Quin Syracidæ consilio pareamus? In omnibus, inquit, operibus tuis, memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

Eccle. c. 7. v. 40.

§. 4. *Bonæ vitæ clausula, quanti sit: è Seneca.*

Dic, mi Seneca, quem magnus ille Plinius, Principem eruditionis invidendo elogio appellat, dic quid sentis de morte, præsertim immatura. Audite juvenes, audite querulii senes: Quomodo fabula, sic vita, non quamdiu, sed quam bene acta sit, refert. Nihil ad rem pertinet, quo loco desinas: quocunque voles, desine: tantum bonam clausulam impone. Non aliter Epictetus: Memento, inquit, actorem te esse fabulæ, qualem doctor voluit; si brevem, brevis; si longam, longæ. Nec aliter Varro dixit: Non eos optime vixisse, qui diutissime, sed qui modestissime vixerint. Planissime sic est: Non refert, ubi, aut quando aut quomodo desinamus. Cum Deus volet, desinendum est, modo nos clausulam apponamus bonam.

Plin. l. 14. c. 4. med.

Seneca epist. 77. fine omnino.

Ench. c. 23.

§. 5. *Omni*

§. 5. Omnis homo, nullus homo: ex Arbitro.

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est?

VEre sic est. Sed heu miseriores multo, quo minus agnoscimus esse Miseros! Nil est totus homuncio (ut recte priscus Satyricus) sed ausim dicere, tunc aliquid esse incipit, cum se nil esse cognoscit. O homo nosce teipsum; nosce & sape. Mors namque lilia sentibus æquat. Sape.

O miseri & vani, quid nos, doctrina, fama, fumus? Ipsi pulvis, illa opinio, ista ventus. Et nos quoque qui vivimus, qui vigemus & floremus, dicemus brevi, *Viximus*. Hic omnes exitus unus habet. Vita nostra crescendo decrescit: & hunc ipsum quem agimus diem, cum morte dividimus. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit, sic ultima hora, qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. Seneca epist. 24. post med.

§. 6. Mortales unius diecula.

FLos est, Hemerocallis, cujus vita & pulchritudo diaria est. Sed & volucris ad Hypanim fluvium est. Hemerobios dicta, quæ non ultra diem vivit, Plin. l. 11. c. 36.

Hoc culicum genus etiam in Arari naſcitur, eodemque die mortuum aquis innatat piſcibus avidiſſime conſectantibus, Lugdunenſes piſcatores vocant, de la manne.

ſed eadem omnino luce, qua lucem inchoat, finit? morientique ſoli commoritur: eodem die pueri, juvenis, ſenis ætatem experta. Mane naſcitur, meridie viget, veſperi conſeneſcit, & moritur. Sed & hoc magis mirum in hoc alato quadrupede, quod non minus unicæ dieculæ alimenta provideat, quam ſi corvi aut cornicis annos eſſet viſurum. Animalculo huic ſimillima eſt humana vita. Ad fluvium illa eſt perpetuo fluentis temporis, ſed & volucris eſt, magis quam avis ulla vel ſagitta: & ſæpe omnis ſuæ pompæ diem unicum, terminum habet, ſæpe horam, ſæpe paullo productius momentum. Quid ergo annos meditamur & ſæcula, ſæpe brevioris ævi quam flores, aut florum umbræ, aut ſi quid umbra vanius, brevius.

Grande profecto mirum eſt, hanc vitæ volucerrimam brevitatem à tot divinis vatibus proclamari, ab omnibus omnium ſæculorum ſcriptoribus confirmari, nihilominus miſellos homunciones adeo ad omnium voces obſurdeſcere. Clamat Ezechias per Iſaiam: De mane uſque ad veſperam finies me. Clamat regius pſaltes: Dies mei ſicut umbra declinaverunt. Clamat Huſſæus princeps: Homo quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra. En homo, bulla vita tua omnis, umbræ fuga eſt, & tu manſionem cogitas, ac quietam habitationem? Quid avare congeris? Quid corradis,

Iſa. c. 38. v. 12. Pſ. 101. v. 12. Job. c. 14. v. 2.

tadis, velut annos Nestoris victurus? Mors tibi à tergo hæret: Abibis hinc, priusqram abiturum te metuas, ni metuas mature. Accelera, instat Æternitas.

§. 7. *Idem confirmatius traditur.*

NUllius vita non brevis est, illorum brevissima, qui præteritorum obliviscuntur, præsentia negligunt, de futuris non metuunt. Optime Jobus: Job. c.
Et qui eum, inquit, viderant, dicent: 20. v.
Ubi est? velut somnium avolans non 7. & 8.
invenietur (somniare inanissimum, volare celerrimum) transiet sicut visio nocturna. Idem de seipso: Dies Idem
mei, ait, velociores fuerunt cursore, c. 9.
fugerunt & non viderunt bonum (hoc v. 25.
dixit hominum opulentissimus) per- & 26.
transierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Hesterni quippe sumus, & ignoramus, & c. 8.
quoniam sicut umbra dies nostri sunt v. 9.
super terram. Vere, dies nostri sicut umbra super terram, *& nulla est mora.* Nos epulamur, & choreas ducimus, *& nulla est mora*; Nos quieti liberalissime indulgemus, & ad ipsum usque meridiem stertimus. *& nulla est mora*? Nos temporis prodigi fabulamur, & aliud ex alio delicatum otium comminiscimur, & tamen *nulla est mora:* labuntur, fugiunt, avolant anni. Nemo tam Divos habuit faventes unquam, ut sibi crastinum posset polliceri. Ita dum somniamus, ad æternita-

tem transimus, vel illam cælitum, vel inferorum alteram. Præclare dixit Suidas: O mortales unius dieculæ, quotidianorum gnari, futura non prospicientes, perpendite, ad quam tenditis Æternitatem.

Verba Ephemerii botri. mihi p. 358.

§. 8. *Longæ vitæ spes, & vota inania.*

Lucæ c. 12. v. 18.

QUid faciam, dicebat apud animum suum opulentus ille, qui non habeo quo congregem fructus meos? Hoc faciam, destruam horrea mea, & majora faciam. Miser, heu! bis miser. Tune horreum ampliabis? sepulchrum habitabis crastina, & ô si non tartarum. Hac nocte anima tua repetetur à te, quæ autem parasti, cujus erunt? Virtus, si quam amasti? vitia, quæ parasti, tecum ibunt: nec alios hinc habebis immites. Huic divitis fato simillimum illud Senecionis apud Senecam atqui vitam hanc volucrem, quam per momenta singula precariam ducimus, sæpius reputans: Omnis dies, inquit, omnis hora, quam nihil simus, ostendit, & aliquo argumento recenti admonet fragilitatis oblitos, cum æterna meditantes respicere cogit ad mortem. Senecio Cornelius, eques Romanus, homo summæ frugalitatis, non minus patrimonii quam corporis diligens, cum per totum diem amico graviter affecto, & sine spe jacenti, usque in noctem assedisset, cum hilaris cœnasset, genere valetudinis præcipiti abreptus angina, vix compressum arctatis fauci-

Sen. epist. 101. init.

faucibus ſpiritum traxit in lucem. Intra pauciſſimas ergo horas, poſtquam omnibus erat ſani ac valentis officiis functus, deceſſit. Ille qui & mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque nullum relinquens inexpertum genus quæſtus, acceſſerat; in ipſo actu bene cedentium rerum, in ipſo procurrentis pecuniæ impetu raptus eſt.

Ita fit, dum maxime agunt homines, agunt animam: uti venti, qui cum vehementiſſime flant, efflant vim ſuam, tunc plerunque celerrime poſituri, cum plurimum ſævierunt. Admirabundus Job à Deo quærit, & pæne conqueritur: Et ſic repente præcipitas me? Pulchrè Tertullianus, & vere: Vis eſt, inquit, & illa navigiis, cum longe à Caphareis ſaxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quaſſata decumanis fluctibus, adulante flatu, labente curſu, lætante comitatu, inteſtino repente perculſu cum tota ſecuritate deſidunt Non ſecus ſunt naufragia vitæ, & tranquillæ mortis eventus.

Job. c. 10. v. 8.

Tertul. lib. de Anima.

Quam ergo ſtultum eſt ætatẽ diſponere? Ne craſtino quidem dominamur. O quanta dementia eſt ſpes longas inchoantium! Emam, ædificabo, vendam, exigam, honores geram, tum demum laſſam ſenectutem in otium referam. Omnia, mihi credite, etiam felicibus dubia ſunt. Nihil ſibi quiſquam ne futuro debet promittere: id

quoque quod tenetur, per manus erit, & ipsam premimus horam, casus incidere potest & abrumpere. Nos vero navigationes longas, & seros in patriam reditus proponimus; militiam, curiam, lentas actiones, prolixa negotia, longam laborum seriem, officiorumque per officia processus destinamus, ævum Nestoris & fortunam Metelli speramus, cum interim ad latus mors est, & è vitæ colliculo in mare nos præcipitat Æternitatis.

§. 9. *Homo pulvis.*

Gen. c. 3. v. 19. MEmento homo, quia pulvis es, & in pulverem revertêris. Triste hoc carmen, nostra nobis mater occinit Ecclesia, cum filiorum capitibus cineres inspergit, monetque mortalitatis, & eo quidem tempore, quo illa plerumque minime cogitatur. Aquilam Plin. l. 10. c. 4. hîc imitatur Ecclesia: illa cervum prælio aggressura, multum pulverem alarum volutatu collectum, excutit in oculos cervi, cornibus media insidens, & pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Sic Ecclesia hominem in vetita ruentem, media quasi via adoritur, sternitque ferali hoc pulvere. Idem sacerdos facit, cum ad exequiarum epilogum, cadaveri jam intra suum conditorium reposito, ter glebam injiciens: Memento, inquit, homo, quia pulvis es, & in pulverem revertêris. Hæc non jacenti jam & mor-

mortuo, ſed vivis & etiamnum circumſtantibus opportunè, & ſuo loco occinit.

Sapuit in hoc & Philippus Macedo, qui quotidiano illo carmine monitus (*Philippe, homo es*) moderatiorem ſe geſſit.

Sed & grues hoc nos doceant. Hæ cum nocturnis temporibus excubias habent, lapillum pede ſuſtinent, qui laſſatis ſomno decidens, indiligentiam ſono coarguat. Eædem, cum Pontum tranſvolant, arenam ferunt gutture. Mortales vanitatis arguat ſepulchrale ſaxum, & arena qua conteguntur. Vitulus ab Hebræis adoratus, aureus quidem fuit, ſed in pulverem redactus: Statua Nebuchodonoſori viſa, terribilis fuit, ſed ictu lapilli contrita: Poma Gomorrhæa pulchra quidem ſunt, ſed cum frangantur, in vagum pulverem fatiſcunt, formam & opes oſtentat faſtuoſus homo, demum hæc omnia in cineres rediguntur. Hoc humanæ pompæ principium, hic finis. Ergo age quod agendum eſt, inſtat Æternitas.

§ 10. *Homo verè miſer.*

Non eſt ſatis æſtimare, Natura melior ne homini mater, an triſtior noverca fuerit? Ante omnia unum animantium cunctorum, alienis velat opibus: ceteris varie tegumenta tribuit, teſtas, cortices, coria, ſpinas, villos, ſetas, pilos, plumam, pennas, ſqua- Plin. prooemio in lib. 7. hiſt. nat.

ſquamas, vellera. Truncos etiam arboreſque cortice, interdum gemino, à frigoribus & calore tutata eſt. Hominem tantum nudum, & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum, nullumq; tot animalium aliud ad lacrimas, has protinus vitæ principio. Ab hoc lucis rudimento, vincula excipiunt & omnium membrorum nexus: itaque natus manibus pedibuſque devinctis jacet, flens animal ceteris imperaturum? & à ſuppliciis vitam auſpicatur, unam tantum ob culpam, quia natum eſt. Heu dementiam ab his initiis exiſtimantium ad ſuperbiam ſe genitos! Prima roboris ſpes primumque temporis munus quadrupedi ſimilem facit Quando homini inceſſu? quando vox? quando firmum cibis os? quandiu palpitans vertex, ſummæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Iam morbi tot, atque medicinæ tot contra mala excogitatæ, & hæ quoque ſubinde novitatibus victæ. Videmus animalium cetera, mox naturam ſuam ſentire, alia natare, alia ire, alia volare, alia ſerpere: hominem ſine doctrina nihil ſcire, non fari, non ingredi, non veſci, breviterque non aliut naturæ ſponte, quam flere. Vni animantium luctus eſt datus, uni luxuria, uni ambitio, uni avaritia, uni ſuperſtitio, uni immenſa vivendi cupido. Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confu-

confusior, nulli rabies acrior. Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari cernimus, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diversa genera, sæviunt. Homini plurima ex homine sunt mala.

§. II. *Quid igitur est Homo?*

SI priscas gentes audiamus Homo est Fortunæ lusus, Inconstantiæ imago, Corruptionis speculum, Temporis spolium, Mortis mancipium, versatile sepulchrum, fragile simulachrum, tenuis umbra, umbræ somnium, spirans cadaver, viva mors, pila qua ludit Deus, Arist. Trisin. Plauto Sopho. Pindaro.

Si Senecam interroges, *Quid est Homo?* respondebit, Imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima &c. Sen. Consol. ad Marciam. c. 11.

Si sacros scriptores interrogemus, Homo est esca vermium, saccus stercorum, calamitatis ludibrium, imbecillitatis exemplum; est nuntius præcurrens, navis pertransiens, avis transvolans, fumus evanescens, gracilis spuma, invidiæ trutina, stilla situlæ, momentum stateræ, gutta roris antelucani, hospes unius diei; est flos, fænum, universa vanitas, pulvis & cinis, inane & nihilum. Isai. David. Bern. alios Arist. adscribunt hæc: Homo quid est? Imbecillitatis exemp. Fortunæ.

Interim

Ludicrum invidiæ. & calamitatis trutina &c. pituita & bilis. In hæc verba Georg. Poss Mucus cornicem. egregiam edidit cautionem in suo Orpheo mixto. * Marcellin. lib. 17. * Jarric. tom. 1. thesauri rer. Indic. mihi pag. 653.

Interim nos misellinomenclatur ingentes teximus speciosissimorum t tulorum: grandia nomina operose an bimus, & sine omni aurium vulne audimus Magnifici, Perillustres, Fel ces, Pii, Potentissimi, Augustissimi, In victissimi, Optimi, Maximi. * Qui restat, nisi ut Saporem Persarum Re gem imitemur, qui epistolam quan ad Constantinum Imperatorum de dit, sic exorsus est: Rex Regum Sapor particeps siderum, frater Solis & Lu næ, Constantino fratri meo saluten plurimam. * Aut si malumus, nomin trahamus ab rege Bisnagensi, qui salu tabatur, sponsus bonæ sortis, Magna rum Provinciarum Deus, Regum po tentissimorum Rex, omnium equita tuum Dominus, Magister & doctor lo qui nescientium, trium Imperatorun Imperator, omnium quæ videt Con quisitor, conquisitorum Conservator quem octo mundi pares metuunt, E ques cui nemo par, & fortissimoren quorumque Debellator, Elephanto rum Venator, Dominus Orientis, Au stri, Septentrionis, Occidentis & ma ris. Hæc Petrus Jarricus percenset Nunquid titulorum satis? Si lubet, ad damus elogiorum seriem, quam Sol danus in litteris præmisit hunc in mo dum: Salmander omnipotens ant Charthaginem, Dominus [Jordanis Dominus Orientis, Dominus Bethle hem, Dominus paradisi, præfectus in ferni, maximus Imperator Constan tino

tinopoleos, Dominus aridæ ficus, Dominus qua Sol & Luna meant, Protector primi sacerdotis Joannis, Imperator, Rex Regum, Dominus Christianorum, Judæorum, Turcarum, Amicus Deorum. Non multo aliter Solymannus, nostro Cæsari scripsit his verbis: Carolo Quinto Imperatori semper Augusto, Felgæ, coævus Solymam, ex victrici nobilissimaque Ottomannorum prosapia ortus. Imperator Turcarum, Rex Regum, & Dominus dominantium, Imperator Trapezuntinorum ac Constantinopolitanorum, Dominator mundi, & terræ domitor &c. Quid vultis amplius, O vere splendida miseria, ô cinis & nihilum, ô vanitas vanitatum! Turpissima est ignorantia, cum homo se hominem esse obliviscitur.

§. 12. *Ad rei funebris osores.*

ABite igitur non homines, sed milvi, qui etsi rapacissimi, semperque famelici, nihil tamen esculenti rapiunt unquam ex funerum ferculis: Vos, etsi cetera curiosissimi, nihil tamen, quod funus oleat aut pollincturam, facile unquam tangitis. Gratior vobis est quævis cœna sub quacunque arbore, quam vel lautissima sub taxo aut cupresso. Omnem Libitinæ apparatum pessime odistis, nec quidquam malletis quam omnem mortis memoriam abolere. At videte quam hic largiter deliretis, cum sacra pagina clarif-

Ecclef. c. 7. v. 3. clariffime moneat: Melius effe ire in domum luctus, quam convivii. Vobis vero alia omnia potius agere lubet quam fancte lugere, & mortis meminiffe. At cavete, nedum brevem luctum cavetis, non caveatis æternum.

§. 13. *Omnis vita lachrimæ.*

Cypr. ferm. de Patientia. UNufquifque Noftrûm, inquit Cyprianus, cum nafcitur, & hofpitio mundi hujus excipitur, initium fumit à lacrimis. Quivis de fe dixerit:

Vt lacrimis cœpi, lacrimis ita finio vitam:
Totum pæne meum vivere, flere fuit.
Sic omnes vitam ordimur, fic claudimus omnes.
Ad fletum flentes nafcimur, & morimur.
Naufraga nos iftis tempeftas mergit in undis.
Quifque fuis merfus fic fepelitur aquis.
Ille unus felix, qui fletum jam egerit omnem,
Ne lacrimas ftillet poft fua fata novas.

Serar. in rebus Mogunt. mihi pag. 942. Vis totius humanæ vitæ fummam & epitomen? Daniel Archiepifcopus & Imperii Rom. Elector Moguntinus, in precum libello, fua manu hæc vivendi monita fcripfit:

1. *Vita*

1. *Vita brevis.*	6. *Victoria anceps.*	Daniel 97. Episc. 57. Archiepisc. 41. Elector Moguntinus.
2. *Forma decipiens.*	7. *Concordia fallax.*	
3. *Pecunia fluxa.*	8. *Senectus misera.*	
4. *Imperium invisum.*	9. *Mors felicitas.*	
5. *Bellum perniciosum.*	10. *Sapientia fama perennis.*	

Illius utique cælestis sapientiæ, quæ regna donat nunquam desitura, nemini expugnanda, æterna.

§. 14. *Lacrimas solatur Deus.*

AGnosce vocem consolatoris simul, & promissoris: Cum ipso sum in tribulatione; eripiam eum & glorificabo eum. Et vere, juxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit. De his promissis luculenter Augustinus: Noli timere, inquit, quando tribularis: ne quasi non tecum Deus sit: juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. Adjuvat certamen (considera) qui certamen indixit. Non te sic spectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam; clamare enim novit adjuvare non novit: coronæ veniam parare potest, vires subministrare non potest, homo enim, non Deus est: & forte dum spectat, plus laborat sedendo, quam ille luctando, Deus quando spectat certatores suos, adjuvat eos

Ps. 90. v. 15. Ps. 33. v. 19. Aug. tom. 8. in Ps. 90. ante finem.

invocantes : nam vox athletæ ipſiu
eſt in pſalmo : Si dicebam, motus e
pes meus, miſericordia tua adjuvab
me. Cum ergo turbari cœperis, er
ge fidem tuam, & noveris, quia te no
deſerit. ſed ideo putas te deſeri, qui
non, quando vis, eripit. Eripuit tre
pueros de igne. Qui eripuit tres pue
ros, deſeruit Machabæos? abſit. E
illos eripuit, & iſtos. Illos corporali
Idem ter, ut infideles confunderentur: iſto
in Pſal. ſpiritaliter, ut fideles imitarentu
33. Juxta eſt Dominus iis qui tribulati
conc. ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalva
2. poſt bit, Altus eſt Deus, humilis eſt Chri
med. ſtianus. Si vult ut altus Deus vicinetu
illi, ille humilis ſit. Magna myſteria
fratres : Deus ſuper omnia eſt. Erig
te? non illum tangis. Humilias te? i
pſe ad te deſcendit. Hunc ergo fidiſſi
mum adjutorem in vota voca, aderi
que vocatus, gemitu etiam unico, mo
Apoc. do ſerio. Abſterget Deus omnem lacri
c. 21. mam ab oculis eorum : & mors ult
v. 4. non erit, neque luctus, neque clamo
neque dolor erit ultra, quia prim
abierunt. Veriſſime dixit idem Aug
In Pſ. ſtinus : Cum quanta ſuavitate plora
127. in gemitu, qui orat! Dulciores ſun
circa. lacrimæ orantium quam gaudia thea
med. trorum.

§. 15. *Mors Nativitas.*

Valer. Max. NOn finis (ait moriturus Thebanus
vitæ meæ, ſed auctius initium &
meliu

melius advenit. Nunc enim, commilitones, vester Epaminondas nascitur, quia sic moritur. Etenim quid attinet aut humano dolori indulgeri, aut divino Numini invidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri voluerit. l. 3. & 2. & l. 2. c. 6.

Transi gens Thracibus finitima, quæ cum Thracum moribus cetera quidem concordat, unum illud habet peculiare, quod edito infante propinqui circumsedentes cum ploratu commemorent, quantum calamitatum illi sit perferendum, vitam ingresso. Contra defunctum hominem cum lusu lætitiaque efferunt, recensentes quam multis malis subductus sit. Sapientiæ laudem merito sibi vendicaverit hæc natio, quæ natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebravit. Idem Causiani & Getæ dicuntur fecisse, qui puerperia luxerunt funera plausu prosecuti. Removeatur itaque naturalis dulcedo vitæ, quæ multa & facere & pati turpiter cogit, & vitæ finis beatior principio reperietur. Mors non timenda, ut malum, sed ut malorum finis, excipienda. Sane Plinius Secundus: Itaque, ait, multi extitêre, qui non nasci optimum censerent, aut quam ocyssime aboleri. Ita Silenus, à Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum? Diu tacuit. Tandem ut diceret adactus, respondit: Optimum est nunquam nasci, proximum, quam celerrime extingui. Herodotus l. 5. hist. Valer. l. 2. c. 1. Quintil. l. 5. instit. Stobæus in Encomio mortis. Plin. Præfa. in l. 7. hist.

Illud non omiserim ter mirum, i auditum, & narratu jucundum. Ludovicus Cortusius Jureconsultus Patavinus, lamentationes & lacrimas testamento suis omnibus interdixit, voluitque adesse ad funus aulœdos citharœdos & omnis generis musicos qui una cum candidato clero funeris pompam partim præirent (numero quinquaginta) partim sequerentur singulis dimidium aureum dari præcepit. At feretrum portari jussit duodecim innuptis puellis, quæ prasina aut viridi veste indutæ, alta voce cantarent, quicquid lætitia suggereret Harum virginum singulis certa pecunia dotis loco destinata. Ita sepultus est in templo S. Sophiæ Patavii centum funalibus, dum efferretur stipatus; præeunte omni Clero, & totius urbis monachis, iis tantum exclusis, qui nigri habitus essent, hos enim testamento à suo funere amovit, ne hilaritatem publicam atris cucullis funestarent. Atque hac ratione exequiæ in nuptias migrarunt. Obiit nuptialis hic homo, Anno Christiani 1418. 17. Julii. die divi Alexii.

De modo bene viv. serm. 70. Idem de transf. Mal. Præclare dixit Bernardus: Illi mortuos suos lugeant, qui Resurrectionem negant: Illi sunt plorandi, qui post mortem à dæmonibus sepeliuntur in inferno, non illi qui ab Angelis collocantur in cælo. Pretiosa mors sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ con-

sum

summatio, tanquam vitæ janua, & perfectæ securitatis ingressio. Aperte Hebræus Sapiens: Melior est, inquit, dies mortis, die nativitatis. Eccles. c. 7.

§. 16. *Ubique mors.*

TOrqueant se miseri, quibus extingui quam superesse utilius est, trepido & anxio consilio, quanam ratione vita exeant, quærentes: Ferrum acuant venena temperent, laqueos apprehendant, vastas altitudines circumspiciant, tanquam magno apparatu aut exquisita molitione opus sit, ut corporis atque animi infirmo vinculo cohærens societas dirimatur. Nihil horum Coma ille Diogenis frater, sed intra pectus inclusa anima finem sui reperit. Enim vero minimo studio retinendum bonum est, cujus caduca possessio tam levi afflatu violentiæ concussa dilabitur. Ubique mors est, omnibus locis, omnibusque momentis insidiatur? quaqua venias, paratam invenies; nusquam non præsto est, occurrit undique.

Cum vero una tantum mors uni homini sit oppetenda, quid est quod ante mortem illam ultimam, tot misellum hominem mortes jugulent? ut quis non immerito quærat:

Guttula cum mihi sit vita tantum unica, cur me.
Mille necis species, funera mille premunt?

Lib. de honest. vitæ. Idem in medit. c. 3. de dignit. animæ.

Bernardum audi: Summa tibi sit philosophia, mortis meditatio assidua. ideo varia te mors vellicat. Quicquid aliis accidit, ait Bernardus, tibi accidere potest, quia homo es. Homo de humo, limus de limo. De terra es, de terra vivis, & in terram reverteris quando venerit dies illa ultima, quæ subito venit, & forsitan hodie erit. Certum est quia morieris, sed incertum quando, aut quomodo vel ubi. Quoniam mors ubique te expectat, tu quoque, si sapiens fueris, ubique eam expectabis. Nec aliter Annæus.

Epist. 26. post med.

Incertum est, inquit, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta.

§. 17. *Mors sua cuique domi est.*

Nugamur, mortemque procul, procul esse putamus.
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa qua primum nascimur hora,
Prorepunt juncto vitaque morsque pede.
Partem aliquam furtim, quæ se metitur & ipsa,
De vitæ filo qualibet hora rapit.
Paullatim morimur; momento extinguimur uno,
Ut lampas oleo deficiente perit.
Ut nihil interimant, tamen ipso in tempore mors est:
Et nunc interea dum loquimur, morimur.

In Boreali Oceano juxta Moſcoviam piſcis eſt, cui nomen *Mors*. Hæc maris bellua maxime dentata eſt, ideo ex ejus dentibus, quod Cardanus refert, gladiorum capuli conficiuntur. Corpus cujuſque noſtrum, ô mortales, vivarium eſt, in quo piſcem hunc, *Mortem*, alimus. Ideo non procul nobis hæc bellua quærenda eſt: *Mors ſua cuiquè domi eſt.*

Hie. Carda. l. 10. de ſubtilit, mihi pag. 336.

§. 18. *Mors inexorabilis.*

SVrda ſit & cautes, & cæca tigridis iræ,
Sit licet & rabidi vis furioſa freti:
Hanc Zephyri mulcent, componitur illa receptis.
Pignoribus, ſcopulos unda manuſque domant.
Mors *habet indomitos precibuſque miniſque furores,*
Et ſaxo, & pelago, & trigide ſæva magis.

Parcas, in quarum colos, licia, ſtamina, forfices, vitæ neciſque mortalium jus omne tranſtulere ſuperi, inexorabiles eſſe, profana finxit antiquitas. Cum enim

Certo veniant ordine Parcæ
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.

Sed nec Lanificas ulli exorare ſorores fas eſt: quem ſtatuêre diem, ad amuſſim obſervant. Atque hoc in genio *Mortem* omnis ut ita dicam, hominis expertem, & pictorum pin-

gunt pueri, & alii fingunt artifices. Caret auribus; ne precantes obaudiat; caret oculis, ne lugentium miseratione moveatur; caret fronte ac genis, ne sævitiam ipsa suam erubescat; caret lingua ac labiis, ne solatiolum aliquod vocale ab ea expectes? caret denique carne, ut humanitatis sensu careat: Soli nervi, & artus, & musculi, sola ossa supersunt, arcus videlicet & sagittæ, spicula & amenta ad miseros mortales ex destinato feriendos. Et sane, si quando tunc maxime ea se feritate ostentavit, adeoque insultavit Orbi ea bellua, cum Christum filium Dei, vitæque omnis auctorem, frustra gementibus saxis, trepidante terra, lugentibus stellis, expallescente sole, mœrentibus Angelis, infando ausu sustulit, heu in ipsius Vitæ vita diris- sime paratragedians. Quisquis es, si homo es, mors tibi inexorabilis est. Ergo, Vive memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor, inde est. Ergo, dies omnis velut ultimus ordinandus est, aut velut primus æternitatis.

Perf. sat. 5.

§. 19. *Mors certissima, est incertissima.*

De Conv. ad Clericos c. 14. Pro. c. 27. v. 1. Horat. lib. 4. od. 7.

QUid in rebus humanis certius morte? (exclamat Bernardus) quid hora mortis incertius invenitur? Senibus quidem in januis, adolescentibus in insidiis est. Ergo, Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat

pariat dies. Sed nec Venuſinus vates hoc neſcit:

Quis ſcit, an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ.
Tempora Dii ſuperi? ——

Jacobus Apoſtolus luculentiſſime, Ecce nunc, inquit, qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus? (qui ignoratis quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur) pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, ſi vixerimus, faciemus hoc aut illud. C. 4. v. 13. & 14.

Omnes ibimus, omnes, omnes. Siquidem, omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Neque tu ignorare potes, ita te eſſe procreatum, ut memineris à rerum natura, & accipiendi ſpiritus, & reddendi, eodem momento temporis legem dici: atque ut mori nemo ſolet qui non vixerit, ita nec vivere quidem aliquis poteſt, qui non ſit moriturus? quando ſit moriturus, incertiſſimum. Idcirco Chriſtus fideliſſimo præmonitu nos excitans: Videte, inquit, vigilate & orate: neſcitis enim quando tempus ſit. Et hoc ipſum mox repetens: Vigilate ergo, inquit, (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dor- 2. Reg. cap. 14. v. 14. Marci c. 13. v. 33. 35. 36. & 37.

mientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, *Vigilate.*

§. 20. *Mors plurimis repentina; pæne omnibus insperata.*

QUis non ſtabit in vigilia contra impetus mortis, quæ omnibus horis imminet, quæ & nullum ſibi deſtinavit tempus, quo debeat occurrere? quæ repit, volitat, inſilit nixu tacito, gradu ſuſpenſo, nullis antecedentibus ſignis, nulla cauſſa, nulla cautione, in morbo, in valetudine, in periculo, in ſecuritate; ita nihil ab ejus unguibus ſanctum eſt aut tutum.

Plin. l. 7. nat. hiſt. c. 7. Sanus erat & hilaris Tarquinius cum piſciculi ſpina ſuffocatus eſt. Sanus quoque Fabius, cum ei tenuis pilus, quem cum lacte hauſerat, vitæ reſcicit filum. Muſtela Ariſtidem momordit, & momento temporis extinxit. Cæſaris dictatoris pater hilariter ſurgebat è lectulo, & dum calceatur, egit animam. Alius Cæſar dum pede impingit in limen, properantem ſpiritum excutit. Legatus Rhodiorum cauſſam in ſenatu magna cum admiratione oraverat, in limine curiæ protinus expiravit. Anacreontem poetam, & (ſi fides Luciano) Sophoclem etiam uvæ acinus necavit. Luciam Marci Aurelii filiam acus punctiuncula occidit. Cn. Bebius Pamphilus, prætura functus, cum à puero quæſiſſet horas, ſenſit illico horam ſibi

ſibi ultimam adeſſe. Multorum animas præceps & inſperata lætitia excuſſit, quod Chiloni Lacedæmonio, & Rhodio Diagoræ contigiſſe accepimus, qui cum filios in ludis Olympicis victores complecterentur, eodem loci & temporis veſtigio ſunt exanimati. Denique mors infinitos habet aditus, quibus in ædes noſtras irrumpat & irrepat. Modo enim per feneſtras, modo per hypogæa, modo per projecturas, modo per tegulas ſeſe trajicit, & niſi in urbe aut ædibus proditores repererit, humores dico corporis, morbos, catharros, pleuritides, & ceteras cauſſas, quibus ad ſua conſilia tanquam miniſtris uti ſolet, tormentario pulvere portas convellit, igne, aqua, peſte, veneno, belluis, hominibus, cunctis denique machinis tentatam hanc vitam eripit.

Mephiboſeth Saulis regis filius à domeſticis latronibus, cum meridiaret in lecto, eſt interfectus, Fulco rex Hieroſolymorum cum leporem venaretur, equo lapſus eſt, ejuſque pedibus conculcatis, egit animam. Joſias omnium regum Judæ (Davidem excipio) pietate, ſanctimonia, liberalitate facile princeps, cum Nechao Ægyptiorum Regi, exercitum ducens occurriſſet, inopinato ſagittæ ictu vulneratus, in caſtris mortuus eſt. Divus Ludovicus annum agens quinquageſimum ſeptimum, in ora Africæ, in medio exercitu, quem peſtis popula-

populabatur, extinctus eſt. Egillus Rex, Gothorum, princeps optimus, à furiali tauro, quem facinoroſi populares, qui legum ſeveritatem ferre non poterant, emiſerunt, crudeliter necatus eſt. Malcomus primus Rex Scotorum poſt multa juſtitiæ ſpecimina, noctu cum regnum luſtraret, ſuffocatus eſt. Nonne multi ſani dormierunt, & obdormierunt, reperti mortui? In procinctu ſtet animus neceſſe eſt, Oza, vir in Davidis ſatellitio non ignobilis, nutantem Arcam, cum Hieroſolymam triumphali curru veheretur, objectis manibus fulcire tentabat; repente tactus eſt de cælo. In prophetam qui cibum injuſſu Dei ſumpſerat, eductum è ſilva leonem Domini manus armavit, à quo eſt interfectus. Ananiam & Saphiram Chriſto primum initiatos, repentina vox Petri quaſi fulmen in delicti expirationem perculit, quorum animas æternis ſuppliciis hac pœna ſubductas, bona pars theologorum ſentit. Omittam vetera.

Jacob. Gord. Chron. in hunc ann. Anno 1559. Henricus II. Rex Galliarum in ludis, in triumphis, in communi hominum lætitia eſt interfectus. Dum enim Pariſiis filiæ nuptias celebravit, in equeſtri certamine, pars fractæ lanceæ per illius oculum ca vi adacta eſt, ut expulerit animam. Anno 1491. Alfonſus Joannis II. Luſitani regis filius, annum agens decimum ſextum ſplendidiſſimi ingenii, & ſummæ expectationis princeps, Iſabellam

Ferdinandi Hispaniarum Regis filiam duxit uxorem, cujus dos erat, amplissima paternorum Regnorum hæreditas. Celebrantur nuptiæ sexcentorum triumphorum apparatu; ubique ludi, Trojæ, equestres pugnæ, convivia; tantus autem erat luxus, ut calones & mediastini in Attalicis vestibus fulgerent, quibus subserica & holoserica vilioris videbantur pretii. Sed pro dolor: vix mensis erat septimus, cum miser adolescens ad ripam Tagi fluminis in equo juveniliter exultans excutitur, & lethali plaga obtrito capite datur ad terram, defertur in casam piscatoris, quæ vix illum cum duobus famulis caperet. Decumbit in stramentitia culcitra, ibi efflat animam. Accurrit Rex adolescentis pater cum Regina matre: vident spectaculum miserabile, versas in lamentationem pompas, surgentem filii adolescentiam, virtutes opesque, quasi nascentes flosculos, ab improviso Borea, decussas, infesto tumulo sepeliri omnia. O subitos rerum turbines! ô præcipites vel firmissimorum lapsus!

Quid alios memorem? Basilium imperatorem cervus inter venandum, ramoso cornu impetitum trajecit, quo vulnere non multo post extinctus est. Vetus monimentum, in castro Ambrosii, prope Oenipontum, testatur, equum ab ephebo nobili subditis calcaribus admissum, ut fossam viginti pedes longam transiliret, transiliit, sed

Hippol. Guar. l. 6. de Abominandis gentis hum. l. 20.

ſed eques & equus ſubita & una pæne morte conciderunt. Id equi exuviæ & ephebi veſtes hodieque loquuntur.

Vide Juſta Henrici IV. Regis Gall. à Ludovico Richeomo ſcripta

Sed repentinum hoc fatum probis cum improbis commune eſt, neque infelicem animæ arguit ſtatum, niſi forte quempiam in ipſo flagrantis ſceleris concurſu divinæ vindictæ feriat telum. Talis fuit Dathanis & Abironis exitus, quos in Moſen perduelli animo obfirmatos hiatu diſcedens terra miſerabiliter abſorpſit. Talis mors Abſalonis, quem Majeſtatis pertinacem reum feralis haſta confixit. Tale quinquaginta ſatellitum, quos in Eliam parum reverentes cœlum flammarum globis armatum devoravit. Tale fuit Hebræi hominis exitium, quem cum infami Madianitide vindex trajecit gladius, & lectulum genialem miſcuit cum funebri.

Sen. epiſt. 101. med.

Quot pori corporis, tot oſtiola ſunt mortis. Non ubique ſe mors prope oſtendit, ubique tamen prope eſt. Quid autem ſtultius, quam mirari id ullo die factum, quod omni poteſt fieri. Stat quidem terminus nobis, ubi illum inexorabilis fatorum neceſſitas fixit: ſed nemo ſcit noſtrûm, quam prope verſetur. Sic itaque formemus animum tanquam ad extrema ventum ſit: *Nihil differamus.*

NO-

NOTÆ.

In priorem paragraphum,

M*Ors infinitos habet aditus.*] Ita prorſus eſt; & dictis addo. Quidam, ut memorant, ſomniavit leoninis faucibus ſe necatum. Surgit, ſomnii negligens, ædem ſacram cum ſociis adit, & in veſtibulo videt leonem ſaxeum hiante rictu, qui columnam fulſerat: Hîc ille ſomnium inter comites non ſine riſu narrans: Et en, inquit, hic ille leo eſt, qui me hac nocte laceravit. Cum dicto manum in ſaxeas fauces immittit: Et, hic habes, ait, tuum hoſtem, ſtringe dentes, ſi potes, mi leo, ac manum hanc præmorde. Vix iſta dixerat, & lethale vulnus accepit in hoc innoxio, ut putabat, hiatu. ſiquidem latebat ima fauce abſtruſus ſcorpio, qui ubi manum ſenſit, aculeum exeruit, tetigit, extinxit. Itane lapidi etiam ſua bilis eſt? aut ubi mors non eſt, ſi vel ſaxei leones perimunt? Simili fa.o periit Hylas adoleſcens, quem in ſaxeæ urſæ faucibus deliteſcens vipera occidit. Quod lethi genus Martialis deſcribit libro tertio, epigrammate decimo nono.

Quid memorem puerum ſtiria è tecto in ſubeuntis caput decidente occiſum? Quem idem Martialis eleganti hoc carmine deflevit: Lib. 4. Epigr. 18.

Qua

Qua vicina pluit Vipsanis porta colum-
nis,
Et madet aßiduo lubricus imbre lapi[s]
In jugulum pueri, qui roscida temp[la]
subibat,
*Decidit hiberno prægravis * und[a]*
gelu.
Cumque peregißet miseri crudelia fata
Tabuit in calido vulnere mucro tene[r]
Quid non sæva sibi voluit fortuna li-
cere?
Aut ubi mors non est, si jugulatis a-
quæ?

* Eysz sapff.

Sic omnino mors infinitos habet adi-tus, tunc sæpe viciniſſima, cum mini-me putatur.

§. 21. *Mortis repentinæ antidotum.*

HIc ego, Lector extra ordinem tres tibi precationes velut para-digmata propono, repentinæ mor[tis] deprecandæ factas. Tui arbitrii es[t] aut omnes, aut unum solum quotid[ie] ex animo pronuntiare. Eo numer[o] factæ sunt, ut velut supplices ter a[d] Christi Domini genua provolvamu[r] tanti momenti rem petituri. Atq[ue] hoc sciamus, hîc posse neminem, a[c] satis cautum aut neminem esse prov[i]dum.

Ad repentinam mortem avertendam.

ORATIO PRIMA.

O Misericordissime Domine *Iesu*, per lacrimas tuas, per agoniam & sanguineum sudorem tuum, per mortem tuam rogo te, à subitanea & improvisa morte libera me.

SECUNDA.

O Benignissime Domine *Iesu*, per acerbissimam & ignominiosissimam flagellationem ac coronationem tuam, per crucem & passionem tuam amarissimam, per omnem bonitatem tuam humillimè te precor, ne permittas me sine sacramentis morte repentina ex hac vita migrare.

TERTIA.

O Mi amantissime *Iesu*, ô Dominus meus & Deus meus, per omnes labores ac dolores tuos, per pretiosum

ſanguinem tuum, per ſacroſancta vulnera tua; per illas tuas, ô mi dulciſſime *Ieſu*, ſupremas in cruce voces: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me; per validum illum clamorem tuum: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum, ardentiſſime te rogo, ne ſubito hinc tollas me. Manus tuæ, ô mi Redemptor, fecerunt me & plaſmaverunt me totum in circuitu, ne quæſo ſic repente præcipites me. Da, oro, ſpatium pœnitentiæ, da felicem & in gratia tua obitum, ut ego te tota mente diligam, laudem, & benedicam in æternum.

Veruntamen, ô bone *Jeſu*, in manu tua ſita ſunt omnia, nec eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati. Vita mea pendet à tuo nutu: deſinet illa cum tu volueris. Neque ego aliud volo, mi amatiſſime Deus, quam hoc ipſum tuum velle. Quocunque loco, tempore, morbo extingui me volueris, ita fiat, hæc omnia ſummæ bonitati tuæ & divinæ providentiæ committo. Nullum locum, tempus, nullum mortis genus quantumvis igno-

ignominiosum & acerbum excipio. Illud unicum rogo Christe Deus, ne improvisa & subitaria morte finiam. Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Si ita placitum est in conspectu tuo, ut morte subita tollar, non recuso: Fiat voluntas tua in omnibus ô Deus. Spero enim & confido per magnam misericordiam tuam (per quam hoc ipsum unice precor) me tunc in gratia & amicitia tua moriturum, in qua si moriar, non me mors quantumvis subita separare à te poterit. Nam, Justus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Sap. c. 4. v. 7. Improvisa mors non est, cujus vita fuit provida.

Quod si ergo spatium mihi & tempus futurum non sit (tibi soli, ô Deus hoc notum) quo me tibi commendem: ecce illud jam facio, & quam possum submississime atque ardentissime ad te in cælum de profundis clamo: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Fiat voluntas tua Domine, sicut in cœlo & in terra: In manus tuas commendo spiritum meum; redemisti me Domine Deus veritatis.* Benedicant, & laudent te, Deus, creata omnia. In te Domine speravi, non Ps. 30. v. 1. confundar in æternum.

§. 22. *Dies vitæ pauci, & mali.*

QUot es annorum? Sexaginta. Et quod tu? Septuaginta. Dic, & quotum tu agis annum? Octogesimum. Ah, ô boni, ubi sunt vestri anni? Ubi sunt tui sexaginta? Ubi tu tuos septuaginta reliquisti? Et ubi tu octoginta tuos invenies? Quid numeratis jam amissos? Eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam: Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos non habes? Nec quod præteriit, nec quod futurum est, tuum est. In puncto fugientis temporis pendemus; & magni est, modicum fuisse.

Gen. c. 47. v. 8. & 9. Ægyptius Rex Pharao patriarcham Jacob interrogans: Quot, inquit, dies annorum vitæ tuæ? Respondit senex: Dies peregrinationis vitæ meæ, parvi & mali. Audite Tantali, qui sititis perituræ vitæ extensissimos annos: Peregrinos vos scitote, non incolas. Sed neque diuturni itineris peregrini estis. Via vestra & brevis, & mala est: brevis, quia forsitan prius finienda, quam hæc ipsa, quam cum morte dividitis, hora: malam esse nescire non potest, quisquis etiamnum in illa est. Rubos sæpius, quam rosas offert calcandos. Et tamen misselli adhuc hæretis, & immoramini his vepretis, tam immemores patriæ! L. 23. mor. c. 24. Egregie docet Gregorius, vitam hanc viam esse ad cælum; viatorum autem mul-

multos viæ amœnitate sic pasci, ut magis eos diu pergere, quam citius pervenire delectet. Heu nos deliros homulos! flosculis capimur, & speciosiores lapillos legimus, negligimus immensas gazas. Terræ sorces & cavernarum spumam corradimus, obliti quantos & quam veros thesauros perdamus, dum falsos quærimus. Miseri & vani! Quid peregrino cum flosculis & lapillis, si ad patriam non perveniat? quid hæc reliquisse oberit, si patriam contingat? Laborare in hac via, lassescere, sudare, molestiarum quam plurimum pati, in maximo lucro ponendum. Tanto enim patria placebit magis quanto displicuerit exilium.

§. 23. *Qua ratione juvenis, possit mori senex.*

UTi senes non senes, sed pueros, ita juvenes reperias non juvenes, sed ætate profectos. Barlaam eremicola, senex septuaginta annorum, Josaphato Regi de ætate sciscitanti, annum quadragesimum quintum se agere respondit, ac mirantia adjecit, tacuisse se studio viginti quinque annos; quod eos in mundi vanitates impensos crederet omnino periisse. Ita Similius qui curis Curiæ sepultus, & potius Imperatori suo vixerat, quam sibi, sepulchro suo inscribi jussit: *Hic jacet Similius vetulus septennis.* Regum fa-

238 19

ſti de Saule Hebræo rege hæc memoriæ prodiderunt: Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet, duobus autem annis regnavit ſuper Iſraël. Saul regni principio tam ſceleris purus fuit, atque infans eſt unius anni, in hac tamen puritate vitæ, unico tantum anno perſtitit, licet univerſe viginti annis imperarit. Senium multi mature, & ante ſenectutem, accipiſcuntur; plerique nunquam, qui etiam ſenes vitia retinent puerorum. Hinc pueri centum annorum moriuntur. Vitæ bonum non eſt poſitum in ſpatio ejus, ſed in uſu: poteſt fieri, imo ſæpe fit, ut qui diu vixit, parum vixerit. Quare nihil turpius eſt quam grandis natu ſenex, qui nullum aliud habet argumentum, quo ſe probet diu vixiſſe, quam ætatem. Eleganter ſanctus Ambroſius de Agnete virgine: Computabatur, inquit, in annis infantia, ſed erat ſenectus mentis immenſa. Divinæ ſapientiæ oraculum proclamat: Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Idcirco mores potius quam crines venerandi. Reverentia plane uberiore dignus eſt, quiſquis ante annos fit ſenex. Proba vita, ſenectus optima.

1. Reg. c. 13. v. 1.

Seneca epiſt. 49. ad finem. & l. de tranq. c. 3.

Serm. 90. qui eſt de S. Agn.

Sap. c. 4. v. 8. & 9.

At potuit, inquit, tam immature mortuus evadere vir magnus & Reipublicæ perquam utilis. At potuit etiam

etiam (quod justius timetur) fieri pluribus similis. Aspice juvenes quos luxuria in omne vitium propellit, quibus nullus dies sine aliquo insigni flagitio exit. Ergo ille raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Consummatus in brevi, explevit tempora multa. Quicunque ad extremum sui fati venerit, hic moritur senex. Sæpe in longissima vita minimum est quod vivitur. Gloriosius multo est sua virtute quam temporis dono senuisse. Satis diu vixit, qui bene vixit: satis diu pugnavit, qui vicit. Sap. eod. v. 11. & 13.

§. 24. PARADOXUM.

Quisquis voluit, diu vixit.

BReve tempus ætatis, satis longum est ad bene vivendum, inquit Tullius. Nemo nimis cito moritur, qui diutius aut melius victurus, quam vixit, non fuit. Satis annorum vel ephebus numerat, qui virtuti, qui æternitati, ad quam natus est, vixit. An non satis locutus est, qui verbulo aut nutu persuasit? An non satis cucurrit, qui palmam obtinuit? An non satis navigavit, qui in portum feliciter pervenit? Optime enim omnium, qui citissime. Modo mors præmeditationem nostram non præveniat; quo velocior, eo felicior erit. I. 1. Tusc. qq.

Curt. lib. 9. c. 12. med. *Verum ego* (ait apud Curtium Rex Macedo) *qui non annos meos sed victorias numero; si munera fortunæ bene computo, diu vixi.* Quanto verius is, qui vitam suam omnem Deo consecrat, soque solum domino placere studet & servire fidenter dicat: Ego, qui non annos meos, quibus Deo servio, sed desideria mea numero, si beneficia Domini mei bene computo, diu vixi.

Sic est profecto: Centum, imo mille annos, imo sæcula vivit, & Deo servit, quisquis ex animo vereque cupit centenis vel millenis annis, aut multis sæculis Deo servire, si vivere tot annis liceret. Nam apud Deum voluntas pro facto sumitur, apud quem serio voluisse facere, sæpe tantundem est, quantum fecisse. Sic & martyr esse potest, sanguinemque Christiana nobilitate profundere, licet sua morte in lectulo defungatur; sic & diu vivere, atque pro Christo fortiter & agere & pati potest, quisquis ardenter cupit ideo diu vivere, ut multum & agat pro Christo & patiatur. Nemo non suo die moritur, quisquis divinæ voluntatis decreto moritur.

§. 25. *Moriendum est, moriendum.*

Suet. in Aug. c. 15. AUgustus Imperator capta Perusia in plurimos animadvertit. Orare veniam vel excusare se conantibus, hac una occurrit voce; *Moriendum est.*

Ita

Ita trecentos ad aram Julio Cæsari extructam, hostiarum more mactari jussit. Dio ait 400.

Justinus & Irenæus è priscis nobilissimi scriptores, acutè observant, post latam mortis sententiam in Protoplastum, mortalium omnino neminem, *secundum Dei Calendarium*, diem integrum vixisse. Nam Prophetis & Apostolis testibus, Unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut unus dies: Atqui nullus hominum mille annis vixit: ergo nec diem totum ullus, *Moriendum est*, etsi ad nongentos & amplius annos ætatem produxeris, *Moriendum est*. Hoc ab oraculis divinis, humana ratione, & experientia certissimum. Oracula divina sexcenties proclamant, *Moriendum*. Ratio seipsa demonstrationibus evidentissimis convincit, rem è contrariis compositam, interitui obnoxiam, adeoque *Moriendum esse*. Experientia, stultorum ac sapientum magistra, digitum in immensos mortuorum cumulos intendens, vel oculis persuadet, hactenus neminem unum ex omni numero, mortis impetum elusisse, *Moriendum esse*. Sole ipso clarius est, *Moriendum esse*, Sed an ullum cæli tonitru tam valide aures omnium percellit, atque hoc ipsum? *Moriendum est*, Hic nemini licet esse surdo. velis nolis, admittere cogeris has voces; vel invitas aures penetrat hoc tonitru, *Moriendum est*, irato Deo propitioque.

Justin. Mart. in Trip. Iren. lib. 5. contra hæres. Ps. 89. v. 4. & 2. Pet. c. 3. v. 3.

Æſchylus olim: Sola, inquit, Deorum mors munera non amat, non admittit dulcis partem ſpei. Quare ſapienter Seneca: Hoc, inquit, affigamus animo, hoc nobis ſubinde dicamus: *Moriendum eſt*. Quando? melius hoc neſcies. Mors naturæ lex, mors officium tributumque mortalium eſt, tum dandum, cum exigitur. Quapropter omnibus omiſſis, hoc unum meditare, ne mortis nomen reformides: effice illam tibi cogitatione multa familiarem: ut ſi ita tulerit, poſſis illi vel obviam exire.

Nat. qq. l. 6. in fine.

§. 26. *Mortis memoria varie refricanda.*

1. Ajunt cranium in furno arefactum, & piſtillo in farinam redactum, admixto oleo, gangrænæ ac carcinomati feliciſſime mederi. Calvas & mortuorum oſſa ſeria contemplatione velut commolere, & unguenti loco adhibere, omnem animi peſtem perſanat.

S. Hieron. hujus memin. in c. 10. Matt.

2. Plato tanto aliquem evadere ſapientiorem cenſebat, quanto vivacius conſideraret mortem. Ideo diſcipulis ſuis philoſophiæ ſtudioſis hanc legem dixit, ut iter ingreſſi pedes nunquam operirent. Voluit vir ſapiens hoc ritu ſignificare, extremum vitæ aſſidue cogitandum.

Epiſt. 2. de itinere in Palæſtin. mihi p. 134.

3. Nicolaus Chriſtophorus Radzivilius, Princeps Polonus affirmat, in Ægypto

Ægypto eos, qui prudentia & ætate ceteris antiſtarent, oblonga mortuorum oſſa, ebore aut ligno affecta, aut etiam vera hoc ieque circumgeſtare, mutuo ſibi monſtrare, & ad meditandum obitum cohortari. Menſis etiam memoriam mortis inferunt Ægyptii, conviviaque claudunt triſti hoc acroamate. *Memento mori.*

4. Calipha Rex Tartarorum in urbe Bagdad, die feſto, quem ipſi Ramacam vocant, conſpiciendum ſe populo daturus, mula vehens, & veſtibus ex auro & argento contextis conſpicuus; fulgentibus in cidari gemmis pretioſiſſimis progreditur. Supra cidarim vero nigram * calanticam geſtat, quo quidem ritu, omnem corporis ornatum, mortis tenebris occulendum ſignificat. * *Schlair*

5. Juſtiniano imperatori mortuo, inſtrata veſtis ſtragula, in qua opere Phrygio, victarum urbium, & barbarorum Regum, quos ipſe debellarat, effigies textæ. Ecce tibi inter pugnas, triumphos victorias, mortis ſimulacrum. Ludit certe mors in imperiis, & æquo pulſat pede pauperum tabernas, regumque turres. Martinus V. ſummus Pontifex, hoc habuit ſymbolum loquentis picturæ, ſeu tacentis poëſeos. In pyra jam accenſa jacebant, brevi etiam arſura, Pontificis tiara, Cardinalium galerus, Antiſtitum infulæ, Imperatoris diadema, Regum coronæ, Ducum pileus & gladius,

Baron. tom. 7. Anno 565.

Antea Ottho Columna dictus.

gladius, adscriptum lemma; *Sic om- mundi gloria.*

De remedio utriusque fort. l. 1. dial. 121. Franc. Petrar. cujus opera sæpius hîc utendum.

6. Nautæ, nescio cujus, responsio- nem probo. Quem cum quidam in- terrogasset: Ubinam pater ejus obi- set? in mari, dixit. Cumque ille idem de avo & proavo, atque atavo nomi- natim quæsisset ex ordine, responsum- que idem de singulis accepisset, sub- jecit; Et nunquid tu, ait, mare ingre- di non times? Responsum nauta dissi- mulans. Et ubinam, inquit, tuus obi- pater; Suo, ait iste, in lectulo. Sed ubi avus, ubi proavus, ubi cæteri majores tui? Omnes, inquit iste, suis in lectu- lis obierunt. Tunc nauta: Non tu, inquit, times lectulum conscendere omnibus majoribus tuis fatalem. Eleganter quidem, aliquantoque plus quam nauticum fert ingenium. Quo- tidiana sit cogitatio nostra, quæ lu- Lipsii fuit. correptus morbo, de- cubiturus dixit: *Ad lectum, ad lethum.* Sæpe qui dormiunt ducuntur ad mor- tem, somni sororem.

Leont. Cypro episc. c. 18. in vita Joannis.

7. Joannes, Patriarcha Alexandri- nus, qui ab eleemosynis nomen tra- xit, superstes & sanus monumentum sibi extrui jussit, sed ideo non absolvi, ut diebus solennioribus, præsente jam clero, rem sacram facturus, ab uno a- liquo sic moneretur: Domine, sepul- chrum tuum imperfectum est, jube igitur inchoatum absolvi, nescis e- nim qua hora fur veniat.

Idem ibid.

8. Imperatorem Orientis recens crea-

reatum nemini prius alloqui licebat, quam latomus aliquot diversi coloris marmora exhibuisset interrogassetque: E quo genere lapidum, Majestas Tua monumentum sibi vult fieri? Quid hoc aliud erat, quam dicere, Ne supercilium tollas Imperator, homo es: morieris, sicut postremissimus mendicorum. Sic ergo regnum administra quod perditurus es, ne regnum perdas æternum.

9. Domitianus Imperator primoribus Senatorum & equestris ordinis, epulum dedit hunc in modum. Apparavit ædes omni ex parte nigerrimas. Laquearia, parietes, pavimentum, sedilia, atra omnia, & luctum spirantia. in hoc mortuale triclinium nocte introducti convivæ absque comitibus; juxta singulos collocatum feretrum, inscripto cujusque nomine, additus & lychnuchus, qualis in monumentis solet. Ministri mensæ & ipsi colorem noctis vultu & veste referebant, cœnantesque saltatione funebri cingebant. Cœna interim magno silentio peragebatur; Domitiano insuper sermonem de iis quæ ad mortes & funera spectarent, super mensam ingerente, convivis extrema metuentibus, metuque pæne jam exanimatis. Quid itaque? Salubre sibi & Senatoribus documentum parasset Domitianus; sed montes parturiebant, natusque demum ridiculus mus. Rectius Ægy-

Xiphilinus in Domitiano, qui hoc epulo non mortis memoriam, sed risus vanitatem quæsiit.

ptii, qui convivii risus lugubri castigant epilogo.

§. 27. *Novum indusium, nigra littera.*

Radz. epist. 3. itineris in Palestinam. mihi p. 176.

CAyri in Ægypto templum Turcicum (Moschæam vocant) hac ratione ædificatum est. Assanus Bascha vir tam vafri quam avari ingenii, nomen suum in Orbem vulgaturus, grandi aliqua substructione, sed nullis fere suis sumptibus, hoc invenit consilii. Ubivis locorum proclamari jussit, constituisse se ingens Deo templum condere. Ut autem hoc opus feliciore successu eat, omnibus undecunque advenientibus liberalissimam stipem erogatum iri. dictusque est certus & dies & locus partiendæ eleemosynæ. Evocavit hæc res immensum populum ex Ægypto universa: sed & aliis è regnis Cayrum plurimi confluxerunt. In adventum horum Assanus maximum indusiorum & tunicarum numerum parari jussit. Eos autem qui stipem accepturi venerant, ex amplissimo atrio in aliud æque amplum, per aliquot ostiola, & non nisi singulos transire voluit. In hoc transitu singulis suæ vestes ademptæ, & indusium tunicaque nova vi obtrusa Hoc eo astu factum, ut quicquid à tot millibus hominum in viaticum fuisset assumptum, id omne dicto loco relinqueretur. Solent enim illic locorum pecuniam, quam itineri destinant,

ant, indusiis aut pileis insuere. Et uamvis nemo non maluisset suum ndusium & tunicam etsi laceram renere, cogebantur tamen universi is relictis, nova sed vacua tunica suerbire. Ploratus tandem ingens & ulatus populi coortus, veteres ab ssano vestes petiit. At ille irrisis plebeculæ clamoribus & lacrymis, quicuia vestium collectum est, rogo uno mburi jussit. Pecuniæ vis tanta è isto sublata, ut ea ædificio tam noli suffecerit. Simillime nobiscum ors agit, vestem veterem vel invis eripit, & novam sepulchralem 2. Cor.
trudit. Nos quidem, uti Paulus c. 5.
quitur, ingemiscimus gravati, eo v. 4.
uod nolumus expoliari, sed superstiri. At frustra renitimur. Clamos & lacrimas nostras mors ridet. Ves nolis, exuendum vetus amiculum. xue, & abi. Omnes eadem condio devinxit: Cui nasci contigit, moestat. Intervallis distinguimur, exi. æquamur.

Sed audite, quomodo avarissimi minis crudelitas sit vindicata. Imrator Turcicus Assani nequitia inllecta, Imbramum Bascham ad eum isit cum litteris, quibus Assano serio æcepit: Quam primum ab Imbraio litteras accepisset, ipse suum cait Constantinopolim mox mittet. Fatales ejuscemodi epistolas urcarum Imperator ipse sua ma1 solet scribere, & holoserico

nigro

nigro obvolvere. Harum epiſtolarum ſemper ſummarium eſt; *Mitte mihi tuum caput*. Quiſquis es, Rex an Cæſar, quando Imperator cæli nigras ejuſcemodi litteras tibi miſerit, reſiſtere non potes, excuſare non licet, deprecari nil juvat, effugere non vales, tergiverſari nequis, actum eſt. Hoc ergo age, & ipſam calca neceſſitatem; quod invitus facere cogereris, fac illud ſponte animi. Mitte caput tuum, non tyranno, ſed patri; non homini, ſed Deo. Non tantum morere, ſed & velis mori. Cur enim quod neceſſe eſt, voluntas non occupet? Acquieſcere neceſſitatis, velle virtutis eſt.

§. 28. *Omnis dies obſervandus.*

MUſonius apud Stobæum: Non eſt, inquit, præſentem diem recte tranſigere, niſi, ſtatuis eam quaſi ultimam tranſigere. Et Auguſtini ſapientiſſimum monitum eſt: Latet ultimus dies, ut obſerventur omnes dies. Diem mortis incertum ſalubriter conſtituit Deus, ut ultimum ſuum quiſque ſalubriter cogitet. At, inquies, triſtis hæc cogitatio eſt ſuper morte, & ipſam adducit mortem. Falleris. Sapiens cum tranquillitate de ea cogitat: non aliter quam in mari aut navi ventos & vela ſpectat, quibus fertur in portum; nec tamen ipſa cogitatio eum transfert. Hæc ſtultitia & omnis error noſter eſt. In fluctibus & inter

Tom. 10. l. 50. homiliar. hom. 13. initio.

inter undas jactari volumus; reformidamus, quo natura & ratione ducimur, pervenire. De natura ſcimus: Omnes eodem ducimur, *Omnium.*

Verſatur urna. ——

Sed & de ratione, quis ejus compos abnegabit? Quid hîc niſi jactationes, curæ, miſeriæ, corporis atque animi dolores? Ecce finem: quid reformidas? Ecce portum: cur non intras? Sed revera, ut ii qui in carcere ſunt, elabi vellent & ſubinde poſſent, niſi cuſtos carceris teneret, ſic in hac vita nos impedit phylaciſta ille, Amor vitæ. Pellendus eſt, & ut poſſit, ſæpe cogitandum eſt, quod ſemel faciendum eſt. Et quia incertus ac ignotus eſt ultimus dies, ſuſpectus ſit omnis dies. Animus hoc modo fortior, vita emendatior, imo & lætior. quid enim terreat aut turbet? quem

—— *ille timorum*
Maximus haud urget, lethi metus.

Prævíſum jaculum minus ferit; mors ſæpe cogitata mollius ſternit.

§. 29. *Sandapila ultimum ſuperbiæ noſtræ ſolium.*

ABrahamus ille Magnus, cum Dei juſſu peregrinabundus huc illuc commearet, nihil potius habuit, quam ubi ſtabilem locum reperiſſet, animum adjicere ſepulchro emendo. Hoc ita voluit eſſe ſuum, ut id omni

Gen. c. 13. tot.

jure modoque possideret. Hinc omnem pecuniam à venditore designatam sine cunctatione administravit *probata moneta publica*. Nec illi satis emptionem publice transigi, voluit insuper omnes loci incolas adesse testes emptionis. Qua in re vir fide plenus monstravit, sepulchrum esse hominis locum proprium, quem is vere, si quidquam aliud, suum diceret. Abrahami exemplo, optimus quisque inter primas curas numerat, rem sepulchri curare.

Maximilianus I. Imperator, Austriacus, triennio ante mortem, capulum funebrem è querno ligno, arcæ viatoriæ inclusum, circumferri secum jussit: cavitque testamento, ut exanime corpus suum, rudi linteo involutum, sine ulla exenteratione, illi imponeretur, naribus, ore, auribusque viva calce oppletis. Quid sibi voluit magnus vir? nisi monumentum illud assidue in oculis habere, quod diceret, *Cogita mori*. Quod amplius diceret, Quid te dilatas & extendis, quid multa possides, plura appetis? Quem tot provinciæ & regna non capiunt, loculus iste capiet. Cur autem & calcem cavis illis partium immisit? en aromata quibus condiretur. Maximiliane magnus fuisti & res tuæ dicunt, tum & hæc circa mortem.

Baron. tom. 3. Ann. 326. n. 96.

Quid memorem de feretro Ablavii, qui præfectus Prætorio, inter Con-

Constantini Magni aulicos princeps, auri insatiabilis vorago, aurum sæpius cogitavit quam tumulum, quam cælum. Hunc manu prehensum affatus Constantinus: Quousque tandem ô bone, inquit, thesauros accumulamus? atque simul cum dicto, hasta, quam manu tenebat, feretri figuram interra descripsit, & : Orbis, inquit, opes universas habeas, non majorem tamen pòst funus locum possidebis aut loculum, quam ego hìc depinxi. Si tamen tantum terræ spatium sis occupaturus. Vates fuit Constantinus, nam Ablavius frustratim dissectus, non habuit quod daret tumulo.

Carolus V. Augustæ memoriæ Imperator, Maximilianum, quem dixi, sanctissime æmulatus, diu ante mortem Re publicæ administratione se sponte submovit? & cum in filium jam validum ævi & animi curas transtulisset, in Hispania S. Justi monasterio se abdidit, cum duodecim duntaxat familiaribus, Deo & quieti vacaturus. Interdixit autem aliter se quam Carolum appellari; Cæsaris atque Augusti nomina cum rebus animo exuens, quicquid honorarii est contempsit. Imo hoc amplius ferunt, diu ante Imperium abdicatum, sarcophagum sibi construi jussisse cum funebri supellectile, deportandum, clanculum tamen, quocunque iret. Hunc apparatum mortualem habuit apud se quinque annis,

ubicunque locorum eſſet, etiam dum Mediolanum contra Gallos proficiſceretur, illumque diligentiſſime ſingulis noctibus in ſuo cubiculo reponi juſſit. Arbitrabantur quidam qui circa eum erant, theſaurum illic aſſervari, alii nonnihil librorum, in quibus hiſtoriæ veteres continerentur, alii aliud quidpiam magni. Cæſar vero ſibi conſcius quo animo eam arcam circumferret, ſubridendo dicebat: In rei ſibi chariſſimæ uſum, id ſecum deferri. Sic aſſidue mortem cogitabat Carolus, poteratque diebus ſingulis dicere, *Vixi*; ita quotidie ad lucrum ſurgebat.

Carolum Imperatorem complures alii feliciſſime imitati, qui ſandapilam mortis ſuæ monumentum quotidie bis religioſe ſunt contemplati. Genebaldus Laudunenſis Antiſtes, inſtar ſepulchri lectulum habuit ſeptennio toto, quo quidem tempore in magna aſperitate vitam traxit.

Zach. Lippel. tom. 3. in vita S. Re. 1. Oct.

Ida probatæ ſanctitatis femina, diu ante ſupremum diem feretrum ſibi conſtrui curavit, quod quotidie bis pane & alimentis implevit, idem in pauperes bis liberaliſſime depletura. Virtutis ſtudium, optimus ad mortem apparatus eſt: Virtutem nulla mors inquinat. Facile contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

Idem tom. 3. in vita S. Idæ 4. Sep. Hier. epiſt. 103.

§. 30.

§. 30. *Vita quid est?*

FLos est, Fumus est, Umbra est, & Umbræ umbra: Bulla, Pulvis, Spuma, Ros, Stilla: Glacies est. Iridis arcus, deficiens Cereus, Sacculus pertusus, ruinosa Domus, Cinis dolosus, Dies vernus, Aprilis inconstantissimus, unicus testudinis tinnitus est; Hydria fracta, fontis Rota, aranearum Tela, maris Guttula, vilis Stipula, solstitialis Herba, brevis Fabula, volucris Scintilla, tristis Nebula, Vesica vento plena, rutilans ad solem Columba; Vita Vitrum tenerrimum, Folium levissimum, Filum subtilissimum, Pomum aureum est, sed intus putridum &c. Si nihil est umbra, dic quid umbræ somnium? Sexcenta, mille talia, de vita humana recte pronuntiantur. Mihi omnium rectissime videntur dixisse, qui Vitam vocant *Somnium umbræ brevissimum.* Compendio rem dicamus: Vita est

Vide P. Maxim. Sandæi Symb. vitæ hum. Anno 1626. edita Francofurti.

Somnus, Bulla, Vitrum, Glacies, Flos, Fabula, Fœnum;
Umbra, Cinis, Punctum, Vox, Sonus, Aura, Nihil.

Ah, miseri! quas opes struere, quantos honores gerere, quas & voluptates percipere nobis videmur? quicquid horum est, Somnium est, sed heu quam breve & quam ludicrum! Dormierunt somnium suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in

Ps 75. v. 6.

manibus suis. Divites & beatos, ó viri, vos esse somniastis, sed ex iis omnibus quæ habuistis, quæ sperastis, quid rerum obsecro retinuistis? hæc vigilantium somnia, hæc somniantium ludicra erant merissima. Oculos nunc aperit pœna, quos olim clauserat culpa.

Vita igitur quid est? Compendio dicam. Vitæ humanæ tempus, punctum est: natura, inconstantia: sensus, obscuritas: corpus universum, concretio putrescere facilis: Animus vagus: honores, fumus: divitiæ, spinæ: voluptates, venenum. Et ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animi vero, somnium: Vita, bellum, & hospitis in peregrina civitate mora, & innumerabilium miseriarum officina; fama post obitum, est oblivio. hoc Ausonio credamus:

Epigr. 34. *Miremur periisse homines? momento fatiscunt;*
Mors etiam saxis nominibusque venit.

Ante mortem Consummare vitam virtute res pulcherrima est.

§. 31. *Vita Mimus.*

Comœdia est omnis vita, Nos histriones sumus; regem hic agit, ille mendicum; iste principis personam sustinet, ille medici, hic rustici. Quamcunque Deus imposuerit, eam decore exsequi oportet. Neque in eo laus sita est, ut Imperatorem agas vel Ducem,

cem; quamcunque egeris, plausum feres, modo eam bene agas. Opportunissime hoc Epictetus submonens: Actorem, inquit, esse fabulæ talis qualis magistro probata fuerit, te memento: Si mendicum agere te voluerit: fac eam quoque personam ingeniose repræsentes. Ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere: eam autem eligere, alterius.

Augustus Imperator, supremo vitæ die, admissos ad se amicos percunctatus est, Ecquid iis videretur mimum vitæ commode transegisse? Adjecit & clausulam: Ergo plausum date &c. Suet. in Aug. c. 99.

Seneca præclare de hac vitæ comœdia: Sæpius, inquit, hoc exemplo mihi utendum est: nec enim ullo efficacius exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes has, quas (nostra culpa & inscitia) male agimus, assignavit. Epist. 20. med.

Laertius in Zenone, bono histrioni similem esse sapientem ait, qui sive Thersitæ, sive Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit & imitatur.

Non igitur attendendum est, qui jam simus, sed qui futuri simus, ubi larvam & personam posuerimus: nec refert, primi an ultimi actoris partes susceperimus, modo bene agamus.

§. 32. *Vitæ humanæ typus.*

Joan. Damasc. hist. de his c. 23. ad finem.

JOsaphato Regi Barlaamus senex humanæ vitæ fallacia gaudia proponens: Unicornem, inquit, ferocem belluam fugit quispiam. In fuga in foveam irruit ingentem, in ipsa vero ruina, protensis manibus apprehendit arborem & ipsa lapsum præcipitem stitit. Dum in arbore hæret sui periculi jam contemptor, duos mures conspicatur, album unum, atrum alterum hi arboris radicem, certante morsu vellicarunt, jamque ad ipsam pæne medullam penetrarunt dentibus. Sed oculis insuper in imam scrobem dejectis, horribilem videt draconem igneas minas spirantem. Dumque miser huc illuc oculos circumvolvit, quatuor aspidum capita è pariete prominentia observat. At his ille omnibus neglectis attolit vultum, & aliquid mellis ab arbore stillantis cernit. Quare sui securus, jamque & unicornis insectantis, & draconis minantis, & murium rodentium, & serpentum imminentium, & brevi casuræ arboris oblitus, melleam dulcedinem avidissime lambit. Et hæc, inquit Barlaam, præsentis vitæ sunt ludibria, quæ sic explico. Unicornis mortem repræsentat, quæ humanam gentem ubique insequitur. Scrobs, hic Orbis est calamitatum refertissimus. Arbor quam pressis manibus tenemus, vita est

est certis limitibus conclusa. Duo mures, nox & dies, qui arborem illam paullatim exscindunt rodendo. Quatuor aspides, quatuor elementa sunt, quorum pax si turbetur, animus corpore pellitur. Igneus ille ac truculentus draco, inferorum fauces designat, quæ nunquam non aperte ad glutiendum. Mellis guttulæ, putidas corporis voluptates, & lethalem vitiorum dulcedinem significant. Hac noxia promulside inescati, nec inferos horremus, nec cælum aspiramus, contenti suaviter perire. Hæc Barlaamus Josaphato. O vera, verissima omnia! si sapimus, omnem horam credimus extremam. Ab omni vitæ momento pendet æternitas.

§.33. *Vitæ prologus, narratio, epilogus.*

HUmanæ vitæ prologus est *Nasci*, narratio *Dolere*, epilogus *Mori*, Orationis hujus lumina sunt, gemitus & fletus, aut gaudium fletu deterius. Egregie Seneca: Omnes agedum, inquit, mortales circumspice: larga ubique flendi, & assidua materia. alium ad quotidianum opus laboriosa egestas vocat: alium ambitio nunquam quieta sollicitat: alius divitias quas optaverat, metuit, & voto laborat suo: alium solicitudo, alium labor torquet alium semper vestibulum obsidens turba: hic habere se dolet liberos, hic perdidisse, ille nunquam habuisse.

Consol. ad Polyb. c. 23.

Lachrimæ nobis deerunt, antequam causæ dolendi. Non vides, qualem vitam nobis rerum natura promiserit, quæ primum nascentium omen, fletum esse voluit? Hoc principio edimur, huic omnis sequentium annorum ordo consentit; sic vitam agimus.

Illud lacrimis dignissimum, nec ullis unquam satis eluendum, quod nemo nostrûm serio cogitat, quandoque sibi ex hoc domicilio migrandum: Cogitamus hoc quidem, sed obiter, & velut somniantes. Hinc vivimus tanquam semper victuri; vix unquam fragilitas nostra profundius subit animum nec observamus, quantum temporis transieret, sed velut ex pleno & abundanti perdimus tot & horas, & dies & menses, & annos. Profusissimi sumus in tempore, nec illius irreparabilem jacturam æstimamus, cujus unius honesta est avaritia. Sic magna pars vitæ male agentibus elabitur, maxima nihil agentibus, tota fere aliud agentibus. Quis est qui tempori pretium ponat, qui diem æstimet, qui intelligat se quotidie mori? Hinc præteritorum obliviscimur, presentia negligimus, futura non prævidemus. Cum ad extrema venerimus, sero intelligemus, miseri, tamdiu nos, dum nihil agimus, male occupatos fuisse. Hoc ergo agamus, singulas horas amplectamur, tanquam hodie morturi; sic vitæ nostræ narrationem tractemus, tanquam statim perora-

peroraturi. Dum differtur vita, transcurrit.

§. 34. *Omnis vita brevis, etiam longissima.*

VErissime Annæus, nulla, inquit, vita non brevis est. Nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis erat, quæ monumento suo inscribi jussit: se annis nonaginta novem vixisse. En, ut anicula glorietur senectute longa quis eam ferre potuisset, si centesimum implevisset? Epist. 77. fine.

Amaranthus (ut est in fabulis) rosæ adsitus dixit: O qualis flos Rosa quam formosus, quam amabilis! beatam te jure dixerim, ob odorem, ob formam, & ob colorem, ô regina florum! Cui Rosa: Ego quidem, inquit, ô Amaranthe, forma præniteo, sed tempus brevissimum vivo: & quamvis nulla me manus violet, nihilominus tabesco. Tu vero continuo flores semperque recens vivis: malim ego minus habere formæ & plus vitæ. Mortalium vita est quæ Rosæ brevis & fluxa. Et licet aliunde vis nulla eam extinguat, suo tamen defluxu sensim evanescit. Jure medicorum maximus exclamat: Vitam brevem esse, artem longam. Vitam ire non intelligimus, sed transisse sentimus. Temporis nobis concessi spatia tam velociter, tam rapide decurrunt, ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipso Hippocrates, initio Aphorismorum.

vitæ

vitæ paratu vita destituat. Exiguum temporis habemus, & ex hoc multum insuper per luxum aut negligentiam perdimus. O mortales improvidi, corpus quod circumferimus, non domus est, sed hospitium, quod relinquendum, ubi te hospiti gravem esse videas. Ideo, mi Christiane, propera pie vivere, & singulos dies singulas vitas puta. Qui hoc modo se aptaverit, cui vita sua quotidie fuerit tota, mortem securus provocabit. Male morietur nemo, qui vixit bene.

§. 35. *Non longissima, sed honestissima, vita optima.*

NON ut diu, sed ut satis vivamus curandum est. Sat longa est vita, si plena est. Impletur autem, cum quis sua voluntate in divinam plenissime transit, & quantulumcunque temporis, quod datur, bene impendit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? Non vixit iste, sed in vita moratus est. Nec sero mortuus est, sed diu. Nam imprudenter & impie vivere, non tam est male vivere, quam diu mori. Sed, ais, octoginta annis vixit. Interest, mortem ejus ex quo die numeres. Alius viridis & in medio cursu raptus est, sed officia boni civis, boni Christiani exsecutus est. licet ætas imperfecta sit, vita tamen perfecta est. Ille alter octoginta annos numerarit, certe tot annis non vixit,

sed

ſed fuit: niſi forte ſic eum vixiſſe dicas, quomodo arbores dicuntur vivere. Actu & virtutum officiis metienda eſt vita, non tempore. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, qui quod vitæ habuit, bene collocavit. In memoria æterna erit juſtus: Memoria juſti cum laudibus. Vidit enim veram lucem, non fuit unus è multis. Et vixit, & vivit nunc in cælo. Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad immortalitatẽ, tranſiliit ſæcula, & ſe in memoriam dedit. Et quemadmodum in minore corporis habitu poteſt homo eſſe perfectus, ſic & in minore temporis modo poteſt eſſe perfecta vita. Bonum non eſt in temporis diuturnitate ſitum, ſed in virtute, neque enim qui plurimum cithara cecinit, ſed qui bene, commendatur. Quamdiu ſis, alienum, quamdiu bonus Chriſtianus ſis, hoc tuum eſt. Id à teipſo exige, ne ignobile ævum per vitia emetiaris; ut agas vitam, non ut prætervehari s. Quæris, quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium? Uſque ad veram ſapientiam vivere. In omnibus velle, quod vult Deus, veriſſima eſt ſapientia: qui ad illam pervenit, quãdocunque moriatur, attigit non longiſſimum finem, ſed maximum. Mors it per omnes, nec magno ſpatio alter alterum præcedimus. Qui occîdit, conſequitur occiſum. Minimũ eſt de quo ſollicitiſſime agitur. Quid enim ad rẽ pertinet, quamdiu vites, quod vitare non

Pſ. 11. v. 7.

Seneca epiſt. 93.

paucis mutatis.

non potes? Optima vita, non qu[ae] longissima est, sed quæ honestissima

§. 36. *Magnam vitæ partem non vivimus.*

Publio Mimographo

QUod à prisco poëta dictum e[st] verum esse non dubitem:

Exigua pars est vitæ quam nos vivimus.

Cæterum quidem omne vitæ spatium non vita, sed tempus est. Urgent[ia] nos circumstant cum negotia, tum vitia, & in cupiditatibus infixos pre[munt]. Vix unquam nobis ad nos re[currere] licet: nobis ipsi rarissime va[camus], sed aliis: nemo fere suus est. Qui pecuniam suam dividere velit, nullus est; vitam miserrime laceramus, & modo in hæc, modo in illa negotia partimur, sæpe vana & inutilia. Ita magnam vitæ partem exigimus non vivendo; certe non cælo, non Deo vivimus. Et quam multum temporis mensa, relaxatio, Lusus, colloquia, somnus, otium; quantum lites & morbi nobis eripiunt? Heu quot hostes vitam nostram suffurantur, nobis non sentientibus, quid perdamus. Hoc versiculi, licet parum teretis aut delicati, ad calculum sic revocant:

Vivit homo octoginta (haud plus communiter annis,
Ex quibus ille decem in mensa, potuque ciboque.

Ac totidem ludo, viginti insumere somno,
Dicitur, atque novem & septem puerilibus annis
Nil operæ facient; dein morbis quattuor: Ergo,
Quæ studeat Musis, studeat quæ rebus honestis,
Illi quarta datur totius portio vitæ.

O quam exiguum nobis de nostro relinquitur! Multos respirare vix sinunt mala sua, plurimos sua bona. Non enim apprehendimus tempus, nec retinemus, nec velocissimæ omnium rei moram facimus, sed abire ut rem supervacuam ac reparabilem sinimus. Quis est qui nullum non tempus in usus suos conferat, qui omnes dies tanquam ultimum vitæ ordinet? Ecquis custos temporis tam parcus, ut nihil reperiat dignum, quod cum tempore suo permutet? Cum re omnium pretiosissima luditur, & pæne nullum ejus pretium habetur, quod satis æstimari non potest. Quemadmodum qui in navigiis dormiunt, à ventis celerrime aguntur, etiamsi nihil sentiant; cum evigilaverint, mirantur se jam in portu exponi: Ita vitæ nostræ cursus properat, provehimur velocissime, diesque annique recedunt; nos interim dormimus, & pretium temporis inestimabile negligimus. Cum ad meliorem vitam evigilandum est, miramur nos jam ad exitum perductos. Mors est homini quod

quod naviganti portus. Bene navigavit, qui in hoc portu naufragium non facit.

§. 37. *Maxima vitæ labes procrastinatio.*

OMnia differimus, excepta nequitia, quæ plerunque hodiernum diem occupat, non crastinum. In ceteris semper promissores sumus, & dicimus: Cras hoc fiet, altera hebdomade nulla erit mora, sequenti anno istud expedietur. Ita dies, ita menses, & anni labuntur, dum procrastinamus, dum promittimus, & nunquam promissis stamus. Optime Seneca: Audies, inquit, plerosque dicentes: A quinquagesimo in otium secedam: sexagesimus annus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? quis ista sicuti disponis, ire patietur? Non te pudet reliquias fæcemque vitæ reservare Deo, & id solum tempus bonæ menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est; tunc vivere incipere, cum desinendum est? quæ tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum & sexagesimum annum differre sana consilia; & inde velle vitam inchoare, quo pauci eam perduxerunt.

Lib. de brevit. vitæ c. 4. adjectis pauculis.

Sigismundus II. Rex Poloniæ, ob perpetuam cunctationem ac segnitiem in gravissimis negotiis, *Rex crastinus* vocabatur. Tales certe nos sumus,

mus, *homines crastini:* Omnia differimus, omnium libentissime, si liceret, dilaturi etiam mortem. Sed moriendi negotium moram non fert, dilationes non admittit: Cum mors pulsat, illico trahendum est pessulum. Ergo, quod veteri verbo dicitur: Si diu senex esse velis, mature fias senex, quod esse potes, nihil differendo. Rex Macedo ad tantum victoriarum numerum pervenit hac una re nihil differendo. Nos, optima quæque differendo, omnia perdimus. Vere dixit Chrysologus: Semper homo bona facere tunc cupit quando mors faciendi tempus ademit. Ad mortem his plerumque gradibus, velut qui ambulando dormiunt, pervenimus. Primo salubria differre quotidie ac procrastinare incipimus, dein aliquanto lentius agere, postremo penitus oblivisci & omittere facienda, ita suaviter obdormire & perire. Serm. 125. in ed.

O mortales, sera nimis vita est crastina, vivite hodie: stipem hodie date, de peccatis hodie dolete: quis enim vobis spopondit crastinum? quod hodie fieri potest, cur in alios fors nunquam secuturos differtur? Differre honesta, semper serum ac noxium fuit.

Jactura vitæ maxima, est dilatio: Jamb. vet.
Noluisse visus interim est, qui distulit.

Properemus ergo & cogitemus, quan-

tum celeritati addituri essemus, si tergo instaret hostis, si equitum adventare suspicaremur, ac fugientium premere vestigia. Fit hoc, premimur, acceleremus & evadamus. Perducimus nos in tutum, & subinde consideremus, quam pulchra res sit consummare vitam ante mortem. Maximum mortis solatium est, *nihil distulisse*.

§. 38. *Venatus mortis.*

Basil. gener. Conc. cœpit Anno 1431. & duravit ad An. 1441. Joan. Nider lib. 2. Form. c. 3. qui quæ narrat, probe sibi cognita affirmat.

GUlielmus III. Dux Bavariæ, Pater pauperum, hominumque religiosorum omnium tutor, quem vita functum etsi omnium voces siluissent, pro funere satis laudassent tot comploratium voces & lacrimæ. Hic, inquam, laudatissimus princeps, ubi è Concilio Basileensi, cui Cæsaris loco præerat, Monachium rediit, somnium tale habuit. Videbatur sibi videre eminentissimæ statutæ cervum, qui altero quidem cornu campanulas, altero accensos cereos præferret. Fugientem hanc feram venator & canes certatim insequebantur. Interclusis omnibus evadendi viis territum animal in cœmiterium Divæ Virginis profugit. Hic sepulchrum inhumando homini apertum; præcipiti cursu irruens cervus, captus & occisus est. Evigilavit his visis princeps, & quid sibi hoc somni vellet, secum ipse disquisivit. Altero die, quid somniasset, suis etiam

etiam Proceribus narravit. Varias habuit interpretationes hoc somnium. Quibus auditis Dux Guilielmus: Ego, inquit, sum cervus iste, mortalem hanc vitam brevi finiturus; in illo ipso beatæ Virginis templo humari volo. Omnia ordine facta & præsagia eventum habuerunt. Brevi morbus & mors Guilielmi principis corpus in sepulchri latebras coëgerunt, animo utique in cæruleas illas oras evolante. Bona mors initium est æternitatis beatissimæ.

§. 39. *Cur quotidiana spectantes funera, mortem non cogitemus.*

Diabolus, pictor peritissimus, ita pingit ad * Optices legem, ut quod ante nos, proximum nobis est, putemus remotissimum. Hinc quasi mille annis victuri, longissimam nobis securitatem à morte pollicemur. Hinc funera spectamus & ridemus quasi nos nunquam futuri funus. Quotidie morimur, tamen nos esse æternos credimus.

* *In die weite und* perspectiva.

Thomas Morus, illud Angliæ sidus, ne ulla cuiquam ætas liberalius vivendi spatium promitteret, hac hypotyposi submonens: Sicut qui è carcere, ait ducitur ad patibulum, etsi longiore ducatur via, non tamen ideo patibulum metuit minus, quia eo perventurus est tardius: & licet firmis sit pedibus, vegetis oculis, valido pectore, cibus potusque etiamnum ei sapiat, hoc

tamen illum extreme angit, *Jam i[n] via esse!* Et nos omnes ducimur a[d] mortis patibulum, in via jam sumu[s] omnes, & intervallis exiguis disjung[i]mur. Non deserunt nos morientes, se[d] antecedunt. At dicas: Sanissimus sum nec quidquam mortis sentio. Qui[d]quid dixeris: In via es; & nos una te[] cum in via sumus, jam imus. At ego ais, annum tricesimum nondum ex[]cessi. In via jam eras anno vicesimo imo decimo, imo & primo anno, pr[i]maque hora; perge tantum, brevi e[ris] in termino. At somnus, cibus, potu[s]que adhuc mire sapiunt. O delire, ha[s] mors non curat: Jam in via sumus respice, jam tibi minatur patibulum duceris, exiguum superest temporis & expirasti, tecumque omnis tu[a] pompa, aut luxuria. Omnis nostra v[i]ta, ad mortem est via.

§. 40. *Compendiosissima & optima mortis præmeditatio.*

UT tibi mors felix contingat, vive disce:
Ut felix possis vivere, disce mori.

Hæc summa rerum; hæc ars artium est. Bene vivere, tota vita discendum est, & quod magis fortasse quis mire-tur, tota vita discendum est mori. To[t] maximi viri, relictis omnibus impedi-mentis, cùm divitiis, voluptatibus, o[f]ficiis renuntiassent, hoc unum in ex[]tremam usque ætatem egerunt, ut v[i]vere

Sen. de brevitæ c. 7. initio. c. 26. v. 41.

vere ſcirent: plures tamen ex his, nondum ſe ſcire confeſſi, è vita abierunt. Et qua ratione hoc illi ſcient, qui nunquam id diſcere conati ſunt? Plurimi mortalium non curant, quam bene vivant, ſed quam diu; cum omnibus poſſit contingere, ut bene vivant; ut diu, nulli. Quidam tunc vivere incipunt, cum deſinendum eſt. Hinc inanes omnium bonorum ſumus: quorum deſiderio in fine vitæ laboramus, timidi mortis, inſcii vitæ. Quiſquis igitur diſcere cupit artem vivendi, diſcat prius moriendi. Supervacuum forſitan putat quis illud diſcere, quo ſemel tantum eſt utendum? Hoc ipſum eſt, quare omni ſtudio in hanc curam incumbere debeamus. Semper enim diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus. Res magna non eſt vivere, res magna eſt mori.

§. 41. *Hodie mihi, cras tibi.*

FRanciſcus I. Rex Galliarum à Carolo V. captus, cum Madriti in pariete legiſſet Caroli Symbolum: *Pius ultra*, adſcripſit, *Hodie mihi, cras tibi.* Non ſuccenſuit victor, ſed intellexiſſe ſe teſtatus, ſubſcripſit: *Homo ſum, humani nihil à me alienum puto.* Delrii Adag. tom. 2. pag. 576.

Eleganter Gregorius Nazianzenus: Caput, inquit, jam caneſcit, prope eſt æſtas vitæ; in nos forte falx acuitur, & timeo ne nobis dormientibus, & in una ſpe occupatis, repente accedat Greg. Naz. orat. contra baptiſ. dilatum.

 meſſor

messor terribilis. Sed dices: senes moriuntur, ego juvenis sum: Noli decipi non definitur mors certo tempore ætatis. Idem feretrum hodie senem cras elegantem adolescentem, perendie virum robustum, dein virginem aut vetulam effert. Ad rem Annæus Philosophus: Mors, inquit, tam juveni ante oculos debet esse quam seni non enim citamur è tabulis censualibus in quibus juniores senioresque notati, & cujusque adeo ævum. Talis autem citatio in militia & delectu obtinebat? at non in morte. Omnium morientium suprema salutatio & monitum est: *Hodie mihi, cras tibi.* Sed & mortuorum hoc carmen est qui è tumulis acclamant: *Mihi heri, tibi hodie.* Memento mortis, memento æternitatis; quam ego hesterna, tu luce hodierna incipies aut crastina, uterque nulla finiturus.

Epist. 12. med.

§. 42. *Ergo dum vivis vive.*

NOn Genio, non corpori, non voluptati, sed virtuti, sed cælo, sed Deo. Vive & age, tam patiendo pro Deo, quam faciendo & laborando Nescis enim quamdiu subsistas, & si post modicum tollat te factor tuus. Saluberrime monet sapientissimus concionatorum: Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo

Iob. c. 32. v. 22. Eccles. c. 9. v. 10.

quo tu properas. Bonum ergo facien- Gal.
tes non deficiamus, (hortatur Apo- c. 6.
stolus) tempore enim suo metemus v. 9.
non deficientes. Ergo dum tempus ha- & 10.
bemus, operemur bonum ad omnes.
Cœpisti laborare? laborem cœptum
industria urge continua: nunquam
quiesce, nunquam nec interrumpe qui-
dem laborem illum qui cœlum potest
mereri. Nam vitæ tuæ momentum
nullum est quo non possis lucrari, &
cælestem tibi thesaurum augere. Hoc
igitur modo sine cessatione labora;
veniet tempus quietis, quam labor
nullus unquam interrumpet. Militia Job. 7,
est vita hominis super terram, & sicut v. 1.
dies mercenarii dies ejus. Mercena-
rius, inquit Gregorius, quod grave
perpendit ex labore, leve æstimat ex
remuneratione. Mercenarius, ne dies
ab opere vacuus transeat, solicite cu-
rat, nam noctem quieti, diem vero la-
bori scit esse destinatum. Tu ergo la-
bora dum dies est, dumque licet labo-
rare; Venit nox (clamat Veritas) quan-
do nemo potest operari. Ergo, dum o- Joan.
peri sol favit, operare. Est qui reddat c. 9.
labori tuo præmium. Habes operis tui v. 4.
perpetuum & attentissimum inspe-
ctorem Deum, qui uti capillos tui ca-
pitis habet numeratos, ita & minimas
noxas tuas, ita & minima opera tua,
quæ ipsius honori facis: ne dubita,
cunctos gressus tuos dinumerat. Uno Job.
saltu, imo passu unico peregisti totum c. 32.
iter ad æternitatem. sed vide ut pe- v. 4.

dem bene ponas. Talis eris in omne ævum, qualem te in morte gesseris.

§.43. *Si cras, quare non hodie?*

UNa est sed ponderosissima catena quæ nos alligatos tenet, *amor vitæ*, qui ut non est abjiciendus, ita semper minuendus est: ut si quando res exiget, nihil nos detineat, nec impediat, quo minus parati simus, quod quandoque faciendum est, *statim facere*. Vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunque desines, si bene desinis, tota est.

Possidonius in vita. Augustini c. 17.

Hipponensis præsul Augustinus, ad alium sibi familiarissimum Præsulem in extremis fatiscentem revisebat, cumque æger elata manu ad superos se, migraturum significaret, subjecit Augustinus; Eum Ecclesiæ necessarium, vita longiore dignum. Ad hæc respondit æger: *Si nunquam, bene: si autem aliquando, quare, non modo.*

Mors omnes æque vocat. Eodem citius tardiusve veniendum est. Hoc scimus: nec de re, sed de die querimur. Quid ergo? Non tibi timidissimus omnium videtur & insipientissimus, qui magno ambitu rogat moram mortis; Non indignareris illi, qui inter perituros constitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus præberet cervicem? Hoc ipsum nos facimus, Magno æstimamus, mori tardius. In omnes constitutum est capitale supplicium,

cium, & quidem constitutione justissima. Nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. Quid jam interest, priores aliis an posteriores è vita, tanquam è theatro, exeamus? exeundum est. Si ergo aliquando, quare non modo? Hodie forsan mors parcit? Non effugisti: cras irruet. Petet te gladius, petet lapis, petet febris. Nunquam & nullo loco tutus es. Exeundum est. Si ergo cras, quare non hodie? si aliquando, quare non modo?

§. 44. *Cur mors horribilis?*

MOrs quidem omnium par est, ea tamen per quæ venit diversa sunt, Alius inter cœnandum expirat, alterius mors somno continuatur, aliquis in ipso flagitio extinguitur: hic ferro transfoditur, ille aquis præfocatur, iste in flammis finit: aliqui serpentum morsu exanimantur, aut ruina franguntur, aliis per longam nervorum contractionem minutatim extorquetur anima: aliorum vita in medio flore præscinditur, aliorum interrumpuntur principia: alter adolescens decedit, alter senex, alius præter hos infans, cui nihil amplius contingit, quam vitam salutasse. Aliquorum melior, aliquorum pejor dici potest exitus. Sed quantumcunque placida sit & mitis mors, semper tamen aliquid horroris adfert, idque ob eam caussam, quia

videtur multa nobis bona, eripere, & nos ex hac, cui assuevimus, rerum copia educere. hoc sui amor, & permanendi conservandique se insita voluntas valde refugit. Naturalis præterea tenebrarum metus est, in quas adductura mors creditur. hinc multorum ingeniis certatum est ad augendam mortis infamiam.

Illud autem morti nos maxime alienat, quod præsentia hæc jam novimus, illa ad quæ transituri sumus, nescimus qualia sint, & horremus ignota. Ideo multa exercitatione ducandus est animus, ne horreat, ad quam transeundum est, æternitatem. Æternitas diu noctuque cogitanda est. sicut qui famis tolerantiam vult condiscere, quotidie nonnihil esuriat necesse est: sic animus è fluxu hujus temporis in stabile regnum transferendus, ad æternitatem quasi patientiam quotidie seipsum assuefaciat. Æternitatis ostium quotidie salutet, imo singulis momentis ad illud se stare credat: quicquid operis facit, æternitati faciat, ut actionum suarum hanc unam unicam habeat formulam: Æternitati lego, æternitati scribo, æternitati pingo, meditor, vigilo, loquor, omnia operor æternitati. Quisquis triumphos aspirat æternos, pugnare discat æternitati.

§. 45. *Inopia, sed formosa mors.*

Hist. c. 92. CHæremon, uti Palladius Helenopoleos Episcopus testatur, dum sedet,

ſedet, dum opus facit, dum omnia pro ſano agit, moritur: ita ſedens & opus manibus tenens repertus eſt, ſed mortuus. Omne genus mortis honeſtare poteſt virtus.

Philemon vetus Comœdiarum ſcriptor, fabulas cum Menandro in ſcena dictavit, certavitque cum eo, fortaſſe impar, certe æmulus. Hic, fabulæ partem quam recens fecerat, in ſcena recitabat. Cumque jam tertio actu, quod genus in comœdia fieri amat, jucundiores affectus moveret; imber, repentino coortus, differri auditorii cœtum & auditionis cœptum coëgit. Reliquum autem variis poſtulantibus ſine intermiſſione, die ſequenti dixit ſe perrecturum. Poſtridie igitur maximo ſtudio ingens hominum frequentia convenere. Seſe quiſque exadverſum quam proxime collocat. Serus adveniens amicis annuit; locum ſeſſui impertiunt. Extimus quiſque excuneati queruntur: Farto toto theatro, ingens ſtipatio. Occipiunt paullatim inter ſe queri. Qui non affuerant, percontari ante dicta: qui affuerant, recordari audita: cunctiſque jam priorum gnaris, ſequentia expectare, interim dies ire, neque Philemon ad condictum venire. Quidam tarditatem poëtæ murmurari, plures defendere. Sed ubi diutius æquo ſedetur, nec Philemon uſpiam comparet, miſſi exprompti oribus qui accirent. Atqui eum in ſuo ſibi lectulo mortuum offendunt.

Mad. Philoſ. in Floridis. mihi pag. 572.

fendunt.

fendunt. Commodum ille anima edita obriguerat, jacebatque incumbens toro, similis cogitanti. Adhuc manus volumini implexa, adhuc os recto libro impressum. Sed enim animæ jam vacuus, libri oblitus, & auditorii securus? Stetêre paullisper qui introierant, perculsi tam inopinatæ rei, tam formosæ mortis miraculo. Deinde regressi ad populum, renuntiâre, Philemonem poëtam qui exspectaretur, ut in theatro fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam consummasse. Enimvero jam dixisse rebus humanis *valere & plaudere*: suis vero familiaribus dolere & plangere. Hesternum imbrem lacrimas illi auspicatum: comœdiam ejus prius ad funebrem facem, quam ad nuptialem venisse. Proin quoniam poëta optimus personam vitæ deposuerit, recta de auditorio ejus ad exequias euntum, legenda ejus esse nunc ossa, mox carmina.

Si vitam solum præsentem spectemus, optatissima mors est, sine metu mortis mori: longe tamen optatior est, agendo agere animam, & operi suo immori, ut mors ipsa non sit otiosa. Cypriani martyris votum fuit, dum de Deo verba faceret, jugulari pro Deo. Maximæ profecto laudis est, non tantum à diabolo nunquam, sed nec à morte otiosum inveniri.

Lippelo. 14. Septemb. mihi pag. 920.

§. 46

§. 46. *Vigilandum, & orandum.*

QUia nescitis qua hora filius hominis venturus sit. Romani in armis vigilarunt, aliquando tamen sine scuto, ne haberent quo fulcirentur ad somnum. Vigilandum tibi, ô homo, & armato vigilandum. Ardentia ad Deũ vota, vera Christianorum arma sunt. Scutum quod somnum suadeat, vana longioris vitæ spes est. Fuerunt & illæ Romanorum militum in vigiliis frequentes voces: *Vigila, Vigila; Mars Vigila.* Hoc se mutuo hortatu ad vigilandi constantiam incitarunt. Hac te voce, ô mea mens, omnes superi ad sacram insomniam animant. Cœlum ipsum noctes atque dies pervigil ac laborans sine quiete, vigiliarum te monet. Obsurdescis aut in somnum declinas? Christum ipsum audi proclamantẽ: Vigilate & orate. Beato Marco narrante, Christus concionem habuit, in cujus solũ epilogo, hoc ipsum ter pronuntiavit: Primo, Videte, vigilate, & orate. Secundo, Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane; ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Tertio demum: Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate. Idem sæpius monens, & quidẽ Matthæi ore, nos inclamat: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus vester venturus

Marc. c. 13. v. 33. 35. & 37.

Matt. c. 24. v. 42. &c. 25. v. 13. &

rus sit. Et repetit: Vigilate itaque, quia nescitis neque diem, neque horam. Nec aliud ad clivum Olivarium inculcat: Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Hoc ipsum beato Luca præcone promulgat: Vigilate itaque, omni tempore orantes. Ipsissimum istud, *Vigilate*, & quoties Paulus ingeminat? In nos fragores hi tonant, ut soporem nobis & torporem excutiant. Surdi sumus, imo mortui, nisi ad has voces evigilamus. Quicunque vitiis indormis, evigila. Fatum Ægyptiorum nosti; Media nocte percussor Angelus Ægyptum ingressus est, & stragem immensam dedit. Sortem illarum decem virginum recordaris? Media nocte clamor factus est, & quæ paratæ à sponso ad nuptias admissæ, stertentes aliæ sunt exclusæ. Stultitiam servi illius helluantis meministi? Venit dominus illius die qua non speravit, & hora qua ignoravit venturum. Bonum patrem familiæ consideras? Omni hora vigilat, ut nulla hora fur suffossor domum irrepat. Servatorem tuum cogitas? Media nocte natus est. Idem post mediam noctem (quod credibile) ad supremum Orbis judicium venturus est. Vigila itaque, vigila; & omnem diem tibi puta ultimum.

[Margin: Luc. c. 21. v. 36.]

[Margin: Supremi judicis tubam media nocte audiendam putat Barradius tom. 3. Concor. Euang. lib. 10. cap. 16. mihi p. 653.]

§. 47. *Deo fidendum.*

Cui Deus adest, stet ille licet mediis irati maris fluctibus, forti pectore pro

procellas excipiet: Molestiæ vexent, dolores lancinent; diabolus frendeat & fremat, mors minetur & spiculum dirigat, non est quod expavescat animus Deo confisus; moveat Acheron, ruat Orbis, impavidum ferient ruinæ; victor emerget, & ut cautes Marpesia inanes pelagi minas despiciet. Ita Jobus, ita David se gesserunt. Deum Job.
Jobus animo, fidentissimo allocutus, c. 17.
Pone me, inquit, juxta te, & cujusvis v. 3.
manus pugnet contra me. provocat, insultat, exprobrat castris hostium Dei: veniat qui volet, prodeant gigantes, duello depugnabimus.

David autem: Nam etsi, ait, ambulavero in medio umbræ mortis, non Ps. 22. v. 4.
timebo mala, quoniam tu mecum es. En, fiduciam! Quamvis in summo vitæ discrimine sim; etsi me, ait, noctis æternæ nigror horridus undique involvat, & mors jam autem vellicans, tam propinqua stet, quam est umbra corpori, securus, sola Dei præsentia fretus contemnam illa omnia. Certissimus sum, in hac præsentia tutissimum mihi refugium, validissimumque esse præsidium. Nam quia Dominus mihi adjutor, non timebo quid Ps. 26.
faciat mihi homo. Dominus illumi- v. 1. &
natio mea, & salus mea; quem time- 3.
bo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. Deo fidendum est,

idque

idque tanto magis, quanto minus sibi ipsi. Sub hostium muris aciem struit, qui Deo sincere fidit. Deo fidere, est omnibus hostibus superiorem esse.

§. 41. *Quando Domino visum.*

AD beatam vitam nil facit longa series, annorum: neque enim annis aut rugis æstimanda est vita, sed actionibus præclaris. Verum illud *Quando*, plerosque omnes homines ægre habet. Moriendum sibi sciunt, & mori volunt, sed nondum; cupiunt naturæ solvere quod debent, sed nondum; desiderant solvi corporis vinculis, sed nondum. Adeo miselli ingeniose insanimus; ut cupiamus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Ita mori nolumus, qui mori optamus. Iniqui prorsus sumus. qui simul dolemus, & miseros nos esse, & miseriam nostram desinere. Non est dolendi, non est flendi locus, ubi desinis esse quod invitus eras. Quid homuncule, tam altum ipse tibi patibulum ædificas, ut multos gradus habeas, per quos ad mortem te ire diutius scias? quod vitæ tuæ tot optas annos, quibus funus tuum prospicias, cogitationum lento tormento? Eundum est seu hodierna, seu crastina.

Tobias laudatissimi senis non degener filius & cognominis, sed & ipse senex, ætate processit usque ad annum

num nonagesimum nonum. Sacræ paginæ testantur: Et completis annis nonaginta novem, in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum. Potuisset Tobias, sensu nostro, expostulare cum Deo & queri: Cur Domine jam mihi abrumpis vitam? cur non pateris me complere annos centum? Quid hîc aliud Deus responderit, quam hoc ipsum: Sic mihi visum; tu jam morere, & annos omnes præteritos in lucro pone. Ergo moriendum, quando Domino visum, non quando Tobiæ, aut Raguëli, aut Ananiæ, aliisve placet.

Tob. c. 14. v. 16.

At scio, quid multos decipiat: cum mors pulsat, ante tempus adesse putant importunum exactorem. Stulti, tunc tempus est, *Quando mortu Domino visum est*. Quid tergiversaris, mi homo, quid immaturam ætatem obtendis, quid inducias poscis, quid moram rogitas? Ad mortem maturus pridem fuisti: sed nec concessa mora te paratiorem faciet aut promptiorem. Nam & post hanc morari voles, minus forsitan paratus, quo plus moratus. Induciæ non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem præparatio est, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando is, qui nihil mali vult. Excutienda vitæ cupido est, discendumque nihil interesse, quando patiaris, quod quandoque patiendum est. Quam bene vivas, refert, non quam diu:

Seneca epist. 101. fine.

ſæpe autem in hoc eſt bene, ne diu. Ergo tergiverſationem tolle, & ſic ex animo: Quando Domino viſum, ſic fiat.

§. 49. *Ad Deum in omnibus recurrendum.*

HEu nos miſellos! imo, heu nos ſtultos! Cum nobis ægre eſt, ſæpe totum Orbem cogitationum noſtrarum alis pervolamus: à rebus creatis ſolatiola mendicamus, plane pudenda mendicitate. Amicos, inimicos in noſtri ſubſidium laceſſimus; opem omnium imploramus: ſolum Deum præterimus, aut omnium adimus ultimo, aut ſæpe nec adimus quidem rogando ſolatio. Quæ hæc inſania eſt, juvari velle à quibus non poſſis: ab eo juvari non cupere, à quo uno & poſſis & debeas?

Ergo quandocunque & quotieſcunque tibi male eſt, primus omnium gemitus, primæ preces, primæ querelæ
Pſ. 39. v. 8., lege totam. & voces ad Deum eant: Deo expone tuam cauſſam, tuaque omnia quæ pateris. Quid diſcurſas per Orbem, & ante mendicorum tuguriola mendicus ſtipem flagitas? Quid tranſvolantibus rhedis blanda jactas baſia incaſſum; Ad divitis illius januam procumbe qui ſalvare poſſit animam tuam de neceſſitatibus. Ita Moſes fecit, qui in omni dubio recurſum iteravit ad tabernaculum, in quo Deum audivit conſultorem. Sic Joſue deceptus à Gabao-

Gabaonitis eſt, quia os Domini non prius interrogavit. Ad Deum in omni re, præſertim adverſa recurrendum. Mulier illa quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat: tandem ad medicorum medicum venit, à quo uno, momento unico impetravit, quod à pluribus non potuit per totum duodecennium. Maximi refert ſcire, à quo beneficia poſtules. Extremæ inopiæ argumentum eſt à mendicis mendicare.

Joſ. c. 9. v. 14.

Marci c. 5. v. 25. & 26.

Lege l. 3. de Imit. Chriſti c. 35. & c. 43.

§. 50.

DIximus recurrendum ad Deum in omni re. Ergo etiam felix obitus, non ab alio quam Deo petendus. Ejus rei breviſſimum paradigma ſubjicimus.

I. ORATIO.

OCTO VERSICVLI

è Pſalmis Davidis à S. Bernardo ſelecti, quos ipſe quotidie pro felici mortis hora dixiſſe traditur.

ILlumina Domine oculos meos ne unquam obdormiam in morte: Ne quando, dicat inimicus meus, Prævalui adverſus eum. Pſ. 12. v. 4.

Ps. 30. v. 6. In manus tuas commendo ſpiritum meum : redemiſti me Domine *Deus* veritatis.

Ps. 38. v. 5. Locutus ſum in lingua mea, Notum ſac mihi Domine finem meum.

Et numerum dierum meorum, quis eſt ; ut ſciam quid deſit mihi.

Ps. 85. v. 17. Fac mecum ſignum in bonum ut videant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu Domine adjuviſti me & conſolatus es me.

Dirupiſti Domine vincula mea ; Ps. 115. v. 7. tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.

Ps. 141. v. 5. Periit fuga à me : & non eſt qui requirat animam meam.

Clamavi ad te, Domine, dixi, Psal. eòd. v. 6. Tu es ſpes mea, portio mea in terra viventium.

Omnipotens ſempiterne *Deus*, qui Ezechiæ regi te lacrimabiliter deprecanti, vitæ ſpatium protendiſti, concede mihi indigno famulo tuo ante diem mor-

mortis meæ tantum vitæ ſpatium, ut omnia peccata mea valeam deplorare, & veniam ac gratiam, te miſerante, merear accipere,

Omnipotens, benigne ac miſericors *Deus*, te oro humiliter per mortem Filii tui, concede mihi horam felicem ac beatam, cum anima mea diſceſſura eſt è corpore.

Domine Jeſu Chriſte crucifixe, per illam amaritudinem mortis, quam ſuſtinuiſti pro me in cruce, maxime cum anima tua egreſſa fuit de corpore tuo, miſerere animæ meæ in egreſſu ſuo. Qui vivis & regnas, cum Deo Patre, & ſancto Spiritu, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

II. ORATIO.

PRO FELICI EXITU ex hac vita.

Miſericordiſſime Domine *Ieſu*, ſi ſic agitur cum ho-

mine morituro, & in talibus periculis & anguſtiis erit vita ſpiritus mei ex hoc ſæculo migraturi, quo ſugiam niſi ad te *Deus* meus? tu erue animam meam, ut non pereat in hora illa tremenda: præſta mihi obſecro ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, & per illum amoris æſtum & dolorém, quo ipſe, qui vita es, mori pro me voluiſti, ut mortis corporalis agonem ſemper præ oculis habeam, & hoc agam modo vivens, quod moriens optarem me egiſſe, utque nulla in re tantum operæ ac ſtudii ponam, quam ut mihi ipſi ſpiritualiter moriar, & cunctas ſenſuum meorum mortificem paſſiones, ſicque tecum poſt hanc vitam felix ac beatus vivam in æternum.

III. ORATIO.

EFFICACISSIMA

Hugonis de S. Victore, pro obtinendo SS. Eucharistiæ viatico in extremis.

O Dulcissime ac benignissime Domine *Iesu* Christe, ob tui sanctissimi corporis reverentiam quod ex intacta virgine Maria sumpsisti, concede mihi misero peccatori, ut corpus tuum pretiosissimum animæ meæ finalis sit refectio, Amen. Pater noster, &c. Ave Maria, &c.

O dulcissime & amantissime Domine *Iesu* Christe, propter nomen tuum sanctissimum, concede mihi misero peccatori, ut gloriosissimum nomen tuum, quod est *Iesus*, sit mea finalis locutio, Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac clementissime Domine *Iesu* Christe, propter Passionem tuam acerbissimam, concede mihi misero

 pec-

peccatori, ut tuum in cruce ineffabile tormentum ſit mea finalis cogitatio, Amen. Pater noſter. Ave Maria.

O dulciſſime ac miſericordiſſime Domine *Ieſu* Chriſte, propter tuam omnem ſanctiſſimam vitam concede mihi peccatori miſerrimo, omnes affectiones, cogitationes, & operationes meas in ſancta tua vulnera defigere, Amen. Pater noſter. Ave Maria.

O dulciſſime ac piiſſime Domine *Ieſu* Chriſte, propter omnes miſerationes tuas, imprime cordi meo tuæ mortis exinanitionem, & omnium vulnerum tuorum paſſionem, Amen. Pater noſter. Ave Maria.

CORONIS PRIMI CAPITIS Ad LECTOREM.

HOc age, hoc cogita, mi homo, & dum ſanus es diſce ægrotare, diſce mori. Utrumque raræ artis eſt, quam utrum ſcias, experiri non licet, niſi cum errare non licet ſine diſpendio æternæ felicitatis, moriendo ſemel tantum erratur, ſed hic error nunquam emendatur in omnes æternitates.

Quapropter tanquam migraturus ſemper habita: ex parte vero maxima *tecum habita*, & quotidie omnes conſcientiæ tuæ latebras explora. Quicquid circa te jacet rerum, tanquam hoſpitalis loci ſarcinam ſpecta. Non licet plus efferre, quam intuleris. Ergo age & ſatage, Deo te proba. Tranſeundem eſt. Omni momento ad oſtium æternitatis te ſtare cogita. Tranſeundem eſt. Tota nobis imminet *Æternitas*. Brevis eſt voluptas, ſupplicium æternum, modicus eſt labor, præmium ſempiternum.

Sanum ergo inſtruximus: mortem contemnendam ſed mortis memoriam nunquam deponendam eſſe monuimus. *Idem nunc monebimus Ægrotum.

* Joan. Godef. Bamb. & Herbipol. Epiſc. qui An. Chriſt. 1622. die 29. Decemb. Ratiſp. in comitiis ſancte obiit. Hic optimus Antiſtes, æternitatis aſſidue memor, dicere ſolebat: *Omni momento ſto ante januam Æternitatis*. Atque hæc iſtius dicti origo eſt.

AD
CAPUT II.
Imago II.

ÆGROTIS
Sic
Considerenda.

A. *Instat hiems, cadunt folia, mors vigilat, & securim tollit, Tu quoque vigila ægrote.*

B. *Quod torcular uvis, hoc morbus est ægrotis; modo neutris desit maturitas.*

C. *Quædam aves cadendo vincunt; plurimi hominum ægrotando sanantur.*

D. *Grando spicas, invaletudo sternit homines: præstat sic cadere, quam male stare.*

E. *Hæ rerum vices sunt; Post nubila Phœbus, post Phœbum denuo consurgunt nubila.*

F. *Aculeus morbi & mortis spiculum vitari non possunt, vinci possunt patientiâ.*

G. *Eques in undis, æger in morbis fluctuat; incertum, an evadant.*

CA-

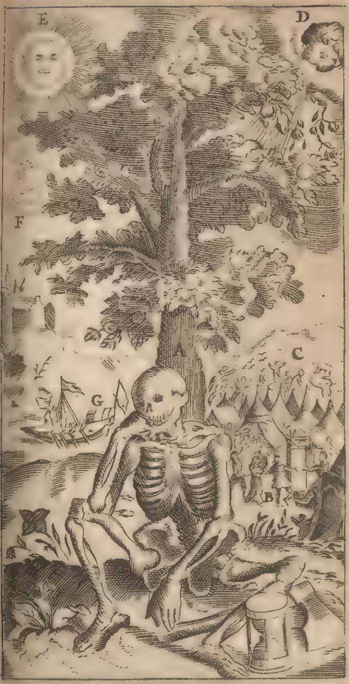
E
D
F
A
C
G
B

CAPUT II.
MORTIS MEMORIA COMMENDATUR ÆGROTIS

§. I. *Ingressus ad Sermonem; & an Morbus malum.*

Strabo l. 14. CAUNUS, Cariæ oppidum est, pestilente cœlo, & iniquo incolis. Hos Stratonicus citharœdus, homo facetus, cum esset intuitus, Homeri versiculum in eos recitavit:

Iliad. 6. *Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.*

Nimirum luridos omnium vultus, pallidosque sugillabat. Caunii vero cum hominem inhumanius salutassent, quod eorum urbem ut morbidam infamaret: Stratonicus eis iterum: Ego, inquit, morbidam dicere non ausim, ubi & mortui ambulant? Urbanius multo salsiusque illos notavit quam ante.

Sed quid negamus, aut quid supercilium attollimus? foliis simillimi sumus. Dilucide Jobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. Acsi dixisset: Cum folium sim, quod vitæ incommodis omnibus obnoxium est, quod ventos omnes

Job. c. 13. v. 25.

omnes

omnes timet, & vel ad leviſſimam aëris commotionem tremit ac diffla-tur, ne tu, ô *Deus*, indignitationis tuæ vento me præcipites; cadam ultro, te etiam non impellente. An non folia ſunt homines, quos morbi tanquam exuccos flores aridaque folia huc illuc vario ludibrio impellunt? Nec aliter Clemens Alexandrinus hac de re ſentiens: Agite, inquit, obſcuræ vitæ homines, generationi foliorum ſimiles, imbecilles, ceræ figmenta, gens inſtar umbræ, evanidi, involucres, unius tantum diei vitam habentes. Certe folia ſumus, ad omnem auræ motum decutimur. Unica quandoque febricula: quid dico? tuſſicula, imo guttula unica oſtiolo ſuo non illapſa, hoc tale folium peſſundat, & in tumulum abjicit. Clem. Alex. l. 4. Strom. ex Ariſtop.

Sed nunquid ſanitas bonum eſt, morbus malum? Non, mi homo, non eſt, inquit Epictetus. Quid ergo? Recte ſanitate uti, bonum eſt; male, malum. licet ergo vel è morbo capere fructum Deo tuo. An non & è morte? De morbo quid ſtatues? oſtendam ejus naturam, excellam in eo, tranquillus ero, bene mecum agi putabo, medico non adulabor, mortem non optabo. Quid requiris amplius? quicquid mihi dederis, id ego efficiam beatum, proſperum, honorabile, expetendum. Sed eſt qui abnuat, dicatque: Cave ne ægrotes, mala res eſt. Cui denuo Epictetus; Perinde, ait, Epict. l. 3. differt. c. 40.

iſtud

iſtud eſt, ac ſi quis diceret: Cave ne quando tibi fingas tria eſſe quatuor; malum eſt. Quomodo malum? Si de eo ſic exiſtimaro, ut decet, quid porro mihi nocebit, ac non potuit, proderit? Si ergo de paupertate, de morbo, de perturbatione ſtatus publici, ita ſenſero, ut decet, nonne id mihi ſatis eſt, nonne profuturum?

Veritas te amet, Epictete, quàm hæc omnia vere, & ad amuſſim Chriſtianæ legis! Hoc fundamento poſito, nos hic docebimus, in morbo mortis meminiſſe, & adventum ejus non expaveſcere.

Sed quæſo te, Lector, ne hæc eo ſcripta putes, ut ſolum ea legas ægrotus: tu ſanus lege, ut tibi proſint ægroto.

§. 2. *Ægrotus ad Amicos, ad Morbum, ad Morbi lethalis initium, ad Mortem, ad Chriſtum Dominum.*

Ad Amicos.

ABite cum vano luctu intempeſtivi. Non hic querelis locus aut precibus. At immaturus à vobis abeo, immaturus? videte ne erretis. Maturus ad mortem fui, quam primum natus, imo antequam natus. Quid enim querar? Quid natus ſim, ſcio: imbecillum corpus fragile, ad omnem contumeliam projectum, morbi pabulum, mortis victima. En quiſquis es, ſume ſpes, aut res, animo cras non future, aut alibi future.

Ad Morbum.

ERgone jam ægrotandum? Venit tempus quo experimentum mei caperem. Non in mari tantum aut in prœlio vir fortis apparet. Exhibetur etiam in lectulo virtus. Ægrotandum itaque? Non potest istud toto sæculo fieri. Aut ego febrim relinquam, aut ipsa me. Semper una esse non possumus. Hactenus fruebar sanitate; nunc cum morbo mihi res erit. Morbus, non nescio, primus mortis nuntius est. Gregorio id credo, qui pie ac vere: Dominus pulsat, inquit, cum per ægritudinis molestias mortem vicinam esse designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Hom. 13. in Evang.

Primum hunc mortis nuntium æquo animo admittere, etiam apologi me docent. Senem ajunt graviter decubuisse. Cumque jam mors raptura hominem adesset, rogavit æger, feralem malum tantisper à se abstineret, dum testamentum conderet, ceteraque pararet quæ tanto itineri forent necessaria. Cui mors: Eho silicernium, inquit, parare te non poteras tot annis, toties à me admonitus? Ad quæ senex: Obsecro, ait, fidem tuam, non commemini, me unquam à te monitum. Cui mors iterum: Ut audio, etiam senes mentiuntur: Centies, sexcenties, millies te monui, cum non solum æquales tuos, quorum vix

vix ullus supereſt, ſed & juvenes, pueros, infantes, te ſpectante, te ingemiſcente, raperem. Sed & ego tuam fidem appello, obliviosſe ſenex, non te monui, cum oculi tui hebeſcerent, pili caneſcerent, nares ſtillarent, aures ſurdeſcerent, ceterique ſenſus deficerent, omneque corpus tabeſceret? Hi nuntii mei, hi fores tuas pulſarant, ſed tu negaras te eſſe domi. Sat crebro, ſat diu monitus es: nil differo; Veni, & una mecum choreas ingredere. Ad mortem raro bene ſe parat, qui ſe parat tam ſerò.

Ad Morbi lethalis initium.

CUm vitam meam cogito; cum vitiorum meorum multitudinem, raritatem virtutum conſidero, eheu, Deus, coarctor nimis, & anguſtiæ mihi ſunt undique. Sed melius eſt, ut incidam in manus Domini (multæ enim miſericordiæ ejus ſunt) quam ut annos augeàm, & ſimul vitia. Quis futurus eſſem, tu, ô Deus, noſti. fortaſſis gratiâ tua exciderem, ſi non jam vitâ. Mors ades; irrue in me: vitam promptus paratus amittam, modo ſervem Dei mei gratiam, aut illa me ſervet potius, quod unum toto pectore à te, Chriſte *Jeſu*, & per te flagito.

Ad

Ad mortem.

Quid lenta me tabe necas, mors sæva? paratu
Non opus est tanto; vincere nolo: fieri.
Cur in me pharetram sic vis consumere? vita
Ferre potest spolium sola vel aura mea.

Quid enim est homo? Navis quassa & rimosa, quæ sola jactatione vehementiore solvitur. non magna tempestate opus est; ubicunque arietaveris, dissipatur. Humanum corpus ex infirmis fluidisque contextum, lineamentis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, laboris impatiens, ipso rursus situ & otio iturum in tabem; alimenta metuens sua, quorum modo inopia, modo copia rumpitur, soli semper sibi nutrimentum vitiosum & inutile, anxiè tuendum & servandum, precarii spiritus, & malè hærentis, morbis innumeris obnoxium; & absint morbi, à seipso paullatim depascitur, & ad mortem defluit. Miramur hoc semel mori, in quo mille reperias mortis latibula? Nunquid enim ut concidat, res magni molimenti est? Odor illi saporque & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt.

Ad Christum Deum.

Christe mori nolo, sed vivere. Vivere quærit;
Christe tuo quisquis quærit amore mori.

Non sane sum in metu eorum, quæ ex decreto, ô *Deus*, immittis. Sequor te, benigne parens, sequor. Et quidni faciam cum propius ad te vocas? Dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius. Et hoc ipsum desidero Mihi eum vivere Christus est, & mori lucrum.

Philip. c. 1. v. 3.

§. 3. *Mæroris Antidotum.*

QUid turbaris, aut quid angeris? In manu Dei es; & ipsi de te cura est. Atqui male afficeris & ægrotas? Quid hoc tandem mali, cum sit à summo Bono? Deus te suum esse vult, & ideo quibusdam quasi morbi cancellis sepit & coercet, ne abeas in diversa, & à via aberres, quæ ad cælum.

Avicula caveam quidem indignatur, libertatem quærit, & reluctatur: at dum in cavea capta est, ab hero suo & amatur, & alitur. Quis libere errantem ab aucupis seu visco seu laqueo securam dicat? Ita mihi crede, magnum quid est, *Domini Dei captivum esse*, uti est ægrotus. Maximi beneficii loco censendum, exiguo tempore vinciri, uri & secari ab eo, qui vult æternum parcere.

§. 4.

§. 4. *Non semper mulsum.*

DEUS tibi, mi æger, calices nunc ingerit amariores; mulsum biberas, dum sanus eras: jam bibendum est absynthium. Quid os torques, & aversaris hoc poculum? amarum est, fateor, sed salubre. Illud Jobi cogita: Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? Ingrati mortales, bona nostra vix aliter cognoscimus quam perdendo: amissæ valetudinis bonus æstimator eris in posterum. Et meministi utique, quod dum valeres, sæpius te plusculum invitaveris, subinde etiam sobrietatis metas egressus. Nunc ergo, me suasore, amarulentum hoc poculum lætus capies, & comessationibus anteactis honorariam hanc mulctam irrogabis. Olim Latinarum feriis (teste Plinio) cum quadrigæ certarent in Capitolio, absynthium bibit, qui vicit; tu jam bibe, ut vincas.

Job. c. 2. v. 10.

Plin. l. 26. nat. hist. c. 7. ante med.

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.

§. 5. *Christiana generositas, mortis contemptus.*

NEmo vitam bene rexit, nisi qui contempsit. Tam imperiti non sumus, ut nesciamus nobis quandoque moriendum esse, tamen cum propius

Senec. epist. 77.

mors accesserit, tergiversamur, tremimus, ploramus. Sed nonne tibi stultissimus videbitur, qui fleverit, quod ante annos mille non vixerit? æque stultus est qui flet, quod post annos mille victurus non sit. Hæc paria sunt: non fuisti, nec eris. Utrumque tempus alienum est. In istud, quo vivis, punctum conjectus es, quod ut extendas, quousque extendes? Quid fles? quid optas? perdis operam. Eo ibis, quo eunt omnia. Quid tibi novum est? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc majoribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Ratum & fixum est; Mors grassatur in omnes. In hoc nascimur ut defungamur. Cerne animo longam præeuntium, longamque sequentium te, & has ipsa hora tecum obeuntium catervam. Multa millia hominum & animalium, hoc ipso momento, quo tu mori trepidas, animam variis lethi genere ibi exeunt. Pulchra hæc contemplatio est & vera. Totum Orbem vide, novum, ignotum: multa millia omnibus momentis nasci, mori, certum est; & quosdam eodem mortis genere. Tu autem fortasse non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod semper ibas? Nullum sine exitu iter est. Mors ad quietem perperem tutum est iter; nec in morte aliquid mali est, nisi timor mortis. Proinde si volumus tranquille degere, anima in expedito est habenda.

Seneca epist. 77.

Ego

Ego mei finem timeam, cum sciam me sine fine non esse, imo cum sciam omnia esse finita. Ego ultimum suspirium, quod finem dabit omnibus suspiriis, formidem? Eccur reddere dubitem, quod ea lege accepi ut reddam? At difficile est, inquis, animum perducere ad contemptum animæ. Est facile, sed scienti vivere.

Summum diem probus nec optat, nec timet.

Quin mors habeat aliquid terribile, non negamus, sed ideo discendum qua ratione mortem non timeamus. Nemo discit, ut æquo animo in rosa jaceat, ut hilaris ad offertam mensam accumbat, sed in hoc duratur, ut doloribus non cedat. Hilaris venientem mortem excipit, qui se ad illam diu composuit, Et hoc maximum animi generosioris argumentum est, si exire non metuit. Scit enim quo exiturus sit, qui unde venerit meminit. Theodosius Imperator talis, de quo Ambrosius dicere solebat: Dilexi virum, qui cum moreretur, magis de Ecclesiarum statu, quam de suis periculis angebatur. Tu ergo mortem ut nunquam timeas, semper cogita.

§. 6. *Mortis contemtæ specimen.*

Pet. Maffe. l. 5. Ind. hist. mihi p. 250.

NInachetus, prætor Malacensis in India, jussus magistratu se abdicare, non tulit ignominiam, veri ho-

noris & solidæ virtutis ignarus. Confestim ex aloë aliisque odoratis lignis extructa pyra, quadratum juxta suggestum nobilissimis aulæis, ceteraque pretiosa veste constravit. Ex eo suggestu ipse aureâ toga gemmisque præfulgens, ad circumfusam concionem de rebus ab se gestis totoque vitæ suæ cursu disseruit: expositisque beneficiis, quæ in captivos Lusitanos difficillimo tempore contulisset, nullo suo delicto spoliari se dignitate, dolenter admodum & acerbe conquestus est. Tum Lusitana ingenia detestatus (adeo funestas humano pectori subcit faces ambitio) se in ardentem rogum injecit, mortis contemptor.

Ælia. l. 5. var. hist. c. 6. De non absimili mortis contemptu Ælianus: Est, inquit, & Calani finis dignus quem laudemus, alius dixisset, quem admiremur. Fuit autem ejusmodi. Calanus sophista Indus, cum Alexandro, Macedonibus, insuper & vitæ longum valedixisset, in pulcherrimo Babylonis suburbio pyram è lignis odoratis Cedro, Thyo, Cupresso, Myrrho ac Lauro extruxit, obitoque consueto cursus exercitio, pyram conscendit, mediaque strue lignorum stetit coronatus, affulgente, quem ipse adorabat, sole. Quo facto signum Macedonibus dedit, pyram incenderent. Ardente jam rogo, flammis involutus Calanus constitit immotus, neque ante collapsus est, quam expirasset.

rasset. Alexander viri animum obstupescens dixisse fertur: à Calano potentiores hostes debellatos quam à se. Nam Alexander cum Poro, Taxila, Dario bellum gesserat, Calanus cum Labore & Morte.

Ergone tantum robur vanissimis hominibus fuerit in mortem, & Christiani Deo adjutore freti trepident concidantque animis? Non est malum mors, sed malum est, mortis metus. Obsecro res ipsas examinemus, non umbras rerum. Si Senecæ credimus, mors optimum naturæ inventum, malorumque omnium remedium est. Quid ergo ad extrema trepidamus? Excipiet nos magna & immortalis pax, voluptas æterna. Invicti esse possumus. Transeundum est. Ex ipsa igitur longioris ævi desperatione sumendus est animus: fiat virtus quod forcet necessitas. Certe Christianus sapiens nihil facit invitus, necessitatem omnem effugit, quia vult quod ipsa coactura est. Ergo libenter faciamus, quod non possumus non facere: æquo animo expectemus nostri aut finem, aut potius initium. Sereno semper est animo, qui mortem scit contemnere.

Seneca Consol. ad Marcian. c. 2. & lib. 6. nat. qq. fine.

§. 7. *Animus ad Mortem promptus.*

Zeno Criticus, ut Suidas memorat, schola exiens impegit, digito pedis vulnerato. At ille vocari se ratus

Suidas mihi pag. 155. col. 1.

ad plures, terram manu pulsavit, hac voce adjecta: *Venio, quid me vocas?* Ita nonaginta annorum senex, nunquam ægrotus decessit. Fames Zenoni amicissima fuit, nam ea se inedia frequenter confecit, ut deficeret. Sed libenter sic ægrotabat Zeno, ne ægrotaret, & ut senectutem obtineret tranquillam atque à morbis immunem. Utrumque assecutus est ex voto. Ne miremur nos brevis ævi, & incertæ valetudinis esse; nimirum inter mensas & pocula valetudinem ac vitam consumimus neque enim cœnasse nos credimus, nisi venter ad omnem satietatem fartus tumeat ut tympanum. Ridiculi, imo insani homines, quo vitam producere deberemus, eo præscindimus. Sed hoc inde est, quia persuaderi nolumus, tantas esse vires abstinentiæ ad extendendam ætatem. Sed quotidiana loquitur experientia, optime dictum esse: Quantum adimes escæ, tantum adjicies vitæ. Sed ad lineam.

Vide Leon. Lessii Hygia

Ursinus sacerdos (beato Gregorio teste) in morbo cælestibus visis recreatus, sæpius exclamavit, *Venio, Venio, gratias ago.* Cumque adstantibus quos cælites videret, exposuisset, easdem voces iteravit: Ecce venio, ecce venio. Inter quæ verba abiit è vita.

Greg. lib. 4. dial. c. 11.

Promptus ad mortem animus ita loquitur, *Venio, ecce venio.* Hic diu tricari velle, serum nimis est. frustra relucta-

reluctamur. Natura mater eſt, non noverca. Ecquid naturam accuſas, mi Theophraſte, quaſi minus homini quam beſtiis faventem? magis certè huic quam illis voluit. Quid enim melius, cito pati quod non timeas amplius, quam diu timere quod tarde patiaris? Longum homini tormentum dedit natura, cum vitam ei concedit brevem.

----ſcilicet omnibus una
Expectanda dies ſemper-----

Quid ergo cohortes? vita tibi eripitur? ſed ſimul & mortis metus, & mala vitæ plurima. In omni pæne re, omnibus hic ſenſus eſt: malle cito pati, pati quod debeas, quam patienda tamdiu timere, quamdiu differre. Parvulum differt, ait Plinius Secundus, patiaris adverſa, an expectes: niſi quod tantum eſt dolendi modus, non eſt timendi. doleas enim quantum ſcias accidiſſe; timeas quantum poſſit accidere. Plin. Sec. l. 8. ep. 17.

Ergo adſis, ô mors, habes me tuum ſtipendiarium: ſolvam quod debeo, quandocunque Deo meo viſum me debere. Ergo libens volens

----- explebo numerum, reddarque tenebris:

è quibus tamen ad lucem eamque immortalem me rediturum erectiſſimus ſpero. Non mors malum eſt ſed poſt mortem pœnas dare, hoc malum eſt. Chryſ. hom. 3. in epiſt.

 §. 8. ad Ph.

§. 8. *Mortem timent, qui non prævident.*

RES certa eſt: Nil æque terret quam inopina moriendi neceſſitas. Aſpice, quemadmodum qui alieno imperio parent, ſubito juſſi longum iter agere, ſolliciti ac triſtes complicandis raptim ſarcinulis inhiant: vide quam queruli & indignantes abeant, quod non maturius moniti: dum diſcedunt, ſæpe in tergum ſe vertunt, & nunc hoc nunc illud obliti murmurant. Atqui nulla via eſt longior quam *Mori*, nulla durior, nulla obſcurior & incertior, nulla ſuſpectior & latronibus infeſtior: quæ ut cuncta ceſſarent, certe irremeabilis via eſt. Tanto igitur attentius providendum, ne quid obliviſcamur, quoniam hinc digreſſis, non ſubſiſtere, nec divertere, multo minus reverti licet. Ire illo neceſſe eſt, milites, ajebat dux Romanus, unde redire non eſt neceſſe. Unum hic remedium eſt, ut parati animo ſimus ſemper, & vocati reſpondere, & juſſi obtemperare, compoſitiſque omnibus ad primum ducis imperium, iter illud ingredi. Heu! quam male ſibi conſulunt, qui præparationem ad iter hoc inter minimas curas habent; cuticulam curant, & ut ſibi bene ſit, cetera committunt aleæ.

Smindyrides, perditiſſimus ille juvenis jactare ſolitus eſt, ſe à viginti

annis

annis ſolem nec orientem nec occidentem vidiſſe: aſſiduc ſcilicet in lecto aut in menſa occupatus. Neſcio an non illi ſimiles reperias interChriſtianos, quorum maximum negotium menſa, luſus, otium. Nimirum, ita nos morti paramus, ſic æternitati præludimus. His eveniet, quod Bruto in epiſtolis vere olim vaticinatus Cicero: Mihi crede, inquit, opprimemini, niſi provideritis: Sic accidet incautis omnibus qui futura non provident. In cunctis quidem rebus neceſſaria eſt providentia, in iis tamen maxime, quæ amplius quam ſemel fieri nequeunt: ubicunque pes lapſus fuerit, actum eſt: unus error multa trahit errorum millia. Hæc ratio mortis eſt; unicus in ea error, infinitos trahet errores, hîc ſemel erraſſe, æternum eſt periiſſe. O cæci mortales! Eveniet vobis, quod his qui contra hoſtilis ferri aciem oculos claudunt, quaſi periculum quod non vident, nec ſenſuri ſint. Feriemini, moriemini, ſentietis. an cæci autem, an videntes, id in veſtra manu eſt, Recuſatis ecce mortem cogitare, quam brevi & cogitare oportebit, & pati. Ejus perpeſſio facilius ſequeretur, ſi cogitatio præceſſiſſet.

§. 9. *Mortem timent, qui vitam negligunt.*

NEque hîc res dubia eſt: Illi potiſſimum mori metuunt, qui vivere

vere nesciunt; quibus omnis felicita[s] est in corpore; quibus hoc unum sa[-]pit, bene comedere, bene bibere, ben[e] dormire; qui cælum suum interpre[-]tantur nunquam extra voluptatem es[-]se: homines certe obedientissimi, sed suo ventri, non divinæ voluntati, quorum maximum est negotium, cu[-]ticulam in bona pace curare, & in[-]
l. 14. mor. c. 13. dulgere genio, dum licet. De his ve[-]rissime dixit Gregorius: *Desiderium cælestium nesciunt, qui cor in terre[-]nis voluptatibus defigunt.*

Christianus sapiens, cui non alia corporis, quam vilis mancipii cura, mortem non aliter quam digressum matutinum è nocturno quopiam ina[-]mœno hoc incommodo prorsus ho[-]spitio spectat. Quisquis es, posses vi[-]tæ hujus exitum non timere, si alte[-]rius ingressum sperare posses, tuus hic timor inde oritur. Quamvis enim formidati vulgo exitus multæ tradan[-]tur causæ, omnes tamen spe beatio[-]ris vitæ propositæ evanescunt. Qui cælum serio aspirat, ad hæc ludicra non trepidat. Huic tali homini labor, mœstitia, dolor, contemptus, igno[-]minia, damnum, orbitas, servitus, paupertas, senium, mors ipsa nihil aliud sunt nisi experientiæ schola, campus patientiæ, gloriæ palæstra.

§. 10.

§. 10. *Tria morbi gravia.*

IN omni fere morbo gravia ſunt, *Mortis metus, Dolor corporis, intermiſſio voluptatum.* Quemadmodum vero calida frigidis, frigida calidis curantur, ſic & illa ſuis curanda ſunt antidotis. Videat hic æger, ne erret, & æſtum æſtu mitiget. Adoleſcens fuit qui medicamentis egebat frigidis, hic tamen clam medicis, domeſticorum ſuaſu, diebus non paucis jus bene piperatum jejuno ſtomacho tranſmiſit, & pectus balſamo inunxit, aliaque calidiſſima fomenta ſuo morbo admovit, & ſeipſum pæne morti. *Ergo timorem mortis*, amore curabimus, ſed divino: modicum divini amoris omnem vanæ formidinis fumum diſpellit Qui Chriſtum amaverit, minus amabit vitam, Chriſtumque ſentiet redamantem. Hoc non fit verbis: Marce, ut ameris, ama.

Seneca epiſt. 78.

Mart. l. 6. Epigr. 11.

Dolor corporis demulcendus eſt conſcientiæ tranquillitate. Mens bene ſibi conſcia ægrum mirificè ſolatur, ſiquidem pura conſcientia potens eſt pharmacum in omnes cruciatus. Illud etiam dolorem lenit, quod Gregorius ſuggerit his verbis, Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis. Longe facilius dolores æger tolerabit, ſi alte in animum admiſerit hoc unum: Juſtiſſimus Deus vult me hoc pati.

At *voluptatum Intermissio* nihil affliget eum, qui voluptates cogitaverit æternas. Illæ, quas relinquimus vanæ, breves, & plerunque fœdæ sunt, & sæpissime priusquam deserantur, ipsæ suos amatores deserunt: eæ, quas patria pollicetur, immensæ, stabiles, æternæ sunt. Facile spernit voluptatem fluxam, qui sincere sperat æternam.

§. II. *Morbus virtutum ludus.*

In Ps. 31. Bene pungeris, inquit Bernardus, si compungeris. Morbus virtutum schola; vitiorum quoddam veluti macellum dicitur. Quisquis ægrotus est in hoc ludo discipulus est. Valetudo contra plurimis virtutum macellum est, & schola vitiorum: dum valent furiunt; si male valerent, recte agerent. dum sani sunt, sexcentis negotiis intricantur, Dei negotium in postremis habent. Quam multi casti sunt dum ægroti sunt, cum convalescunt, in pristinas libidinum sordes revolvuntur. Hi longe tutius ægrotarent, quibus tam periculosa & pestilens sanitas est. Hos ergo Deus in lectum compingit, ut sibi vacent, & rem salutis curent; vana vanis relinquant, & cælum suspirent. Infirmitas gravis sobriam facit animam, ut ad calculum res redeat; Morbus multis quidem tædiis implicat corpus, sed multis explicat animum. Divini Pauli

Eccli. c. 31. v. 2.

vox

vox est: Et licet is qui foris est, noster homo, corrumpitur; tamen is qui intus est, renovatur de die in diem. Hinc quamvis mala, quamvis pessima ægritudo videatur, optima esse incipit, cum ægrum sanctiorem efficit. Multi cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam. Nusquam prius quam in sano corpore æger animus habitat.

2. Cor. c. 4. v. 26.

§. 12. *Morbus corporis, animi salus.*

INvalida valetudo hortatrix parsimoniæ, dehortatrix libidinum, & magistra est modestiæ. Tu pone sollicitudinem, quicquid corpori evenerit, salvus es, si modo valetudo animi sit bona. Enimvero plurimis ad animi valetudinem profuit ægritudo corporis. Ille vir altus ex humili, ex aquis evectus ad sidera, cælique claviger, cujus vel sola umbra molestias morbosque corporum pellebat, interrogatus aliquando, cur suam ipse filiam gravi morbo pressam sineret, respondit: *Sic expedit ei:* Tu quid scis, an non & tibi sic expediat? ille idem, de quo loquor, filiam mox ut tuto sanam fieri posse cognovit, & sanavit, & sanandis aliis habilem fecit. Et tu quoque facito, ut tua tibi secura sit sanitas, fortasse sanabere. Denique quod tuum est, animum ante omnia cura, eumque cœlesti medico curandum offer. De reliquo. si non quod optas,

Petrus Apost.

optas, at profecto quod expedit, spera. Misera valetudo comes est quidem injucunda, sed fidelis, quæ te crebro vellicet, iter signet, & conditionis tuæ admoneat. In periculis tutissimum est præsidium fidus monitor. Quod si morbus sine remedio sit, sile & gaude; è carcere ruinoso facilius ac citius egredieris. Optime dixit Gregorius Nazianzenus, Anima morbo affecta, Deo propinqua.

v Orat. ad cives.

§. 13. Morbus æternitatis monitor.

QUantum hoc boni est, quod mala vitæ præsentis, brevi gustu perennis admonent supplicii? Æger itaque infinitas amaritudines declinare studeat, quando horis pauculis tam impatienter hæc amariuscula tolerat. doloribus non longis discat evadere sempiternos, quibus nec pharmacopola, nec medicus, nec herba, nec dies criticus, neque mors ipsa medebitur: malorum hic omnium medicina. Viæ ad mortem diversæ, unus omnium terminus est æternitas.

Anaxagoras peregrè moriens, An in patriam referri vellet, amicis interrogantibus. Nihil necesse est, inquit; & adjecit caussam: Undique enim ad inferos tantundem viæ est. Hoc responsum non minus convenit ad cælum adscensuris, quam casuris ad inferos. O febrium felix incendium ac utile, quia breve! O inferorum

rogi

rogi formidabiles, quia æterni!

Ex quibuſdam malis remedia conflantur, & ſæpe parvus præſensque dolor, ut venturis ac gravibus occurreretur, admonuit, fuitque utilis qui moleſtus erat: ita morbus quicunque, quo magis infeſtat & torquet, magis æternitatis admonet, ſive in deliciis ſive in flammis ducendæ. Videant ſani, attendant ægri quo eant. Voluptas omnis, ſed & omnis mœror breviſſimis clauduntur ſpatiis. Mortale eſt omne mortalium bonum; eodem hoc circo mala omnia coercentur.

carceres metaſque neſcit glorioſa æternitas;
Comparatum æternitati tempus omne perbreve eſt.

§. 14. *Morbus igitur optandus.*

OPtanda ſæpe eſt, inquam, corporis imbecillitas, quo maturius liber ſis ac victor, Optavit hanc qui dixit: 2. Cor. c. 12. v. 10.
Pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. Cum enim infirmor, tunc potens ſum. Nam virtus in infirmitate perficitur. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus. Ut in vagina lacera ſæpe bonus gladius, ſic in corpore imbecilli ac morbido fortis ſubinde animus latet. Hoc robur eſt optabile, quod nec dies minuit, nec fortuna. Ægrotus non quidem idoneus eſt vectandis oneribus, aut arvo fodiendo, ſed exercendæ patien-

tiæ, sed erigendæ fiduciæ. Sic in navi robustior quisque remum agit, at prudentior clavum regit. Vita quasi navis, rerum fluctibus & mundi pelago jactata suos remos habet suumque gubernaculum: si à vilioribus repulsus es officiis, ad nobiliora convertere. Vera & generosa vis hominis in animo est. Corpus animi domus quam robusta, quam fragilis sit, nihil ad hospitem, paucorum præcipue dierum: si domus corruat, migrandi necessitas in aliud, idque perpetuum domicilium hinc exclusos transfert. *Virtus in infirmitate perficitur*. Et quamvis morbus videatur deterrimus, optabile tamen hoc malum est, quod mali remedium sit majoris. Plurimorum sane valetudo tunc est prosperrima, cum maxime adversa.

§. 15. *In morbo quid legendum.*

ZEno Demii filius, quem proxime nominavi, cum oraculum consuluisset, qua ratione optimam vitam duceret, responsum ei ferunt: Si mortuis concolor fieret. Vel, si mortuorum consuetudine uteretur, hoc est, ut Suidas explicat, si veterum scripta legeret. Cum libris habitare, est inter mortuos degere. Atqui hæc cum mortuis consuetudo, vita optima. Sed sicut ægrotis plena macella aut penora, sic & plenas iis bibliothecas aperire, & grandia obtrudere volumina

Suidas mihi pag. 366.

insanis,

insania est: jusculum illis aut olusculum quandoque satis est in lautissimam cœnam, sic & libellus unus alterve in aliquot menses. Subinde legendum aliquid est, etiam ægrotis, si morbus aut dolor id ferat, sed legendum iis sicut comedendum. Quod comedunt, non statim glutiant, sed prius mandant, & cibum pæne in ore, velut stomacho primo, concoquant: sic etiam quod legunt, non oscitanter transiliant, sed unam alteramve sententiolam expendant, & velut digerant. Aliter legere, est negligere. Sed ut ægrotis librorum quos lecturi, delectus sit, syllabum subjicio brevissimum.

E Latinis.

Robertus Bellarminus de Arte bene moriendi.
Aut de Gemitu Columbæ
Aut de Æterna felicitate Sanctorum.
P. Stephani Bineti Schola & Recreatio ægrotorum.
P. Antonii Balinghemii solatium afflictorum.

E Germanicis.

Academia Ægrotorum Neoburgi Anno. 1625. edita.
Liber de Imitatione Christi, omnium pæne linguarum, omnibus utilis.

Ex horum librorum aliquo æger velut apis libare poterit quæ ſolentur, quæ erigant, quæ doceant pati. Si morbus aut vitæ ratio alios libros reſpuat, liber ægroto unicus ſit, *Ieſus* Chriſtus crucifixus. Hunc ille librum aſſidue legat, tot in eo reperturus ſolatia, quot verba, quot vulnera.

§. 16. *In morbo ſemper orandum,*

ITa ajo: Semper orandum in morbo. Neque hoc difficile morbido, ſi velit. Aut enim linguâ (ſi ea tam potens) ad Deum divoſque fundendæ preces: aut, ſi lingua torpeat, vel vocem dolor intercludat, animus ad Deum attollendus ſupplex & obſecrans, quieto corpore: niſi quod ardentiores ſubinde gemitus tam ſecreta cum Deo colloquia recte diſtinguunt. Sed is ſæpe morbus eſt, qui non ſolum vocem impediat, ſed & animum deprimat, jubeatque ſibi pæne ſoli attendere: atque tunc patientia & tolerantia dolorum pro precibus offerenda ſunt Deo. gratum illi ſacrificium eſt Dolor, cui jungitur Patientia. Bene precatur, qui bene patitur. Neque orare tantum, ſed & exorare Deum credendus eſt is qui ad illum legatos mittit tam diſertos *dolorem* & *patientiam* At ſit ægrotus, cujus vocem quandoque ſupprimat, & animum frangat, & patientiam vincat dolor, etiamnum tamen modus eſt quo oret,

Circum-

Circumſpiciat ſaltem; videbit aſſidentes, adſtantes paratos juvare, promptos ſuccurrere. Quam facile tunc ægro unam alteramve voculam mittere: Quæſo te, mi amice, mi frater, linguam meam dolor hebetat, tuam tu mihi commoda, & has preces percurre, hos & hos pſalmos recita, hoc aut illud è libello prælege. Quis tam durus ſit, qui hanc operam neget decumbenti? Ergo, cum æger ſuis ipſe verbis precari non poterit, poterit alienis. Ergo & repetò, *In morbo orandum ſemper.*

Nunquam Deum importunè adire poſſumus.

§. 17. *In doloribus & alias per diem quid cogitandum, quid agendum.*

HOmo Deo fretus, tametſi ærumnis preſſus, doloribus plenus non male dixerit: Dum ſpiro, ſpero, & ſemper meliora, quo mea ſcilicet fini propriora cerno. De dolore optime philoſophatus Seneca: Nemo, inquit, poteſt valde dolere, & diu. Sic nos amantiſſima noſtri natura diſpoſuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret. Nam ſummi doloris intentio invenit finem. Hoc itaque ſolatium vaſti doloris eſt, quòd neceſſe eſt deſinas illum ſentire, ſi nimis ſenſeris. Illud autem eſt, quod imperitos in vexatione corporis male habet;

Epiſt. 78. antemed.

Notum illud poetæ: Si longus, levis eſt; ſi gravis ille, brevis.

 habet;

habet: Non aſſueverunt ſolo animo eſſe contenti, nimis multum negotii eis cum corpore eſt. Quocirca, mi ægrote, aſſueſce paulatim animum à corpore deducere, & multum cum meliore ac divina tui parte verſari: cum corpore, parte fragili & querula, non plus quam neceſſe eſt. Et quia raro tam aſſiduus dolor eſt, ut non ſubinde intermittat, ſubinde etiam remittat, ideo non ſtatim omne animi exercitium omittendum cenſe, cum in morbo cubas, cum dolores ſentis. Ante omnia, vide, ut ſi ullo modo poſſis, preces matutinæ, & aliquod conſcientiæ examen veſperi ſuum habeant progreſſum: ſi vox langueat, oret animus. Rei divinæ intereſſe non potes, & Deum panis albedine velatum cernere? in lectulo tuo tempus tibi deſtina, quo Deum animo præſentem aſpicias. Noctem vero & ſomnum nunquam ordire, quin prius conſcientiam per nota quinque capita diſcuſſeris. Interdiu, cum nullus dolor, aut remiſſior eſt, pium libellum cape, unam alteramve periodum perlege, & lecta expende. Quotidie, unam ſaltem horulam tibi ſelige, quam or[illegible]ris orando, & labentem illam piis gemitibus aut jaculatoriis precatiunculis diſtinguas, eandemque orando finias. Sic horam integram oraſſe cenſeberis in cœlo. Si nec hoc potes (quod vix ullus dolor coget non poſſe) ſaltem mediam tibi horulam

rusam defini, qua aliquoties ad Deum mentem erigas, & per intervalla cælum suspires, hoc enim dolorem (quemcunque tandem) & mitigabit & minuet.

Ad omnium precum tuarum principium & finem, divinæ voluntati te totum & ad omnia paratum consecra. Hæc omnia tam non difficilia sunt, ut ea vel moribundus præstet, nedum is qui in dolore est non adeo sævo. Quod si horum omnino nihil possis, aut rectius nihil velis, saltem unica illa hora, eum quem pateris dolorem, fer patientius, Noli obsecro mala tua facere tibi ipsi graviora, & te querelis onerare: levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit. Contra, si exhortari te cœperis, ac dicere: *Nihil est, aut certe exiguum est, duremus, jam desinet:* levem illum dum putas, facies. Omnia ex opinione suspensa sunt; ad opinionem etiam dolemus. Tam miser est quisque quam se esse credit.

§. 18. *Aliter sani, aliter sentimus ægri.*

LAcides philosophus, cum plurima rei domesticæ amisisset: Nos, inquit, aliter in scholis disputamus, aliter domi vivimus: ita sani solatiorum copiam ægris suggerunt? ubinam est æger ille qui seipsum satis soletur; Nimirum, tu si hic sis, aliter sentias. Ah, quam vitrea est virtus nostra, levi

collisu frangitur! Ænei nobis videmur, cum sani sumus: dicta fundimus speciosissima, & dolores pæne provocamus: cum adsunt, fugimus, cadimus, jacemus ante ullum cum hoste congressum. Sumus homines, inquis, & moribunda corpuscula vim doloris ferre non valent. Humana corpora non negem fragilia, sed non usque adeo, quin ad tolerantiam omnis adversi sat virium habitura sint, nisi multo major infirmitas esset animorum. Hæc nostra mollities est, quæ virtutis innumeros desertores facit, dum omne difficile tanquam intolerabile respuitur. Virtus periit, si tollatur ejus materia, difficultas.

§. 19. *In omni ægrimonia, pia ad Deum suspiria.*

Hier. c. 16. v. 19. DOmine, fortitudo mea & robur meum, & refugium meum in die tribulationis.

1. Reg. c. 3. v. 18. Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat.

Job. c. 34. v. 36. Pater mi, probetur servus tuus usque ad finem, ne desinas ab homine iniquitatis.

Psal. 118. v. 71. Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.

2. Cor. c. 12. v. 10. Placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum.

Nunc

Nunc Domine, secundum volunta- Tob. c.
tem tuam fac mecum, & præcipe in 3. v. 6.
pace recipi spiritum meum.

O *Iesu* & Maria, amor meus, sinite me pro amore vestri, & pati & mori; non sim meus amplius, sed vester *totus*.

Sic orabat bonæ memoriæ * Alphonsus.

* Qui obiit Anno 1617. ipsa nocte Sanctorum omnium, dum ultima hæc verba pronuntiaret: Ah, JESU Annum vitæ 87. complevit.

§. 20. *Ægroti quædam vitia.*

PRimum. Libenter audire curiosa, nova, nugatioria.

II. Non libenter audire mortis monita.

III. Conqueri de iis, qui sui curam gerunt.

IV. Cibos ut male paratos non probare, rejicere.

V. Lectum ut male stratum exprobrare.

VI. Credere non satis se curari, ideo murmurare & indignari.

VII. Rarius de Deo & divinis cogitare & loqui.

VIII. Non in omnibus *resignatum*, seu divinæ voluntati subjectum esse.

IX. Quædam censere intolerabilia, nec omnia Christiana patientia concoquere.

Et quæso, quid ad te, mi æger, quid

in Gallia, Belgio, Italia aut Hispania fiat? Tu potius quære, quid fiat in cælo, quid inter divos, quia rerum agatur apud inferos. Hoc tu quære, quicquid demum alii inter se sciscitentur.
Matt. c. 8. v. 12. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Jam tibi curæ sit cura salutis tuæ unica; Unum enim est necessarium. Quid tibi cum curiosis illis aut novis plerunque fictis? Tibi his non prodes, aliis offensioni es. Et quid eos aversaris, qui vicini te periculi monent? agnosce illos, feciales sunt mortis. Obsecro te, senes illos, quorum sors plures novisti, ne imiteris, quibus de morte loquentes audire, mors fuit. Et amabo te, non plus hactenus profeceris, quam sic pueriliter mortem timere? Non didiceris tot annis, libenter, tranquille, & imperturbate mori? Quid trepidas? Voluntati Dei quam integerrime te committe, & negotium hoc pæne omne confecisti. Si velis credere altius veritatem intuentibus, *Omnis vita supplicium est.*

Seneca Conf. an Pol. c. 28. 29. & 30. Romanum sapientem hic tibi opportune ingero: In hoc, inquit, profundum inquietumque projecti mare, alternis æstibus reciprocum, & modo allevans nos subitis incrementis modo majoribus damnis deferens, assidueque jactans, nunquam stabili consistimus loco: pendemus & fluctuamur, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus, semper timemus. In hoc tam pro-

procelloſo, & in omnes tempeſtates expoſito mari navigantibus, nullus portus niſi mortis eſt.

At ſua quemque credulitas ſeducit, & in eis quæ diligit voluntaria mortis oblivio. Quotidie præter oculos noſtros tranſeunt notorum ignotorumque funera: nos tamen aliud agimus, & ſubitum id putamus eſſe, quod nobis tota vita denuntiatur futurum. Non eſt iſta Naturæ iniquitas, ſed mentis humanæ pravitas, rerum omnium inſatiabilis, quæ indignatur inde ſe exire, quo admiſſa eſt precario. Iniquus eſt, qui muneris ſui arbitrium danti non relinquit: avidus, qui non lucri loco habet quod accepit, ſed damni quod reddiderit. ingratus eſt, qui injuriam vocat finem voluptatis: ſtultus, qui nullum fructum eſſe putat bonorum, niſi præſentium. Nimis anguſtat gaudia ſua, qui eis tantummodo quæ habet ac videt, frui ſe putat. Cito nos omnis voluptas relinquit, quæ fluit ac tranſit, & pæne antequam veniat, aufertur. Gaudeamus ergo omnes eo quod datur, reddamuſque id cum repoſcemur. Alium alio tempore mors comprehendet, neminem præteribit. In excubiis ſiet animus, & id quod neceſſarium eſt nunquam timeat, quod incertum eſt, ſemper expectet. Utrumne ſtultius ſit, neſcio, legem mortalitatis ignorare, an impudentius recuſare. Omnes, imo omnia in

ultimum

ultimum diem spectant. Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur, ad æternitatem præparatur.

§. 21. *Tres theses omnibus viribus ægroto propugnandæ.*

Prima.

Circa Deum.

NEfas contra Deum, optimum parentem, quidquam queri, quasi morbum aut nimis molestum aut intempestivum immiserit. Cum Jobo potius dicendum: Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Et cum pia turba succlamandum: Bene omnia fecit. Sive enim vulneret, sive sanet Deus, semper benignissimi patris erga nos curam gerit, & adfectum.

Secunda.

Circa ipsum ægrum.

MOrbus gravior, non longas aut assiduas vult preces, sed longam & assiduam patientiam; qua facile fit, quicquid difficile censetur. Morbi condimenta sunt, crebri ad cælum gemitus; malorum à sanctis omnibus toleratorum memoria, iteratæ & jaculatoriæ precatiunculæ, quibus modo sanctissimæ Trinitati, modo soli Christo;

Christo, nunc beatissimæ Virgini Matri, nunc aliis divis supplicandum pro constanti patientia, & felici ex hac vita transitu.

Tertia.

Circa alios homines.

MEdicis tam corporis, quam animi parendum integrè. Ad ægrotum revisentibus, patientiæ & animi bene compositi specimen præbendum. Et licet morbus affligat, multa turbent? quædam displiceant, plurima non sapiant, aliqua ad nutum non fiant? nunquam tamen murmurandum: sed omnia molesta, spe præmii, condienda; dicta factaque omnia submissione & patientia commendanda.

§. 22. *Ægroti sitis qui curanda?*

ÆGrotorum plerique cruciantur siti præsertim febricntes: nos illis fontes monstrabimus, unde hauriant pro libitu.

Latro plurimorum cæde nobilis, in Austria inferiore in rotam actus est, cruribus solum confractis, producendæ morti in gravius reo supplicium, & teitatius ceteris exemplum. Sed virum se præstitit hic reus, & religiosissimus Christianus esse cœpit in tam diris suppliciis, nam quicquid dixit Anno 1590.

patien-

patientiam ſpiravit, & pœnitentiam. Aſſiduis vocibus Deo ſupplicare, ſcelerum veniam orare, patronos cælites implorare; imo & concionatorem agere, atque à flagitiis adſtantes dehortari inſtituit. Jamque dies in veſperam ibat, cum numeroſus populus affluere: aderant etiam, ſua opinione ſolatores tam gravia patientis, reipſa tam generoſæ patientiæ ſpectatores. Nam ille in pœnas ſuas pronus, ut vitam quæreret meliorem, ſpe futurorum dolorem miteſcere jubebat præſentem: ſed & gratias Deo agebat, qui dum iraſceretur, clementiæ meminiſſet, & ſic caſtigaret ut parceret. In illo tamen tam lento tormento, quod ultra triduum putabatur duraturum, alterutrum orabat, vel maturitatem obitus ad finiendos dolorum furores, vel imbris opportunitatem ad mitigandos ſaltem æſtus & ſitim. Utrumque auxilium adfuiſſe obſervatum eſt. Nam ſub occaſum ſolis copioſa defluxit pluvia, & ipſe paullo poſt pœna ſimul & vita defunctus eſt.

En mi Chriſtiane, & tu tuam hîc rotam habes, ſed longe molliorem, tuo tu lectulo, velut rotæ, implexus es. Neque dubium, quin non tantum dolor, ſed & ſitis te premat. Quare ut opportunus in te imber defluat, in Golgotha monte lectulum tibi parari jube, ad pedem illius crucis, in qua pendet Servator Orbis, è cujus toto corpore

corpore cruenti depluunt imbres. Hic bibe, hic reficere, hic saturare: tanto futurus sanior, quanto hic bibere intemperantius.

§. 23. *Ægroti sudarium.*

CHrotildis Regina Francorum, uti Gregorius Turonicus refert, ab Amalarico conjuge crudeliter habita, Regi Childeberto fratri candidum linteum misit suo sanguine infectum, quod loco litterarum esset, & hoc quasi fratri diceret: Videsne hæc Childeberte, & pateris? cernisne quid soror patiatur, & connives? non vindicas, non defendis? Lib. 3. hist. Franc. c. 10. initio.

En, Egrote, Christus sudarium tibi quoque mittit, & quidem duplex; alterum ad Oliviferos colles, cruore suo liberalissime pinxit, in altero faciem suam sudore, sputis, sanguine, lacrimis, plagis detornatam impressit, dum sub cruce in Golgothæum montem duceretur. Hoc geminum tibi sudarium mittit Christus qui utrumque suo ipse sanguine purpuravit, & hæc quasi verba inscripsit: Hunc mihi sudorem, ô mortales, scelera vestra expresserunt: videtis ista, & vitam priorem improbam non desinitis? Utinam nos Childeberti nunc simus, & in nostram ipsi vindictam animemur! Certe patientem Christum nemo luget verius, quam qui ea, ob quæ passus est Christus, odisse incipit.

§. 24. *Ægroti lectulus.*

URit ægrotum lectulus etiamsi supra Sardanapali plumam, supra Smindiridis rosam sit mollis. Smindyridem Sybaritam nemo non novit mollitie vitæ infamem juvenem, quem cum mollissimæ plumæ inclementius fodicarent, experiri voluit, molliusne indormiret solutis rosarum foliolis. Sed hic etiam odoratissimus juxta & mollissimus totus, rigidus nimium erat & asper in tenerrimum latusculum. Nam bonus juvenis questus, per proximam priorem noctem adeo dura sibi fuisse lectisternia, ut etiam cicatriculas pustulasque, intractabilis strati argumenta, possit monstrare

Ælian. lib. 9. var. hist. c. 24.

Æger tametsi cubet in culcitris quæ vel pilum leporinum, vel plumas perdicum habeant, tamen rigidum dicet accubitum. Venia illi danda est, dolores hanc querelam extrudunt. Sed alios lectulos monstramus longe duriores. Laurentius martyr candentem pro lecto craticulam habuit; post illum Vincentius martyr, & alii complures, hoc ipso repositi sunt lecto, heu nimium quantum aspero; cum tamen amor persuasit esse tolerabilem

Supplicium olim de Christianis horribilissimum sumebant Persæ, quod

De quo vide Anton. Gallonium de martyribus, c. 1. mihi pag. 21.

Sca-

Scaphismus dicebatur. Nam Christianus excarnificandus geminis scaphis velut cista oblonga & arcta, supinus includebatur, capite solum, manibus ac pedibus extantibus. pro cibo mel & lac vel invito infundebatur, protrahendæ vitæ & augendis cruciatibus immanissimis. Nam interdiu ardentissimo soli opponebatur inclusus, oculi vi deducebantur, caput insuper, manus, pedesque melle ac lacte perungebantur, hinc culicum ac muscarum ingentia examina partes illas velut atro panno tegebant. potus autem ingestus vitam quidem servabat, quia vero facile perfluebat, fædam in ipsa cista putredinem, & inde vermes generabat. Ita hominem in hoc lectulo jacentem foris crabrones & vespæ, intus lumbrici & vermes miserrime laniabant. Hinc fiebat, ut cum mortui corpus aperiretur, fæde à vermibus erosum inveniretur Atque hoc inauditum tormentum ad quindecim, ad septendecim, ad plures etiam dies producebatur inter immanissimos martyris dolores. Hunc mihi lectulum, mi æger, hoc martyrum cubile heu miserabile, & cruciatibus plenissimum considera. O quam suaves sunt dolores tui ad istos, quam mollis est tuus lectulus ad istum, quam nihil est morbus tuus ad hæc tormenta? Sile igitur, & patientiam persevera. Qui socius est crucis, socius erit & paradisi. Et optime dixit bea-

tus Salvianus: Mihi genus quoddam ſanitatis eſſe videtur; hominem interdum eſſe ſanum.

§. 25. *Ægroti delitiæ, Chriſti Hortus.*

Joan. c. 18. v. 1. Matt. c. 26. v. 37. Marci c. 14. v. 23. Luc. c. 22. v. 42.

HÆc cum dixiſſet *Ieſus*, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, ubi erat *Hortus*, in quem introivit ipſe & diſcipuli ejus. In hunc Hortum, mi ægrote, omnes Cælites te invitant: hic audies mira: videbis miriſſima. In hoc Horto ipſa cœpit Lætitia triſtari. Triſtis eſt, ait, anima mea uſque ad mortem: Suſtinete hic & vigilate mecum. Permitte, obſecro, mi æger, ad te quoque ſpectare hæc verba? Suſtine hic & vigila paulisper cum tuo Domino. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Atque jam orantem audi; Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Paullo poſt hoc ipſum repetens: Pater, inquit, ſi vis, transfer calicem iſtum à me, veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Sed & tertium eandem precationem ingeminat: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua. In ſupremis his anguſtiis, nemo unus hominum eſt, ô Chriſte, qui dolorem tuum vel minimum refocillet, nullus qui vicem tuam participet, qui mœrorem tuum verbulo ſoletur. etiam amiciſſimi deſe-

runt,

runt, ipsi etiam discipuli lingua quam animo meliores destituunt; paullo ante vinciri tecum & mori parati, jam stertunt, brevi & fugam circumspecturi. Solus, ô Christe, vigilas, solus precaris, sudas, & laboras. O felicem te, Hortule à Domino tuo purpurate, & sanguineis notis velut rosis stellate; tu arcanas illas voces atque gemitus, tu suspiria lacrimis distincta, tu preces singultibus interruptas audivisti; conscius mœroris, qui Christum; soporis, qui socios oppresserat. Garriant alii Adonidis, aut Alcinoi hortos? nugæ sunt, & mera dumeta ad te comparati: Elysii campi, elysii non sunt præ tua dignitate. Non errem, si te feliciorem primo illo paradisum dixerim. Et quis me transferat, ut olim Adamum, in nova hæc & beata tempe? Sed & ô felicem te terram quæ Domini tui cruorem combibisti, nunquam tam pretioso rore irrigata. Quis mihi det ut sexcentis osculis fatigem locum quem Servatoris vestigia presserunt, genua contigerunt, cui sese os, oculi adpresserunt. Sed ô terra an non erubuisti te premi tam sacro pondere, te adspergi tam nobili liquore? imo certe rubere cœpisti, *minio* nimis pretioso purpurascens, postquam rubentem tibi stillam novus hic hortulanus irroravit. Ab hoc hortulano discat precari æger: in hoc Horto flores legere, est actus patientiæ varios conjungere.

Sed hoc jam explicatius docebimus, ad istius Horti lectulum.

§. 26. *Christi inter Olivas lectulus.*

ÆGrotum vix quidquam efficacius soletur quam ille Christi in Olivifero vireto lectulus, sed heu rigidus nimis & plenissimus dolorum. Videte & attendite. Vix hortum Christus ingreditur, & mox pavere, pallere, angi, gemere; tristitiam aperire, tædium non diffiteri, angores vultu prodere, vigiliarum & precum societatem poscere, à sociis abire & redire sæpius, quietem tamen aut solamen nuspiam reperire. Et en, ut avellatur à suis, procumbat in genua, terræ faciem allidat, iratum Patrem exoret, verba suspiriis distinguat, precationem perseveret, imminentem sibi mortem averti postulet, non tamen suæ potius quam summæ voluntati satisfieri flagitet, preces easdem ter repetat, ad suos ter revisat, toties se terræ adsternat, cruentum denique liquorem membris omnibus manantem exprimat, in hoc rigido terræ lectulo! O spectaculum hominibus, & vel ipsis Angelis luctuosum! *Et factus*
Luc. c. 22. v. 44. *est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Ita Christus toto plorabat corpore: undique prorumpebant lacrimæ, & quidem sanguineæ. Ita nimirum amor divinus festinabat in nostram salutem, ut illi

tarda

tarda nimis visa sint vincula, columna & flagra cunctari, morari vepres & clavi: crux ipsa nimium differri videbatur. Sic Deus dilexit mundum. O amorem immensum, cui explendo mors una satis non fuit, qui ante mortem vitam ipsam mori coëgit, ita quidem ut nostri amantissimus *Iesus* membratim interire, guttatim contabescere, & per lenta sanguinis stillicidia diversis viis animam abire voluerit: & tamen plus diligebat ille quam perferebat, plus perferre cupiebat, quam per humanam naturam valebat. Mors, illi pœnarum ejus levissima videbatur; nec ei sufficiebat, si semel tantum moreretur in Golgothæ cœmeterio, nisi prius fuisset etiam mortuus in Gethsemani viridario: parum ei erat, si inter latrones expiraret medius, nisi & ante sudore sanguineo sic fumaret, ut jam flagellatus videri potuisset. O Christe! nondum hic ullus est è Brutiorum gente Romanus carnifex; nondum hamata te flagella lacerant; nondum aculeati sentes divinum verticem perfodiunt; nondum prægrandes clavi manus pedesque configunt, & tamen jam nunc tam uberes cruoris fonticuli fluunt. Quid cras fiet, cum totum corpus unus erit liquor, vulnus unum? nimirum hodie rivuli currunt, cras dabis cruoris maria: atque hic lectulus inter Olivas cespite stratus mollis videri potest, præ illo crucis rigidissimo.

Joan. c. 3. v. 16.

In alterutro horum teipsum, mi ægrote, colloca, & mox omnes dolores tuos senties mitescere. Longe suavius tuos perferes, si tui Domini cruciatus æstimaveris.

§. 27. *Mater Domini, ad ægrotum revisens, his eum compellat.*

ERigere, & surge; ambulandum est. Et nisi possis aliter, in hac lecticula tua ab angelis tutelaribus deferri te curabo ad montem, in quo mundi medicus habitat, qui pharmaca non è pharmacopolio emit, sed è corpore suo promit, imo corpus suum porrigit in pharmacum, & sanguinem suum propinat in medelam omnium non tantum morborum, sed & mortis. In Golgotham ergo deferri vis? En, delatus jam es, quia deferri voluisti. Hic mihi solos præbe oculos: nullum aliud membrum à te postulo in opus; nullum laborem impero: solum hic *videre*, laborare est. Attolle igitur oculos, & en oculos tui Creatoris sanguine & lacrimis plenos, in morte natantes. Sed & ceteras capitis partes vide. Nares fœtore, os felle & aceto, aures ludibrio, vertex vepreto cruciatur. Vultum jam dignoscere difficile est, per hoc palloris, cruoris, livoris velum. Cetera membra omnia numera, vulnus unum reperies. Nihil hic sanum, nihil dolore liberum.

At

At tu, mi cliens, dolores ſentis? Hic meus filius majores. Angeris? Filius meus magis. Parum ſolatii habes? Minus iſte. Multum pateris? plus iſte. Non adeo multum tibi videris peccaſſe? Nihil iſte: & tamen quicquid peccatis omnium debebatur, unus iſte & ſolus excepit. Vide caput, brachia, pedes; vide totum corpus: nullum membrum, pars nulla cruciatibus vacat. Non tantum manus pedeſque clavorum tormenta ſentiunt; ſui ſunt & auribus, & linguæ, & oculis clavi. Nec quicquam in eo deſignare eſt, cui non ſuum ſit tormentum. Vide ergo, fili mi, filium meum, & ipſius doloribus tuos mitiga. Cruciatus tui guttulas, cum hoc tormentorum Oceano miſce. ita dolores tui plus habebunt præmii, minus tormenti.

§. 28. *Humanæ voluntatis cum divina conſenſus, & conſpiratio.*

UTi ſanis, ægrotis, moribundis nihil eſt factu facilius, ita nil omnino utilius, quam *Velle quod vult Deus.* Hoc dies noctesque, hoc mane, meridie, veſperi, hoc horis omnibus, hoc aſſidue, hoc ſanis & ægrotis, hoc nemini non inculcandum. Epictetus ſola præceptrice natura ſapientiſſimus hac in re magiſter effectus: Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quam quod ego. Achæreo illi ut miniſter & pediſſequus: cum illo deſi-

Epict. lib. 4. differt. c. 7. circa med.

desidero, cum illo expeto: denique quod ille, idem & ipse volo. Atque ut modum ostendat, quo in rebus humanis omnibus voluntas divina est sequenda, istud insuper addens: Semper, inquit, illud potius volo quod fit. Quicquid enim fit (peccatum excipimus) divina voluntate fieri certum est. Hoc ergo fieri potius velimus quod fit, quicquid denique nobis ipsis vel aliis quibuscunque fiat. Ea de caussa hic ipse sapientissimus philosophus quemlibet monens: Ne postules, inquit, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed si sapis, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Necessitati qui probe se accommodat, sapit; estque rerum divinarum conscius.

Idem. Ench. c. 13. & c. 78.

Hoc ipsum de humana voluntate ad divinam conformanda longe confirmatius docens Epictetus: Mihi quidem, inquit, optabile est à morte invadi, nulla alia re nisi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus, & citra impedimentum dicere possim Deo: Nunquid præcepta tua violavi? Nunquid ad alia sum abusus facultatibus quas mihi dedisti? num sensibus? num te unquam incusavi? num gubernationem tuam reprehendi? Ægrotavi, quia voluisti. Ægrotarunt & ceteri, sed ego volens. Pauper fui te volente, sed lætus, Non imperavi, quia tu voluisti. Nunquam appetivi imperium. Numquid me unquam hac de caussa tristiorem vidisti?

Lib. 3. differt. c. 5.

vidisti? Nunquid unquam vultu minus hilari te accessi? Paratus, si quid mandes, si quid imperes. Vis me nunc ludorum celebritate abire? Abeo. Gratiam quam possum maximam habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad spectanda opera tua, & administrationem tuam intelligendum. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupet mors.

Superi! quam hoc Christianè, quam hoc sapienter, quam divine! Quid agimus, Christiani, aut quæ frons nostra si adhæc talia non erubescimus? Bruta sumus pecora, imo saxa sumus & durissimæ cautes, si sensus nobis non redeat ad luculentissimam hanc Naturæ informationem. Sed audiant divinæ voluntati rebelles, audiant & respondeant Epicteto æquissima po- Lib. 2.
stulanti: Ostendite mihi aliquem, in- differt.
quit, qui ægrotet, & beatus sit: qui & c. 19.
in periculo sit, & beatus: qui & post. med.
moriatur, & sit beatus: Animum ostendat aliquis vestrûm hominis, qui idem cum Deo sentire velit, posthac nec Deum nec homines culpaturus, qui nulla re frustretur, qui nullo casu lædatur, qui non irascatur, qui invideat nemini, qui non æmuletur: qui (quid enim ambagibus est opus?) ex homine Deus fieri desideret. Certe fieri licet hac voluntatum con- Ench.
junctione. Quocirca ægrotus cùm c. 77.
eodem Epicteto sapere non recuset, & c. 79.

dicatque: Duc me, ô deus, & tu voluntas divina, eo quo ſum à vobis deſtinatus. Sequar enim alacriter. Quod ſi noluero, & improbus ero, at nihilominus ſequar coactus. Ergo, ſi Deo ita viſum fuerit, ita fiat.

Aut igitur velimus in rebus omnibus, in morbo etiam & morte, quod vult Deus; aut fateamur, nos data opera quod bonum & rectum eſt, averſari & *nolle*. Malus eſſe vult, qui ſtudio recuſat eſſe bonus.

§.29. *Deſperationi occurrendum.*

NIhil deſperatione periculoſius, nihil pejus ſalutis hoſtis inveniat. Cetera enim ſuis cuncta remediis leniuntur. hoc malorum maximum atque ultimum, ubi abeuntem animam oppreſſerit, nullus jam remedio locus eſt. Huic ergo cum ſemper, tum in fine vehementius obſiſtendum eſt, quod & tunc urgere acrius ſolet, & nihil jam eſt reliqui quo ſalutis conſilia cunctando rejicias, Extremæ horæ negligentia prorſus irreparabilis eſt: non reſurget, qui hic lethaliter ceciderit. Ergo vel tandem evigila ægrote. pejus eſt nunquam quam ad veſperam expergiſci, & omnino quicquid male differtur, pejus omittitur. Oculos in altum erige. cerne patulum crucifixi Domini pectus, aperta ad amplexum brachia, parata ad medendum vulnera. Neque hic

oratione

oratione longa eſt opus: Pœniteat te errasse, & perorasti. Dic ex animo, *Peccavi*, Deum tibi propitiasti. emendationem ſponde, & veniam impetrasti. Nullum tam magnum eſt hominis peccatum, quin multo major ſit Dei miſericordia. Hanc ſpera; ſpes non confundit. Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ipſum Dominum audi: Nunquid abbreviata, inquit, & parvula facta eſt manus mea, ut non poſſim redimere? aut non eſt in me virtus ad liberandum?

Ex homolog. non neglecta.

Rom. c. 5. v. 5. Pſal. 144. v. 9. Iſa. c. 50. v. 2.

Sed nos frequenter omni ex parte fallimur: in peccatis fervidi, poſt peccatum gelidi. peccando quidem exultamus, memorando peccata deſperamus. Multi ſpe veniæ peccant. Utrumque male, ſed hoc alterum multo peſſime. Ergo infauſtam peccatorum ſarcinam quam primum abjice, eſt qui exoratus ab humeris illam tuis transferat, qui graviora jam tranſtulit: cui nil grave, nil difficile eſt. Tu tantum ne differas. Et quamvis pigra dilatio excuſatione careat, laude tamen non caret vel ſera emendatio. ſatius eſt ſero quam nunquam reſipiſcere. Ergo animo præſenti utere, & reſpira; paucæ lacrimulæ inferorum incendium extinguunt. Cor contritum & humiliatum *Deus* non deſpiciet.

Pſ. 50. v. 19.

§. 30. *Spes vitæ melioris miserias mitigat.*

Sen. ad Marc. consolaciam c. 17. & 25. CUm Seneca ex te quæro, mi æger, Quid miraris miserias tuas? Ad hoc genitus es, ut perderes, ut perires, ut sperares, metueres, alios teque inquietares, mortem & timeres & optares, &, quod est pessimum, nunquam scires, cujus esses status, nec unquam in eodem statu durares. Præter hoc quod omne futurum incertum est, & ad deteriora certius: facilius ad superos iter est, animis cito ab humana conversatione dimissis. sic enim minus fæcis ponderisque trahunt. Nempe leviores ad originem suam revolant, si liberentur antequam altius terrena concipiant. Nec unquam magnis ingeniis chara in corpore mora est, exire atque erumpere gestiunt; ægre has angustias ferunt, vagi per omne sublime, & ex alto assueti humana despicere. Inde est

In Phæd. quod Plato clamat: Sapientis animum totum, in mortem prominere; hoc velle hoc meditari, hac cupidine ferri in exteriora tendentem. Et quam illud clare Plato de meliore vita: Mihi videtur, inquit, vir qui revera vitam in studio sapientiæ posuerit cum fiducia moriturus, plenus bonæ spei, quod magna ibi præmia consequetur, si obierit. Hoc prisci viderint in tenebris, tu in sole id non videas? Quid ergo,

go, mi æger, res terræ te turbant? brevi cælum habitabis. Illuc aspira, & quicquid miseriarum sentis, minus senties.

§. 31. *Spes vera vita beatissima.*

POëtas aut philosophos tibi hic non ingero: res seria est. Ex ipso divini eloquii fonte propinabo tibi purissima fluenta. Ergo mœrorem mitte, speque certa dic cum Doctore Orbis: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem. *Quid trepidas curta spei, homo? Siracidem etiam audi:* Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. Timentis Dominum, beata est anima ejus. Ad quem respicit, & quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani, deprecatio offensionis, & adjutorium casus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem & vitam & benedictionem. *Regius vates quam hic fortis, quam intrepidus, etiam funus suum prospiciens;* In pace, *inquit*, in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. *Quænam illa? alibi exprimit:* Quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici: inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula:

2. Tim. c. 1. v. 12.

Eccli. c. 34. v. 16. usque ad 21.

Ps. 4. v. 9.

Ps. 60. v. 5.

prote-

protegar in velamento alarum tua-
rum *At dicas. Impatientia mea ma-
le me jubet sperare. Hic iterum tibi re-*
Ps. 70. *medium. cum Davide clama:* Quoniam
v. 5. tu es patientia mea Domine; Domine
spes mea à juventute mea. *Neque satis
huic regi, frequentissime exclamasse:*
Spes mea in Deo est; Deus spes mea.
Ps. 61. *Sed & alios ad idem hortatus,* Sperate,
v 9. *inquit,* in eo omnis congregatio po-
puli, effundite coram illo corda ve-
stra. *Cur tu non sequaris, toties voce*
Psal. *præeuntem? dic ergo animo:* Memor
118. esto verbi tui servo tuo, in quo mihi
v. 50. Hier. spem dedisti, hæc me consolata est in
c. 17. humilitate mea. *Et cum Hieremia va-*
v. 17. *te:* Et ego non sum turbatus te pasto-
rem sequens, & diem hominis non
desideravi, tu scis. Non sis tu mihi
formidini, spes mea tu in die afflictio-
nis. *Eundem alibi monentem audi:*
Idem Quiescat vox tua à ploratu & oculi
c. 31. tui à lacrimis, quia est merces operi
v. 16. Jo. c. tuo, & est spes novissimis. *Jobus in*
13. v. *hoc confidentissimus.* Etiamsi occiderit
15. & me, in ipso sperabo. *Idem jam in mortis*
c. 17. *vicini degens:* Rursum, *ait,* post te-
v. 12. nebras spero lucem. Scitote, *clamat*
Eccli. *Syracides,* quia nullus speravit in Do-
c. 2. mino, & confusus est. quis enim per-
v. 11. mansit in mandatis ejus, & derelictus
12. 13. est? aut quis invocavit eum, & despe-
xit illum? quoniam pius & miseri-
cors est Dominus, & remittet in
die tribulationis: & protector est o-
mnibus exquirentibus se in veritate.

Et

Et Oseas: Spera in Deo tuo semper. Os. c.
Nam, Omnes qui sperant in eum, non 12. v. 6.
infirmantur, *Siquidem,* Bonus est Do- 1. Mac.
minus sperantibus in eum, animæ c. 2. v. 61.
quærenti illum. Bonum est cum si- Thren.
lentio præstolari salutare Dei. *Verè,* c. 3.
bonus Dominus & confortans in die v. 25. & 26.
tribulationis & sciens sperantes in se. Nahu.
Sed & nos, scimus quoniam cum ap- c. 1.
paruerit, similes ei erimus, quoniam v. 7.
videbimus eum, sicuti est. Et omnis 1. Joan. c. 3. v.
qui habet hanc spem in eo, sanctificat 2. & 3.
se, sicut & ille sanctus est. Spem ergo
firmissimam concipe de Dei boni- Psal.
tate; & ille sperantem in se non de- 115.
seret. Videbis Deum in regione vi- v. 9.
vorum.

§. 32. *Tranquillitas è vera spe.*

Convertere anima mea in requiem Psal.
tuam, quia Dominus benefecit ti- 115.
bi. Quid fatigaris per tam varia la- v. 7.
borum genera? En, adest Dominus
omni labori tuo finem impositurus.
Desine ergo, mea anima, velle mi-
sera esse, & tot laboribus intabescere.
Quietis tuæ initium morbus & mors,
Laboriosa, inquis, initia. Ita est. sed
scis; plerunque nulli dies minus quie-
ti quam qui quieti proximi; nulli mi- * *Auff*
nus festi, quam qui festos antece- *den*
dunt. Idem hic. Requies tua, æterna *Car-*
requies: Nunc * Parasceve te fati- *freytag*
gat; brevi sequetur Pascha nunquam *folgt.*
finiendum. Age, & brevem adhuc *Ostern.*
seu

ſeu laborem, ſeu dolorem exhauri; jam portam ſpectas, non tantum illam per quam è vita hac egreſſus, ſed & per quam ingreſſus eſt in illam æternam. Etſi vix laborare cœperis; tunc tamen ſatis eſt laboratum, quando id ille cenſet, cui laboratur. Tu ergo, mea anima, vanis vana dimitte, & ad Deum te verte, qui benefecit tibi. Beneficia illius in te ſumma & innumera: arenam maris citius numeraveris quam iſta; quibus utique ad cælum tibi viam (ita bene ſpera) non ad inferos voluit aperire. Bernardus Clarevallenſis hoc ante obitum ſuis unice commendavit; ut in tutiſſimo divinæ clementiæ ſinu ſpei anchoram firmarent. Illud igitur carmen regium in corde & ore verſemus aſſidue: in
Pſ. 30. te Domine ſperavi, non confundar
v. 1. in æternum.

§. 33. *Solatium è doloribus.*

Job. c. 6. v. 10. ET hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti. Hoc igitur ſolatio, interim dum me dolores urunt, incaleſcam, & animum vireſque colligam, quando cruciatuum magnitudo certam mihi mortis ſpem eſt allatura. Scio enim dum me dolores velut parturientes excruciant, fore ut tandem ſalutis & incolumitatis ſpiritus, vitæque alterius requies atq; tranquillitas parata mihi ſit, ut Dei miſeri-

misericordia super me resplendeat, sive cum mortem infert, sive cum vitam tuetur. Nulla igitur mei commiseratione retardetur Deus; nam si moriar, liber & securus à peccandi metu evadam, nec unquam deinceps Dei voluntati resistam, ut qui ex hujus vitæ & mortalium inconstantia recesserim. Valde videlicet imbecillitati meæ timeo, ne forsan in via recta & proposito sancto deficiam. Cum itaque hactenus, per summam Dei misericordiam & gratiam, in bono permanserim, aut inde avulsus cito redierim, nollem ab vitæ innocentia recedere; quamvis spes mihi firma sit fore, ut nunquam Deo contradicam. Non est igitur cur mortem timere debeam, sed potius est cur eam constanter expetere ac expectare possim. quam cum tandem immittere in me voluerit Deus tantum abest ut illam deprecari velim, ut pro magno potius beneficio eam sim habiturus. Sanctus enim esse, cum conari debeam, à sanctissimo & purissimo spiritu, Deo, nihil iniqui, aut parum mihi utile accipere possum. Adeste igitur dolores, exercete me, prout vobis à Deo concessum. Incipere mori & non dolere, vix ulli contigit. Scio, hæc sacra aliter non constant. Per dolores ad mortem itur: hæc via regia est. Exiguo tempore dolemus, ut non doleamus æternum.

§. 34. *Dolores omnes frangit Patientia.*

DOlor, res acerba, immitis, horrida, triſtis, amara; naturæ adverſa, ſenſibus odioſa, ſed quæ virtutis ope ſi non dulceſcere, certe leniri frangique, fors etiam, ſi virtus animum armaverit, aut ſentiri parcius, aut quodammodo nec ſentiri quidem poſſit. Ita dico: qui in hac lucta non volens terga dat, ſed toto niſu ac bona fide reſiſtit, ſemper eſt ſuperior, ſemper abit victor. Quid ô lutum murmuras contra tuum figulum? illi ab æterno deſtinatum vas, iſtud in honorem, hoc in contumeliam, aliud in alium uſum, omnia tamen fragila fingere & mortalia. Quid ergo indignaris? Querelæ & indignatio nil aliud quam acceſſio mali ſunt; Nihil enim tam exaſperat fervorem vulneris quam ferendi impatientia. Omnis indignatio in tormentum ſuum proficit. Sic laqueos fera dum jactat, aſtringit; ſic aves viſcum, dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum eſt jugum, quod non minus lædat ducentem, quam repugnantem. Unum eſt levamentum malorum etiam ingentium, *pati*, & neceſſitatibus ſuis obſequi. Quid igitur morbo corporis, animi morbum addere juvat, teque miſeriorem facere murmurando, & illum tibi reddere infeſtiorem, qui labores homi-

Hegeſ. l. 2.

Seneca l. 3. de Ira c. 16.

hominum ex alto videt, patientiamque considerat, remedio illam compensaturus & præmio.

Sed objicit æger: Quicquid dixeris, non facies, ut non sentiam quod sentio. Mi delicate æger, saltem in tuis auribus, si non alibi apud te, permitte habitare patientiam. Non ego dolorem, dolorem esse nego, sed eum opprimi posse dico patientia. Hæc si non omnem doloris sensum eripit, at doloris certe victoriam concedit, dum vires sufficit ad illum viriliter ferendum. Quapropter excitandus & armandus est animus, contraque suos hostes in aciem educendus. Lentus, imparatus, atque impatiens animus sæpe minimis dejicitur. Sicut pavidus miles, qui hoste viso diffugiens abjicit arma, & ipse sibi periculum facit, ubi periculum non fuisset impavido: sic ignavum animum, & sensibus obsequentem sola cogitatio doloris exanimat, qui si patientiam, ut scutum objecisset, doloris victor evasisset. Patientia non modo animi vim auget, sed ipsam doloris asperitatem imminuit. Quod si dolor sit acerrimus & maximus, sperare incipe; ipsa doloris magnitudo finem promittit: quod jam supra demonstratum est. Nam sicut ad extrema gaudii pervenisse principium est doloris, sic extremitas in dolore, principium gaudii sit oportet. Contrariorum hæc lex est; alterum ex alterius fine nascitur.

Sed an non erubescimus, tot è Christianis pueros ac puellas tulisse cum gaudio, quod nos viri sine fletu & questibus non ferremus? Nos ergo non possimus, quod isti & istæ?

Quid trepidas? erige te anime, spera in Deo, mox erit finis. Gravia sint ista; sed sunt brevia. Noli, oro, succumbere. Pulcherrimum est & vere Christianum, nec voluptati cedere, nec dolori.

§. 35. *Patientiæ specimen Mendicus.*

Joan. c. 5. à v. 1. ad 16. Vide mihi, obsecro, ad Hierosolymæum illum probaticum amnem jacentem mendicum. mendicum tantum? ægrotum etiam. Heu! ipsa ex se sola paupertas, & diuturnus & gravis morbus est: si corporis dolores accedant, geminatur malum; quod tolerari non potest nisi geminata patientia, qualis certe in hoc paralytico. Pauper fuit & pæne extra legem aliorum. Nam adeo æris & opis inops erat, ut hominem non habuerit, qui ipsum turbatis undis admoveret. Servulum sibi conducere non pot rat, omni Codro & Iro pauperior. Sed nec fuit qui misericordia se moveri sineret, ut tam indigenti opem ferret, aut manum suam commodaret. Nullus miserabatur, nemo solabatur, nemo juvabat, respiciebat nemo; deserebant omnes, quisque rem suam agebat. Ad hoc paupertatis malum accessit

acceſſit ſæva paralyſis. Ah! quam difficile eſt ſimul & pauperem & ægrotum eſſe! Neque morbus iſtius hominis, unius menſis aut anni fuit: ipſos triginta & octo annos. membrorum uſu deſtitutus, graviſſime jacuit, quid niſi ſpirans cadaver, & funus ante mortem, & pæne dum viveret, ſepultus? Ægrotis plerunque dies unus menſe ſtat, menſis anno, annus ſæculo. quot ergo ſæculis putes ſtetiſſe huic ægroto tot annos? Et tamen (vide patientiam & imitare) animi manſuetudinem non perdidit, poſtquam omnia perdidit. digniſſimus erat cui alii primas deferrent in piſcinæ motæ acceſſu, & cujus valetudini ſuam omnes alii poſtponerent, & tamen nullus ceſſit: omnes properarunt morbum ſuum primi in undas excutere, & qui ſecundus eſſe vellet, nullus erat. Neque tamen hic deſperatæ valetudinis homo ſpem omnem & patientiam conſumit: ſed nec ulli invidet, nulli indignatur, nulli convitiatur, neminem accuſat, neminem crudelitatis damnat, nulli alteri ſortem ſuam imprecatur: ſed nec ſibi malignus eſt; non ſe diris devovet, non execrat ſuum ortum, non turpiter lamentatur, non culpat fortunam, non ſuos parentes: multo minus in Deum eſt impius, non obmurmurat, non ſuperos nimis rigidos clamat, non ſe immerentem affligi queritur, non mortem lentam increpat.

non laqueum parat; ſed opem patienter expectat; poſt longam deprecationem etiamnum ſperat; non importune ſanitatem à Chriſto poſtulat, non contumaciter urget, contentus ærumnas ſuas Servatori non celaſſe. Tu, qui ægrotas, imitari hæc potes, imo debes, aut cælum non ſperes.

§. 36. *Patientiæ typus, Princeps Magnus.*

QUeri poſſes: aut nimis cæleſtes, aut etiam nimis viles & plebeias animas tibi in exemplum patientiæ proponi. Quid jam, mi homo? Chriſtum in cruce imitari non potes, aut Laurentium in craticula? imitare Lazarum ſemeſis ſtipulis immorientem: æmulare Alexium anguſtis latebris immorantem, & in iiſdem finientem. Nimium, inquis, duri lectuli, & exempla nimis priſca. Ergo recentia vis? Non deſunt certe quæ ſequi poſſis. Scio te tam delicatum qui craticulas & cruces æquo animo non tantum non feras, ſed nec aſpicias quidem vel audias. Ergo blandius tecum agam, & docebo in rebus arctioribus non queri.

Sunt (fortaſſis tu illorum unus es) qui ut valetudinem ſervent, aut læſam reparent, nullos ſumptus, nullas aliorum moleſtias, ſed nec decorum aut leges ullas penſi habent; modo illi ſani ſint, etſi leges violatæ.

Vide

Vide mihi magnos principes, qui paucis abhinc annis, sic corporis sanitatem quærebant, ut animi non amitterent.

Wolfgangus LVIII. Archiepiscopus Moguntinus, Elector XLII. extrema invaletudine laborabat. incidit hæc incommodum in ipsum annuum jejunium, carnes morbus poscebat, lex Ecclesiæ prohibebat. Suadeban aulici, amici monebant, medici pæne præcipiebant, Pontifex ipse annuebat, ut morbi caussa potius carne quam pisce vesceretur. At ille solus suæ causæ adversarius, maluit offensiorem habere * Hygejam quam Ecclesiam: & ne sibi plus quam aliis sacræ leges indulgere viderentur, nihil ille indulsit corpori.

Serarius de rebus Mogunt. mihi pag. 968.

* Valetudinem.

Idem fecit, in eodem sacro solio proximus ante ipsum, natus ille cælo terræque Daniel. hic in tanto divitiarum & dignitatis fastigio, in tanta curarum & negotiorum mole, & in tanto morbi & dolorum incursu, sibi hoc persuadere non potuit, ut vernum illud jejunium vel unico aviculæ aut oviculæ frustillo minimum violaret, præsertim cum per morbum vel naturam, nec piscibus quidem vesci posset. Ovis igitur & jusculis contentus tantus princeps, omnem aliam aulæ lautitiam mensa sua exclusit: voluitque non solum non aliis, sed nec sibi esse offensioni. Sic Ecclesiam matrem, se vero filium professus est,

cujus scilicet esset, matris leges sanctissime potius servare, quam eas explicare in suum favorem. Ergo in lethali morbo ab omni pecude tam squamosa quam pilosa constanter abstinuit. Atque hoc primum: Alterum; in eodem morbo preces Canonicas nunquam omisit. Sed & illud in illo præclarum: Cum querela esset ad ipsum delata; feras segetibus nocere: Bene est, inquit, facile huic incommodo medebor: malo ego ferina omni carere, quam propter illam subditos in damno esse.

Ubi jam illi queruli ægroti, sibique tam indulgentes, qui cum non omnia ad nutum fluunt, cælum terræ miscent? Vel saltem purpuras sequantur, si nolunt centones, mendiculos nuda humo cubantes æmulari renuunt? duces & principes in lectulis decumbentes imitentur. Lazari aut Laurentii exempla nimis antiqua sunt aut ardua? Tantorum præsulum recentissimis factis paria facere conentur. Nimis ignavi militis est, non tantum non commilitonis, sed nec ducis exemplo moveri.

§. 37. *Patientiæ speculum, Rex Maximus.*

BOno animo nulli cruciatus corporis sunt extimescendi, ac ne mors quidem. Cur hanc vel illos metuat? qui sibi probe conscius est, novit

homini

homini nihil hic timendum præter peccatum. Mortem deſiderant boni, ut portum naufragii, ut finem dolorum, ut belli diuturni ac periculoſi lauream; ſciunt ſe probari hac ratione, non damnari.

Deſcribit hoc Cervera Turrianus de felici exceſſu Philip. II. Hiſpaniarum regis. idiomate Franciſcus Guillimannus Latino.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex grande poſteris exemplum, tam iniqua valetudine conflictatus eſt, ut omne genus deterrimorum morborum in eum unum conjuraſſe videri potuerit: totius corporis doloribus graviſſime oppreſſus jacebat, quid niſi ſpirans cadaver? Dixiſſes hunc Principum Regumque maximum, *Calamitatis trutinam & Morborum tabernam* congrue vocari. Morbi, quibus ſimul eodemque tempore conflictabatur, hi præcipue numerantur: 1. Arthritis, ſeu morbus articularis. 2. Manuum pedumque ulcera. 3. Apoſtema genu & dextri muſculi. 4. Febris continua. 5. Hydrops, & ſitis perpetua, maxima. 6, Febris Tertiana. 7. Dyſenteria 8. Inſomnia 9. Acceſſit, quod nullam in partem moveri potuerit. Horum morborum pæne ſinguli ſatis fuerint ad cruciatus & mortem inferendam: quid non fecerit omnium ſimul incurſus? Sed ille animo, quo valebat, generoſiſſimo, & vere Chriſtiana patientia, hos omnes morborum impetus ſuſtinebat, tanto ſanior ac vegetior mente, quanto minus corpore, Illuſtriſſimum prorſus patientiæ Chriſtianæ ſpeculum. Hoc Philippus

 à Jobo

à Jobo didicit, magno illo in terra Hus principe, quem tot abacti greges, tot ademptæ opes, tot ruinâ oppressorum pignorum inopinatus interitus, statu movere non potuerant. Nudum ipsa nuditas, miserum ipsæ miseriæ quasi oblectabant. Nudum se ingressum, nudum egressurum canebat, & tanquam pro beneficiis Deo gratias agebat, & laudes psallebat: Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. Non illum criminationes amicorum, non aliorum contemptus, non uxoris blasphema irrisio, & acerbissima insultatio vincebat: hanc increpabat, illos refellebat, omnes monebat, diceres etiamnum in throno sedere regnantem. Plaga pessima totum corpus percussum scatebat ulceribus, sanies defluebat, omnibus membris velut cavernulis erocentes vermiculi erumpebant, vivum erat cadaver: his cruciatibus nec tantillum frangebatur: saniem velut otiosus sui spectator testa radebat; putredinem sororis, vermium agmina fratrum loco amplexabatur; & (Tertullianum agnosce) erumpentes bestiolas in eosdem specus & pastus foraminosæ carnis revocabat. Unde murus hic aheneus, & robur triplex circa pectus tam calamitosum? Quia nihil sibi male conscium erat, nullis culpis pallescebat. Fortunæ illud regnum diabolus abstulerat; proprium animæ patientis

&

& aquæ imperium nec abſtulerat Jobo, nec ulli noſtrûm poteſt auferre. Vis videre & audire Jobo potentiorem? Attende, nam & ipſe attentionem poſtulat.

§. 38. *Patientiæ ſpecimen, typus, ſpeculum, exemplar abſolutiſſimum, Chriſtus Dominus.*

O Vos omnes qui tranſitis per viam; Thren.
attendite & videte, ſi eſt dolor c. 1.
ſicut dolor meus: ad te Chriſtus de v. 12.
cruce clamat. Per viam hanc Calvariæ tranſis, cum adverſa pateris; ſed tranſis tantum, quia dolores tui quicunque, ad hoc dolorum æſtuarium ac pelagus nihil ſunt, doloris imagines ſunt. Iſtius crucifixi verus eſt dolor, in quo toto nihil eſt quod dolore ſit liberum. Oſſa, nervi, venæ, &c. ſi quid horum à flagris & ſpinis illæſum, per funium ultimam extenſionem, immaniter jam cruciatur. Nec eſt qui hæc tormenta tanta vel verbulo molliat. Amici plorantes (& quot eorum?) nil profunt; futivi diſcipili deſerunt; inſultantes inimici affligunt, & quem antea clavis, jam probris & lingua configunt. Sed nec afflictiſſima mater juvare poteſt. Ipſe Pater iratus derelinquit in tormentis filium; cujus oculi ſputis, tabo, lacrimis pleni nil niſi lacrimantem matrem & triumphantes hoſtes aſpiciunt; aures contumeliis ſaturæ nil niſi ſarcaſmos
&

& blasphemias audiunt; lingua felle corrupta, siti exusta, frigidam rogat, nec impetrat; nares cadaverosus fætor ad extremum usque halitum cruciat; flagella & vepres recentissimos etiamnum rivulos sanguinis pronudunt; membrorum compagine luxata ossa numerari cupiunt; purpurati clavi dimissuros se negant nisi mortuum. Quicquid designes toto corpore, certum cruciatum ostendis; animum extreme afflictum omne solamen destituit. Et tamen in tantis suppliciis non questus, non indignatus, nulli male imprecatus, imo veniam deprecatus est omnibus; tot patientiæ dedit documenta, quot tulit vulnera, quot injurias. Attende jam & vide, si sit dolor tuus, sicut dolor tui Domini, tui Servatoris. Christum non amas, si pati recusas.

§. 39. *Panoplia ægroti Patientia.*

INterrogatus Demosthenes, quid in eloquentia judicaret præcipuum, respondit: *Actio*. Roganti, quid proximum? respondit: *Actio*. Roganti. quid tertium? Nil aliud respondit, quam *Actio*. Ita primum præmium actioni; sed & alterum ac tertium eidem attribuit. Si quæratur, quid ægroto maxime sit necessarium? optime responderit qui dixerit: *Patientia*. Si denuo quæratur quid utilissimum ægro? Idem quod ante respondendum;

dum: *Patientia*. Iterum quærenti quid decentissimum in morbo? Hoc ipsum repetendum: *Patientia*. Una sibi Patientia triplex hîc præmium deposcit: uni eidemque prima, & altera, tertiaque est assignanda laurea. Hoc ori divino credamus. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Nec aliter Paulus: Patientia, inquit, vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. Ecquid tibi vis ô impatiens? Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quo pungeris, inde nascitur rosa qua coronaris. Veritas proclamat: Qui non bajulat crucem suam & venit post me, non potest meus esse discipulus. Igitur Augustini consilium admitte, & patere quod non vis, ut assequaris quod vis. Hoc ipsum Salomon inculcat: Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias cum ab eo corriperis. quem enim diligit Dominus, corripit: & quasi in filio complacet sibi.

Luc. c. 21. 19. Hebr. c. 10. v. 36. Act. c. 14. v. 21. Luc. c. 14. v. 27. Aug. in Ps. 79. Prov. c. 3. v. 11. & 12.

A Tutelari tuo Angelo idem tibi quod Tobiæ dictum crede: Quia acceptus eras Deo, ideo necesse fuit, ut tentatio probaret te. Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit (ô Deus,) quod vita ejus si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia

Tob. c. 12. v. 13. Tob. c. 3. à v. 21. ad 24.

post

post tempestatem tranquillum facis, & post lacrimationem & fletum, exultationem infundis. Sit Nomen tuum Deus Israel, benedictum in sæcula.

Luc. c. 6. v. 21. Eccli. c. 27. v. 6. Mich. c. 7. v. 9.

Ergo, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis, Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis Ægrotus igitur ad omnem patientiam compositus dicat: Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei: donec caussam meam judicet, & faciat judicium meum, & educet me in lucem, videbo justitiam ejus. Quod si divina ira tam gravis est quæ purgat, quam erit gravis quæ damnat? Hanc nulla, illam vel mediocris flectit patientia. Quapropter, mi ægrote, ad omnigenam te patientiam compone: Patientia tibi ante omnia summe necessaria est. *Cibus tibi fortasse non sapit? Patientia: commune hoc ægrotis est, & plerunque primum, eduliorum gustum non habere, Somnus tibi brevis & interruptus? Patientia: ægroti vix unquam tam bene dormiunt ac sani. Dolores te urunt? Patientia: hoc morbi proprium, hoc ægrotare est. Fortasse negligentius tibi ministratur; Patientia: ægroto in omnibus satisfacere, difficillimum. Fortasse desunt qui recreent & solentur? Patientia: Christus Dominus consolator est optimus. At multa desunt, quæ necessaria videntur? Patientia: desint omnia, unica modo adsit Patientia, & salva erunt omnia. Ad Carolum V. Imperatorem articu-

* Sit illud fortasse minus elegans, certe prudens Anton. Guevaræi dictum est: *Non erit clamor invaletudinario, si patientia fuerit in infirmo, & charitas in infirmario.*

articulari morbo laborantem Elector Brandeburgicus Joachimns revisit, monuitque medicorum opera utendum. Cui Carolus: Optimum hic remedium, inquit, est patientia. Ita prorsus: Ægroti Panoplia, est Patientia, hac ille se armet, & nec morbum, nec dolores, nec mortem nimium formidabit. Cum his ille hostibus fortiter congredietur, & certo vincet: Nam Patientia vincit omnia.

§. 40. *Tandem migrandum est; hospites sumus.*

Vita nostra hospitio similis. Nos in domo aliena & precaria versamur; vix in eam admissi dimittimur, & cum abeunte abit recordatio, *tanquam memoria hospitis unius dies prætereuntis*. Non credis? redi post dies paucculos, & narra te ibi pridie hospitatum, negabit diversitor, se tot supervenientibus ullius meminisse: sic fluctus fluctum elidit, nubes nubem. Luculentissime Augustinus: Omnes, inquit, peregrini sumus. Ipse est Christianus, qui & in domo sua, & in patria sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites non erimus: Nam unusquisque hic & in domo sua, hospes est. Si non est hospes non inde transeat. Si transiturus est, hospes est. Non se fallat, hospes est: velit, nolit, hospes est. Sed dimittit illam domum filiis suis: hospes

Cic. in Cat.

Sap. c. 5. v. 15.

Aug. rom. 10. serm. 51. fine. De verbis Domini.

hospes hospitibus. Quare? & in stabulo si esses, non alio veniente discederes? Hoc facis & in domo tua. Cessit tibi locum pater tuus; cessurus es locum filiis tuis. Nec mansurus manes, nec mansurus relinques. Si omnes transimus, aliquid quod transire non potest, operemur: ut cum transierimus, & illo venerimus, unde non transeamus, opera nostra bona ibi inveniamus. Quando igitur hospites sumus, migrare non recusemus. Non est lætius iter peregrino quam in patriam.

§.41. *Certus vitæ terminus.*

Job. c. 14. v. 5. NUmerus mensium ejus, apud te est. Constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt. Quicquid agas, ô homo, quicquid moliaris, vitæ tuæ dies jam annumerati sunt tibi. Orbis medicos ad te convoca; Podalyrios, Machaonas, Æsculapios, Hippocrates & Galenos omnes reviviscere jube, non hi omnes vel horulam annis tuis apponent, ultra quam velit Deus. * Pharmacopolia haurias, aurum & uniones glutias, ut vitam extendas; tamen terminos qui præteriri non potuerunt, non promovebis. Cautus sis, quantum velis, vitæ pericula omnia declines, morborum principiis obstes; numerum mensium tuorum non augebis. Optes, voveas, roges, nihil agis; vitæ tuæ termini jam constituti sunt, nec unquam (quicquid resistas)

* De ultimo vitæ termino sermo est.

resistas) præteriri poterunt. Arenam maris tu quidem innumerabilem credis, sed & hanc numeratam habet is, qui vitæ tuæ annos, menses, dies, horas, momenta habuit numerata jam ab æterno. quicquid vel ars tua, vel industria tibi promittant, spatium vivendi nec unico momento tibi reddent auctius. Ciborum tibi præstantissimorum copia sit & selectus; vini florem bibas; nunquam labores nisi ad sanitatem; tantum somni capias quantum & lex archiatrorum, & ratio valetudinis poscit; ad numerum & caleas & algeas: nihilominus mortalis eris, & ubi vitæ tuæ metam (quam Deus ab æterno prævidit) contigeris, age valedic rebus humanis, & ad rationem reddendam te para; tribunal te vocat. Nullam hic moram, nullas inducias, nullam comperendinationem quære. eundem est; ne tergiversare: ratio reddenda est; ne excusa: mora omnis præcisa est; ne dilationem postula. Numerus mensium cujusvis hominis apud te est, ô Deus: constituisti terminos ejus qui præteriri non possunt, non possunt, non possunt. Neque Senecam hoc latuit; Nemo, inquit, nimis cito moritur, qui victurus diutius quam vixit, non fuit. Tulit suum, Con-sol. ad Marciam c. 20.

—— *metasque dati pervenit ad ævi.*

Fixus est cuique terminus; manebit

ſemper ubi poſitus eſt : nec illum ulterius diligentia aut gratia promovebit. Lecticam tuam centum medici, ſexcenti amici,mille cognati ſepiant, eorum tamen nemo juvare te poteſt, unus & ſolus Deus poteſt. Actum eſt de te, ô homo. actum eſt, & quidem actum eſt in æternum, ſi tunc hoſtem habeas Deum. Æternum periiſti, ſi hoc mortis momento à Deo receſſiſti aut ſi prius receſſeris, ad Deum non acceſſiſti, receptus in gratiam. Ultimum vitæ tuæ momentū ſententiam de te pronuntiat. Qualis moreris, & cadis, talis reſurges, talis vives in omnem æternitatem. Ah! ſapere incipe, & Deo vivere. Quicquid agis, memento æternitatis.

§. 42. *Prima ægroti Objectiuncula.*

FAcile meipſum ſolari potui cum ſanus & valens fui : facile provocabam mala abſentia : ecce dolor? quem tolerabilem eſſe dicebam : ecce mors, contra quam multa animoſe locutus ſum :

Nunc animis opus Ænea, nunc pectore firmo.

Nimirum aliud ſenſi cum ſteti, aliud nunc ſentio cum jaceo, in lectum dejectus. Extra arenam hoſtem laceſſere facile eſt; in hanc inferre animum illum quem extra hanc conceperis, difficile. Mortem paſſim contemnimus,

mus, sed cum extra mortiferi teli jactum nos esse credimus. At vero cum homo se in eodem cum morte circo conclusum videt, hostem quem spreverat, timere incipit. Atque adeo aliud est, luctam meditari, aliud luctari: illud etiam timidi norunt, hoc non nisi fortium est.

Quid ais, mi ægrote, quid contra teipsum quereris? Quid pristinam eamque bonam mentem mutas? quasi vero pugilis sit, cum in umbra est, sapere, & animos altos gerere; cum luctæ suæ pulverem ingreditur, desipere & animo collabi. Bonus gladiator etiam, in arena consilium capit, etsi prius inops consilii. Sta, mi homo, & aude? vicisti, si velis vincere; si possis non desperare. Editorem & Munerarium tuum Christum aspice te aspicientem. Certaminis tui non spectator tantum est, sed & adjutor: & omnia arma quibus ipse usus, quasi manu tibi porrigit. At tibi illa forsan, uti Saulis Davidi, habilia non sunt; flagra, spinas, crucem recusas? Scutum cape *Patientiam:* hoc tectus eris & tutus. Cetera bono Deo committe. Gen.
Nosti illud Abrahami ad filium; *Deus* c. 22.
providebit. v. 8.

Objectiuncula altera.

Ecce morior, qui diutius vivere poteram. Imo certe non poteras: nam si posses? puto viveres. Sed hoc dicere

vis, Volebam seu sperabam. Et hoc tibi crediderim, prout animus mortalium vitæ avidus, spei credulus est. Modicum vixi, ais. Quid si plus vixisses, nunquid ideo non vixisses modicum? Spatia vitæ hujus imparia & incerta sunt, cuncta tamen brevia. Vixit aliquis octoginta annis? quid hic quæso plus jam habet, quam qui octo? nisi forte curas, laboresque, & dolores, & tædia ac peccata in lucro ponimus. aut quid plus haberet si vixisset octingentis? nisi virtutes illius numeremus non annos. Certe etiam Mathusalæ nongenti sexaginta novem anni, quid fuerunt nisi *vapor ad modicum parens?* Nullus omnino tamdiu vixit aut tantum, ut non sibi modicum vixisse videatur: & est plane modicum quicquid hic vivitur: itaque si diu vivere delectat, vita illa quærenda est, ubi semper vivitur, quæ etsi hîc non sit, tamen hîc quæritur. Sed ego morior, inquis, dum bene agere cogitabam. Quid agere cogitabas, nec agebas? Sic forsitan in perpetuum cogitasses. Sunt qui bene agere semper cogitent, nunquam tamen incipiant, nunquã agant. Tu, credo, unus illorum eras. Quod si bene agere cœperas, ne dubites, quamvis boni operis finem mors prævertat, apud infallibilem rerum æstimatorem nil tibi subtrahitur; integra merces tua est, non actuum modo, sed & votorum. Bono sis animo. Rectum & breve iter ad præmium est, *Mori.*

Jacobi c. 4. v. 15.

§. 43.

§. 43. *Contra alias ægroti querimonias.*

ÆGrorum innumeræ plerunque querelæ ſunt. Vix loquuntur, quin ſimul & querantur. Quoties illæ voces ægroti audiuntur? Heu me miſerum, me afflictum, me oppreſſum doloribus? quoties ex alto ſuſpirioſum Ah, &, Heu, æger ingeminat? Sed ſi rem ad veram trutinam examinarit, ſtilum vertet, dicetque ſæpius: Bene eſt, bene habet: ſic Deo placet; ſic meo Creatori viſum eſt: me felicem; beatum me inter verbera non tyranni ſed patris: Deo laus; Deo gloria: cælum ſit in præmium omnibus mihi benefacientibus. Sic, ægrote, ſic decet, ſic oportet. Seneca ſapienter hoc monens: Noli, ait, mala tua facere tibi ipſi graviora, & te querelis onerare. Detrahendas præteritorum dolorum conqueſtiones puto, & illa verba: Nulli unquam fuit pejus: quos cruciatus, quanta mala pertuli! nemo me ſurrecturum putavit. quoties deploratus ſum à meis, quoties à medicis relictus? In equuleum impoſiti non ſic diſtrahuntur. Etiamſi ſunt vera iſta, tranſierunt. Quid juvat præteritos dolores retractare, & miſerum eſſe, quia fueris? Quid, quod nemo non multum malis ſuis adjicit, & ſibi ipſe mentitur? Circumcidenda igitur duo ſunt, & futuri timor, & veteris incom-

Epiſt. 78. med.

modi memoria: hoc ad te jam non pertinet, illud nondum. Quid ergo frustra quereris, & dolores ipse tuos impatientiæ ungue fodicas; Miser sum, inquis. Imo beatus es: Bono loco res humanæ sunt, quod nemo nisi vitio suo miser est. Beatus homo qui corripitur à Deo, quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi: flagellat autem omnem filium quem recipit. increpationem ergo Domini ne reprobes; quia ipse vulnerat & medetur; percutit, & manus ejus sanabunt. An nescis, vulnus quod à chirurgo est, medicamentum esse & initium valetudinis? Tu ergo non vulnus, sed manum vulnerantis attende, & fateberis te jam esse multo saniorem (certe animo, si velis) quam cum esses sanissimus. At dolorem, inquis, gravem sentio. Quid ni sentias, si illum muliebriter tuleris? Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus, sic omne incommodum magis instat cedenti & averso. Sed gravis est cruciatus. Non est fortium, levia tantum tolerare. Cogita, non dicam tot centena millia fortissimorum martyrum; sed alios tibi non ignotos doloris victores. Narrat Seneca fuisse quendam, qui dum varices præberet exsecandas, legere librum perseveravit. Martyres aspicis? mutilatos, sectos, laceratos, ustos, confossos, frixos, stillatim ac guttatim mortuos vides. In hos memoriam

Prov. c. 3. v. 12. Hebr. c. 12. v. 6. Job. c. 5. v. 17. & 18.

Seneca epist. cad. 78.

Ibidem.

moriam sparge; & mirare te illis cetera simillimum, illorum tamen patientiam dissimillimam esse impatientiæ tuæ. Sed nihil, inquis, agere me sinit morbus Itane, nihil omnino? Vide quæso: corpus tuum invaletudo tenet, non animum. Itaque, si cursor sis, tibi pedes sunt ligati; si sutor aut faber, manus impeditæ. Quod si animus tibi esse in usu solet, suadebis, docebis, audies, disces, quæres, recordaberis etiam ægrotus. Quid porro? nihil agere te creais, si temperans æger sis? si ostendas morbum posse superari, vel certe sustineri. Est, mihi crede, virtuti etiam locus in lectulo. Habes quod agas; bene luctare cum morbo, & satis egisti.

§. 44. *Ægrotus ad seipsum, contra seipsum.*

QUid ago? siccine ante canos morior, nec mihi, quod aliis, conceditur, senescere? nimium in hoc omnes errore versamur, ut non putemus ad mortem, nisi senes inclinatosque jam vergere: cum eo statim infantia, & juventus, ætasque omnis nos ferat. Ætas senectutis vita immacu- Sap. c.
lata. senectus omnium pulcherrima, 4. v. 9.
est *proba vita*. Melius est, cani sint sensus hominis quam caput. Senectutis dotibus abunde dives est, qui coluit Deum, qui prudenter vitam instituit, qui bene vixit. Et porro

gloriosius est, virtute sua quam temporis dono senuisse. Quicunque ad extremum fati sui venerit, diu vixit, & senex moritur. Stat sua cuique dies, ad quam cum venerit, metam attigit. Sed ea vitæ avaritia est, ut cum moriendum, omnes nobis juvenes, hoc est, immaturi ad mortem videamur, etiam octogenarii senes. Sed quid frustra annorum tuorum paucitatem numeras; Deus tibi vivendi spatium scripsit in tabulis providentiæ suæ, istud tu non ampliabis. Hoc judicium à Domino omni carni; & qui supervenient tibi, in beneplacito Altissimi: sive decem, sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno accusatio vitæ. In Orbe altero, nulli Deum accusant quod vitam non dederit longiorem; seipsos accusant, quod vitam non vixerint meliorem. Tu igitur hoc age, & annos æternos in mente habe. Nulla est jactura punctum temporis amittere, & æternitatem lucrari. Generosissime dixit Rex Macedo: Ego me metior non ætatis spatio, sed perennitatis. Tu quoque te metiaris, non annorum termino, sed æternitate, quæ nullum habet terminum.

Ecclef. c. 41. v. 6. & 7.

Curt. l. 9. c. 12.

§. 45. *Ægrotus ad Deum.*

DEus meus, & desiderium cordis mei. Ego misellus homuncio, & vermiculus vilissimus, hic lectulo affixus jaceo, sine manuum & pedum usu;

ſu: otioſus, iners, torpidus, inutilis ſervulus; terræ grave pondus, nullos pro te labores perfero. Deſidero tamen, ô Deus, deſidero tui cauſſa quam plurimum laborare: deſidero pro te algere, æſtuare, fatigari, vexari, cruciari pro te: famem & ſitim, moleſtias pro te quam plurimas perferre, dolores pro te acerbiſſimos tolerare deſidero.

Hoc me deſiderare docuit beatus Dominicus, qui cum maximis doloribus ſolito gravius urgeretur, monitus eſt à ſocio, rogaret Deum mitius ſecum agi. Cui vir ſanctus ſubiratus: Niſi, ait, de tua ſimplicitate mihi conſtaret, te protinus hinc expellerem, quod hæc dicere non veritus ſis. Et mox in nudam humum ſe abjiciens: Gratias, inquit, tibi ago, mi amantiſſime Deus, pro his quæ mihi dediſti perferenda. Auge dolores. multiplica cruciatus, da centum morbos: dabis etiam, ſat ſcio, ſimul patientiam. Chronicon. S. Dominici.

Ecquid ego aliud dixero, quam hoc ipſum: Exiguum nimis eſt quod patior, ô Deus, his doloribus alios atque alios adde. Sæviora longe verbera ſum meritus, quam tu mitiſſime Deus parcente manu infligis. Hîc Domine ne parce, hîc ure, hîc ſeca, hîc lacera, modo parcas æternum. Si mihi ſint centum corpora, centum ego cruces, tui amore, veſtire velim: modo tibi placeam, modo inter tuos numerer, ô Pater amantiſſime, quic-

quid mihi tandem doloris aut laboris ſit ſuſtinendum. Nullos labores, nullos dolores reſpuo, nullos excipio. Tua in me voluntas, Domine integre, ſiat. Scio enim, quam bonum ſit & facile, tibi, Deus, ſervire; apud quem opus, & operis faciendi voluntas æquali ſæpe præmio afficiuntur: apud quem voluiſſe facere, & feciſſe, ejuſdem eſſe pretii & meriti poteſt.

Ego jam ad quietem, à te, ô bonitas, componor: nox mea mihi venit, qua nil amplius operari poſſum. Sed tamen, licet poſſe operari morbus mihi eripuerit, non tamen eripuit velle operari. Volo, Domine, volo, & dum in me ſupereſt vel halitus, tui amore & facere & pati paratus ſum quicquid centum, quicquid mille famulorum tuorum tuo amore flagrantiſſimi faciunt & patiuntur. Dic tantum, Domine, quid me vis facere? quid pati me vis? Plenos ego tibi honorum deſideriorum Mundos offero. Ad Indos curram & extremos Japonas, ſed voluntate curram & deſiderio: non obſtabunt huic Montium juga, non præcipitia vallium; illa conſcendam, hæc ſubibo: animum meum non morabuntur nivium cumuli, non eluviones aquarum; hos tranſmeabo, illas perrumpam, non ſaxa, non ignes revocabunt? illa percalcatum, hos ſuppreſſum ibo. Irriſiones etiam, contemptum, convitia, falſas accuſationes pro te lubens volens patiar; propter te, ô

æterna

æterna Sapientia, ſtultus haberi non tantum non recuſo, ſed ambio; ſed & verbera pro te & tela accipere affecto, millies pro te mori ardenter concupiſco. Nihil nimis arduum, nil nimis acerbum; nihil nimis difficile, nil erit inexpugnabile. Omnia ſuperabo; pervincam & expugnabo omnia, te duce & adjutore. Et quicquid per vires non licebit, quocunque pedibus aut manibus perreptare non potero, illuc deſiderio accedam, eò expeditis cogitationibus pertingam, id voluntate ſaltem & animo evincam.

Sed nunquid hæc tanta deſideria ſi in opus prodeant, cælum mihi reſerabunt? nunquid ſi hæc omnia factis repræſentaro, aſpectu Dei dignus ero? Ah! Domine Deus meus, ſi patiar & faciam, quicquid omnes unquam ſanctiſſimorum hominum paſſi ſunt & fecerunt, quicquid etiam pati aut facere voluerunt, non tamen ideo; dignus ſim qui vel momento te fruar; quanto minus ero, cum hæc exigua & opere caſſa deſideria tibi offero? Quibus ergo modis iter ad cælum mihi expediam? O infinita bonitas, ſi mei miſereri nolis, actum eſt de me: in cælum nunquam admittar, ſi tua miſericordia excludar. Unicum ergo mihi aſylum reſtat, unicum refugium ab ira tua & juſta in me indignatione. Miſericordia tua Domine, Oceanus eſt & immenſiſſimum mare? in hunc ego me

me Oceanum, in hoc mare præcipitabo, cum me voluerit mors de hoc vitæ colliculo dejicere. Sed etiam nunc dum colliculum hunc occupo, in inexhaustum tuæ, ô Deus, infinitæ misericordiæ pelagus me abjicio, certa spe, in his aquis tutum me fore ab inferorum incendiis. Clamo igitur cum Davide:

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Sed & in extremis meis angustiis; in suprema & ultima vitæ meæ horula, cum animæ meæ jam jam erit è veteri sua tabernula migrandum, hoc ipsum pro me clamare volo singulas respirationes meas: imo jam superstes & sanus deliberatissime & ardentissime volo, & jubeo, ut in ipso mortis meæ momento, aut proximo ante illud tempore, singultiens spiritus meus, tam Angelis quam hominibus vel singultiendo, significet, se ad te, ô Deus, clamare, neque vero aliud quam hoc ipsum.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

§. 46. *Ægrotus cum Deo paciscitur.*

SUmmum illud ac pæne ultimum Ecclesiæ Africanæ decus, Fulgentius Ruspensis Pontifex, doctrina & vitæ sanctimonia conspicuus, septuaginta diebus ante obitum, assidue ingeminabat has voces:

Domine da mihi modo patientiam: postea indulgentiam.

Hoc vir sanctissimus contra vim morbi, velut scutum objiciebat. Imo quo vehementius urebat dolor, eo ardentius precabatur hic præsul:

Patientiam, ô Domine, patientiam, postea da indulgentiam.

Hoc est cum Deo suavissime pacisci; nec præmium ante laborem, nec triumphum cupere ante victoriam, nec amœnissimum montis jugum sine sudore velle conscendere. Obiit Fulgentius ipsis Januarii Calendis, novum utique annum exorsus in cœlo nunquam finiendum.

Beatus Richardus Cicestrensis Antistes, ille aliis tam benignus, sibi rigidus, qui tria millia pauperum pane unico refecit, qui non hispido solum cilicio, sed & ferrea corpus lorica domuit: hic in fatali morbo, jam ultimæ lineæ admotus, illud Christi Domini creberrime repetiit;

In

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Subinde & Matrem Domini his vocibus inclamabat:

Maria, Mater gratiæ,
Mater Misericordiæ,
Tu nos ab hoste protege,
Et hora mortis suscipe.

Inter quas voces animam reddidit Conditori. Nimirum quibus dura vita est, vix dura mors est. Et quemadmodum mori, pœna improbis, sic portus est probis, & ingressus ad immortalem vitam. Ita mors invitis imperat, volentibus servit.

§. 47. DEO GRATIAS, *Assiduum sit ægroti canticum.*

Bonav. de vita Christi c. 33. Virgo beatissima, Domini mater, MARIA, ne unquam Deum benedicere cessaret, uti Bonaventura loquitur, illud unum in ore semper habuit: *Deo gratias.* Neque aliud fere respondere solita est, quam hoc ipsum *Deo gratias.* Hanc loquendi consuetudinem Ecclesia in tali auctore pie reverita, suis omnibus voluit esse usitatissimam. Hinc illa Christianis olim, uti jam Religiosis, in omni salutatione & congressu familiaris vox: *Deo gratias.* (Vide hic c. 3. paragr. 21.)

Baron. to. n. 2. Anno 261. n. 30. Divus Cyprianus cum à Proconsule Galerio interrogatus brevissime respondisse, recitata tandem è tabella sententia: *Thascium Cyprianum gladio animad-*

animadverti placet: dixit Cyprianus, *Deo gratias.* Spiculatori vero aureos viginti quinque numerari jussit à suis diaconis. Laurentius Martyrum antesignanus, in candente craticula assatus gratias egit. Thelica quoque fortissimus martyr dum ungulis laceratur, hoc ipsum inter carnificum rabiem ingeminavit: *Deo gratias.* Euplius etiam martyr, qui demum suspenso ad collum Euangelio plexus est capite, sæpius iteravit hoc unum, *Deo gratias.* Bonifacius itidem martyr, in sævissimis cruciatibus: Gratias, inquit, tibi ago Domine JESU. Beata Clara, continuis viginti octo annis morbo intabescens, assidue *Deo gratias* retulit. Anima quæ benedicit, impinguabitur. Verissime dixit Augustinus. Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam *Deo gratias?* Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. *Deo gratias*, qui te tam fideli pectore ditavit &c. In adversis, inquit Chrysostomus, infideles maledicunt, Christiani gratias agunt. Vide quanta sit hæc philosophia, cum Deum lætificas, diabolum pudefacis, quod male factum est, nihil esse facis. Nam & tu simul gratias agis, & Deus dolorem amputat, & diabolus abscedit. Nihil hac lingua sanctius est, quæ in adversis *Deo gratias* agit. Certe non est inferior lingua Martyrum; utraque pari non

Idem tom. 2. Anno 303. n. 39. & n. 146.

Prov. c. 11. v. 25. Tom. 2. epist. 77. ad Aurel. Pont.

Tom. 4. hom. 8. in c. 3. epist. ad Coloss. mihi pag. 1159.

De patient. c. 13. pariter coronatur. Tertullianus Iobum commendans. Cum ille homo, inquit, ad omnem acerbum nuntium, nihil ex ore promeret, nisi *Deo gratias.*

Joannes Avila peritissimus interioris hominis magister, dicere solebat. Plus valet in ærumnis & doloribus unum *Deo gratias*, quam sex millia in rebus prosperis & bona valetudine. Nam *Deo gratias* agere, inquit, tempore consolationis, est omnium; atqui tempore calamitatis, proprie proborum.

Quare, mi optime ægrote, per tuam te salutem oro, sic animũ, sic linguam forma, ut quo pejus tibi est, hoc tu promptius dicas: *Deo gratias.* Tum denique imitator crucifixi Domini censeberis, cum etiam in doloribus audebis dicere: Fastidia vexent, mærores angant. desint plurima; *Deo gratias:* Sæviant dolores, augeantur cruciatus, torměta crescant; *Deo gratias:* Discerpar, dilanier, occidar; *Deo gratias.* Hæ voces cælum penetrant, hæc musica Deo gratissima; gratiarum actio inter adversa & tormenta. Ad hoc hortatus 1. Thess. c. 3. v. 18. Paulus: In omnibus, inquit, gratias agite: tam in morbo, quam in valetudine commoda; tam in inopia, quam in copia; tam in perturbatione, quam in tranquillitate; tam in adversis quam in prosperis. *In omnibus gratias agite.* t An 261. n. 30. Non enim minus, imo plerunque majus beneficium Dei est, morbus, inopia solatii destitutio, honoris privatio, quam

quam si omnia ad nutum fluant. In omnibus ergo agendæ gratiæ. In quacunque mentis positione sit ægrotus, dicat tamen: Benedicam Dominum in omni tempore? semper laus ejus in ore meo. Nullum sit momentum, nulli sint dolores, in quibus ægroto grave sit dicere; *Deo gratias*. In omnibus gratias agite. Tanto gratiarum actio nobilior, tanto patientia est gloriosior, quo morbus aut dolor vehementior.

§. 48. *Ægroti vera in Deum fiducia.*

MOri, serium est negotium, & ars minime ludicra. Et merito possit ex ægroto quæri: * Visne te totum æternitatis aleæ committere? Viam inis & longam & ignotam, & quo pervenies? His optime responderit æger qui non miserorum illud mussitarit: *Debeo, Cogor*. Sed illud potius erecta mente dixerit: * Spiritum meum Deo meo libens volens impendam: ita me committo æternitati; ita lætus abeo.

Wilt er aber wagen?

Ich wags auff Gott

Sic prorsus, sic & Sani sentiant præsertim ii qui velut moribundi obeunt. Ex horum numero recte quis dixerit: Jam pridem mori cœpi, jam morior, jam delibor & consumor, jam iter ad æternitatem insisto. Et quia Dei misericordia finem nescit, & mensuram omnem excedit, sic pergo intrepidus; In te, Domine, speravi, Ps. 30. v. 1.

non confundar in æternum (ſic ſpero) in æternum, in æternum. Et quamvis è divinis paginis mille me oracula confirment, largiſſimam tamen rationis lucem, quam hic Romanus ſapiens allucet, non ſpreverim. Quid de morte, & vero etiam quid de reditu à morte ad vitam ſit ſentiendum, à priſcis ſic docemur.

Seneca ep. 102. poſt med. Cum venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique ſecernat, corpus hoc, ubi inveni, relinquam: ipſe me Deo reddam. Nec nunc ſine illo ſum, ſed gravi terrenoque detineor. Per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longiorique proluditur. Quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat non ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: ſic per hoc ſpatium quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum. Alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus. Nondum cælum, niſi ex intervallo, pati poſſumus, proinde intrepidus horam illam decretoriam proſpice: non eſt animo ſuprema ſed corpori. Quicquid circa te rerum vides, tanquam ſarcinas non aſportandas aſpice. *Tranſeundum eſt.* Dies iſte quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis eſt. Depone onus. quid cunctaris? tanquam non prius quoque, relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres & reluctaris:

tum

tum quoque magno nisu matris, expulsus es. Gemis, ploras: & hoc ipsum flere, nascentis est. Sed tunc debebat ignosci; rudis & imperitus omnium veneras, ex maternorum viscerum calido mollique fomento emissum afflavit aura liberior. Deinde, offendit duræ manus tactus; tenerque adhuc & nullius rei gnarus obstupuisti inter ignota. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus ante pars fueris, æquo animo membra jam supervacua dimitte, & istud corpus diu inhabitatum pone. Scindetur, obruetur, abolebitur. Quid contristaris? ita solet fieri. Pereunt semper velamenta nascentium. Quid ista diligis, quasi tua? istis opertus es. Veniet, qui te revelet dies, & ex coutubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu quantum potes, subvola, utique etiam necessariis, quæ cohærebunt, alienus. Jam hinc altius aliquid sublimiusque meditare. Aliquando tibi naturæ arcana retegentur, discutietur ista caligo, & lux undique clara percutiet. Nulla serenum umbra turbabit: æqualiter splendebit omne cæli latus: dies & nox aëris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intueris, & tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur divina lux, cum illam suo loco videris? Hæc cogitatio nihil sordidum in animo

Quis obsecro Senecæ hæc mysteria exposuit?

 sub-

ſubſidere ſinit, nihil humile nihil crudele. Deum omnium rerum eſſe teſtem ait. illi nos approbari, illi in futurum parari jubet, & *Æternitatem* proponere, quam qui mente concepit, nullos horret exercitus, non terretur tuba, nullis ad timorem minis agitur.

Quid quæſo ſanctius Chriſtiano? Hæc cogitemus, hæc meditemur! Nemo bonus male moritur, nemo malus bene. Brevis ad *æternitatem* via eſt mors.

§. 49. *CONSTANTER.*

Conſtanter, obſecro, conſtanter. Nulla eſt patientia, ſi deſit Conſtantia. Sed erit qui dicat: Hæc jam altera, jam tertia, jam quarta vel quinta, jam nona hebdomas eſt, qua decumbo. Objiciet alius: Hic jam ſextus, jam decimus, jam decimus ſextus menſis agitur, ex quo male habere cœpi. Non deerunt qui querantur jam ſe altero, jam tertio, jam octavo, jam decimo tertio anno, & pluribus in morbo eſſe. O boni! non valde patientis eſt animi, ad calculum tam exactum, dies, & menſes, & annos revocare. Durate, quæſo, durate, & voſmet rebus ſervate ſecundis. Vere patiens, etſi annos plurimos decubuerit: Temporis punctum eſt, inquit, quo morbus me tenet, cum æternitatem ſpecto. Omnis labor brevis eſt, requies ſempiterna. Fuerunt qui pene tamdiu ægrotarunt quamdiu vixerunt.

Beatus Servulus, qui Gregorium Magnum habet encomiasten, à prima ætate usq; ad finem vitæ plurimis annis paralysi detinebatur, ita quidem ut nec manum ad os movere nec in alterum se latus versare potuerit: nihilominus tota pene biblia memoriæ mãdavit audiendo. Istius vivere quid erat nisi diu mori? Dumque sic quotidie tot annis moreretur illud unum, *Deo gratias*, assidue usurpabat. Huic omnes in morbo anni, licet tam ærumnosi, nihil esse visi sunt ad æternitatem. Greg. l. 4. dial. c. 14.

Beata Lydwina virgo Schiedamensis, ipsos triginta octo annos diversis morbis conflictabatur, * mendicum illum ad probaticam piscinam æmulata. Hanc virginem rectius dixisses mori quam vivere tot illis annis quos inter gravissimos, inauditos, & pene continuos dolores exegit. Omnis cruciatuum varietas in illam conjuravit. Annis triginta vix tantum panis comedit, quantum viro robusto in triduum sufficerit; vix etiam tribus noctibus aliquid quietis cepit. Accessit ad tantam morborum sævitiem extrema paupertas, gravis & ipsa morbus. In hac ærumnarum congerie Lydwina hoc unum assidue pronuntiavit: *O bone* JESU, *miserere mei*. Huc etiam virgini triginta octo anni per maximos dolores acti, vix punctulum videbantur ad æternitatem. Seu Lydwina. Ita Zach. Lippeloo, & Franc. Haræus 14. Ap. Obiit hæc virgo Anno 1433. * De quo, hoc c. 2. §. 35.

Sed est quæ & Servulum & Lydwinam annorum in morbo consum-

Alii Nicolaam nominant, de qua Surius, & Hareus 6. Mart. obiit. Anno 1447.

ptorum numero superet. Beata Coleta, virgo Corbeiana, incredibilem dolorum vim annis amplius quinquaginta patientissime sustinuit. Subinde octiduo toto vix horulam unam dormivit. Festis ac Dominicis diebus dolores plerumque augebantur. Quandoque tam corporis quam animi ægritudine quatiebatur. Et, quod illa singulares Dei favores interpretabatur, omnia sanctorum martyrum tormenta sane horrenda gradatim experta est, aliis cruciatibus super alios divinitus immissis. Inter hos illa sæpius dixit: O si ego una omnium febrium æstus ac frigora pati possem! Theatrum esse cupio, in quo genus omne morborum ludat, ut inde Angelis & Deo spectaculum fiat. Lectulus, aliorum ægrotorum fomentum, clavis illi ac vepribus sparsus videbatur. Hanc illa formidabilem dolorum continuationem ac seriem, annis, ut dixi, amplius quinquaginta, admirabili patientia toleravit. Verum & huic virgini tot anni vix momentum visi sunt ad æternitatem. Potuit & hæc virgo cum beato Bernardo dicere: Opus meum vix unius est horæ: & si plus, præ amore non sentio.

Bern. serm. 14. in Cant. med. fere.

Quare, mi ægrote, si dies & annos tui morbi computes, momentum voca: si patientiam atque constantiam, Beatorum æternitatem spera, labor est exiguus, brevis dolor, æterna merces.

§. 50.

UT tam ſanus quam ægrotus ea quæ ſanctè apud animum ſuum ſtatuit, in opus poſſit producere, & è verbis facere facta, ſequentes orationes addimus, animo confirmando.

I. ORATIO.

SANIS, ÆGROTIS,
Moribundis aſsiduè dicenda.

DUlciſſime Domine *Ieſu* Chriſte, in unione illius charitatis, qua teipſum Patri obtuliſti in mortem, offero tibi cor meum, ut de me & per me fiat beneplacitum tuum. Dulcis *Ieſu*, hoc beneplacitum tuum eligo & deſidero, quanta libet adverſa, morbus & mors inſtent, & me totum fideliſſimæ Providentiæ, ſanctiſſimæque Voluntati tuæ committo. Spero enim, & rogo, ut me, & omnia quæ circa me ſunt, tu dirigas ad gloriam tuam, & animæ meæ ſalutem.

II. ORATIO.

AD CONSERVANDAM *cum divina Volnntate conformitatem.*

DOmine *Iesu* Christe, qui ad gloriam tuam, & salutem nostram læta permisces tristibus, & ad profectum nostrum secunda adversaque evenire permittis, bonitati tuæ gratias ago, quod mei fueris recordatus, & hac exigua cruce servum inutilem visitaveris. Peto autem gratiam ut ex hac qualicunque visitatione tua fructus & proventus, quem tu desideras, consequar, neque impatientia vel ingratitudine mea impediar. Tuam quæso manum porrigas, infirmo mihi, meque sicut Petrum Apostolum, cum mergi cœpisset marinis fluctibus, potenti dextra erige, ne sub hac cruce labascam & concidam. Quod autem potes, id velis etiam rogo, ut præsentem & ama-

amarum, carnique molestum calicem à me transferas, sicut Regem Ezechiam cum lacrimis orantem exaudisti, & lethali morbo mirabiliter liberasti. Veruntamen non mea, sed tua (quæ semper justa est & sancta) voluntas fiat. Penes te stat omnis auctoritas de filiis judicandi atque decernendi, nec quispiam te rectius novit, quæ pharmaca morbis nostris curandis conveniant. O mi amantissime Pater, argue, corripe, castiga, ure, seca hoc tempore, ut in æternum parcas, neque in furore tuo peccata nostra inferni flammis exuras. Scio multis prodesse virgam tuam, cum dilectos filios corripis, & corripiendo purgas, exerces, probas, priusquam electos corones. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, quomodo & quamdiu tibi placuerit, me virgæ tuæ paternæ subjici meamque patientiam in

cruce probari. In te Domine ſperavi non confundar in æternum. Me totum ſanctiſſimæ voluntati tuæ ſubmitto, atque committo. Etiamſi me occideris, tamen in te vitæ fontem ſperare non deſinam. In manibus tuis ſunt ſortes meæ.

III. ORATIO.

AD ACQVIRENDAM Patientiam.

NOſti Omnipotens Deus, quam vile ſit & fragile hoc manuum tuarum figmentum, à levi vento concutitur, frangitur, & tandem iterum in pulverem evaneſcit. Adeo nihil eſt quod meis ego viribus fidam, qui carne contra ſpiritum ſemper reluctante, tot ſentio motus indignationis, impatientiæ, puſillanimitatis, diffidentiæ, aliarumque perturbationum, quando vel leviter tangor. Tuam igitur opem imploro, cæleſtis medice,

medice, divinum tuum pharmacum, quod *Patientia* dicitur, mihi cupio communicari. Summum nempe in morbis etiam acerbissimis levamentum est *Patientia.*

Da mihi quæso, Domine, præsenti & æquo esse animo, ut velut ambidexter læta & tristia, suavia & aspera non aliunde quam de paternis tuis manibus profecta suscipiam, mihique divinitus esse immissa certissimò credam, quoniam ad filiorum tuorum exercitationem ac profectum dirigis omnia.

Doceat me obsecro spiritus tuus, quo confortante possumus omnia, ut sciam animam meam in patientia possidere usque ad mortem. Tu es Dominus qui aculeos & dolores omnium & singulorum laborantium consideras: ego vero licet nondum ad sanguinem usque restiterim, tamen carnis imbecillitatem & recalcitrantis naturæ vim sæpe vel invitus experior.

perior. Tanto igitur magis adjuva, Domine, imperfectum me, ut virtus in infirmitate perficiatur, & ego sincere testari possim, Virga & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Adhæc gratia tua duce respiciam sæpe in faciem Christi mei, & Filii tui crucifixi, qui se patientibus omnibus absolutum *Patientiæ* speculum & exemplar præbet. Sed & lectissimi ac fidelissimi amici tui in cruce mea me consolentur, qui tanquam aurum in ardenti fornace à te probati ac purgati, atrocissima quæque supplicia pro te, uti patientissime, ita & fortissime pertulerunt. tanto nunc Capiti similiores in cælestibus deliciis, quanto antea patientiores fuerunt in gravibus tormentis.

IV. ORATIO.

AD AUGENDAM Patientiam.

VIta hæc noſtra peregrinatio eſt ab exilio ad patriam. Et ne detineat nos amœnitas viæ, quo minus ad te *Deus* recta & celeriter contendamus, excitas nos ſtimulis, & ſpinis pungis, ut concupiſcamus requiem & finem itineris. Sunt ergo morbi, fletus, luctus, mœror, adverſa omnia, velut calcaria quibus ſegnis hic equus, vel verius, aſinus urgetur, ne ſemper in via ſubſiſtat. Fac nos, Domine, obliviſci viæ, meminiſſe patriæ, atque ſi adjicis pondus adverſorum, adde etiam robur ne ſuccumbamus oneri, ad te perpetuo intenti & erecti. Ceterum, tua, Domine, ſunt omnia; fac de omnibus ſine exceptione, quod inſcrutabili tuo judicio viſum fuerit, hoc uno dempto, ne me tibi inimicum eſſe patiaris.

V. ORA-

V. ORATIO.

RESIGNATIONEM SVI in divinam voluntatem complectitur, è Ludovico Blosio.

DUlcissime Domine Deus meus, memor esto quæso benignéque considera me pauperem creaturam tuam esse, te vero Dominum & creatorem meum. Ecce ego me in æquissimum judicium tuum offero, & gratissimæ voluntati tuæ integrè resigno, paratus hunc & alium quemvis cruciatum, quamdiu tibi placuerit, sustinere. Utere me sicut vis, in tempore & æternitate. Quicquid tu pater cælestis in me & de me facere decreveris, facito; nam ad omnia qua possum humilitate, me totum tibi offero, trado, & resigno. Libenter patiar pro te quicquid super me venire volueris. indifferenter enim volo de manu tua bonum & malum, dulce & amarum, lætum & triste

ſte ſuſcipere, & pro omnibus gratias agere. Cuſtodi me ſolum, ô Deus, ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum. dummodo in æternum me non projicias, nec deleas de libro vitæ, non mihi nocebit quicquid venerit tribulationis ſuper me. Adeſto mihi Domine *Ieſu*, in omni loco & tempore, ſitque hæc mihi conſolatio, libenter pro te velle carere omni humano ſolatio. Et ſi tua mihi defuerit conſolatio, tua voluntas & juſta probatio erit mihi pro ſummo ſolatio. Sit nomen ſanctum tuum nunc & in æternum ſuper omnia benedictum.

VI. ORATIO.

EIVSDEM SENSVS, ſed brevior.

O Amor ineffabilis, ô dulciſſime *Ieſu*, Deus meus, ſi mihi dares optimum & promitteres, quæcunque peterem, te

te daturum, non aliud peterem quam hoc ipſum quod patior: hoc millies peto, ut laudabiliſſima Voluntas tua ſecundum optimum beneplacitum tuum in me, de me, per me, & in omnibus ſemper fiat.

Hæc legi poſſunt in Imitatione Chriſti lib. 3. cap. 29. & cap. 50.

VII. ORATIO.

LITANIÆ ÆGROTIS & Moribundis accommodatæ è ſacris literis.

Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon, Chriſte audi nos, Chriſte exaudi nos.
Pater de cælis Deus Miſerere nobis.
Fili Redemptor Mundi Deus. Miſerere.
Spiritus Sancte Deus, Miſerere.
Sancta Trinitas unus Deus, Miſerere.
Qui ſanas contritos corde, Miſerere.
Qui vulneras & mederis, Miſerere.
Qui mortificas & vivificas, Miſerere.
Qui deducis ad inferos & reducis, Miſerere.
Qui orantes in ſua infirmitate curare conſuevisti, Miſerere.
Qui propter miſericordiam tuam magnam,

gnam, salvos facis omnes sperantes in te, Miserere.
Qui Job ulcere pessimo percussum sanasti, Miserere.
Qui Ezechiam ad te clamantẽ à morbo liberasti, Miserere.
Qui dæmonium à Sara depulisti, Mis.
Qui Tobiam lumen cæli videre fecisti, Miserere.
Qui Chananæam pro filia deprecantem exaudisti, Miserere.
Qui socrum Petri à febri liberasti, Miserere nobis.
Qui mulierem spiritu infirmitatis annis octodecim inclinatam, ad sanitatem perfectam erexisti, Miserere.
Qui filium principis jam mori incipientem à febri salvasti, Miserere.
Qui puerum Centurionis verbo sanasti, Miserere.
Qui paralyticos & leprosos curasti & mundasti, Miserere.
Qui à spiritibus immundis vexatos & obsessos liberasti, Miserere.
Qui mulierem per tactum fimbriæ tuæ à sanguinis fluxu sanasti, Miser.
Qui surdos audire fecisti, Miserere.
Qui claudis gressum restituisti, Miser.
Qui mutorum ora aperuisti, Miserere.
Qui cæcos illuminasti, Miserere.
Qui omnes infirmos & ægrotos tangendo sanasti, Miserere.
Qui omnes oneratos & laborantes reficis, Miserere.
Qui omnes languores nostros portasti, Miserere.

Qui filium mortuum matri viduæ vivum restituisti, Miserere.
Qui filiam Archisynagogi ad vitam revocasti, Miserere.
Qui Lazarum quatriduanum à mortuis resuscitasti, Miserere.
Qui ægrotos visitasti, & visitantibus præmia æterna promisisti, Miserere.
Qui per umbram Petri multos ab infirmitatibus suis liberasti, Miserere.
Qui per sudaria & semicinctia Pauli multos infirmos curasti, Miserere.
Qui per ossa Elisæi mortuum ad vitam revocasti, Miserere.
Deus adjutor & protector noster, Miserere nobis.
Susceptor & liberator noster, Miserer.
Refugium nostrum, & cornu salutis nostræ, Miserere.
Fortitudo & Patientia nostra, Miserer.
Salvator & Redemptor noster, Miserere nobis.
Propitius esto, Parce nobis Domine.
Propitius esto, Exaudi nos Domine.
Propitius esto, Libera nos Domine.
Ab omni malo, Libera nos Domine.
Ab omni peccato, Libera.
Ab omni morbo & languore, Libera.
Ab omni impatientia & pusillanimitate, Libera.
A peste & omni contagione, Libera.
Ab insidiis diaboli, Libera.
A periculis mortis, Libera,
A doloribus inferni, Libera,
A subitanea & improvisa morte Libera nos Domine.

A damna-

A damnatione perpetua, Libera.
Per tentationem tuam, Libera.
Per lacrimas & ærumnas tuas, Libera.
Per labores & defatigationes tuas, Libera nos Domine.
Per tristitiam & tædium tuum, Libera.
Per pavorem & mœrorem tuum, Libera nos Domine.
Per sitim & famem tuam, Libera.
Per agoniam & sanguineum sudorem tuum, Libera.
Per sacrosancta vulnera tua, Libera.
Per pretiosum sanguinẽ tuũ, Libera.
Per crucem & passionẽ tuam, Libera.
Per mortem & sepulturam tuam, Libera nos Domine.
Per gloriosam Resurrectionem tuam, Libera nos Domine.
Per admirabilem Ascensionem tuam, Libera nos Domine.
In die judicii, Libera nos Domine.
Peccatores, Te rogamus, audi nos.
Ut nobis parcas, Te rogamus, audi nos.
Ut nobis indulgeas, Te rog.
Ut spatium veræ pœnitentiæ nobis concedas, Te rog.
Ut compunctionem cordis, & fontem lacrimarum dones, Te rog.
Ut nos visitare & consolari digneris, Te rogamus, audi nos.
Ut sanitatem mentis & corporis largiaris, Te rog.
Ut indulgentiam & remissionem omnium peccatorum impertias, Te rogamus Domine.

Ut gratiam & consolationem sancti Spiritus infundas. Te rog.
Ut veram ac Christianam patientiam tribuas, Te rog.
Ut nobis in omni tribulatione nostra succurras, Te rog.
Ut nos in hora mortis contra omnes insidias diaboli protegas, Te rog.
Ut nos in tua gratia mori, & ad finem usque perseverare facias, Te rog.
Ut extrema nostra benedicas & sanctifices, Te rog.
Ut spiritum nostrum in manus tuas suscipias, Te rog.
Ut post obitum nostrum paradysi januas nos gaudenter introire jubeas, Te rog.
Ut nos exaudire digneris, Te rog.
Fili Dei, Te rogamus, audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, parce nobis Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, exaudi nos Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, Miserere nobis.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.
Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.
℣. Salvos fac servos tuos.
℟. Deus meus sperantes in te.
℣. Adjutor noster esto, ne derelinquas nos.
℟. Neque despicias nos salutaris noster.
℣. Adjuva nos Deus auxiliator noster.
℟. Et.

℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

DEUS, qui Unigeniti tui patientia antiqui hostis superbiam contrivisti, da nobis quæsumus, quæ idem pro nobis pertulit, digne recolere, sicque exemplo ejus cuncta nobis adversantia æquanimiter tolerare.

Deus, humani generis benignissime conditor, & misericordissime reformator, qui hominem invidia diaboli ab æterna felicitate dejectum, unigeniti Fillii tui pretioso sanguine redemisti, vivifica nos famulos tuos gratiæ tuæ vigore, & jacentibus manum porrige salutarem: reple nos gaudio cordis & lætitia spiritus; expelle à nobis omnes hostiles insidias, & mitte nobis medicum salutis, Angelum pacis, qui

nos in angustiis positos consolationibus tuis attollat, quibus in præsenti consequamur auxilium, & in futuro præmia obtineamus æterna.

Misericordiam tuam humiliter deprecamur, omnipotens Deus, quæ amissam gratiam nobis reconciliet, atque munus patientiæ in illatis omnibus, semper & ubique protegendo impertiat. *Deus*, sub cujus nutibus vitæ nostræ momenta decurrunt, suscipe preces humiliter ad te clamantium, ut de omni adversitate & ægritudine liberati, perpetua te gratiarum actione laudemus. Per Dominum nostrum *Iesum* Christum filium tuum &c.

VIII ORATIO.

AD STABILIENDAM humanæ voluntatis cum divina conformitatem.

O Dulcis *Iesu*, neque vitam, neq; mortem, ſed tuum beneplacitum deſidero, te expecto: fiat mihi ſecundum voluntatem tuam. Si vis ut moriar, dulcis *Ieſu*, ſuſcipe ſpiritum meum. Et licet ad veſperam venerim omnium noviſſimus, da mihi, ut tecum, & in te requiem accipiam ſempiternam. Si vero vis, ut diutius vivam, dulcis *Ieſu*, hoc propono, & pro hoc gratiæ tuæ ſuffragium rogo, reliquum vitæ meæ corrigere, atque in holocauſtum tibi totum offerre in gloriam tuam, & ſecundum beneplacitum tuum.

IX. ORATIO

AD HOC IDEM IMpetrandum, quod summe & unice est necessarium.

DOmine *Iesu* Christe, obsecro te per amorem quo omnium hominum onera portasti, ut facias me onus tristitiæ meæ cum gratitudine suscipere de manu providentiæ tuæ, & de voluntate paterni cordis tui, & pro tui amore, quamdiu tibi placuerit, cum plenissima mei ipsius resignatione, longanimiter sustinere, ita duntaxat, ut me tua gratia confirmes, ne unquam te vel in modico offendam, aut à sanctissima voluntate tua vel minimum recedam. Atque utinam possem omnium & singulorum, qui pro te passi sunt, hominum pressuras solus sufferre, ut qualemcunque vicem redderem infinitæ charitati

tati tuæ. Eja benigniſſime *Jeſu*, ita quæſo unias voluntatem meam cum ſanctiſſimo beneplacito tuo, ut aliud optare nequeam, quam quod tu vis.

X. ORATIO.

AD INPETRANDAM Patientiam.

O Domine Deus meus confiteor me non vixiſſe, proh dolor, ſicut debuiſſem & per gratiam tuam potuiſſem. Unde jam toto corde doleo, & me non ſatis dolere doleo. Obſecro igitur te Domine, & ſuppliciter rogo, ut non facias mihi ſecundum peccata mea, ſed ſecundum magnam miſericordiam tuam, quæ ſuperat peccata totius mundi. Tu Domine, qui exterius flagella irrogas, da interius indeficientem patientiam, ita ut laus tua nunquam recedat de ore meo. Miſerere mei Domine, miſerere

mei & adjuva me, ſicut tu noſti quod mihi neceſſe eſt in corpore & anima. Scis omnia, potes omnia, qui vivis in ſæculorum ſæcula.

XI. ORATIO.

POST SVMPTAM IN MORbo S. Euchariſtiam.

Ad *Jeſum* Chriſtum Mundi Salvatorem.

GLoria tibi Chriſte, qui in dulcedine tua pauperem meam animam viſitare & refocillare dignatus es. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Jam te teneo, dulcis amor, jam ultra non dimitto te, jam mundo & omnibus quæ mundi ſunt, lubens valedico, jam gaudens ad te venio, Deus meus. Nihil à modo, nihil, ô bone *Ieſu*, me ſeparabit à te: tibi enim Chriſte conjunctus ſum, in te vivam, in te moriar, & in te, ſi volueris in æternum permanebo. Vivo jam

jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. Tædet nunc animam meam vitæ meæ; cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Jam non timebo mala, ambulans in regione umbræ mortis, quoniam tu mecum es Domine, & ſicut deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus: ſitivit anima mea ad Deum fontem vivum; quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei?

Benedic mihi, *Ieſu* amantiſſime, & nunc in pace dimitte me, quoniam verè tuus ſum ego, & in æternum ultra nunquam dimittam te. O ſi felici tibi copula nunc ſocier in æternum, ô ſi totus in te immergi, totus abſorberi & ſepeliri in te merear, ô ſi anima mea inter amplexus tuos ſuaviter requieſcens abſorbeatur tota in te, & feliciſſime fruatur te Deo amatore ſuo. Quid mihi jam ultra cum Mundo, mi amantiſſime *Ieſu*?

Ecce

Ecce nec in cælis quidquam præter te volui. In manus tuas, Domine *Iesu*, commendo ſpiritum meum. Recipe me dulcis amor, ut in æternum mihi bene ſit in te, & in pace ſuaviter in te obdormiam & requieſcam.

XII. ORATIO.

AD BEATISSIMAM Virginem Mariam, matrem Domini.

O Mater miſericordiæ, mater æterni Regis; perveniant ad te preces meæ. Scio me peccatis meis graves pœnas commeruiſſe, ſed tamen impetra mihi à Filio tuo miſericordiam, ut antequam moriar, ex animo convertar, & ſinceram agam pœnitentiam. O mater Domini, aſſiſte mihi & adjuva me patrociniis & meritis tuis . in omnibus doloribus meis, & præſertim in ultima neceſſitate mea ſuccurre mihi. O mater afflictorum, non

non me deſeras in hora mortis meæ.

AD SS. ANGELOS.

O Puriſſimi Spiritus, Angeli beatiſſimi, aſſiſtite quæſo mihi migranti ex hoc ſæculo, & potenter eripite me ab immundorum ſpirituum inſidiis, & animam meam in veſtrum conſortium aſſumite. Tu præcipue Angele bone, qui cuſtos es meus fideliſſimus, defende me in prælio, ut non peream in tremendo judicio. O vos omnes ſancti Angeli Dei, veſtris obſecro interceſſionibus defendar, ut infernalis canis mihi non noceat, & ut anima meâ ad ſuum Creatorem pura perveniat.

AD

AD PATRONVM, AVT Patronos cælites.

O Patrone optime, ſancte N. etiam in te ſpem aliquam ſubſidii & confidentiam collocavi. Tuis obſecro deprecationibus apud Deum, & nunc mihi adſis, & præſertim in extremæ neceſſitatis articulo. impetra mihi quæſo benignam ſententiam, ut à judice meo audiri merear: Veni benedicte Patris mei, accipe regnum quod paratum eſt ab initio Mundi. Ut ita tecum ô ſancte N. communem & immortalem Dominum glorificem in ſæcula ſæculorum.

CORO-

CORONIS.

CAPITIS SECUNDI

Ad

LECTOREM.

HÆc eo diximus, ſanis & ægrotis partim recreandis ut reſpirent, partim excitandis ut vigilent, partim roborandis ut vincant, ad omnem mortis occurſum parati. Cuncta profecto experiri præſtat, quam mori male. Mala mors errorum omnium non ſolum peſſimus, ſed indelebilis, & inexpiabilis error eſt.

Itaque nunc moribundos accedimus, & iis documenta ſcribimus, non ut ea tunc primum legant, cum moriendum, ſed ut à ſanis lecta proſint moribundis.

AD
CAPUT III.
Imago III.
MORIBUNDIS
Sic
Consideranda.

A. *Ab hac securi uno cadunt ictu altissima quercus* : Ferio.

B. *Ruit vetusta domus, veteres migrate coloni, sub terra tutius habitaturi.*

C. *Pisces capiuntur hamo, volucres visco, mortales mortis spiculo : hic nemo est eximius.*

D. *Neminem hic ventus terreat: mortalitas, illius semen est; sed seges immortalitas.*

E. *Vt aqua effunditur, sic & vita: sed expectat libra, qua vita appendat opera.*

F. *Sol quidem occumbit, sed ut resurgat: homo moritur, sed ut reviviscat.*

G. *Actum est; undique jam capta fera est: nihil usquam effugii;* Moriendum est.

CAPUT

D
E
F
C
B
G
A

CAPUT III.
MORTIS MEMORIA REPRÆSENTATUR MORIBUNDIS.

§. 1. *Ars bene moriendi compendio traditur.*

NEſcire mori, inſcitia omnium miſerrima eſt. Ut ergo id diſcamus, quod tota vita diſcendum eſt, quinque potiſſimum obſervanda ſunt, quæ mortem faciant bonam.

Primum, *Animus liber & intrepidus.* Res ſummi momenti hoc eſt, & ex quo pendeant cetera. Magna pro noxis ſatisfactio eſt, rem omnium chariſſimam tam prompte dediſſe. Ideo David: Voluntarie, inquit, ſacrificabo tibi. Nihil hîc æque Deo placet, & hominem juvat, quam imperterritus, liber, promptuſque animus, & generoſa in Deum fiducia. Tergiverſatio hac in re ſignum eſt voluntatis humanæ cum divina non conſentientis. Ergo, ſi aliquando, cur non modo? Huic animo ad prompte moriendum comparando facit ſingularis affectus ad *Domini Paſſionem*, quæ ſingulis diebus Veneris, certis precibus ac operibus colenda.

Pſ. 55. v. 8.

Alterum,

Alterum, *Testamenti ac debitorum expeditio.* Error est de Testamento non cogitare, nisi cum mors in foribus est.

Dispone de bonis, dum adhuc mentis tuae es. Vet. Jamb.

In iis porro legandis quae nostri arbitrii sunt, regulam divus Ambrosius hanc suggerit: Fides sincera sit, & providentia perspicax: Seu, Charitas cum prudentia, prudentia cum charitate. Videat etiam qui dat eleemosynam, aut dari curat, ut apud Deum bono loco sit, & in gratia.

Tertium. *Cura salutis unica.* Hic illud maxime locum habeat: Porro unum est necessarium. Luc. c. 10. v. 42. Beatus Augustinus exemplar bene morientium, decem ante mortem diebus neminem ad se admisit, nisi stata hora medicum, & eum qui cibum deferret; ipse in continuas precationes, gemitus, lacrimas effusus, cum Deo de vita sua pertractabat, monebatque nos alios omnes his verbis: Nullus Christianorum hinc emigret sine digna & competenti poenitentia.

Quartum. *Sacramentorum trium petitio*, nimirum Confessionis, Communionis, & extremae Unctionis. Non cogi velit aegrotus sed ultro haec petat, non eo rem differat, dum animus in extremis labris haeserit. Multi male moriuntur, quia videri nolunt brevi morituri. In hoc negotio salutis distulisse semper fuit noxium. Ergo

qui de male actis serio vult dolere, mature doleat. Hic crebra & robusta *Contritio* locum habet, de qua consule Bellarminum.

Bellarminus de arte mor. lib. 2. cap. 6. mihi 181.

Quintum. *Suimet in divinam voluntatem oblatio quam integerrima.* Animus intrepidus forsan non æque ab omnibus exhiberi potest, sed animus cum divina voluntate consentiens à nemine non potest. Quocirca millies, etiam uno die, repetat ægrotus illud Christi Domini: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ita Pater, ita mi Pater &c. Vix perire potest, qui suum sibi judicem tam efficaciter conciliat, ne pereat.

Matt. c. 11. v. 26.

§. 2. *Tempus male perditum, quomodo recuperandum.*

AMissum tempus quisquis revocare cupit, avertat se totis viribus, ab omni loco & tempore, seque in illud *Æternitatis Nunc* recipiat, in quo Deus: hic in Deo deperdita omnia reperiuntur; hic in Deum homo se immergat hoc modo:

O Æterne Deus, utinam, ô utinam omni eo tempore, quod à mundi origine ad usque finem durabit, tam pure, obedienter, & sancte vixissem, sicut omnes ii homines vixere, qui in omni virtutum exercitio, in ærumnis & laboribus assiduis tibi placuerunt. Utinam ex gratitudine & amore in te, omnes pelagi

pelagi undas per oculos meos deducere, egenos omnes oportune juvare, mœstos universos consolari, & te Deum meum iis laudibus, eoque amore prosequi possem, quo te Beati omnes, & Angeli tui prosequuntur. Hæc enim omnia, Domine, amori tui promptissime impendere par esset. Nunc autem, mi Deus, miserere mei, sicut scis, & sicut vis.

De his talibus jam olim pronuntiavit Psalmographus: Et dies pleni inveni- entur in eis. Plenus dierum moritur, inquit Gregorius, qui per hæc transeuntia tempora, id quod non transit, operatur. Amissas horas reparavit, qui amisisse sincere doluit. Ps. 72. v. 10.

§. 3. *Brevis vita, quomodo extendenda.*

Bonæ mentis homini vivendum, non quamdiu juvat, sed quamdiu oportet. Sapientia clamat: Consummatus in brevi, explevit tempora multa. Bene multa, quia & universa complectitur. Quomodo enim non explevit omnia tempora, qui transit ad æternitatem? Quanta sane tempora non longævitate sed longanimitate, hoc est, non annorum serie, vel dierum numero, sed mentis devotione, & inextinguibili semper proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis non immerito vindicavit. Sap. 4. v. 13. Bern. epist. 253.

Retinet quippe virtute quod amisit in tempore Merito multorum, imo omnium temporum recipit vicem, qui nullo tempore voluit mutare bonam voluntatem & *Intentionem*. Itaque indefessum proficiendi studium, & jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur.

§. 4. *Finis rerum omnium; æternitatis nullus.*

APud moribundum etiam hilarescere, & lætum canere quid vetat? præsertim si id ex usu nostro sit. Beatus Jacoponus vir festiva sanctitate præditus, versiculos scripsit, quibus mundi deliria, & mortis præcipitia non illepide descripsit; ex iis & hi sunt.

Hos versus elegãtibus modis musicis inclusit Sebastianus Ertelius.

1.

Cur mundus militat sub vana gloria.
Cujus prosperitas est transitoria?
Tam cito labitur ejus potentia,
Quam vasa figuli, quæ sunt fragilia,

2.

Dic ubi Salomon olim tam nobilis,
Vel ubi Samson dux invincibilis,
Vel pulcher Absalon vultu mirabilis,
Vel dulcis Jonathas multum amabilis?

3.

Quo Cæsar abiit celsus imperio,
Vel dives Epulo totus in prandio,
Dic ubi Tullius clarus eloquio,
Vel Aristoteles summus ingenio?

4. Tot

4.

Tot clari proceres, tot rerum spatia,
Tot ora præsulum, tot regna fortia,
Tot mundi principes, tanta potentia,
In ictu oculi clauduntur omnia.

5.

Quam breve festum est hæc mundi gloria?
Ut umbra hominis sunt ejus gaudia,
Quæ semper subtrahunt æterna præmia:
In ictu oculi clauduntur omnia.

Omnia hæc vera sunt, illud longè quam verissimum: *In ictu oculi clauduntur omnia.* Vox beati Gregorii est: Omnis longitudo temporis vitæ præsentis punctum esse cognoscitur, cum fine terminatur. Quod idem Gregorius confirmans: parum est, ait, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod cursu sui temporis tendit, ut non sit: quod dum per momenta ducitur, ipsa hoc momenta sua quæ differunt, impellunt, atque unde teneri cernitur inde agitur, ne teneatur. Augustinus explicatissime, Totum hoc tempus, inquit, non dico ab hoc hodierno die usque in finem sæculi, sed ab Adam usque in finem sæculi, exigua gutta est comparata æternitati. Rerum omnium exitus est, æternitatis nullus, heu nullus. In Orbe nihil est cui non suus immineat finis: convivia & choreæ finiunt, lusus omnis & risus finiunt, nunquam finiet æternitas. Momento, ubi luserunt, sorbentur

Lib. 15. moral. c. 24. initio, & l. 7. mor. c. 14. post med.

Aug. in Ps. 101. Conc. 2. med.

navigia; momento confertissima hilaritatis theatra corruunt: momento unico jucundum omne evanescit; unicum momentum rerum omnium sepulchrum est. Quid ergo tam vana sectamur & brevia? Magnum animum delectare non potest, quod non duret. In ictu oculi clauduntur omnia. Quicquid cœpit, finiet, sola non finiet æternitas.

§. 5. *Hominis moribundi consideratio.*

Job. c. 19. v. 10. & 20. Magister patientiæ Jobus: Lapides, inquit, excavant aquæ, & alluvione paullatim terra consumitur, & homines ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret: *immutabis faciem ejus, & emittes eum.* Quam non multis ceremoniis utitur Deus, hominem ex hoc in alium Orbem emissurus: immutat faciem ejus, & alio jubet proficisci. Tunc certe cum mors evocat, facies tota immutatur (& ut Hippocrates in suo prænotionum libello) sibi ipsi maxime contraria redditur: Acutus fit nasus, oculi cavi & reconditi, tempora collapsa, aures contractæ aurium extremitates aversæ, cutis in fronte dura & rugata, color totius faciei pallidus, cereus, aut etjam plumbeus, niger, lividus, labra resoluta, pendentia, albicantia, dentes adusti, collum exesum & gracile, mutata omnia, ita ut nova homini per-

ſona videatur inducta. Sic ubi Deus hominis vultum mutaverit, emittit eum. I nunc homo, I modo in domum æternitatis tuæ. à tantillo mortis punctulo, tot ſæculorum pendent volumina, nullis evolvenda ſæculis.

§. 6. *Stantes mortui.*

VEſpaſiani Imperatoris ſcitum eſt; Imperatorem non decere niſi ſtantem mori. Ego dixerim, nec decere Chriſtianum aliter mori quam ſtando Sed quænam hic optima ſtandi ratio? Poggius l. 1. de miseria hum. qui hoc à ſe viſum ait.

An milleſimo ſexcenteſimo quinto Viennæ ipſa naſcentis Chriſti nocte miles excubitor in lignea ædicula frigore obriguit, mane ſtans quidem ſed non vigilans repertus eſt, jam enim & noctis & totius vitæ vigiliam finierat. Simili fato alius quiſpiam obiit, gelu itidem exanimatus, qui vivere deſiit antequam equitare. Nam equus viæ gnarus fideliter Conſtantiam in publicum hoſpitium pervexit ſuum Dominum, ſed mortuum. Q. Curtius atteſtatur, quoſdam ex Alexandri Macedonis militibus applicatos arborum truncis obriguiſſe frigore, eos tamen non vivētibus ſolum, ſed etiam inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Curt. lib. 8. c. 9.

Leodegarius martyr capite plexus, erexit Lippelo. 2. Oct. Bar. tom. 3. An. 310. n. 10.

erexit ſeſe, & ultra horam immotus ſtetit. Petrus itidem martyr decuſſo jam capite, ſubmiſſis genibus corpore reliquo manſit erectus Sancta Oſitha virgo regia ſuum ipſa caput jam amputatum recto tramite ac firmis veſtigiis incedens ad ædem Apoſtolorum ad tria pæne ſtadia tulit. Severinus Boëthius & ipſe martyr, cum regius ſpiculator vulnus ei lethale infixiſſet ille utraque manu divulſum caput ſuſtinuit, & interrogatus, à quo percuſſus eſſet, reſpondit. Ab impiis; progreſſuſque eſt in templum vicinum, ubi flexis ante aram genibus ſacra percepit, & paullo poſt expiravit. Dionyſius Areopagita inter primos martyrum, caput ſuum cervicibus abſciſſum, ſuis ipſe manibus velut præmiũ accepit, & obviæ mulieri in manus tradidit. Idem hoc fecerunt ævo Diocletiani & Maximiani, invicti martyres, Urſus & Victor, cum ſexaginta ſociis, quorum quilibet caput ſuum à cervicibus reſectum, ad certum viæ ſpatium ſuis manibus geſtavit. Atque hi profecto non tantum ſtantes ſunt mortui, ſed & ſteterunt poſt mortem. His accenſendus beatus Simeones, de quo Theodoretus admiranda commemorat, quæ vitæ probavit exitus. Siquidem hic ipſe Simeones ſtans mortuus eſt, manſitque in ſtatu ſuo poſt mortem immobilis: animus quidem jam cælum penetrarat, corpus ab inquilino ſuo deſertum, ne ſic quidem cadere

Lippelo Oct. 7.

Baron. tom. 7. Anno 526. n. 7.

Surius die 7. Oct.

Sur. tom. 5. die 30. Sept. & Tho. Bozius de ſign. Eccl. l. 15. c. 9.

Theod. 26.

cadere sustinuit, sed locum sui certaminis mole pressit erecta, tanquam si invicti athletæ victorias & triumphos loqueretur. Sic & Benedictus numerosissimæ familiæ laudatissimus pater, animam Deo stans reddidit, vere magnus imperator, qui, quod gloriosissimum, in se maximam potestatem habuit, & seipsum inter spinas triumphavit æterna victoria. Lippelo 21. Mart.

Christianum non nisi stantem decet mori. Standum & pugnandum est morienti. Recte stetit, bene pugnavit, quisquis Deo nixus, mori non timuit.

§. 7. *Ante mortem mortui.*

SApiens Alexandriæ dictum est: Moriendum esse, antequam mori cogaris. Tarsensis Paulus: non semel duntaxat aut sæpius, sed quotidie mortuus est. De seipso id affirmans: Quotidie, inquit, morior. 1. Cor. c. 15. v. 31.

Gregorius Magnus, qui, quanto sublimius occupavit solium, tanto clariores sanctitatis emisit radios? hic vigilantissimus pastor sæpius ante mortem fuisse mortuus videtur. Siquidem non multo ante obitum, suam ipse conditionem describens: Me, inquit, amaritudo animi & assidua exacerbatio, atque podagræ molestia sic afficit, ut corpus meum tanquam in sepulcho siccatum sit: unde fit, ut jam raro de lecto surgere valeam. Epist. ad Rusticanum patric.

Cosmus

Cosmus Medices, jam morti vicinus, cum à conjuge interrogaretur, Cur ita clauderet oculos, etiam vigilans, Respondit: Cuperem eos assuefacere, ut diutius claudi non moleste ferrent. Optimum hoc genus mortis est, oculos tunc præsertim claudere, cum eos mortifera voluptas illicit. O claude & vel sic morere, ne moriaris, quisquis pudicitiam amas. Sapientissime suasit Seneca Lucilio: Hoc denique tibi citra diem mortis præsta: moriantur ante te vitia.

Epist. 27. initio.

§. 8. *A seipsis sepulti.*

PAcuviis Tiberii Cæsaris procurator in Syria, vino & epulis tam largiter sibi quotidie parentavit, ut à cœna in cubiculum ferretur, inter famulorum plausus, qui ad symphoniam velut mortuo istud accinebant: *Vixit, vixit*. Quid hoc aliud erat, nisi quotidie seipsum efferre, & sepelire; Optime Seneca: Hoc, ait, quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresque dicamus: *Vixi*. Crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus: ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat.

Epist. 12. med.

Labienus, quia omnes dicaci ore lacerabat, Rabienus dictus, eo exosus fuit, ut omnes ejus libri fuerint combusti. Non tulit hoc Labienus, nec voluit

Cæl. Rhodigin. l. 11. Antiq. c. 13.

voluit suo ingenio superstes esse, sed in monumentum suorum majorum se jussit deferri & includi: nec tantum finivit ipse se, sed sepelivit. Itaque Labienus à seipso sepultus est. sed plus habet admirationis, *Vivus sepultus, insepultus mortuus*. Storax Neapolitanus, paucis abhinc annis, homo locuples, delicatus fastuosus, annonæ præfectus, cum mala fide munere suo fungeretur, plebs famis impatiens in hominem irruit. ille latebras quærens in divi Augustini æde sepulchro sese abdidit: inventus tandem, lapidibus petitus, & frustillatim discerptus est, adeo ut sanguinem ejus non pauci lamberent, & ossa deessent sepulchro. Epitaphium illi hoc scriptum est.

Storax qui vivus subiit sepulchrum,
Mirum defunctus caruit sepulchro.

De præsb. qui vivus sepultus. iterum in auras emerfit. Greg. Turon. lib. 4. thist. Franc. c. 11. Vivi sepulti sunt. SS. Chrysanthus & Daria. S. Marcellus, S. Castulus, de quibus vide Baron.

Sed profanæ sunt hæ sepulturæ, miseamus sacras. * Albertus Magnus ævi sui miraculum, deposita ultro Ratisponensi mitra Coloniam rediit, ad suæ Religionis eruditam paupertatem. Hic omnium pene rerum memoriam, uti ei olim prædictum, amisit. Tam obliviosus tamen non fuit, quin quotidie felicissime meminisset, sepulturæ suæ locum accedere, ubi pro seipso ceu mortuo precationes funebres diebus singulis, octoginta septem

* Ferdinand. Castilius in hist. S. Dominici & ord. Predicat. par. 1. l. 3. c. 47. med.

ptem annorum senex recitavit.

Ref. Weid. l. 1. mihi pag. 230. S. Severus Ravennas præsul, vivus conditorium ingressus, seque medium collocans inter filiam & uxorem, quam olim habuerat, expiravit.

Palladius c. 13. Macarius Romanus collo tenus in terra stetit sepultus triennio.

Heraclides c. 32. Philoromus Galata presbyter annis sex in sepulchris mortuorum habitasse dicitur, ut mortis formidinem superaret.

Seria hæc est & admiranda sui ipsius sepultura, cui seriam simul & ridiculam attexo.

Pet. Maffejus l. 4. Epist. Indic. mihi pag. 115. Bonziorum in Japonia princeps, Combendaxis nomine, jam maturus ævi, seipsum ultro defodit scrobe cubitorum quatuor profunda quadratæ formæ. hanc aperiri severissimis verbis vetuit; nec enim in præsentia mori se; post aliquot millies millena millia annorum, virum quendam doctrinæ laude præstantissimum in Japonis regna venturum nomine Mirozu, tum se quoque demum è fovea proditurum: interea diuturnis laboribus fessum corpus velle reficere. Circa ipsius sepulchrum lampades complures ardent è variis eo missæ provinciis, fatua prorsus superstitione.

Suidas V. Polemon. Polemon Laodicensis, Suida teste, Timocratis philosophi discipulus, Aristidis oratoris magister, cum annum ageret quinquagesimum sextum, se ipse in sepulchrum conjecit, ob arthritidis cruciatus, inedia solutus. Cum

autem

autem amici & propinqui lugerent, cuperentque sic sepultum refodere, dixisse fertur: Date mihi aliud corpus, & ascendam.

Sed sanctioris exempli est, quod addo. Duo anachoretæ in rupe Pterygia prope fluvium habitabant. Horum alter jam senex obiit, à socio sepultus in monte. Paucis post diebus defuncti senis discipulus ad agricolam, dum is aratrum duceret, descendens: Oro te, mi frater, inquit, hanc mihi gratiam præsta, ligonem ac sarculum sume, & sequere me præeuntem: Non gravate secutus rusticus, in montem pervenit cum duce. Anachoreta sepulchrum senis digito monstrans: Hic, inquit, fode, dum ego interim oro. Effosso sepulchro finitisque precibus anachoreta complexus agricolam: Ora, inquit, pro me frater. & vivum se super magistrum suum injiciens, à seipso sepultus, animam efflavit.

Jo. Mosch. in prato spir. c. 90. Rosweid. l. 10. mihi pag. 882.

Mirari hæc licet, non item imitari; nisi hac ratione, quam divinus Paulus ingerens: Mortui estis, inquit, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Optimum est illud philosophi monitum: *Latens vive.* Siquidem bene vivit, bene qui latuit. Hic talis à seipso honestissime sepelitur, & magno suo bono, Plerunque. Qui notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi. Quietissime vivit, quisquis seipsum vivus ita sepelivit.

Coloss. c. 3. v. 3. Ovid. mihi, bene qui latuit bene vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam.

§. 9. *Consideratio sepulchri.*

T*Ertia mi Phthiæ tempestas læta locabit.*

Dicebat Socrates jam de morte sua præsagiens,& vere. Phthia hîc civitatem non aliam significat, nisi illam quam in lignea turri jacentes subimus & supini, hoc est, sepulchrum, quo quidquid spirat, properat. De magno Macedonum Rege Alexandro vetus poëta cecinit:

Juven. sat. 10. v. 171.

Cum tamen à figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur.
Quantula sint hominum corpuscula.

Matr. Rader. par. 2. Virid. mihi pag. 203.

Nulla domus nostra, tam vere nostra est atque sepulchrum. Hoc beatus Jacoponus vir tam religiosus quam facetus reipsa sic docuit. Civis Tudertinus par pullorum gallinaceorum emerat; domum missurus forte Jacoponum in foro conspicit, ad quem versus: Quæso te, inquit, hanc mihi gratiam gratificare, & hos pullos domum meam defer: sed cave mihi imponas. Jacoponus excipiens: Tu vero mihi fide, ait, domum tuam, uti jubes, hos deferam. Et recta in templum S. Fortunati abit, ubi civis illius sepulchrum fuit. In hoc Jacoponus pullos, ut potuit, abscondit. Civis domum reversus, primo ingressu de pullis quærit, domestici omnes negare, se quid-

quidquam horum vidisse. Ita in forum recurrit civis, conspectoque Jacopono: Nimirum hoc verebar, ait, ne faceres quod soles, & mihi illuderes: sed dic ubi pulli mei sunt? Huic Jacoponus: Domum tuam, inquit, detuli prout jusseras. Atqui, ait civis, domesticorum nullus id fatetur te fecisse. Hic Jacoponus: Veni mecum, ait, virorum optime, & vel oculis tuis fidem faciam. In templum ergo hominem deducit ad notissimum sepulchrum, & sepulchrali saxo nonnihil levato: Amice mi, ait, *Nunquid non tua hæc est domus?* Civis negare non ausus, & pullos recepit, & animum optimis cogitationibus imbutum. Jobus ergo verissime dixit: Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.

§. 10. *Testamenta novem.*

VErissime dixit Plinius Junior: Falsum est nimirum quod creditur vulgo, testamenta hominum speculum esse morum.

1. Ziska notæ improbitatis miles pellem suam tympano, carnes volucribus ac feris testamento legavit, simulque suis præcepit ne templis aut monasteriis parcerent. Imperio hic nullo fuit opus; injussi & sponte animi hoc fecissent hæredes. Peste Ziska obiit Anno Christiano 1424. Ita Tabulæ supremæ affectus veros indicant.

D. Guarinonius l. 2. Abominād. c. 31.

Q 2. Fe-

Hist. de viris illustr. Cisterciensium. 2. Femina fuit quæ feli suæ testamento legavit quingentos philippeos videlicet, ut honesta semper mensa frueretur felis. O ridiculas hominum insanias, ô quantum est in rebus inane! De Herode olim Augustus dixerat: Herodis ego porcus esse malim quam filius: Quis hic non simili voto precetur: Hujus ego feminæ felis esse malim quàm famulus.

3. Illustris fœnerator morti proximus, Notario & testibus accitis, supremam voluntatem conceptissimis verbis sic scribi voluit. Corpus meum reddatur terræ, è qua sumptum est: mea vero anima dæmonibus detur. Cohorruerunt amici ad tam diras voces; monuerunt, & increparunt. At ille iterum ac tertium: Mea, inquit, anima detur dæmonibus, quia injuste plurima corrasi. Iisdem debetur anima uxoris meæ, & animæ filiorum meorum, qui, ut haberent quod in vestes, in epulas, in luxuriam insumerent, in fœnus tam varium me impulerunt. Iisdem debetur anima confessarii mei, qui tam miti silentio improbitatem meam animavit. Dixit & efflavit animam. O miser! hæredes quidem habebis quos voluisti; funus autem & exequias, quales meruisti.

Hier. decimo comment. in Isa. 4. Divus Hieronymus hæredum avaritiam perstringit hoc apologo: Porcellus parentis sui mortem acerbo grunnitu flevit. At cum lectis testamenti

ſtamenti tabulis, glandis acervum & aliquod farinæ modios ſibi legatos audiſſet, obticuit. Rogatus, cur tam ſubito fletum omnem comprimeret? Farina, inquit, & glandes os mihi obſtruunt. Vere hic hæredis fletus ſub perſona riſus erat. Ea mens eſt hodie plurimorum hæredum; legata inhiant, ſuppellectilem aſportant, monetam numerant, quicquid Manibus fiat legatoris: quieſcat, ut meruit, Sed tabellas teſtamentarias ſanctiores inſpiciamus.

5. Sanctus Hieron. martyr, quarto die antequam ad mortem educeretur, matri & ſorori facultates ſuas, Ruſticio autem, qui Ancyræ Rempublicam adminiſtrabat, ſuam manum jam abſciſſam teſtamento legavit. Sic Nicodemus Gamalieli ligneam Christi crucifixi ſtatuam, legatum nobile reliquit. Lippelo 7. Nov.

6. Sanctus Hilarion cum annum ageret octogeſimum, hæredem ex aſſe ſcripſit Heſychium abſentem holographa hac ſcriptura: Omnes divitias meas, Euangelium ſcilicet & tunicam ſaccineam, cucullam & palliolum Heſychio amantiſſimo relinquo. Hæc totius ſupellectilis nomenclatura.

7. Antonius Magnus teſtamentum nuncupavit in hæc omnino verba: Locum tumuli mei, præter veſtram dilectionem, nemo noverit. Veſtimentorum autem meorum ſit iſta diviſio; Meloten & pallium tritum, S. Athanaſ. in vita Ant. c. 58.

Athanasio episcopo date, quod mihi novum ipse detulerat. Serapion episcopus aliam accipiat meliorem; vos cilicinum vestimentum. Et valete viscera mea, Antonius enim migrat. Vix verba finiit, ruentibus in amplexum discipulis, pedes paullulum extendens, mortem hilari vultu admisit.

Leont. in vita Joan. c.49. Ros-Weid. mihi pag. 203.

8. Sanctissimus Alexandrinus patriarcha Joannes Eleemosynarius, ultimæ voluntatis tabulas in hunc sensum conscripsit: Gratias tibi ago, Deus, qui me moriente non nisi unum tremissem ex omni thesauro, quem habui, superesse voluisti. Cum Alexandria me suum dixisset antistitem, inveni Octoginta centenarios auri: his addiderunt amici Christi pecuniam pene innumerabilem, quam omnem, ut quæ Dei erant, Deo darem, in pauperes erogavi. Unde qui remansit tremissis, iisdem dandus est. Hic illud verissimum: * Expeditissima testamenti ratio est, si priusquam finias, omnia in stipem conferas.

9. Hic addendum cujusvis Christiani hominis testamentum: solum mutetur nomen, annus, dies; cetera omnia omnibus sunt æqualia.

Ego Achatius Victor; curro ad æternitatem ab Anno 1581. à mense Augusto, à die 15. Augusti, & annos æternos in mente habui. Nunc spiritum commendo Deo; & quia rem suam

* *Alles z' Almusen vor seinem end,*
Macht gar ein richtigs Testament.

ſuam terræ negare non poſſum, corpus tabi & vermibus lego. E bonis nihil jam meum, niſi bona voluntas, quam mecum defero ad Dei tribunal. Cetera ſic diſpono:

1. Inimicis meis omnibus *ignoſco* de corde meo.
2. De peccatis meis omnibus ſincere *doleo.*
3. *Credo* in Chriſtum Jeſum redemptorem meum amantiſſimum & in hac fide Eccleſiæ ſacramenta expeto.
4. *Spero* à Dei bonitate vitam æternam.
5. *Diligo* Deum meum ex toto corde meo, ſuper omnia, & in ſanctiſſimam Dei voluntatem me totum pleniſſime *Reſigno*

Valere, ægrotare, vivere, mori, quandocunque Domino viſum, paratiſſimus: Fiat voluntas Dei.

Niſi Chriſtianus quilibet, & vitam & ſuprema ſua ſic ordinet, male vixiſſe, pejus mortuus fuiſſe cenſendus eſt. Conſummat hora mortem extrema, non facit.

§. II. *Epitaphia novem.*

EPitaphia, Nævii ſuperbiſſimum, Plauti vaniſſimum, Pacuvii modeſtiſſimum ſcriptor Atticarum Noctium proponit legenda. Nos ad alia. Gell. l. 1. c. 24.

1. In primaria Germaniæ civitate

duo sunt sibi proxima sepulchra; senis & juvenis, atque idem, quod multi putent, epitaphium habent. Senis tumulus hanc habet inscriptionem: *& mortuus est*. Quod & Adami, & complurium aliorum cenotaphium est. Idem hoc etiam juvenis tumbæ inscriptum: *& mortuus est*? Sed observa Lector, huic alteri additum interrogandi signum, quod à priore abest. Proinde prudens scriptor hoc voluit de sene dicere: Senex iste, plurimas æstates, hiemes quoque plurimas vidit, tamquam ei mors parsura videretur; expertus varia, per humanas demum miserias & ætatis fluxum, redactus est ad capulum, *& mortuus est*. At vero juvenis epitaphium, *& mortuus est*? sic interpretandum: hic juvenis ab opibus, à forma, à corporis viribus præstans, Musis & Apollini charus, Gratiarum & Fortunæ pullus, nondum annos viginti natus, mortis securus, tanquam immortalis, omnesque Parcas decepturus vixit, *& mortuus est*? Capularem illum senem esse mortuum pauci dolent, nemo miratur: florentissimum hunc juvenem à morte abreptum mirantur omnes, plurimi dolent. Ergo mortuus est, quærunt, tam formosus, tam vegetus, tam gratiosus juvenis? heu dolor! quam Parcæ nesciunt ulli parcere!

Gen. c. 5. pluribus versibus.

Huic sepulchralem inscriptionem addo, inter ceteras non numerandam,

dam, ideo illam velut in marginum notas rejicio, curioso solum lectori spectanda.

Extat epitaphium antiquum Bononiæ, quod multorum fatigavit ingenia; verba epitaphii hæc sunt.

AM. PP. D.

Ælia, Lælia, Crispis, nec vir, nec mulier, nec Androgyna, nec puella, nec juvenis, nec anus, nec pudica, nec impudica, sed omnia; sublata neque fame, neque ferro, neque veneno, sed omnibus; nec cælo, nec aquis, nec terris, sed ubique jacet.

Lucius Agatho Priscius, nec maritus, nec amator, nec necessarius, neque mœrens, neque gaudens neque flens, hanc nec molem, nec pyramidem, nec sepulchrum, sed omnia, scit & nescit, quid posuerit.

Hoc est sepulchrum intus cadaver non habens, Hoc est cadaver, sepulchrum extra non habens: Sed cadaver idem est, & sepulchrum sibi.

Sunt qui hoc ænigma interpretentur animum hominis, alii nubium aquam, alii Nioben in ſaxum mutatam, alii alia. Commentarios in hoc epitaphium ſcripſerunt Joannes Turius Brugenſis, & Richardus Virus Baſinſtochius Juriſconſultus Anglus, cujus liber editus Durdrechti apud Joan. Leonem Berewout, Anno 1618.

Sed mittamus has umbras & nebulas; felicius exercetur ingenium in ſole. Hæc autem ideo miſcemus, ne meros luctus & pavores ſedulo Lectori objiciamus, & ut ſubinde feſſo faſtidium detrahamus. Quod ſi mores ſpectemus, & ſalubria mortuorum monita, en aliud epitaphium, quod Neapoli tale viſitur.

Hæc mihi lapidea memoria poſita eſt, imo tibi, qui hæc legis. Quiſquis es. vigila dum vigilas; & in rem tuam mature propera. Horas ſcit nemo, Vale.

3. Cajetæ brevem hanc inſcriptionem ſaxum exhibet.

Fui, non ſum: eſtis, non eritis:
Silvius Palladius,
Ut moriens viveret,
Vixit ut moriturus.

4. Non

4. Non omisero brevissimum illud, sed sensu non infœcundum.

Quo vadam nescio.
Invitus morior.
Valete posthumi.
M. Posthumius Eques.

5. Præ ceteris sapere nos doceat, & vana spernere, epitaphium hoc, viro religioso & gente nobili scriptum:

Heus viator, adsta & perlege; pauca te volo.

Hoc saxum vivus morituro mihi posui, qui hic anguste jaceo, & te hospes atque fatalem Angeli tubam in tenebris expecto. At fors quæris meam prosapiam? Ab Adami purpura serus nepos sum. Fors rogas & patriam meam? Mundus fuit. Doctrinam meam; umbra fuit. Famam meam? fumus fuit. Ætatem meam? heu punctum fuit, aut paullo productius momentum. Nosse vis & opes meas? Paupertas fuit. Honores meos? Contem-

ptus fuit. Libertatem meam? Obsequium fuit. Votum meum? Mors fuit, & post mortem *vera vita*, quam ego tibi, viator, tu mihi reciproca prece serio adprecare & abi, *leti memor*.

6. Addo mœstissimum illud & verè lacrimabile, fratris à fratrè occisi epitaphium.

Heu, Heu!

Hic ante annos juvenis jaceo, morti ludibrium, Fratri funus, Patri mœror, Matri lacruma, Musis luctus, Juvenibus exemplum, Senibus suspirium, Mihi tabum, cinis, nihil: Deo quid? Ah, viator cur rogas? Eheu jam audiam quod timeo, quod spero, Tu cras scies. Curiose civis abi.

7. Richardus de Marisco Dunelmensis antistes, funebrem epigraphen ipse sibi sane piā scripsit, nec sine illius ævi usitato lepore; inscriptio hæc est:

Sim. Majol. tom. 2. Canic. sine libri, mihi pag. 548.

Culmina qui cupitis, laudes pompasque sititis,
Est sedata sitis, si me pensare velitis;
Qui populos regitis, memores super omnia sitis.

Quod

Quod mors immitis non parcit honore potitis.
Vobis præpositis similis fueram; bene scitis.
Quod sum, vos eritis, ad me currendo venitis.

Nempe hæc prisci sæculi venustas amabilem spirat simplicitatem. Sed addo viri doctissimi monumentum.

8. Justus Lipsius è scriptis notus, è sepulchro cum vivis ita loquitur:

Quis hic sepultus, quæris? Ipse dixeram. Nuper locutus & stilo & lingua fui, nunc altero licebit. Ego sum Lipsius, cui litteræ dant nomen & tuus favor: Sed moriens ipse abivi, abibit hoc quoque; Et nihil hic Orbis, quod perennet, possidet. Vis altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta fumus, umbra, vanitas, & scenæ imago, verbo ut absolvam, *Nihil.* Extremum hoc te alloquor; Æternum ut gaudeam, tu adprecare. Justus Lipsius vixit annos 59. Obiit Anno Christiano 1606. ipso die Christi morientis

Ita demum docti indoctique, opulenti ac pauperes, unum omnes habēt epitaphium,

Gen. c. 5. sæpius. epitaphium, quod illis Moses scripsit: *Et mortuus est*. Imperatores olim recēs inaugurati rogabātur, quod saxi genus placeret in sepulchrū: Ego pene idem ex te, Lector, quæro: quæ forma placet epitaphii? Elige. Velis, nolis, hoc officii præstabunt alii vel invito, & linguam apponent tibi mortuo, si vivus tacere malis quam loqui funebria. Unam insuper formam sepulchralis inscriptionis exhibeo, quam ego mihi, quam tibi, quam Christianorum plurimis accommodatam censeo, si paucula mutentur: ea hæc est.

Qnisquis es, Lector; est quod ex te quæram.

9. Nostin' quis hoc arcto subterraneo carcere habitet? Ego, putredinis filius, & frater vermium. Hæc stirps mea: Nomen meum ne quære, evanuit cum vita, quam post lacrimas & cunas in libris consumpsi, quos pene simul cum vita clausi. Jam etsi vivere, non desii tamen vovere, Ah! hospes; quam vellem plus virtuti, & minus me permisissem vitiis: quam cuperem, sæpius ante mortem, fuissem

mor-

mortuus affectui! Nunc ista mihi non nisi optare, tibi etiam præstare licet. Quisquis es (nam te non video in tenebris) dum potes, tuam ante mortem maturè morere. Hoc vita tua eris probatior, quo in illa ista crebrior. Vale, Lector, usque dum cæli canant classicum, ad quod ut lætus reviviscam, tu jam precare, Anno à pariente Virgine 1617.

Sed ne istud nesciamus: Mortem beatam non faciunt purpureæ exuviæ, non funebres pompæ, non tegmen holosericum, non longus ordo comitantium, non sexcentæ faces, non numerosæ imagines, non inversi clypei, non lugentes cognati, non vulgi præconia, non conjugis lamenta, non funereus laudator, nec defuncti titulus in marmore victurus, donec sua quoque lapidibus mors veniat. sed virtus, sed animus inter mortis minas infractus & imperterritus. *Bene vixisse*, pulcherrimum omnium epitaphium est.

§. 12.

§. 12. *Cur æquo animo moriendum, caussæ novem.*

CAUSSA I.

ANte omnia Servatoris tui mortem cogita, & tuam feres æquissimo animo. Confer, obsecro, tuum lectulum cum ipsius cruce; culcitras tuas cum ipsius spinoso diademate; cibos tuos cum ipsius felle, potum tuum cum aceto illius; dolores tuos cum illius tormentis. Tu inter amicos & solantes, ille inter inimicos & conviciantes obiit. Tu inter tot auxiliares manus, ille desertus ab omnibus expiravit. Pro tua valetudine tot pharmaca laborant, illius extremæ siti ne quidem frigida succurrit. Et ille tamen Dominus, & summus; tu servus, & quidem infimus atque vilissimus. Illi hæc omnia insonti & immerito, tibi sonti eveniunt & meritissimo. Quare quod conqueraris, sane non habes.

II. Maximus supremi Regis favor est, *Bona Mors*. At bene mori, est effugere male vivendi periculum. Bene autem moritur, qui moritur libenter. Quis è rigido strato non prompte surgit? ii solum cunctantur qui plumeo calore mollius foti, ægre deserunt calentem nidum. Si tibi ægre fuit in hac vita, quippe ni ad meliorem lubens transeas? Si bene? tempus omnino est ut finias, ne te prosperitas, ut multos, præcipitet sera quidem,

quidem, sed gravi ruina. Difficillima est mors felicium. Ad rogum non pervenisset Crœsus, si non ad senium. Plurimi servorum, si in juventute, fuissent etiam in libertate mortui. Heu quot & quanti mortalium ad æternos rogos damnantur, quibus pueris aut juvenibus si vitam mors rapuisset, contulisset cælum.

III. Cælites, & charissimi quique ad se nos invitant. Atqui, ais, à sociis & amicis abeundum. Improvide: adeundi sunt. Parentes tui ubi? In cælo, speras: nonne? Sed & te quoque illuc perventurum. Multos tuorum seu amicorum seu cognatorum in cœlo esse non credis? Atqui & tu ideo vivis, ut eo e vivis ad illos transferaris. At hæc certa non sunt; sperata sunt tantum. Recte neque enim quisquam sperat, quod videt, aut certum habet. Et ideo Deus, etiam hujus virtutis materiem tibi suggessit. Sperare te jussit cælum, nunquam illud certa securitate tibi polliceri voluit. Sed & hoc scias, te certa spe ferri, etsi in rem tibi adhuc incertam. Fideli debitori non habet quod diffidat creditor Deus, se tibi, affirmate dico, debitorem constituit. Vide tu, cujus sis creditor. An non ille hoc ipso lætus qui 2. Tim, clamat: Scio cui credidi. 1. v. 12.

IV. Cogita, parvi animi homo, egregiam animi alacritatem, & ardens moriendi studium divorum Martyrum, qui omnem mortis apparatum

con-

contemſerunt, qui ſæviſſimos quoſque cruciatus ore renitenti ſubierunt. Certe non mors aut labor eſt terribilis, ſed laboris aut mortis timor. Propterea laudamus eum qui dixit: Mors non eſt malum, ſed turpiter mori. Pueri larvas horrent ob imperitiam. Mors quid eſt? Larva. Inverte, & ita eſſe cognoſces. At vero nec infantes, nec pueri, nec mente lapſi mortem timent; turpiſſimum ergo eſt, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit. Mors tributum & vectigal eſt ab omnibus pendendum. Quid ergo triſtaris, cum pendis quod debes, & facis quod nemo non facit? Neque quiſquam hîc ullum ſibi fingat privilegium: nullus hactenus ab lege eximius fuit, nullus erit. Non eſt unus omnium qui evadat. Mundus, inquit Baſilius, mortalis eſt, & regio morientium.

In Pſ. 114.

V. Longus mortis metus, quid niſi longum tormentum eſt? Diu vivis? diu etiam torqueris. Non poſſum, inquis, non timere malum, quod imminere video, tametſi lento paſſu. Ergo ſaltem tunc timere ceſſa, cum in eo res eſt, ut tibi omnis timor adimatur. Optime dixit Tertullianus: Non eſt timendum quod nos liberat, ab omni timendo. Atqui, ais, res formidoloſa eſt in morbo ſic prævidere mortem ſenſim adrepentem. Homo vermicule, quid tibi vis? An non tuus Servator triginta tribus annis, & amplius,

plius, suam ipse mortem, & eam quidem acerbissimam prævidit; tune illo melior? Sed quia non solam mortem, sed prævia mortis incommoda times, Epictetum audi: Tu vero, inquit, non animo firmo egredieris, sed tremens propter vestimenta tua, propter vasa argentea? Infelix, itane hactenus omne tempus perdidisti; Quid ergo si ægrotaro? Ægrotabis honeste. Quis me curabit? Deus, amici. Duriter decumbam. Sed ut vir. Domicilium commodum non habebo. In incommodo ægrotabis. Quis autem mihi victum parabit? Qui etiam aliis parant. Quis vero erit morbi exitus? Quis nisi mors? Non igitur cogitas, caput hoc malorum omnium, & degeneris animi, & timiditatis esse, non mortem, sed mortis metum? Adversus hunc igitur te exerce: huc inclinent disputationes omnes, omnia quæ audis, quæ legis. Tum scies, hac sola ratione asseri homines in libertatem.

VI. Quantis heu malis per mortem
liberaris? Mori, est officinam omnium L. 25.
miseriarum claudere. Optime dixit nat.
Plinius. Ea vitæ conditio est, ut mo- hist.
ri plerumque etiam optimis portus c. 23. & l. 28.
sit, & præcipuum naturæ bonum. c. 1.
Quapropter hoc primum quisque in fine.
remediis animi sui habeat: ex omnibus bonis quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempestiva morte. Cæsar apud Sallustium. In

luctu atque miseriis, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum esse asserit; eamque cuncta mortalium mala dissolvere. Ideo sapiens semper cogitat, qualis vita, non quanta sit. Nam commorandi nobis natura, non habitandi diversorium dedit; & vitæ usuram sicut pecuniæ, nulla præstituta die. Quid est igitur quod querare, si repetit, cum vult? ea conditione acceperas.

Cic. l. 1. Tusc. qq.

VII. In morte carcer panditur; quid trepidas exire; Gaude potius & gesti; hucusque captivus fueras, nunc liber eris: patet jam carcer; evola. Quid hactenus philosophatus es, si hanc philosophiam *mori* tantopere reformidas; Ideo hoc corpus accepisti ut redderes, & ideo reddes ut & denuo recipias cum amplissimo fœnore. O quam fatuum est illi spei, illi beatitudini non initi, ut hinc lætus exeas ad id quod semper maneat, & mortis compendio mutes, quod in perpetuum non tollatur. Patet carcer; evola ad meliora.

VIII. Mors via est, imo janua est per quam admittimur in patriam, ad æternam vitam, ad immortale gaudium. Mors enim non tam vitæ finis, quam ad vitam transitus est. Præclare dixit Bernardus: Moritur quidem & justus, sed secure: quippe cujus mors, ut præsentis est exitus vitæ, ita introitus melioris. At dixeris: Diu vivere quam jucundum est; sed ah quam incer-

incertum est, an divina gratia non prius tua culpa te sit desertura quàm vita. Et quis est qui non subinde trepidet de sua perseverantia, quam nulla vitæ sanctimonia mereri potest? Donum est hæc, & gratuitum. Ideo qui donum hoc ambit, donantem sibi conciliet.

IX. Caussarum caussa, est voluntas Dei, cui ab æterno placuit te hoc tempore, hoc loco, hoc morbo, naturæ concedere. Quid vis amplius? Deo sic placet, ita Deo visum est. Hæc illa est voluntas quæ nil velle potest mali. Ergo, quod Siracides suadet. In tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Sed has omnes causas in compendium sic confero. 1. Mors Christi. 2. Gratia Dei. 3. Invitatio Cælitum. 4. Exempla præeuntium. 5. Finis timendorum. 6. Finis omnium malorum. 7. Egressus è carcere. 8. Ingressus in paradisum. 9. Voluntas Dei.

Eccli. c. 18. v. 21.

§. 13. *Mors igitur formidanda non est.*

FAc ergo libens, mi Christiane, quod vel nolens faceres. Quicquid fit à volente, fit levius, & desinit esse necessitas, ubi voluntas accesserit. Sapiens sic instructus est, ut, quibus non potest obsistere, consentiat. Ergo securus, nil timeas. Natura parens benignissima, nihil fecit horrificum; mortem adeo formidabilem error

hominum facit, non natura rei provida. Mortem exhorrescimus, non quia mala, sed quia hominibus non est nota. Si quid magnum volvis animo, si quid altum struis, humiles & ineptas vulgi voces despice, verum illos suspice, quorum imitatio ad veram gloriam via est. Apud nos læte feliciterque morientium innumerabilia sunt exempla. Non te terreant illorum verba, qui mortem vicinam affirmant. Imitare vel illum è priscis, qui mortis monitori minime asper hunc dedit dialogum. *Morieris*: Ista hominis natura est, non pœna. *Morieris*: Hac conditione intravi ut exirem. *Morieris* Gentium jus est, quod mutuum acceperis, reddere. *Morieris*: Peregrinatio est vita; cum multum deambulaveris, domum redeundum est. *Morieris*: Putabam te aliquid novi dicere. Ad hoc veni; hoc ago, huc me singuli dies adducunt. Nascenti mihi Natura protinus hunc posuit terminum. Quid habeo quod indigner? in hæc verba juravi. *Morieris*: Stultum est timere, quod vitare non possis. Illud non effugit, etiam qui diu distulit. *Morieris*: Nec primus, nec ultimus. Multi me antecesserunt, omnes sequentur. *Morieris*: Hic est humani officii finis. Quis sanus auctorari moleste tulit? Quo transit Orbis, ego transibo. Ad hanc conditionem gignuntur. Quod cœpit, desinet. *Morieris*; Non adeo grave est, quod tantum

Excerpta Senecæ mihi pag. 795.

tum semel patiendum est: æterna vere cruciant. Nunc certe minus mors formidanda quam olim: siquidem olim obstructo cæli aditu, hoc unum omnes ingemiscebant:

Noctes atque dies patet atri janua ditis.

Nunc vero læti canimus:

Noctes atque dies patet alti janua cœli.

Ingenti itaque animo mors provocanda est sive nos horribili vastoque impetu aggrediatur, sive quotidiano & vulgari exitu: nihil refert quam minax veniat; quod à nobis petit minimum est. Nunquam male de morte sensit, qui bene vixit; neque aliquid perdit, qui acquirit omnia.

§. 14. *Quomodo Sancti mortem desiderent, & tamen formidant.*

Videamus Paulum, inquit Gregorius, quomodo amet quod refugit; quomodo refugiat quod amat. Ecce & mori desiderat, & tamen carne expoliari formidat. Cur hoc? quia etsi victoria in perpetuum lætificat, ipsa nihilominus ad præsens pœna perturbat: & quamvis vincat amor subsequentis muneris, tangit tamen non sine mœrore animum pulsus doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino jam belli certamine armis accingitur, & palpitat & festinat, tremit & sævit: quasi pavere per pallorem cer- L. 31. Moral. c. 16. ante med.

nitur, sed per iram vehementer urgetur: ita vir sanctus cum passioni se propinquare conspicit, & naturæ suæ infirmitate concutitur, & spei suæ soliditate roboratur, & de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius vivat, exultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte transire: & idcirco confidendo quasi ambigit, & quasi ambigendo confidit: & gaudens metuit, & metuens gaudet, quia scit quod ad bravium quietis non perveniat, nisi hoc quod interjacet, transcendat. Hinc

Isaia c. 38. v. 10. etiam sanctissimi viri ad mortis occursum nonnihil trepidarunt. Ezechias Rex invalescente ægritudine tabescens flebiliter lamentatur, *quod in dimidio dierum suorum vadat ad portas inferni*. Quid? nonne ab ipso

Psalm. 101. v. 25. Davide, vocem illam expressit mortis formido: Ne revoces me in dimidio dierum meorum? Quid de Abrahamo,

3. Reg. c. 19. v. 4. Jacob, Elia dicemus; qui etiam, ut è paginis sacris discimus, mortem timuerunt, sed moderate. Elias mortis fugitans, mortem tamen sub * junipero invitavit.

* Sub umbra crucis Christ.

Surius in vita Arsenii c. 27. die 19. Julii.

Arsenius, vir centum viginti annorum, nullo unquam morbo tentatus, postquam annis quinquaginta quinque servisset Deo, jam migraturus è vita, nonnihil trepidare cœpit, imo & lacrimis madere. Præsentes hoc mirati: Etiam tu pater, ajunt, mortem metuis? At ille: Revera, inquit, ex quo mona-

monachum indui, hanc horam formidare nunquam desii. Ad rem præclare dixit Seneca: Itaque & fortissimus plerunque vir, dum armatur, expalluit: & signo pugnæ dato, ferocissimo militi paullulum genua tremuerunt: & magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exiluit: & oratori eloquentissimo dum ad dicendum componitur, * summa riguerunt. Hoc prorsus videtur evenisse Carolo V. maximo Imperatori, qui in omnibus bellicis expeditionibus animosissimus, ad omnia pericula impavidus; qui ad nullum curulis tormenti tonitru expalluit, nec caput submisit: nihilominus cum ante prælium thorace ferreo armaretur, nonnihil cohorrescere solebat, & pallore suffundi. At vero ubi jam galea capiti, gladius lateri, lorica corpori hærebat, leonem spirans, in hostem velut ferreus gigas se ebatur.

L. 2. de Ira, c. 3.

* Summa, hoc est, extremæ partes; manus, pedes, labia.

Guill. Zenocar. l. 5. de vita Caroli V.

Ita mortem optimi quique & desiderant & formidant; cupiunt exire & metuunt. Sed præstat cum Catone mori quam cum Antonio vivere. Mortem vicit qui dextre passus est à morte se vinci.

§. 15. *Mors mala vitam malam sequitur.*

QUemadmodum arbor incisa illac ruit qua propendet: ita plerumque qua propendemus dum vivimus, illac cadimus cum morimur: pede

quo cœpimus, ſemper imus. Monſtro ſimile, ſi vitam peſſime actam mors claudat laudabilis. Quæ viventi fuere in deliciis, eadem recurſant morienti. Aulicus regis Cœnredi famulus, qui magis ſuo domino, quam Servatori Chriſto placere ſtudiit, cum ad extrema veniſſet, conſcientiæ curam non tam negligere quam differre videri voluit. demum ubi cacodæmones cum ingenti flagitiorum codice triumphantes vidit, deſperans ſalutis obiit. Dum impius Chryſaorius, *Inducias* clamat, *inducias vel uſque mane*, negatis induciis expirat. Herodes Agrippa prout flagitiis vitam implevit, ſic & mortem. Herodias ſaltatrix quæ Baptiſtæ caput carnifici ſecandum objecit, etiam ſuum caput glacie ſectum amiſit. Sic Jezabel & Athalia Reginæ, ſic Reges Benadad & Palthaſar, ſic Antiochus, ſic alii ſexcenti, qualem egerunt vitam, talem habuerunt & mortem.

(Beda l. 5. hiſt. Angl. c. 14. init. — Greg. hom. 12. & l. 4. dial. c. 38. — Baron. tom. 1. An. 46. n. 4. & 5. & Anno 33.)

Mors ſapientum gemenda, ſed multo magis ſtultorum vita. Mors peccatorum peſſima, & æternitatis luctuoſiſſimæ ingreſſus ſine ullo exitu irrevocabilis. Stulte mortem timet, qui vitam negligit. Qui luxuriæ vivit, vivus moritur.

(Pſ. 33. v. 22.)

§. 16. *Mors bona vitam bonam ſequitur.*

Veriſſime dixit Auguſtinus: Mala mors putanda non eſt, quam bona vita

(L. 1. de Civit. c. 11.)

vita præcesserit. Neque enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem. Nimirum boni seminis bona messis est. Regia ad bonam mortem via est, vita bona: is gradus ad eam primus, is medius & ultimus est. Vitam & mortem non male syllogismo comparem: syllogismi finis, conclusio est? vitæ, mors. At vero conclusio vera est aut falsa, pro antecedentium natura: sic omnino mors bona vel mala est, prout antecesserit bona vel mala vivendi ratio. Ita divinus Paulus severe pronuntians: Quorum finis, inquit, erit secundum opera eorum. 2. Cor. c. 11. v. 15.

Memoranda mors fuit sanctissimi martyris Felicis, qui, cum ad supplicium duceretur, sibi ipsi gratulatus alta voce: Virginitatem, inquit, custodivi, Euangelia servavi, veritatem prædicavi, nunc flecto cervicem Deo victimam. Narrant religiosissimæ vitæ virum subita morte occupatum, repertum esse mortuum in museo, illo quidem corporis habitu, ut digitum servaret intentum sacris bibliis, & illi etiam paginæ, in qua Sapientia præmonet: Justus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus, seu lenta seu subita. Baron. tom. 2. Anno 302. n. 124. v. 7. Jo. Raul. theol. par. 1. serm. quadr. mihi p. 345. Sap. cap. 4. v. 7. Psalm. 115. v. 15.

Mellifluus ille Bernardus æternitati jam vicinus, suos ultimum affatus: Quia, inquit, non magna religionis exempla vobis relinquo, tria tamen, Auct. vitæ l. 5. c. 2.

quæ magis à me observata memini, sedulo imitanda commendo. 1. Minus sensui meo quam alterius credidi. 2. Læsus à lædente vindictam non expetii. 3. Neminem unquam offendere volui: quicquid contra evenit, sedavi ut potui. Jam proximus morti, epistolam tamen ad Arnaldum Bonævallis abbatem dictavit in hæc verba: Spiritus pr. mptus est in carne infirma. Orate Salvatorem, ut tempestivum jam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis: ut iis qui insidiatur, invenire non possit ubi figat dentem, & vulnus infligat.

Gerardus & genere & religione Bernardi frater, hoc ipsum quod affirmamus (mortem bonam bonæ vitæ conjungi) affatim demonstravit: sed de hoc Bernardum ipsum, quem ipse dolor disertum fecit, loquentem audiamus: Utinam, inquit, non te amiserim sed præmiserim, utinam vel tarde aliquando sequar te quocunque ieris. Non enim dubium quin ad illos ieris quos circa medium extremæ noctis tuæ invitabas ad laudem, cum in vultu & voce exultationis, subito erupisti in illud Davidicum, stupentibus qui assistebant: Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Jam tibi, frater mi, nocte adhuc media diescebat, nox sicut dies illuminabitur. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exultantem in morte ho-

Serm. 26. in Can. propius finem.

te ho-

te hominem, & insultantem mori: Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus? Jam non stimulus, sed jubilus. Jam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Usurparis ad lætitiam mater mœroris, usurparis ad gloriam gloriæ inimica, usurparis ad introitum regni porta inferni, & fovea perditionis ad inventionem salutis, idque ab homine peccatore. Juste nimirum, quia tu inique in hominem innocentem & justum potestatem temerariè usurpasti. Mortua es ô mors & perforata hamo quem incauta glutiisti, cujus illa vox est in propheta: O mors ero mors tua, morsus tuus ero inferne. Illo, inquam, hamo perforata, transeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Gerardus te non formidat, larvalis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modo securus, sed & lætabundus & laudans. Cum ergo supervenissem, & extrema jam psalmi, me audiente clara voce complesset, suspiciens in cælum, ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans, Pater, Pater, conversus ad me exhilarata facie, Quanta, inquit, dignatio Dei, patrem hominum esse? quanta hominum gloria, Dei filios esse & hæredes! Sic cantabat, quem nos lugemus, in quo & meum (fateor) luctum pene in cantum convertit,

Oseæ c. 13. v. 14.

vertit dum intentus gloriæ ejus, propriæ fere miseriæ obliviscor. Mori male non potest, qui non male vixerit.

§. 17. *Qualis vita, talis mors.*

Thom. Morus. *Venator defessa toro cum membra reponit,*
Mens tamen ad silvas & sua lustra redit.

Nimirum quæ diurnis agitamus curis, recursant nocturnis. Eodem prorsus modo, quibus in vita insuevimus, ea placent & in morte. Hinc talis plerunque mors est, qualis præcessit vita.

Aurifabrum ajunt fuisse, cui etiam in ipsa fati linea libuit esse negligentem salutis, & plus curare argentum quam cælum. Huic argentea Christi crucifixi statua veneranda atque osculanda porrigebatur, monebaturque mortem illius cogitaret, qui humanam gentem ab interitu revocasset tam acerbo leti genere. At ille inferorum ac cæli, ille sui atque Dei, ille omnium sanctiorum cogitationum oblitus: Et quæso, ajebat, quot pondo esse censetis hanc imaginem? Aurifex miserrime, non sanctiora cogites, in hoc æternæ salutis punctistitio, in illo quo vita & mors distinguitur momento? Ita prorsus quod diurnis versamus studiis, ea nocturnis somniamus ludibriis, & quod in vita agimus, in morte cum agimus animam,

mam, raro definimus. An non hos tales vulpi similes esse dixeris? quæ cum ad patibulum duceretur, ultimum adhuc plateam anserum transire cupiebat: Ita qui aurum amant, qui voluptates inhiant, oculis jam morte pressis, & spiritu supremos anhelitus reddente, etiamnum aurum, etiamnum voluptates somniant. Sic vivimus, sic perimus.

Quanto melius Socrates, qui nec ipso quidem excessu vitæ, sui & honesti potuit oblivisci? Quanto sanctius ille Christiani sanguinis, nec infimæ sortis famulus; Aulicum erat servitium Oeniponti graviter decumbens; jamque rationes cum sacerdote putarat, cum usu venit ut siti levandæ frigidam posceret, Datur: & cum porrecto poculo, dicis caussa, jubetur ei, quem amicissimum haberet, propinare. Lectulum forte aulica turba coronabat. Tum ille circumferre oculos, & ex adverso Christi patientis iconem contemplari, atque: Christo inquit, propino, charissimo meo, qui me ab inferis vindicavit. Cujus dicti suavitas omnium animos mire permulsit. at ille postridie ad amicissimum feliciter migravit. Non sic impii, non sic.

Valer. l. 7. c. 2.

Anno Christiano. 1614.

Psalm. 1. v. 4.

Antiochus Rex Syriæ Judæos immanissime vexavit: Maximinus vero Imperator crudelissimis edictis & atrocissimis cruciatibus funditus Christianos delere statuit? quorum uter-

que

que tandem divina se exerente justitia in morbum deterrimum lapsus, cum aliunde nulla se auxilii spes ostenderet, ille Judæos, hic Christianos enixissime rogavit, ut pro salute ipsorum supplicarent Deo suo, simillimi plane corvo Æsopico, qui cum lethali morbo urgeretur, matrem assidentem monebat, ne ploraret sibi: quin potius sanitatem suam precibus commendaret Diis. Cui illa: O mi filii, quem Deorum tibi propitium fore confidis, cum nullus sit, e cujus ara victimæ partem non sis furatus.

Ergo quales vivimus, tales morimur, tales & judicamur, tales aut Orco asserimur, aut Cælo.

§. 18. *Bonæ mortis votum.*

Num. c. 23. v. 10. Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia; exclamat Vates Balaam: Quanto rectius vovisset: Vivat anima mea vita justorum, ut & mori possit morte justorum. Ridiculum est, mortem bonam appetere, & bonam vitam fugere. Bene vivere laboris, bene mori felicitatis est, sed istud ab illo pendet. Qui recusat rubrum pelagus transire, non poterit manna comedere; qui Ægyptiam servitutem amat, terras beatas non contingit. Pie hîc

Serm. 52. in cant. med. & eleganter Bernardus: Utinam, inquit, hac morte ego frequenter cadam, & evadam laqueos mortis, ut

non

non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obſtupeſcam ad ſenſum libidinis, ad æſtum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos & angores ſollicitudinum & moleſtias curarum. Bona mors quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius.

Nimirum hæc illa mors eſt, quam ſibi votis omnibus expectat, qui vitam ambit mortis ignaram. Ante mortem mori vitiis, mors omnium optima eſt.

§. 19. *Somnus Mortis frater.*

Refert Pauſanias, Olimpiæ viſam à ſe ſtatuam, *noctem*, figura habituque muliebri: hæc puerum album dormientem dextera tenebat, læva nigrum dormienti ſimilem: horum primum appellari Somnum, alterum Letum; utrumque autem, Noctis eſſe filium. Hinc Maro conſanguineum Leti ſoporem facit. L. 1. Ælian. L. 6. Ænei.

Gorgias Leontinus, jam ſenio confectus, & ad vitæ metam ſpectans, adverſa valetudine correptus eſt. Ad hunc amicorum quidam reviſit, reperitque optimum ſenem in ſomnum prolapſum; evigilantem interrogavit, qui haberet? Cui Gorgias reſpondit: Jam ſomnus incipit ſuo me fratri tradere. Ælia. lib. 2. var. hiſt. c. 35.

Quiſquis eſt Chriſtiani ſanguinis,

nun-

nunquam ſe ſomno permittat, quin ſuam prius conſcientiam conveniat, & noxas delendo detergat. Multi dormire cœperunt & ſimul mori, qui prius vitam quam ſomnum finierunt. Itaque ipſe etiam ſomnus Leti frater timendus, & quam fieri poteſt, non cautiſſime tantum, ſed & caſtiſſime adeundus. Qui non caſte dormit, vix caſte vigilabit.

§. 20. *Mortis prodromi.*

ÆTernitatis prodromus mors, mortis prodromi notiſſimi, dolores & ſigna letalia. Letale ſignum, ſi Plinio credimus, in furoris ægritudine, riſus eſt; in aliis vero morbis, inæquabilis & formicans venarum percuſſus. ſed & oculi ac nares indubitata mortis ſigna exhibent. Cum Plinio experientia quoque loquitur, vicinæ mortis eſſe indicia, cum periculoſe ægroti itinera diſponunt, & fugam moliuntur è lecto; cum ſtragulam veſtem plicant, aut operimenti quaſi villos decerpunt. Præter hæc ſubinde quædam velut præſagia ſunt quæ mortem approperantem non vane nuntiant. Auguſtus Imperator ante efflatam animam ſubito pavefactus, à quadraginta ſe juvenibus abripi queſtus eſt. Id quoque magis præſagium, inquit Suetonius, quam mentis alienatæ ſignum fuit. Siquidem totidem Prætoriani milites, eum mortuum

L. 7. nat. hiſt. c. 51. toto.

mortuum in publicum extulerunt.

Cum Alexander Rex Macedo ad Babylonem navigaret, exortus ventus regium capitis ornamentum & alligatum ei diadema rapuit. ornamento in aquas delapso; palustri arundini adhæsit diadema. Hoc è nautis quidam allatum iit, sed ne illud natando madefaceret, capiti imposuit, atque sic Alexandro retulit. Muneris loco talentum accepit nauta, sed mox Chaldæorum monitu capite plexus est. Sed nec Alexander mortem effugit, quam ei ablatum diadema proximam portendit. Plut. & Arrian.

Anno Christiano 1185. Cum ingens idque ultimum Andronico Comneno Imperatori exitium immineret Constantinopoli in templo statua beati Pauli, quam ei Andronicus posuerat, ubertim flevit. Nec vanæ fuerunt lacrimæ quas Imperator sanguine suo diluit. Baron. to. 12. Anno 1185. Vide consid. de Æternit. consid. 5. par. 3. c. 1. par. 38.

Præsagum somnium Gulielmi ducis Bavari jam supra narravimus. Huic sanguinis cognati virginem adstituimus. Barbara Bavariæ princeps, quinquennis cœnobium virginum Monachii est ingressa. Hanc Rex Galliæ conjugem sibi petiit à duce Alberto, fratre germano Barbaræ. Hoc cum innotuisset puellæ, triduum petiit deliberationi. Et isto quidem tempore remotis à se arbitris, cum solo Deo egit, ardenter sæpius precata in templo, divinæ voluntati explorandæ. supra. Chronicon Monasterii Monach. *zum Anger.*

 Elapso

Elapſo triduo reſpondit: Mei parentes me Deo donarunt, hoc ego donum non revocabo. Ita in cœnobio permanſit. Inter alia ſibi conceſſa habuit amaracum tam prodigioſæ magnitudinis, ut huic portandæ vix duo viri ſuffecerint. Grandem deinde caveam avibus plenam aluit. Sed & torquem aureum ſub ſacro velamine, nudo corpori applicitum geſtavit. Verum quatuordecim diebus ante obitum Barbaræ, amaracus omnis exaruit; nocte altera omnes aves repertæ ſunt mortuæ; tertia demum nocte medius torques rupit. Barbara præſagi animi virgo, Antiſtitam conveniens: Hæc omnia, inquit, me petunt. Et paucis poſt diebus, cum annum ageret decimum ſeptimum, obiit, die divo Joanni Baptiſtæ ſacro, Anno 1472. Poſt illuſtriſſimæ hujus virginis mortem decimo quarto die, alia è monialium numero defuncta eſt; hanc iterum aliæ atque aliæ ſecutæ ſunt moriendo, dum viginti virgines, ex eadem ſacra familia certis intervallis obierunt.

Habent ſubinde viri principes feminæque mortis ſuæ præſagia, inſolitos latratus canum, fugitus leonum, intempeſtivos in horologiis ſonitus, nocturnos in arcibus tumultus, aliaque propinquæ mortis indicia. Rectiſſime dixit Plinius: Cum innumerabilia ſint mortis ſigna, ſalutis ſecuritatiſque nulla ſunt. Quid vero illa

l. 1.

omnia

omnia monent, nisi hoc ipsum: Memento te esse hominem, ô homo: Æternitatem cogita ad quam properas: Brevi est eundum, nam hospes es, quære viam: Age sis, para te, ad Dei tribunal reorum omnium scopulum vocaris. Qualis vixisti, talis judicaberis.

§. 21. *Quid ad mortis nuntium respondendum.*

BEatus Ambrosius, accepto mortis nuntio, cum amici lugerent rogarentque ut longius vitæ spatium à Deo posceret: Non sic vixi, ait, ut me pudeat inter vos vivere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. Paulinus in vita Ambrosii.

Sapientissimum hoc responsum Augustinus plurimum suspexit, & apud suos tanquam climata prorsus & liberata verba maximopere commendavit. Ideo enim dixisse censemus, *Nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus*, ne crederetur de purgatissimis suis moribus præfidentius sentire, qui magis Domini bonitati, quam suis meritis fidebat.

Ipse Augustinus, ad mortis nuntium nil turbatus: Non erit magnus, inquit, magnum putans quod cadunt ligna & lapides, & mortales moriuntur. Possid. in vita Aug. c. 27.

Aurei oris orator Chrysostomus paullo ante mortem, exul ad Innocentium scripsit; Nos tertium jam an- Nicep. l. 13. c. 37.

num in exilio versamur, expositi pestilentiæ, fami, bello, continuis incursionibus, solitudini inenarrabili, quotidianæ morti, Isauricis gladiis. Cum vero jam esset acturus animam, clare pronunciavit: Gloria tibi Domine de rebus omnibus.

D. Cyprianus ob Christianam religionem capite damnatus, ingenti spiritu dixit: *Deo gratias*, qui me à corporis vinculis dignatur absolvere.

Hos sanctissimos viros imitetur moriturus, dicatque hoc ipsum sæpius: *Deo gratias: Gloria tibi Domine de rebus omnibus.* Sat mihi vigilatum inter spinas, sat lusum inter feras, sat laboratum inter procellas. Nunc, quia vigilarum & lusus, & laboris finem video. *Deo gratias; Gloria tibi Domine de rebus omnibus.* Nimirum, quibus vita est tædio, mors est lucro.

§. 22. *Mors dulcissima, sed pessima.*

GEorgius Clarentiæ Dux à fratre Eduardo IV. Angliæ Rege ob suspicionem affectati regni jussus est mori, data tamen mortis optione. Ille suavissimam mortem electurus, * labrum vino Cretico impleri præcepit, in hoc ipse se collocavit, atque ut alii per stillicidia emittunt animam, sic ille dulcissimum liquorem sorbendo, stillatim admisit mortem, submersus tandem in hoc tam suavi sed letali balneo.

* *Badwann vel Malvesier.*

Si

Si mores ſpectemus, ah quanti ſic moriuntur! Voluptatem melleam potionem tam intemperanter bibunt quam ſitiunt, nec ullum faciunt aut ſitiendi aut bibendi modum. Ita dum lambunt, dum ſorbent, dum ſugunt, dum tota anima in ſe trahunt voluptates vanas, breves, fœdas, pœnitendas, heu miſeri guttatim exitiū combibunt, ventris ac libidinis mancipia. Atque quo avidius melleam hanc mortem hauriunt, eo citius ſe ſubmergunt. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

Singulæ enim guttæ jugulant. Job. c. 21. v. 13

§. 23. *Melior mors quam vita amara.*

PRæſtat ſemel mori, quam ad mortem ſæpius accedere. Quotidie morimur, infantiam amiſimus, deinde pueritiam, deinde adoleſcentiam: uſque ad heſternum, quicquid tranſiit temporis, periit nec ſine labore ac ærumnis plurimis. Has Gregorius Nazianzenus compendio complexus: Nullum, inquit, inter homines bonum eſt, quod non aliquid habeat admixtum vitii. Opes, ſunt inſidiæ: paupertas pudica eſt; dignitatum faſtus, mera ſunt inſomnia. Imperare, periculoſum; alterius imperio ſubeſſe, moleſtum: juventus, eſt temporis fervor; canities, triſtis vitæ occaſus. Gloria, eſt aër; nobilitas, vetus ſanguis; matrimonium eſt vinculum; liberi,

Greg. Naz. tract. de vitæ itineribus. extat sub finem operum illius.

ſunt ſeges curarum: ſatietas petulantiam, egeſtas impatientiam ſuadet. Omnia denique mortalibus laborioſa ſunt; omnia humana merus metus, riſus, fluctus; merus flatus, fumus, volatus. Quicquid in orbe cernitur, orbis quidam eſt perpetua converſione ſimilia omnia volvens, qui modo videtur ſtabilis, modo dubius eſt, modo labilis, diebus, noctibus, laboribus, morbis, mœroribus, voluptatibus, calamitatibus ſemper incertus ac varius. Et quid demum poſt illa tam incerta? Mors certiſſima. Eleganter prorſus Auguſtinus: Mors ſola, inquit, certa eſt; cetera ſunt incerta omnia. Conceptus eſt puer, forte naſcitur, forte non naſcitur, ſed abortu periit. Si natus ſit, forte creſcit, forte non creſcit; forte ſeneſcit, forte non ſeneſcit; forte dives erit, forte pauper; forte honoratus erit, forte abjectus; forte uxorem ducet, forte non ducet; forte habebit filios, forte non habebit; forte ægrotabit, forte à beſtia devorabitur, forte non devorabitur. Nunquid poſſumus dicere? forte morietur, forte non morietur.

1. Macchab. c. 1. v. 6. Divinæ paginæ Regis Alexandri fatum ita depingunt: Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur. O quanta vis verbulo, *Poſt hæc*, & illi, *decidit*, ſed & iſti, *quia moreretur*. Orbem, imo Orbes plures victoriarum ſpe jam devoraverat Alexander; Æternis annalibus digniſſima

sima gessisse sibi visus est. Nihilominus post tot tantasque victorias, victus cecidit, non modo in lectum, sed & in tumulum, sarcophago contentus. Refert Petrus Alfonsus, Alexandro jam vita functo, complures philosophos confluxisse, qui super regio funere varia pronuntiarant, Fuit, qui diceret: En, modo quatuor ulnarum spatium ei satis est, cui spatiosissimus terrarum Orbis non suffecerat. Sub- junxit alter: Heri potuit Alexander quos voluit à morte liberare, hodie non potest seipsum. Aureum defuncti loculum contemplatus unus: Heri, ajebat, Alexander ex auro fecit thesaurum, jam mutatis vicibus thesaurum ex Alexandro facit aurum. Ita dictis erudite certatum est; omnium tamen una erat vox, quæ divini oraculi: *Post hæc decidit in lectum, & mortuus est.*

Unus Pellæo juveni non sufficit Orbis. Juvenal. sat. 10. v. 108.

En, in quantas sæpe cogitationes, obliti conditionis nostræ venimus! Immortalia (utinam cælestia) volutamus animo, & in nepotes pronepotesque disponimus, cum interim longa conantes mors opprimit, & hoc quod senectus vocatur, pauci sunt circuitus annorum. Eccur, obsecro morti fidimus? Circumspicite quam levibus caussis amittamus vitam: non cibus nobis, non humor, non vigilia, non somnus sine mensura quadam salubria sunt. Morti ad nos aditum pandunt pes leviter offensus, auriculæ dolor, dens verminans, cibus stomacho

parum obsequens, humoris corrupti guttula. Nunquid ut extinguamur, res magni molimenti est; Odor, sapor, lassitudo, nutrimentum ipsum, & sine quibus vivere non possumus, mortifera sunt. Humanum corpusculum, imbecille, fluidum, putre, morbidum, quocunque se movet, infirmitatis suæ statim conscium, non omne cælum fert, aquarum novitatibus, flatuque non familiaris auræ, & tenuissimis caussis læditur. Ergo Siracidæ
Eccli. c. 30. v. 17. credamus. Ergo melior mors est (ô mortales) quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans.
Greg. Naz. orat. 19. Ergo melior habitatio est in cælis, quam peregrinatio in terris.

§. 24. *Beatitudo mortis.*

Apoc. c. 14. v. 13. SCribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur: à modo jam dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. In Domino mori, idem est, quod mori servum Domini, uti de Mose sacræ paginæ loquuntur: Moses servus meus mortuus est. Quasi Dominus
Josue. c. 1. v. 2. diceret, inquit Cajetanus, Licet quandoque peccaverit, & peccando non fuerit servus meus, attamen mortuus est servus meus; mortuus est in statu servitutis meæ; mortuus est sic, quod quicquid erat, & quicquid operabatur, meum erat; servus enim totum quod est, domini est. Et talis servus

Domini

D-mini, illud Simeonis carmen in ipſa morte moduletur: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Omnino in pace, eaque æterna, ad cujus ſtatim initium, omnium proborum hominum bella finiuntur, æternùm non reſuſcitanda. Tales enim ſervi Dei in Domino moriuntur, qui in Domini ſinu quaſi morientes conquieſcunt, & ſic quieſcendo ſuaviter in mortem obdormiſcunt. Ita Stephanus inter ipſos ſaxorum nimbos, in tanto lapidantium tumultu & fremitu, obdormivit in Domino. Ita & Lazarum amicum ſuum Chriſtus dormire dixit. Sic & Moſes ſervus Domini mortuus eſt jubente Domino, vel ut alii exponunt, ſuper os Jehovah, ſeu, ex oſculo Jehovah; hoc ſenſu: Sicut mater infantulum brachiis ſuis indormientem deoſculatur, & ſic in lectulo blande reponit; ita Moſen, ceu dormientem infantem, Deus per oſculum & amplexum in ſinu Abrahæ quaſi in lectulo collocavit. Nimirum, Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini. Beati ergo tales mortui & nimium beati, quia nunquam amplius futuri miſeri. Bona, inquit Bernardus, mors juſti propter requiem, melior propter novitatem, optima propter ſecuritatem. Beati, iterumque beati tales, opera enim illorum ſequuntur illos: ſequuntur tanquam famuli ſuum dominum, tanquam filii ſuum patrem,

Act. c. 7. v. 60.

Joan. c. 11. v. 11.

Pſalm. 126. v. 3.

discipuli suum præceptorem, milites suum ducem, nobiles suum Regem sequuntur usque ad tribunal Dei; deducunt & comitantur usque ad supremam Dei curiam, quo hi soli nobiles famuli admittuntur. Atque uti quantum quisque dives sit ac nobilis, ex famulorum cum numero, tum ornatu cognoscitur: ita qui ante Regem gloriæ digne apparere cupit, sibi de tali familia provideat curetque ut ea se stipet, sitque quam numerosissima & ornatissima. Et licet bona opera nostra præcedant nos merito, sequuntur tamen præmio; labor qui in illis, præit; merces quæ ab illis subsequitur.

§. 25. *Valedictio morientis ad vivos eadem via secuturos.*

QUorum me pœniteat, multa sunt; virtutis sæpius neglectæ, & temporis male consumpti. Quam potuissem, imo debuissem fuisse patientior, submissior, & quotidianæ mortis studiosior! quantillus in me divini amoris igniculus spiravit! Miserere mei Deus, miserere mei, secundum magnam misericordiam tuam, parce peccanti, ô infinita bonitas, per filii tui sanguinem & mortem te precor. Sed & vos quotquot offendi dictis vel factis, ignoscite; fatentem habetis reum & dolentem: atque hoc mihi abituro viaticum non negate, offensionum mearum omnium veniam. Ne quæso exemplo meo, quod sæpe pravum

rum fuit, veſtra decreſcat virtus, in oculis vobis ſunt ſanctiorum mores & vita, ad quam & veſtra ſeſe conformet: illorum patientiam, ſubmiſſionem, obedientiam accenſis ſtudiis æmulamini. Sed & vobis gratias ago maximas, quotquot mihi benefeciſtis; quotquot me juviſtis ſeu manu & opere, ſeu cura, conſilio & amore. Deus, bonorum fons inexhauſtus, & amoris pelagus immenſum, vicem reddat am·ri veſtro. In eos certe bonus hic Deus liberaliſſimus eſſe ſolet, qui toto ſe ipſius ſanctiſſimæ providentiæ committunt. Præclariſſima quidem virtus eſt Obedientia, & ſine qua reliquæ in homine religioſo, nec virtutes quidem ſunt. Summe neceſſaria eſt Patientia. Excellentiſſima virtus eſt ſubmiſſio, ſuique ipſius contemptus. Chriſto chariſſima virtus eſt paupertas. Virtutum regina Charitas eſt. At vero præ ceteris virtutibus omnibus ſingulare quid & eximium habere mihi videtur *Fiducia* in Deum, & plena ſuimet in divinam providentiam *Reſignatio*, quam & ſacra pagina adeo commendat; quæ & regio vati continuo in ore eſt; quam demum Chriſtus tot argumentis, à floribus etiam & aviculis petitis perſuadere conatur. Hujus fiduciæ vires. & quæ illam animi tranquillitas ſequatur, nec noſſe, nec aliunde notas credere poteſt, qui non ſemper atque in omni re, maxima,

minima,

minima, perfectiſſime Deo fidit, divinæque Providentiæ ac voluntati ſe totum integerrime permittit. Neque hominum ullus eſt, puto, qui hac in Deum ſpe fiduciaque fuerit, & non ſæpius arcana in ſe miracula deprehenderit. Fidamus Deo, noſque totos divinæ diſpoſitioni, quam poſſumus pleniſſime, credamus: Ipſe providebit; ipſi curæ eſt de nobis.

Ego quidem, quod cernitis, ad Dei tribunal citor, rationem redditurus de ſexaginta annis. Omnia mea, facta, dicta, cogitata illi judici ſunt apertiſſima; nihil latere poterit: omnes vitæ meæ actus ſententiam decretoriam accipient. Heu horreo; nam vere horrendum eſt judici Deo ſiſtere. Sed eſt quod me in tam arctis rebus ſoletur. Licet ergo ſervus ſim improbus, bonus eſt tamen Dominus meus, & infinite bonus, qui ſervulum quantumvis malum, ſuum tamen fuiſſe agnoſcet. Non parum etiam præſidii pono in Divis illis quos ad mortem meam & ultimum certamen invitavi, cum diebus ipſorum honori feſtis cæleſtem menſam hoc fine accumberem, ut mihi Divos illos Divaſque propitiarem volenteſque redderem ad ferendum in morte auxilium. Sed & cauſſæ meæ, ſubſidii plurimum & patrocinii ſpero à ſanctis Angelis, quos ſingulariter venerari, mihique demereri, licet officiis non dignis, quotidie conatus ſum. Hos tutelares puriſſimos ſpiritus,

cum

cum omnibus Sanctis, jam judici sistendus, corde & ore invoco. Vos vero universi etiamnum superstites salvete, meque suo quisque ordine secuturi, Valete.

§. 26. *Morientium extrema monita.*

UTi sol ad occasum tendens amœnior est, sic homo morti vicinus, plerunque sapientior. Hinc illæ morientium orationes à sapientia laudatissimæ. In specimen paucas dabimus.

Cyrus Rex moriturus: Corpus meum, inquit, ô filii, cum diem supremum clausero, nec in argento, nec in ullo alio metallo condite, sed rem suam terræ reddite. Postrema ejus vox fuit: Si in amicos benefici fueritis, etiam in hostes animadvertendi facultas non deerit. Valete filii charissimi, atque idem matri meis verbis renunciate. Vos itidem amici, qui adestis, salvete.

Xenophon in Cyro. Alii ajunt, acie victum à Tomyride Massagetarum regina, quæ mortui caput in utrem humano cruore plenum demiserit, his verbis insultans: Filii mei sanguinem hausisti, & meum sitisti, Cyre: at ego cruore te saturabo.

* Sapienter plane Theophrastus moriens dixit: Multa dulcia mentitur vita, obtentu gloriæ, cujus amore nihil est vanius. * Huc spectat Severi Imperatoris morientis dictum: Omnia fui, sed nihil prodest.

* Constantius Imperator Constantini Magni parens jam moriturus imperium filio transscribens, mira hilaritate

ritate

* Laertius. * Ælius Spartianus.
* Baronius tom. 2. Anno 306.

ritate animi: nunc, inquit, mortem prope pluris quam ipſam immortalitatem æſtimo; filium Imperatorem relinquo. Hic vir hic eſt, qui poſt ducentos ſeptuaginta annos, Chriſtianorum lacrimas abſterſit, & tyrannorum crudelitatem vindicavit; Chriſtus cum Conſtantino vere in armis fuit.

Rob. Gaguinus l. 7. hiſt. Franc.

Rex Galliarum Ludovicus in extremis filio hæc præcepit: Cave, mi fili, ne unquam letale peccatum admittas: potius omne tormenti genus perfer, quam talem culpam perpetres. Peccata crebro confitere, eoſque tibi confeſſarios delige, qui agenda docere, cavenda ſincere audeant monere, & vitia reprehendere. Parentibus obedientiam, amorem ac reverentiam exhibe.

Clotarius Rex in vili villa moriens: Quid putatis, inquit, quantus ille Rex eſt, qui tantos reges interficit?

Carolus V. Imperator auguſtiſſimus, morti jam vicinus, vocato ad ſe filio Philippo II. hirtum ei cilicium & cruentum flagellum, quibus in ſe uſus, aſſervanda tradidit, non ſine plæclaris monitis.

Obiit Anno 1598. Florimund. Ruimundum l. 5. de Ortu hæreſ. c. 5. fine.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex vitam pariter clauſurus, ubi ex arcano ſcrinio illud ipſum parentis cilicium & flagellum, quibus etiam ipſe corpus domuit, Philippo III. filio munus protuliſſet, hæc inſuper adjiciens moni-

monita: Magnam, inquit, gratiam tibi fecerit Deus, si te ad illud gloriæ fastigium evexerit, quo me præeuntem habuisti. Sed ex animo te obtestor, cum id assecutus fueris, hujus etiam lecti, in quo me jam vides, memineris; hîc, ut cernis, subsistit omnis mundi gloria. Dein tibi commendo Sedis Apostolicæ obedientiam, fidei Catholicæ protectionem, Religionis Christianæ zelum, Reipublicæ pacem & in subditos justitiam. Si Deus his meis consiliis subscripserit, suum regem non amittet hoc regnum, sed utiliter commutabit.

Ferdinandus Magnus Castellæ Rex mortem obiit memoratu dignissimam. Ægrotare cœpit ipso Christi natali die, jam fati sui è beati Isidori monitu certus; postridie cultu prorsus regio, præsulibus comitantibus, delatus est in templum. hîc singula regum ornamenta deponens, Deoque sua velut restituens, ad aram remisit, ipse cilicio indutus, & cinere aspersus, in terram se abjecit cum lacrimis, dixitque: *Domine, regnum quod à te accepi, tibi restituo colloca me quæso in æterna luce.* Altero ab hoc die sacramentis munitus, in eodem templo vitam sanctissime finiit, ubi annis quadraginta regno præfuisset.

Henr. Spond. è Boro. Anno 1065. fine.

Carolus Rex Siciliæ cum in ultimis esset, hæc locutus est: O vanas hominum cogitationes! Ah, miseri! honori-

Lucius Marineus de rebus Hispan. l. 18. prope finem.

honoribus delectamur, aurum acervamus, & negligimus cælum. Beatam pauperum ſortem, qui tenui ſalino contenti, ſomnos ducunt tranquilliſſimos. Quid me regnum, quid omnium obſequia jam juvant? miſer eſſe potuiſſem ſine tantis impendiis. Nondum cœpi vivere, & jam cogor vivendi finem facere. Ubi nunc vires imperii mei? eadem me neceſſitas involvit quæ viliſſimum mendiculum. E tot millibus famulorum, clientum, adulatorum, ne quidem unicus eſt, qui comes ire velit aut poſſit ad Dei tribunal. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti & opes anxie captas per mille annos diſponite, hodierna vel craſtina morituri. Vale igitur terra: utinam dicere liceat, Salve cælum.

Sed ne ſilentio tranſeamus opulentiſſimum regum, & ſanctiſſimum, ſolem Hebrææ gentis Davidem, qui
1. Par. c. 28. v. 9. è vita diſceſſurus: Ego, inquit, ingredior viam univerſæ terræ. Et ad filium converſus: Tu autem Salomon fili mi, ait, ſcito Deum patris tui, & ſervi ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & univerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, invenies: ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. Terribilis exhortatio, & quæ vel adamantinum pectus penetret. Hac ultima concione ſua David, optimæ vitæ capita

capita exactiſſime complexus eſt, ſcilicet, Dei præſentiam ubique cogitandam; Deo fideliſſime ſerviendum; Obedienti præmium fore ipſum Deum; Prævaricatori æternum imminere ſupplicium.

Ita mors devorat omnes, ducit reges, trahit populos, impellit gentes; non precibus flecti, non divitiis placari, non lacrimis perſuaderi. neque ullis unquam viribus ſuperari poteſt. Sed æquo animo ſapiens, ſtultus iniquo vitam deſerit.

§. 27. *Chriſtus invitatur.*

MAne mecum Domine, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt, jam dies. Dies vitæ meæ in noctem præceps vergit, nec ullus eſt Joſua qui properantem hunc ſolem ſiſtat, & diem extendat: lux mea jamjam occaſura in terræ ſinum feſtinat. Sed uti ſol quotidie terra ſepelitur, & ipſe ſuas it exequias, & tamen quotidie velut redivivus è ſuo illo tumulo emergit: ſic & ego, ſic & omnes quotquot vivimus, in terram quidem abibimus, illius gremio condendi: ſed redibimus e terra, ſole ipſo clariores. *Luc. c. 24. v. 29.*

Ergo, ô Chriſte, ô mi amantiſſime Servator, mane mecum: en, adveſperaſcit: oculi, aures, ſenſus omnes à me deficiunt & abeunt in ſingulas pene horas, nec abeuntes morari poſſum aut retinere. Tu ſolus, oro, ne me

 deſeras,

deſeras, *Ieſu* benigniſſime, & cetera libens dimittam. Abite omnia alia; miſſionem do, & veniam. Meus creator mecum eſt, ſatis eſt; omnia bona mecum ſunt. Sed ut mecum in ipſam uſque noctem, in ipſam uſque mortem permaneat, identidem clamo: Mane mecum Domine, quoniam advesperaſcit. Sed & cum vox mihi omnis hæſerit, cum omnis ſenſus defecerit, & ſolus iſque tenuis in me halitus vixerit, volo ut ſingulæ reſpirationes meæ ad uſque ultimam, pro voce ſint, illudque juſſu hoc meo ſignificent & ſtagitent; Mane mecum Domine, Domine mane mecum.

§. 28. *Moribundus animatur.*

CUm non lubet multa legere, en tibi paucos verſiculos, levando faſtidio, & animo firmando non parum utiles, Cogita, Cyprianum hæc tibi velut in aurem inſuſurrare: Cum morimur, ad immortalitatem tranſgredimur; nec poteſt vita æterna ſuccedere, niſi hinc contigerit exire: non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo ad æterna tranſgreſſus. Quam præpoſterum eſt, quamque perverſum, ut cum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando evocat nos & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperio pareamus? Nitimur, reluctamur, & pervicacium more ſervorum ad-

ad conſpectum Domini cum triſtitia & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis. Et volumus ab eo præmiis cæleſtibus honorari, ad quem venimus inviti? Quid rogamus & petimus, ut adveniat regnum cælorum, ſi captivitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poſcimus, ut acceleret dies regni ſi majora deſideria & vota potiora ſunt, ſervire iſtic diabolo, quam regnare illic cum Chriſto? *Hoc invite morientibus occinendū.*

Tunc eſt pax Dei ſervis, tunc libera & tranquilla quies, quando de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis & ſecuritatis æternæ portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus. Cum videre Chriſtum, gaudere ſit, nec poſſit eſſe gaudium noſtrum, niſi cum viderimus Chriſtum, quæ cæcitas animi, quæve dementia eſt, amare preſſuras pœnas, & lacrimas mundi, & non feſtinare potius ad gaudium, quod nunquam poſſit auferri? *Cypr. ſerm. de mortalitate.*

Mors ergo mortalium omnium portus eſt. Felix littus, ſecurus portus! in quo nemo, niſi volens, naufragatur

§. 29. *Reſurrectionis Fides.*

CAro hæc noſtra jam vivit, brevi reditura ad argillam ſuam, ad

vagum pulverem; etiam in ſterquilinii beſtias, in quibus & venena ruminet; etiam poſt naufragia in aliquem piſcium cenſum; in culices, tineas, locuſtas & formicas; in ſubterranea, in veſperugines & noctuas; demum in quas non reſingitur beſtias? Et poſt hæc omnia eadem caro ſurget: quæque ante per tormenta laniata, quæ per ignes abierat in favillas, coronabitur. Nec tu mihi hic cogita aliam carnem à priore, niſi Deum velis injuſtum, qui aliam mercede donet, quam quæ vicerit: aliam confidere ſecum faciat in cœleſtibus, quam quæ ſudaverit: quaſi alterius ſint præmia, quam cujus fuerint agones & certamina. Eadem per omnia anima quæ in hac carne pugnavit, ſtetit, Deum didicit, Chriſtum induit, ſalutis ſpem ſeminavit, fructum metet. Eadem omnino caro quæ omnem hunc vitæ ordinem cum anima decurrit, alſit, æſtuavit, ſanguinem fudit, cum eadem ſocia anima præmium accipiet Idem fuit Laſarus poſt quatriduanum ſepulchrum, & ante. Idem filius poſt ſiccatas matris lacrimas, & ante: Idem Chriſtus poſt monumentum, qui ante. Nec ullum ſepulturæ ſenium, Deo aut poteſtatem adimit, aut bonitatem tardat. Eadem eſt divitis lingua quæ deliciis paſcitur, & quæ flammis punitur, ac de digito animæ felicioris expectat ſolatium roris: ita eadem per omnia caro, quæ ſæculo gau-

lo gaudente luxit, ſæculo lugente gaudebit, ut nulla jam ſit de ſcelere fortunata, de probitate miſera, cum ſingulæ reſtituantur, ut pro meritis demeritiſve in hac vita, ſuppliciis vindicentur aut præmiis donentur in futura. Inſpice figulum; argillam vario ignis temperamento, in robuſtiorem laxioremve recoquit materiem, aliamque ex alia fingit formam. Non poterit Deus, eandem argillam, eadem qua quondam ſpiritus ſui aura, erigere in vitam? aut qui olim muſculos ut glebas, oſſa ut ſaxa, papillas ut calculos, venarum ramoſos diſcurſus, nervorum traduces, medullarum theſauros, ex illa ipſa argilla formaverat, non poterit eadem ex eâdem effingere? aut major fuit divini vis Numinis in virgine adhuc argilla, minor in vidua, poſt reſciſſum ſemel animæ connubium; cur eâdem qua ante formata manu, non eodem animetur quo ante afflatu? An quia quod periit ſemel, ſemper perire neceſſum ſit? qua id lege intuere, ne te ad ſublimiora deducam, univerſum hunc revolubilem rerum ordinem; teſtatio is eſt redeuntis hominis. Intuere, omnia redeunt cum abſceſſerint hinc redornantur lunæ ſpecula quæ menſtruus numerus attriverat: revolvuntur hiemes & æſtates, verna & autumna cum ſuis vicibus: reducuntur ſolis & ſtellarum radii, quos matutina repreſſerat claritas, aut no-

cturnæ texerant tenebræ. Vires juraveris mortuas, & non nisi lignum ignibus aptum: sed has denuo animari videmus, & post spolia densius etiam vestiri: & fere quæ frigus exterminaverat, ea restituit æstas cultiora, fœnerario quodam interitu. Etiam in alite nobili documentum. Phœnix de singularitate miraculum, natali fine decedens, succedit iterum Phœnix. Non quod hæc per omnia exprimant humanæ vicis reparationem, sed quod nos manu quasi ducant ad illam. Vis signatius documentum? Habemus pignus in Christo, in quo usurpamus cælum & Dei regnum. Vis in homine? Caro prope computruit in *Lazaro*, caro surrexit: sane sine anima jacuit, surrexit cum illa. Et in illo dominici montis secessu, Moses & Elias Apostolis agnoscibiles facti, alter in imagine carnis nondum receptæ, alter in veritate nondum defunctæ, eandem tamen valetudinem corporis etiam in gloria perseverare docuerunt. Imo & ipsæ animæ jam solitariæ, licet è gurgustio corporis eruperint in apertum, ad meram puramque suam lucem, tamen nihil aliud, suæ felicitatis jam securæ suspirant, quam superindui hoc pulvere, continuare cum hac connubiali socia, carne, vitam nulla pugna solvendam: ut qui simul pugnarunt, sint in præmii & gloriæ parilitate, cum hîc pulvis immortalitatem induet nobili demuta-

Non disputo quid de hac ave sentiendum.

mutatione, Christo duce, qui vexit in cœlum carnem & ossa, pignus & documentum futuræ integritatis.

Non igitur tristemur, cum vetusta domus corruit, resurget longe pulchrior. Non solum sine caussa credidit, sed & sine caussa vixit qui se adhoc solum natum credidit, ut periret.

§.30. *Spes Resurrectionis, solatium maximum.*

Jobus innumeris ærumnis pene jam sepultus, ingenti tamen alacritate animi cantans: Scio, inquit, quod redemptor meus vivit & in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum: Circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Christus velut per dialogismum respondens Jobo: Ego sum, inquit, Resurrectio & Vita; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet. Job. c. 19. à v. 25. ad 28. Joan. c. 11. v. 25.

Veniet iterum, veniet qui nos in lucem reponat dies, (nil certius) & ideo æquo animo debemus exire redituri.

In ulteriore India volucrem esse narrant, cui nomen Semenda, ortu simil- Nicol. Caus. sinus. l. 6. Symbol. Sap. Symb. 103.

ſimillimam Phœnici, trifido roſtro, ſentireque ſe morituram, eam igitur deferre tigna in nidum, cantillare ſuaviter, alarum percuſſu ſtruem congeſtam incendere, ipſam eo igne conſumi, indeque vermiculum gigni qui poſtea in avem creſcat. Luculentum Reſurrectionis Symbolum, ſi omnia ex fide narrentur.

Minucius Felix in ſuo Octav.

Romanus Orator Minucius, rei Chriſtianæ magnus propugnator, tam pulchre quam breviter: Vide adeo, inquit, quam in ſolatium noſtri, Reſurrectionem futuram, omnis Natura meditetur. Sol demergit & naſcitur: aſtra labuntur & redeunt: flores occidunt & reviviſcunt: poſt ſenium arbuſta frondeſcunt: ſemina non niſi corrupta revireſcunt: ita corpus in ſæculo, ut arbores in hiberno, occultant virorem ariditate mentita. Quid feſtinas ut cruda adhuc hieme reviviſcat & redeat; Expectandum nobis etiam *corporis ver eſt*. Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum.

§. 31. *Spes cæli.*

QUid vis? quid optas; quid deſideras? Vivere vis? & mori non vis? Sic ergo vive, ut aliquando beate vivas. Nam vivere, & non beate vivere, genus eſt mortis, vel via ad mortem. in cælo vives non moriturus: illic beate vives; nam nec mala patieris,

nec

nec pati poteris, quia illic nulla sunt. Ibi quod optabis, possidebis, & possidere desiderabis; pelli possessione non poteris: & hoc te satiabit. Comedite amici, ait Rex cæli, & bibite, & inebriamini charissimi. Convivium hoc finem non habet, nihil illi triste succedet: quod hodie est, æternum erit. Augustinus exclamat: O vita sempiterna, & sempiterne beata, ubi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine timore, opes sine amissione, sanitas sine languore, abundantia sine defectione, vita sine morte, beatitudo sine calamitate, ubi omnia bona in charitate perfecta, ubi species & visio de facie ad faciem. Portæ Jerusalem ex sapphiro, & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. Et platea civitatis, aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Et per vicos ejus Alleluja cantabitur.

Cant. c. 4. v. 2.

Tob. c. 13. v. 21. & Apoc. c. 21. v. 21.

Quocirca Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Credo videre bona Domini in terra viventium.

Ps. 83. v. 5. & Ps. 26. v. 13.

§. 32. *Suspiria ad cœlum.*

O stende mihi gloriam tuam, Ostende mihi omne bonum.

Exod. c. 33. v. 18. & 19.

O quando dabitur lugentibus, corona pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris?

Isaiæ, c. 62. v. 3.

Job. c. 6. v. 8. 9. & 10. Quis det ut veniat petitio mea? & quod expecto, tribuit mihi Deus; Et qui cœpit, ipse me conterat: solvat manum & succidat me. Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.

Job. c. 7. v. 2. Sicut servus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.

Ps. 14. v. 2. Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo.

Ps. 26. v. 4. & 5. Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Ut videam voluptatem Domini; & visitem templum ejus.

Ps. 41. v. 1. & 2. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Ps. 54. v. 6. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam.

Ps. 59. v. 10. Quis deducet me in civitatem munitam?

Ps. 64. v. 4. Beatus quem elegisti & assumpsisti; inhabitabit in atriis tuis.

Ps. 73. v. 1. 25. & 26. Quam bonus, Israel, Deus his qui recto sunt corde. Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram?

Defecit

Defecit caro mea & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Melior est dies una in atriis tuis super millia. Ps. 83. v. 1. & 10.

Placebo Domino in regione vivorum. Psalm. 114. v. 9.

Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! multum incola fuit anima mea. Psalm. 119. v. 5.

Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Psalm. 121. v. 1.

Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea. Psalm. 136. v. 1. 4. & 5.

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant justi donec retribuas mihi. Psalm. 141. v. 8.

Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Phil. c. 1. v. 23.

§. 33. *Solatia adversus mortem, compendio dantur.*

PRimum. Mors familiarem nostrum hostem occidit, *Corpus*. Nulla pestis ad nocendum efficacior hoste inquilino, uti nullus fur domestico fure perniciosior. Scimus: Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus Gal. c. 5. v. 15.

adversus

adverſus carnem, hæc ſibi invicem adverſantur.

Alterum. Mors oſtium effringit in carcere, quo includimur. At nos veteres inquilinos carceris, ſæpe conſuetudo loci, etiam inter compedes & injurias non invitos detinet. Aliter optarat Regum maximus, qui ſolvi cupiebat & educi de cuſtodia.

Sap. c. 9. v. 13. Tertium. Mors ingens onus detrahit. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Onere hoc detracto, meliora reſtant hinc emiſſis. Nemo enatat cum hac ſarcina.

Quartum. Mors peregrinationi noſtræ finem imponit. Quid eſt, inquit Gregorius, vita mortalis niſi via; Perpendite fratres mei, quale ſit in via laſſari, & viam nolle finiri. Vita præſens laboribus plena eſt, & cum luctu agitur, nec tamen ſine lacrimis dimittitur.

Quintum. Mors periculis nos omnibus ſubducit. Nemo tam beatus vivit, quin plurimis obnoxius vivat periculis; & raro periculum ſine periculo vitatur. Ille ſolus pericula omnia evaſit, qui vivere deſiit.

Sen. l. 6. nat. qq. c. 2. Sextum. Mortis neceſſitas. Præclare dixit Romanus ſapiens: Nullum eſt majus ſolatium mortis, quam ipſa mortalitas. Vivere noluit, qui mori non vult. Mors neceſſitatem habet æquam & invictam. Quis queri poteſt in ea

in ea conditione se esse in qua nemo non est; Prima pars æquitatis, est æqualitas.

Septimum. Mors Christi. Ad hanc contemplandam hortatus Paulus: Per patientiam, inquit, curramus ad propositum nobis certamen aspicientes in auctorem fidei & consummatorem *Iesum*, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Membris ab hoc capite maximum est solatium; nam ne mortem timerent membra, gravissimos mortis impetus sustinuit caput. Auctor vitæ moriendo cœlum reseravit; quid mori timemus? Heb. c. 12. v. 1. & 2.

Octavum. Spes Resurrectionis, Quid expostulamus cum morte; non eripit hæc vitam sed intromittit. Illucescet æternus dies qui nos sepulchris evocet; resurgemus omnes. Hoc natura nobis varie commonstrat. Æstas abit, sed alter annus illam reducit. Hiems cedit; referunt illam sui menses: solem nox obruit, sed hanc dies abigit. Plurima quæ videntur perire, mutantur: sic & nos morimur, æternum victuri.

Nonum. Ipsa immortalitas. Mors & finis est, & transitus est: finis calamitatum, transitus ad immortalitatem. Hinc in Sacris nostris mors proborum, dies Natalis appellatur. Hinc ille ausus dicere: Prud. hymn. in S. Vincent.

Mors Christianis ludus est.

Et ne ullus hunc ludum expavesceret, idem præclare cecinit:

Non

Hendecasyllabi ejusdem.

Non est, credite, pœna quam videtis,
Quæ puncto tenui citata transit,
Nec vitam rapit illa, sed reformat.

Sic optimo cuique idem felicitatis principium est, qui finis mortalitatis.

§. 34. *Contra invite morientes.*

ITa passim vivimus, mortem metuimus, vitam negligimus, inviti morimur. Quis non recusans, quis non gemens exit? Atqui hoc ingrati est non esse contentum concesso tempore. Semper, inquit Seneca, pauci dies erunt, si illos numeraveris. Cogita non esse summum bonum in tempore. quantumcunque est, boni consule. Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem, quoniam mora non fit beatior vita, sed longior. Quanto satius est, non aliorum annos computare, sed suos benigne æstimare, & in lucro ponere? Hoc me vitæ tempore dignum judicavit Deus? hoc satis est. Potuit plus; sed hoc quoque beneficium est. Opportune hic vates Venusinus monet.

L. 5. de benefic. c. 17.

Horat. l. 7. sat. 5.

--------*Exacto contentus tempore vitæ*
Cedat, uti conviva satur.-----------

Quis ferat convivam illum, qui ad lauti convivii epilogum dicat: *Nondum comedi satis*. Quis illum hominem laudet, qui è vita discedens queratur: *Non vixi satis*; lugeatque tanquam vita medio actu rerum abrupta sit. Non turpis solum sed vana est ejuscemodi

cemodi querela. Fixus eſt terminus, ſeu longa fuerit vita, ſeu brevis, finienda eſt. ita placet auctori vitæ.

Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti,
Tempus abire tibi eſt.------

Inſigniter Epictetus: Celebritas, inquit, finita eſt. Exi, diſcede ut gratus, ut verecundus: da locum aliis: oportet alios naſci, ut & tu natus es; & natos habere locum, & habitationes, & victum. Si vero primi non diſceſſerint, quid relinquitur? Cur inſatiabilis es? Cur ſatisfieri tibi non poteſt? Quid angis & coarctas Mundum? Sed inſignius Epicteto Auguſtinus: Undecunque, ait, voluerit Deus, ut exeas hinc, paratum te inveniat. Inquilinus enim es, non poſſeſſor domus. Locata eſt enim tibi domus. Domus iſta tibi locata eſt, non donata, & ſi nolis, migrabis: & non eam tali conditione accepiſti, ut quaſi tempora certa tibi ſint. Quid dixit Dominus Deus tuus? Quando voluero; cum dixero, migra, paratus eſto. Expello te de hoſpitio, ſed dabo domum. Inquilinus es in terra, poſſeſſor eris in cælo.

L. 3. differt. c. 26. poſt med.

In Pſ. 148. poſt. med.

Delitias cœleſtes avidius expectat, firmius ſperat, qui terræ delitiis ſeipſum privat. Certe.

Cui durior vita eſt, minus mortem timet. Vet. Iamb.

§. 35.

§. 35. *Moribundi ſcopulus, dilatio.*

MOnuimus ſanos, monuimus ægrotos; moribundi etiam monendi nobis ſunt, ut caveant hunc ſcopulum, *differre.* Quot hominum millia vel hanc unam ob cauſſam male finierunt, quia diſtulerunt minime differenda; Quid craſtinum, quid perendinum, mi moribunde, ſaluti tuæ deſtinas; craſtinus dies, tuus non eſt, hodiernus eſt. Hodie quæſo, hac hora, jam age quod agendum eſt? cras aut perendie ubi tu eris?

Narrant Æmylius & Plutarchus, Thebanorum exulum cum exercitu adventum optimatibus Thebanis nuntiatum fuiſſe, at illos vino epuliſque deditos id deſpexiſſe: quin etiam ad eum qui ſummum magiſtratum Thebis gerebat litteras delatas, quibus omnia exulum conſilia detegebantur, & jam in convivio accubanti eſſe redditas, quas ille, ut erant ſignatæ, pulvino ſubjiciens: *In craſtinum,* ajebat, *res ſeveras differo.* Sed hic ipſe dilator cum ſuis eadem nocte interfectus eſt. Ita mors cunctatores ſolet obruere; dum deliberant, dum moliuntur, dum differunt, adeſt illa & ſpiculo ferit improviſo. Auguſtinus, monitor fideliſſimus: dicentem, *Cras bene vivam,* ſic inſtruit Indulgentiam tibi promiſit Deus, craſtinum diem tibi nemo promiſit. Si male vixiſti

In Pſ. 101. conc. 1. poſt. med. & in Pſ. 145. circa med.

xisti, bene vive jam hodie. Stulte hac nocte auferetur à te anima tua. Non dico, quæ præparasti cujus erunt? sed secundum quod vixisti, ubi eris? Vocat te nunc Deus, exhortatur te nunc, expectat donec resipiscas, & tu tardas? Non enim modo sic longanimis in sustinendo, ut nunquam justus in vindicando. Distribuit tempora. Noli ergo dicere; Cras me convertam cras Deo placebo; & omnia hodierna & crastina dimittuntur mihi. Verum quidem dices, quia Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit, sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit. Non tardes converti ad Dominum; subito enim veniet ira illius & in tempore vindictæ disperdet te. Præveniendus est dies qui prævenire consuevit.

Eccli. c. 5. v. 8. & 9.

§. 36. *Moribundi dolores & terrores.*

VAlde serium negotium est Mori, & raro sine doloribus aut angoribus peragitur. De his diserte Tertullianus: Evenit sæpe, inquit, animam in ipso divortio potentius agitari, sollicitiore obtutu, extraordinaria loquacitate, dum ex majore suggestu, jam in libero constituta, per superfluum quod adhuc cunctatur in corpore, annuntiat, quæ videt, quæ audit, quæ incipit nosse.

L. de anima c. 53.

Narrant Cunonem Malburchiensis oppidi dominum annis quadraginta

Platus l. 1. de statu Relig. c. 31. med.

moribus parum probatis vixiſſe; dein mutata mente religioni ultimum vitæ triennium impendiſſe, & pie prorſus obiiſſe. Eo tempore cacodæmon qui feminam inſederat, faſſus eſt, quindecim millia diabolorum in Cunonis morituri cubiculum conveniſſe: tantum autem abfuiſſe ut nocuerint moribundo, ut ne quidem accedere propius potuerint, validis clamoribus tonſuratorum rupulſi. Ita ludibrio religioſos viros precantes deſcripſit. Queſtus inſuper eſt; Cunonem ſibi ſuiſque ereptum iniquiſſime, ut qui Deo non niſi triennium ſolum, vitiis & inferorum dominis ipſos quadraginta annos ſerviiſſet.

Deus bone, tot millia hoſtium ex Erebo convenerint, ad unici hominis obſidendum exitum! Qui terreri non vult moriturus, mori mature diſcat. Mortem nemo amicam habet, niſi qui cogitat præſentem dum abeſt; ſed dictis fidem aſtruent ſequentia.

Grad. 6. poſt. med. De anachorata in Choreb habitante.

Joanne Climaco teſte, Homo religioſus ac ſolitarius, ſed vitæ remiſſioris, ad extrema perductus, horam unam jacuit jam omnium judicio defunctus. Ubi ad ſe rediit, præſentes, quotquot aderant, enixius rogavit, loco cederent. Egreſſis omnibus, mox tugurii aditum lapidibus obſtruxit, arcto ſolum foramine relicto, per quod cum pane hydria tranſmitteretur. Hic ille à ſeipſo in hunc carcerem

rem damnatus, totis duodecim annis cum nemine loqui, assidue suspirare, altum gemere, uberius lacrimare, præter panem & aquam nihil degustare, Sic attonitus, vultuque fere immoto sedebat, & ea quæ sub excessum viderat, fixissimo cogitatu, altissimaque mente apud se identidem volutabat, tacitis interea lacrimarum rivulis continenter per genas defluentibus. Hoc vitæ tenore annis duodecim exactis, cum morti esset proximus, religiosi accolæ rupto pariete, vi aditum sunt emoliti, jamque moribundum circumstantes impensissime rogarunt, aliquod sui monimentum, admonitiunculam virtutis stimulum relinqueret, nec tamen aliud impetrarunt, quam has solummodo voces: *Nemo qui revera mortis memoriam agnoverit, peccare unquam poterit.*

Consideret Lector, ait Robertus Bellarminus, hanc historiam esse, non fabulam, & ab illo scriptam, qui & vir sanctus erat, & scripsit quæ propriis oculis vidit, & propriis auribus audivit. Hoc Bellarmini de narratione illa judicium.

Doctissimus sanctissimæque vitæ Cardinalis l. 2. de arte mor. c. 1. fine.

Ex his non difficile est conjectare, quos dolores & terrores mors afferat, iis præsertim qui remissius aut lascivius vixerunt. Sane si quis mortem & ab hac æternitatem seriis cogitationibus in animum admitteret, si non totos dies & annos, creberrime profecto attonitus sederet, & ad

unum hoc ſeſe diſponeret quod hominum nemo non poteſt non experiri.

De modo bene vivendi ſerm. 27. med.

Bernardus jure commonet: Moriendi vocatio, tua ſit emendatio. Non tibi oberit efferri ſine præcone, humari ſine pompa, putreſcere ſine fama, abjici ſine titulo, modo non ſepeliaris in inferno

§. 37. *Moribundi promptus animus.*

Pſalm. 115. v. 4.

CAlicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Calix iſte amarior quidem eſt, illum tamen bibit ipſe meus Servator, & ex cruenta trabe eundem mihi exhauriendum propinavit. Calix iſte fatale Mortis poculum eſt, quod Chriſtus, quod Chriſto amiciſſimi, quod omnes omnino homines perhauriunt, inevitabili neceſſitate; cur ego hoc ſolus recuſem? quiſquis cœpit vivere, deſinere debet, ut denuo incipiat, & quidem vitam illam quam nunquam deſinat.

Eccl. c. 11. v. 14.

Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.. Quid ergo tibi vis vane timor, quid revocas damnoſa mœſtitia? Calicem quem dedit mihi Pater, quem Chriſtus mihi miſcuit, non vis ut bibam illum? Mortalis ego ſim & mori me mirer?

Curtius l. 3. c. 11.

Cum apud Regem Alexandrum Macedonem gravius decumbentem, aliquot male anxii amici Philippum medicum de veneno porrigendo inſimu-

ſimulaſſent, Rex Philippum cum parata potione ad ſe venientem ſic excipit: Altera manu amicorum literas ei porrexit, altera pharmacum ab illo accepit: dumque medicam potionem ori admoveret, oculos in Philippi vultu defixit, ſi quas forte in illo conſcientiæ notas deprehenderet. Cum egregiam in ſe medici fidem è facie diſceret, intrepidus porrectum poculum perhauſit. Ita & ego faciam. Poculum quod me in quietem & longiorem ſomnum dabit *Jeſus* meus, medicus & Servator meus mihi temperavit, porrexitque bibendum. ego, dum illud exhaurio, oculos ab hoc meo modico non dimittam; vultum meum firmabo in crucifixi Domini mei vultu, in quo ſummum in me amorem inſcriptum legam, ſimulque conſtans, & intrepidus hunc calicem perhauriam, qui tanto plus habet ſalutis, quanto plus amoris.

§. 38. *Moriturus Fide, Spe, Charitate ſe armat.*

UT iſtud cuivis promptum ſit ac facile, præmittimus verba, ad fidem, ſpem, charitatem exercendam.

Ad Fidem.

Proteſtor coram Deo, ſanctis Angelis, omniq; Eccleſia triumphante &

militante, nominatim coram Angelo meo custode, me firmiter credere, quicquid credit sancta, Romana, universalis Ecclesia: me etiam vivere velle & mori in fide, quam hæc eadem Catholica & Apostolica Ecclesia profitetur, in unione & sub capite, Domino nostro *Jesu* Christo, ejusque in terris Vicario. Quod si quid his dissentaneum mihi exciderit, protestor illud non à me, non meum esse.

Ad Spem.

Ps. 15. à v. 8. ad finem. Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextra tua usque in finem.

Ad Charitatem.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi; Calicem mortis de manu Dei accipiam, & nomen Domini invocabo: laudans invocabo Dominum, & ab inimicis meis salvus ero. In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Tu me

creasti

creasti Deus, tu me redemisti, tu sanctificasti me; tuus ego sum, vivus, mortuus. Ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. *Jesu* fili David miserere mei.

§. 39. *Ægro & Moribundo quid semper corde ac ore versandum.*

IN morbo, mi Christiane, interrogatus qui valeas, quomodo res tuæ se habeant &c. Cave unquam aliud respondeas quam hoc solum unicum: *Prout Deus vult: Sicut Domino placuit, sic factum est; Secundum Dei beneplacitum: Ad Dei voluntatem: Bene: Optime: Sic Deo placet: Fiat voluntas ejus, sicut in cælo & in terra.* Ut autem hoc possis, & ægroto tibi & moribundo perpetuo in ore sit & in corde triplex hæc præfatiuncula.

1. *Benedictus Deus in æternum.*
2. *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; etsi Domine minor sum cunctis miserationibus tuis*
3. *O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. Fiat voluntas tua.*

Fuit qui triplicem hanc precatiunculam grandiori charactere scriptam ad lectum, proxime oculos affigi voluerit. ut assidue moneretur quid perdius & pernox ore animoque volutare deberet.

Nostræ precationes nostri ad Deum præcursores sunt. Discemus tandem à prodromis nostris & ipsi viam sequemurque felici pede quo nos vocaverit beata æternitas.

§. 40. *Moribundo singulariter observanda.*

PRimum. Non suis nitatur meritis, sed seipsum cum universis peccatis & negligentiis in immensum divinæ misericordiæ pelagus demittat & immergat.

Alterum. Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ fidei firmiter & simpliciter inhæreat: Ecclesiæ sacramenta cum perfecto proposito Deum non amplius offendendi, tempestive petat & suscipiat.

Tertium. A caducis & fluxis rebus omnibus se avertat, ut toto affectu cœlesti patri se uniat; terram promissionis suspiret, ut illic Deo pro immensa bonitate gratias agere & perenne laudis sacrificium offerre possit. Ipsam etiam matrem misericordiæ, & beatos spiritus omnemque cælestem exercitum, maxime patronos suos deprecabitur, ut sibi in hac necessitate assistant, & ab exilio hoc ad jucundissimam suam societatem perducant.

Quartum. Seipsum hostiam vivam ad gloriam Dei pro acceptissima illius voluntate offerat, ad sufferendam, ex vero amore, omnem languoris acer-

acerbitatem, & ipſam mortis amaritudinem; omnem denique pœnam in tempore & æternitate ſuſtinendam, ita ut ſi mille inſuper annis, omni voluptate affluens, pro voto poſſet vivere, pro Dei tamen honore & amore mortem ſubire mallet.

Quintum. Amariſſimam paſſionem & mortem Chriſti Domini ſibi proponat, corpus ſuum & animam cum ingenti ſpiritu, ſaucio corpori & afflictæ animæ Chriſti uniat, & tanquam ſimul cum Chriſto in cruce moriturus, ſpiritum ſuum in cæleſtis patris manus commendet. Cor ſuum in patulum Salvatoris cor, membra ſua morientia in ejuſdem vulnera deponat.

Ceterum, tutiſſimum eſt, ut quicquid in extremo deceſſu ſe quiſque vellet feciſſe, id modo ſanus facere incipiat.

§. 41. *Moribundo quid faciendum. è Bloſio.*

LUdovicus Bloſius abbas Lætienſis, Sancto Ignatio Lojolæ per litteras familiaris, & quod Aubertus Myræus teſtatur, vir vitæ innocentiſſimæ, qui Cameracenſem Archiepiſcopatum à Carolo V. Cæſare oblatum conſtanter repudiavit, quique vitam in libris exigens plurima ſcripſit ævo longiore digniſſima, inter quæ moribundum inſtructurus, ad verbum hæc habet: In Belgicis elogiis.

Blos. Monil ſpirit. c. 12. fine. mihi pag. 98.

Quidam Dei amicus interrogatus, quidnam morti proximus facere vellet, ſi multo tempore in gravibus peccatis vixiſſet, reſpondit: Si quadraginta annis ſemper in peccatis vixiſſem, & tempore reſolutionis meæ inſtante peccata mea purè confeſſus eſſem, atque cum perfecto amore, ex fundo cordis mei, ſaltem ſpatio unius ſalutationis Angelicæ meipſum in Deum ita recipere poſſem, ut revera totus ad ipſum converſus, & ab omni peccato averſus invenirer, tunc nimirum ſicut purus & innocens ex hac luce migrarem. Si vero non niſi unum peccatum admiſiſſem & contritus, dolens mœrenſque poſt confeſſionem rite factam hinc exirem, tunc utique ſicut pœnitens morerer. Addit in moribundi gratiam,

Dominus quibuſdam amicis ſuis revelare dignatus eſt, quod verba illa quæ mox ſubjiciemus, morientium auribus ingeſta, & coram eis recitata, vel ab eis pie prolata, ſive cogitata, tantæ virtutis ſint, ut non facile perire poſſit, qui ea ſub vitæ finem, vero & integro corde humiliter pronuntiavit. Sunt autem iſta:

Domine Deus, ego ſum miſer ille, quem tu pro paterna bonitate tua creaſti, & per ignominioſiſſimam mortem Unigeniti tui de poteſtate inimici redemiſti: tu ſolus imperium & dominium in me habes, meque ſalvare potes ſecundum immenſam miſericor-

ericordiam tuam, in qua ſpero & confido.

Nimirum hæc ad artem moriendi compendia ſunt. Multum in hac arte promovit, qui ſcit compendio mori.

§. 42. *Moribundum refrigerantia.*

VAde populus meus intra in cubicula tua, claude oſtia ſuper te, abſconde modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio. Iſ. c. 26. v. 20.

In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui: dixit redemptor tuus Dominus. Iſ. c. 54. v. 8.

Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus. Pſ. 41. v. 6. & 7.

Filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo. Tob. c. 2. v. 18.

Non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis. Matt. c. 18. v. 14.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Joan. 3. v. 16.

Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, *Ieſum* Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris 1. Joan. c. 2. v. 1.

noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.

Joan.c. 5.v.24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum audit & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſibit à morte in vitam.

Joan.c. 6.v.37. & 43. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non ejiciam foras. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Joan. c.11. v.15. & 26. Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet, & omnis qui vivit & credit in me, non morietur in æternum.

Joan.c. 14.v.2. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.

Rom. c.8. v.31. uſque ad 35. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui juſtificat. Quis eſt qui condemnet? Chriſtus *Jeſus* qui mortuus eſt, imo qui & reſurrexit, qui eſt ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Ad Rom. c.14.v. 7. & 8. Nemo noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

2. Cor. c.5. v.1. 2. & 3. Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus,

habemus, domum non manu factam, æternam in cœlis. Nam & in hoc ingemiscimus habitationem nostram quæ de cælo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, nun nudi inveniamur.

Nunc magnificabitur Christus in Ad
corpore meo sive per vitam, sive per Phil. c.
mortem. Mihi enim vivere Christus 1. v. 20.
est, & mori lucrum. Esse cum Christo 21. &
multo magis melius. 23.

Nostra conversatio in cælis est, nu Ad
de etiam Salvatotem expectamus, Phil.
Dominum nostrum *Iesum* Christum, c. 3.
qui reformabit corpus humilitatis no- v. 20.
stræ, configuratum corpori claritatis & 21.
suæ.

Fidelis sermo & omni acceptione 1. Tim.
dignus, quod Christus *Iesus* venit in c. 1.
hunc Mundum, peccatores salvos fa- v. 15.
cere, quorum primus ego sum.

Qui perseveraverit usque in finem, Matt.
hic salvus erit. c. 24.
v. 13.

Esto fidelis usque ad mortem, & Apoc.
dabo tibi coronam vitæ. c. 2.
v. 10.

Hi fontes præfervidas mortis thermas refrigerant. Feliciter enatabit, quisquis in his fontibus submergitur.

§. 43. *Moribundi ad Deum suspiria & preces.*

Beatus Eligeus Noviomensis Antistes in extremis suos cum lacrimis complexus: Valete, inquit, & deinceps quiescere me permittite. Terra in

in terram redeat. Spiritus ad Dominum iturus, iter suum reperiet. Ita oculis manibusque in cælum elatis, diu precebatur immotis labiis. Deinde in has voces erumpens: Nunc dimittis, inquit, servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Memento quæso, quod sicut lutum feceris me: & non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Memento mei, qui solus sine peccato es, Christe Mundi redemptor, & educens me de morte corporis hujus, transfer in regnum tuum. Scio me conspectum tuum non mereri: tu tamen scis, quia spes mea semper fuit in misericordia tua. Et nunc quoque in confessione sancti nominis tui moriens, extremum, Christe, anhelitum efflabo. Suscipe ergo me secundum magnam misericordiam tuam, & non confundas me ab expectatione mea. Aperi mihi properanti januam vitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi. Tua me manus deducat in locum refrigerii, & vel in ultimam mansionem ex iis quas præparasti servis tuis timentibus te.

Sub his verbis efflavit animam. Eligium voce præeuntem sequamur, & hac etiam ratione Christum Dominum compellemus:

Ps. 12. v. 4. Illumina ô bone *Iesu*, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus

meus

meus, prævalui adversus eum.

Domine *Iesu* Christe, fili Dei vivi, pone passionem, crucem & mortem tuam, inter judicium tuum & animam meam.

Ne memineris, bone *Iesu*, iniquitatum mearum, cito anticipent me misericordiæ tuæ, quia pauper factus sum nimis. Ps. 78. v. 8.

Dulcissime Domine *Iesu* Christe, ob honorem & virtutem tuæ benedictæ passionis, jube me adscribi in numerum electorum tuorum.

Non intres in judicium cum servo tuo, misericordissime *Iesu*, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Psalm. 142. v. 2.

Christi de cruce pendentis, alias manibus, alias perfosso lateri, alias pedibus, crebra piaque imprimet oscula; & modo crucifixum modo crucifixi vulnera sic compellabit:

Adoro te, *Iesu* Christe, & benedico tibi, quia per crucem tuam redemisti mundum: Salvator Mundi salva me, qui per crucem & sanguinem tuum redemisti me.

Trahe me ad te, ô bone *Iesu*, qui dixisti, Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum.

O clementissime *Iesu*, te deprecor per pretiosum sanguinem tuum, quem pro peccatore effundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates meas. O sanguis Christi purifica me, corpus Christi

Christi salva me, aqua lateris Christi lava me, passio Christi conforta me. O bone *Iesu* exaudi me, intra vulnera tua absconde me: ne permittas, ô bone *Iesu*, me separari à te: in hora mortis meæ voca me, jube me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem te in sæcula. O Creator & Redemptor meus *Iesu* Christe, totum me tibi dedo, non me rejicias: Ad te venio, non me repellas. Ne projicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Ne perdat me iniquitas mea, quem creavit omnipotens bonitas tua.

Cum quis morti vicinior, sic orandum:

Nunc Domine secundum voluntatem tuam, fac mecum misericordiam tuam, & præcipe in pace recipi spiritum meum. Sonet in mentis meæ auribus vox illa dulcis: Hodie mecum eris in paradiso. Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.

O clementissime *Iesu* recognosce quod tuum est, & absterge quod alienum est. O *Iesu*, *Iesu*, ô *Iesu* permitte me intrare in numerum electorum tuorum. O *Iesu* fili David miserere mei: Deus in adjutorium meum intende: ô Domine *Iesu* ad juvandum me festina: ô Domine *Iesu* suscipe spiritum meum.

§. 44. *Moribundi vera in Deum fiducia.*

HIc ego cum Bernardo fidenter proclamo: Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstus, mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam. Serm. 9. in Psalm. Qui habitat.

Et quamvis conscius mihi sim, eam fuisse vitæ meæ anteactæ pravitatem, ut plane merear à Deo deseri, tamen non desinam in ejus immensa bonitate semper confidere, optimeque sperare, quod quemadmodum hactenus sanctissima ejus gratia vires mihi ad omnia subministravit, sic eadem illud mihi robur sit collatura, ut omnia patienter & libenter feram. Hæc mea etiam exigua patientia cum meritis dominicæ Passionis conjuncta (quæ quidem meam omnem tolerantiam infinitis modis excedit) debitas mihi pœnas mitigabit, & mercedi in cælo recipiendæ augmentum adjiciet. Unicum hoc à te, mi Deus, peto ne permittas ut unquam de bonitate tua diffidam, quantumcunque debilem me ac miserum esse cognovero. Imo si in eo me terrore ac consternatione cernerem, ut jam jam lapsurus viderer, meminero tamen Petrum Apostolum unico venti flatu, ex modica fide submergi cœpisse; faciamque quod ille fecit; Christum compellabo

Domine salvum me fac. Utique manum suam, ita spero, extendet, nec submergi me patietur. Quod si vero Petri partes ulterius me agere planeque præcipitem ruere permitteret Deus (quod pro sua misericordia benignissime avertat) spero nihilominus fore, ut oculo misericordiæ pleno me respiciat, uti respexit Petrum, meque denuo in novam spem vitæ erigat. Illud compertissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. Verissimum agnosco dictum

L. 3. contra Julian. c. 18. Augustini: Potest Deus aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Itaque omni spe ac fiducia me illi totum committo; Si propter peccata mea me sinat perire, saltem justitia ejus in me laudabitur. Spero tamen & certissimò spero futurum ut clementissima ejus bonitas animam meam fideliter custodiat, quo misericotdia illius potius, quam justitia in me commendetur. Nihil mihi contingere potest, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, cuicunque malum videatur, est tamen revera optimum. Quæcunque tu vis, ô mi Deus, hæc ego volo omnia, volo, volo.

Lucæ c. 12. v. 35. 36. & 37.

§. 45. *Moribundi cereus.*

Sint lumbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris: & vo

vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis: ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati servi illi, quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Istud moribundi testamur vel ipsis adstantium oculis, cum prehenso ardente cereo adventum Domini opperimur, & vitæ lampadem velut alteri tradimus.

Virum religiosum fuisse commemini tam pacatæ ac serenæ conscientiæ, ut ei etiam in morte ridere sit concessum. Cum enim moribundo fatalis cereus in manus traderetur, ille obversis in suum præsidem oculis: Tot, inquit, circumstant hic robusti viri, cur obsecro, mi Pater, ego tam exhaustis viribus cereum tenere cogor? quasi læta mors.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa! Horat. l. 1. ep. 1. ad Mæcen.

Quid vetat talem ridendo mori? Carcerem suum nemo, nisi insanus amat. Hic suum deseruit ridens. Serium est quod addo, & omnibus imitabile. Consalvus Mederius, ea virtute pollebat, ut in servissimo vitæ instituto aquabilis perpetuaque illius constantia emineret. Quippe annis compluribus, præter aliorum sacerdotum pensum, sex quotidie horas precationi meditationique impendit. Atque hanc precandi consuetudinem ne in itinere quidem omisit: magna quin etiam ex parte retinuit supremis vitæ diebus, cum pessime Hist. Societ. tom. 1. l. 12. n. 66.

affectum corpus pene ſpiritus defeciſſet. Paullo ante exceſſum aliquot ſociorum accitis, ſacrum cereum juſſit accendi; tum ſymbolo Apoſtolorum prolato: In hac, inquit, fide inſtitutus ſum, in hac vixi, in hac morior; teſtorque ſi quid forte in extremo agone excidat mihi, jam nunc indictum & irritum velle: ac protinus brachio porrecto, cereoque manu prehenſo: ut lumen hoc, inquit, oculos illuminat corporis, ſic ego credo Dominum *Ieſum* illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum; quia ipſe lumen verum & æternum eſt. Quæ magno ſenſu cum protuliſſet, continuans inde ſancta cum Deo colloquia, Eccleſiæ myſteriis omnibus præmunitus, evolavit e corpore pridie nonas Aprilis, An. 1552.

Et tu, quiſquis es, etſi ſanus ſis, apprehende cereum, fortaſſis hac luce lux tua extinguetur. Vigilantem te mors inveniet, & præcinctum, & cum accenſa face, ſi labores tuos fortiter, errores aliorum cordate, vitæ procellas patienter ſuſtinueris.

§. 46. *Morilundi verba ultima.*

Suet. in Augusto c. 99.

AUguſtus Imperator moriens in hac voce defecit: Livia, noſtri conjugii memor vive, ac vale. Quanto ſanctius Chriſtiani, qui ultima cum moriuntur, verba dirigunt ad ſui principium & omnium Conditorem.

Vir ille divinus Dionysius Areopagita capitis jam damnatus, feralem sententiam Christiana generositate amplexus, & adstantium probra contemnens: Ultimum, inquiebat, verbum Domini mei in cruce, sit & mihi ultimum in hac luce: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Segerus in Chron.

Basilius Magnus, extremam vitæ clausulam appositurus, cum suos præclaris monitis imbuisset, illud Christi, ad Christum pariter adjunxit: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Et una cum verbis animam lætus effudit. Greg. Naz. orat. 20.

Sisojus abbas, vir sanctissimus, jam ultimæ lineæ admotus, plurimos habuit sui exitus spectatores, ad quos ille radiante vultu: En, inquit, abbas Antonius venit ad nos. Et paullo post, En, ait, agmen prophetarum huc adest. Mox: Cœtus etiam Apostolorum, inquit, ad nos venit. Et quia cum his adventoribus loqui videbatur, interrogatus est, quibus cum loqueretur? At ille: Angeli, ait, venerunt, animam meam alio ducturi; hos rogavi, liberalius mihi pœnitentiæ spatium concederent. Ad quem amici: Pater, ajunt, non eges pœnitentia. Quibus ille: Nondum ait, vel initium feci pœnitentiæ. Hanc viri submissionem largiter probavit vultus magis ac magis irradians. Exclamat tandem Sisojus hilari voce: Videte, videte; Dominus venit. Atque verba simul & vitam Ruffin. Aquil. n. 160. & Jo. Subdiac. libell. 3. c. 6.

 finiit,

finiit. Felix mors quam æternitatis triumphus excipit. Et licet morientis lectulum non cingant reges, satis est tamen regum Regem adesse, in quo moribundi vox ultima quiescat.

Serm. 2. in cœna Dom. pag. 1346. Bernardus, tanquam si morituro Christum commonstret manu: O tu Christiane, inquit, ne de hac infirmitate desperes: docuit te Christus quid in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem sperare: in Patrem Deum, qui non potest despicere sperantes in se, cum attestatione bonorum operum. Bonorum dico, quia sine meritis aliquid sperare, non spes, sed præsumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera, ut ei in hora mortis in veritate dicere possis: In te Domine speravi, non confundar in æternum. Tob. c. 3. v. 14.

Ergo ultima morientis verba dirigantur ad Deum, in illum preces, in illum vota, in illum spes ultimæ ferantur, in illius nomen extrema desinant suspiria. Dicat moribundus ex imo pectore: Ad te, Domine, faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

§. 47. *Humanæ voluntatis ad divinam conformatio, summi momenti est, præcipue sub vitæ finem.*

Consol. pusill. mihi p. 328. LUdovicus Plosius, quem supra laudavimus, de nostræ voluntatis cum divina

divina consensu, hæc pronuntiat his omnino verbis:

Nullum igitur exercitium in extremis utilius esse potest, quam ut quis seipsum ex integro divinæ voluntati resignet: humiliter, amorose, pleneque confidens in immensa Dei misericordia, ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in hujusmodi vera perfectaque resignatione, cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confestim ad regna cœlestia evolet. Nam sicut nihil omnino pœnæ, nihil ignis purgatorii in Deum cadere potest, ita nec in hominem, qui eo modo per voluntatis conformitatem amoremque Deo unitus est. Hoc animo justus ille latro moriebatur in cruce, qui non salutem corporis à Domino postulavit, nec oravit ut à pœnis purgatorii servarerur, sed libenter pro peccatis suis proque Dei gloria moriens se totum in divinam resignavit voluntatem, se totum Christo obtulit, ut ille secum ageret, quicquid vellet. Quod si morte imminente, infirmitas naturæ mœret, aut trepidat, hujusmodi etiam mœstitia & formido in Deum per resignationem projicienda, ac certa spes erga eum concipienda est. Mors Christi mortem tuam soletur. Ille præcessit, præcesserunt & innumeri electi ejus: non igitur pigeat te sequi.

§. 48. *Moribundus alterum in Golgotha latronem æmuletur.*

DOmine memento mei, cum veneris in regnum tuum. Felix latro qui in schola Christi, plus in virtute profecisti tribus horis, quam infelix Iscariotes tribus annis. Verba mihi præis, & peccandi formulam, qui Christo patronus fueras & advocatus in extrema necessitate. Deus! Quæ judiciorum tuorum abyssus est? Amici & cognati silent; discipuli deserunt; Angeli non comparent, nec mater filii innocentiam tueri finitur. Et ubinam illa undecim & plura millia, panibus ab hoc crucifixo Domino saturata? quis è tanta multitudine vel verbulo mutit pro tanto benefactore? Ergo ad latronem Christi patrocinium devolvitur. Latro contra latronem socium, Christo caussidicus fit, innocentiam illius asserit, impia probra diluit, omnem affusam multitudinem arguit parricidii. Ergone Dei Filius suam causam à latrone perorari non erubuit: tantum abest ut hunc oratorem suum erubuerit, ut etiam publice collaudarit Nec rhetor istæ dominicæ caussæ defuit: *Et nos quidem juste,* inquit; *nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali gessit.* Luc. c. 23. v. 41.

O quam vere idem de me dicam? Et ego quidem juste jam morior: nam digna factis recipio; hic vero

Deus

Deus meus, & Dominus meus nihil gessit, propter quod moreretur, & in tantis tormentis moreretur. Sed & illa precandi formula recte jam utor: *Domine memento mei, quia venisti jam in regnum tuum.* Et quia jam es in regno tuo, me in hoc exilio gementem aspice, & hinc abeuntem in regnum tuum admitte. Hoc ego te rogo, Christe *Iesu*, per flagella, per spinas, per crucem; per tormenta omnia & mortem tuam.

Ergo, quid jam reliquum est, nisi ut in ejus sinum conjiciam hanc meam animam; cujus unus ipse laborem doloremque considerat. Novit ipse quid animarum saluti conducat, & apud illum est jam ab æterno decretum, quo tandem nobis ad eum sit itinere revertendum, *Salutare tuum expectabo Domine.* Gen. c. 49. v. 18.

§. 49. *Heliotropium contra omnes morbos, & mortem pharmacum.*

HEliotropium herba seu flos, uti quotidiano experimento constat, cum sole se circumagit, abeuntem intuetur semper, omnibusque horis cum eo vertitur, etiam die nubilo, tantus est amor floris in hoc sidus. Noctu, velut desiderio solis contrahit sese flos iste. Voluntas humana ita semper divinam intueatur, ut horis omnibus ad illius nutum se vertat ac circumagat quaquaversus,

quantumcunque nubilus ſit dies. Enimvero diem magis nubilum non habet humana vita quam diem mortis. Hoc maxime die moribundus, velut verum heliotropium, ad ſuum ſe ſolem vertat fixiſſimis & plane immotis oculis. Id nos Servatoris verba doceant:

Matt. c. 11. v. 26. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. Ad hunc prorſus modum, mi moribunde, loquere. In omnibus omnino rebus faciendis, & fugiendis, patiendis ac perferendis, exemplo Domini, dic ſemper: Ita Pater. Ita Pater, Ita mi Pater. etſi uno die millies, ter millies id ingeminandum. Atque tunc magis hoc dicendum & repetendum, cum magis premunt adverſa; in omnibus tuam ipſius ſanctiſſimæ voluntati ſubjiciendo. Hæc vigilans & dormiens, hæc ſanus & æger, hæc moriens aſſidue pronuntia, Pſa. 39. v. 16 velut ſi dicas: *Domine, nil poſſum tibi negare, tu ſcis.* Ego autem in te ſperavi Domine: dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis ſortes meæ. Valetudo mea, morbus meus, proſpera & adverſa mea, vita & mors mea ſunt in manu tua Domine. Sicut vis, ita fiat. Domine ſecundum voluntatem tuam & *vivere & mori*, jucundum mihi erit, quia Deus & pater meus es tu. Sicut ergo vis, ſicut diſponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater, ita & in me fiant, & nihil fiat in me, aut à me. quod voluntati tuæ rectiſſimæ

ctiſſimæ, optimæ, vel minimum adverſetur. Ita Pater, ita fiat, & nunc, & ſemper, & in omnem æternitatem.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex, ab omnigena quidem virtute multo laudatiſſimus princeps, hac tamen ad Dei voluntatem conformitate jam pene divinus homo evaſit. etiam dum inter homines ageret: nam in fatali morbo, divinæ voluntati devotiſſimus, illa Servatoris verba pene infinities repetiit: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat: Cumque è Matthæo Euangeliſta, Chriſti Domini *Paſſio*, ad apoſtema ferro ſecandum, prælegeretur juſſit rex, ad illa ipſa Domini verba: Pater non mea, ſed tua voluntas fiat, lectorem nonnihil ſubſiſtere. Tanti regum iſte maximus hoc Heliotropium, tam ſanus, quam æger ac moribundus æſtimavit. Turianus Cerveral. l. 2. c. 9. de Phil. exceſſu.

Hoc certe Heliotropium morbis, morti, malis omnibus medetur. Procul eſt ab omni exitio, qui voluntate tam propinquus eſt Deo. Vide libros quinq; Heliotropis mei.

§. 50. *A moribundo dicenda, aut moribundo prælegenda.*

I. ORATIO.
B. HIERONYMI IN AGONE mortis, ut ſcribit Euſebius.

PIe *Ieſu*, virtus mea, refrigerium meum, ſuſceptor meus, &

& liberator meus, in quem ſperavi, cui credidi, quem dilexi. Summa dulcedo, turris fortitudinis & ſpes & mea à juventute mea. Voca me dux vitæ meæ, & ego reſpondebo tibi. Operi manuum tuarum, quod de limo terræ Creator omnium formaſti, quod oſſibus & nervis compegiſti, cui vitam moriens tribuiſti, clementiæ tuæ porrige dexteram. Tempus eſt, ut pulvis in pulverem revertatur, & ſpiritus redeat ad te Salvatorem, qui huc illum miſiſti. Aperi ei Domine januam vitæ, nam pro me in ligno crucis tanquam latro pependiſti. Suſcipe me miſericors Deus, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum. nam latronem ad te currentem in cruce moriens ſuſcepiſti. Ægrotus ſum, infirmata eſt in paupertate vita mea, & ideo ad te, Domine, curro medicum. Sana me, Domine, & ſanabor: & quoniam

in

in te confido, non erubeſcam. In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. At quis ego ſum, piiſſime Deus, ut tam audacter loquar ad te; peccator ſum & in peccatis enutritus; cadaver putridum, vas fœtidum, eſca vermium. Parce mihi Domine. Quæ enim victoria eſt, ſi pugnando mecum, me viceris, qui minor ſum ante te quam ſtipula ante faciem venti. Dimitte omnia peccata mea, & erige de ſtercore pauperem. Exſurge & adjuva me Domine, exſurge & ne repellas in finem. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo, Domine, & fiat manus tua ut ſalvum me faciat. Ecce hominem, qui diſcedens ab Hiericho, captus à latronibus & vulneratus, ſemivivus relictus ſum: Tu pie Samaritane recipe me. Peccavi nimis in vita mea, & malum coram te feci:

feci: à planta pedis uſque ad verticem capitis non eſt in me ſanitas. Certe niſi in ligno crucis moriens me adjuviſſes, digna erat habitare in inferno anima mea. Ego, pie *Ieſu*, ſum pars tanti pretii: pro me fudiſti ſanguinem tuum pretioſiſſimum; non me repellas à te. Ego ſum ovis quæ erravi, require eam bone paſtor, & appone eam ovili tuo, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, nam promiſiſti mihi, quod quacunque hora peccator ingemuerit, ſalvus erit. Dolens ſum; iniquitates meas ego cognoſco, & delicta mea coram me ſunt. Vere non ſum dignus vocari filius tuus, quia peccavi in cœlum & coram te. Sed auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Averte faciem tuam à peccatis meis, dele iniquitates meas ſecundum magnam miſericordiam tuam. Ne projicias me à facie tua, neque ſe-

cun-

cundum peccata mea facias mihi, neque ſecundum iniquitates meas retribuas mihi, ſed adjuva me Deus ſalutaris meus, & propter honorem nominis tui libera me. Benigne fac in bona voluntate tua, ut inhabitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ, ut cum habitantibus in ea laudem te in æternum.

II. ORATIO.
AD IESVM CHRISTVM Mundi Salvatorem.

IEſu Chriſte, fons miſericordiæ, oſtende mihi paupercuIæ creaturæ tuæ miſericordiam tuam: adjuva me in hac extrema neceſſitate, Creator & Redemptor meus, *Ieſu* Chriſte, pone paſſionem, Crucem & mortem tuam inter judicium tuum & animam meam. Totum me tibi dedo, non me rejicias; ad te venio, non me repellas. Nunc Domine ſecundum volun-

voluntatem tuam fac mecum misericordiam, & præcipe in pace recipi spiritum meum. redemisti me Domine Deus veritatis. Sonet in mentis meæ auribus vox illa dulcis Domini JESU: Hodie mecum eris in paradiso.

Suscipe me, JESU crusifixe, inter amorosa tua brachia. quæ pro me in cruce extensa cerno & complector: suscipe me inter desiderabiles amplexus tuos, & trahe ad te animam meam; suscipe me bone JESU, in misericordia tua; suscipe in pace spiritum meum, Amen.

III. ORATIO.

AD AGENDAS GRATIAS IN extrema, S. Isidori martyris.

GLoria tibi, Domine Jesu Christe, qui me vocare ad gratiam veræ fidei dignatus es. Gloria tibi, quod tam misericors & benignus in me tot ac tantis peccatis obnoxium semper

ſemper exſtitiſti, tantiſque per omnem vitam beneficiis affeciſti. Mi amantiſſime Deus benedico te, quod beneplacito & voluntate tua nunc vocor ex hoc mundo ad te. tibi enim Domine gratias agens, libenter ad te venio, & humiliter tibi me committo. Sed oro te Domine Deus meus, ſuſcipe me in miſericordia tua, & animam meam in ſanctas manus tuas accipe. tibi enim ſoli, Domine, commendo ſpiritum meum, qui eum mihi dediſti, & invoco te ſolum verum Deum, ut accipiam bonam partem inter electos tuos, & facias mecum divitem tuam miſericordiam, liberans me ab inimicorum meorum inſultibus, & ab omni afflictione & anguſtia, quoniam tu es Deus ſolus, qui ab omni neceſſitate redimis eos, qui te invocant, in te ſperant: Te decet laus & gloria in ſeculorum ſecula. Amen.

Has precationes, maxime duas ſequentes, cupimus à ſanis ſæpius legi, ut eo attentius & majore ſenſu cogitent extremam illam neceſſitatem, & moribundi abitum ad tribunal divinum. Quo tempore homo vivus vix ſentit amplius ſe vivere, & velut medius hæret inter hujus & alterius Orbis terminos.

IV. ORATIO.

A CIRCVMSTANTIBVS DICENda, pro animam agentibus.

CHriſte *Ieſu* crucifixe, in unione ferventiſſimi amoris, qui te vitam omnium viventium in Cruce mori coëgit, pulſamus ad medullam benigniſſimi cordis tui, & rogamus, ut animæ famuli tui fratris noſtri N. peccata omnia dimittas, & tua ſanctiſſima converſatione, & tuæ acerbiſſimæ paſſionis merito, omiſſa ejus ſuppleas, eumque ſuperabundantiſſimam miſerationum tuarum multitudinem facias experiri, noſque omnes, & ſingulariter hunc fra-

fratrem noſtrum N. quem proxime vocare diſponis, placito tibi modo præpares, eique præſtes ut cum vera patientia, perfecta reſignatione, plena peccatorum remiſſione, validiſſima fide, ſpe firma, & integra Charitate, in perfectiſſimo ſtatu, in dulciſſimum amplexum, & ſuaviſſimum oſculum tuum, feliciter ad tuam æternam laudem exſpiret.

Eja dulciſſime Redemptor, Domine Jeſu, per illas lacrimabiles voces, quas in cruce moriturus edidiſti, & paſſionis doloribus conſumptus dixiſti, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquiſti, ne quæſo longe facias à famulo tuo fratre noſtro N. tuæ miſerationis auxilium. nam ille in hac hora & momento extremæ afflictionis, præ defectione animæ & conſumptione ſpiritus te invocare non valet. Per triumphum ſanctæ crucis & per mortis paſ-

ſioniſque tuæ infinitum meritum, cogita Domine, de eo cogitationes pacis & non afflictionis, ſed miſericordiæ & conſolationis. Libera eum de omnibus anguſtiis, tuiſque ſanctiſſimis manibus, quas pro eo nobiſque omnibus in cruce clavis affigi permiſiſti, *Ieſu* bone & amantiſsime Pater, erue eum à tormentis illi debitis, & perduc illum in requiem æternam, Amen.

V. ORATIO.

B. DIONYSII CARTHVSIANI

in colloquio de particulari judicio animarum, pro animam agentibus.

Ad *Deum* Patrem.

OMnipotens æterne Deus, Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, tuam deprecamur immenſam bonitatem, per ineffabilem illam charitatem, qua humanum genus dilexiſti, quando Unigenitum Filium tuum pro noſtra redem-

redemptione in hunc mundum misisti, ut pro nobis acerbissimam & ignominiosissimam mortem subiret: Ostende, ô Domine, in hac hora, pietatis tuæ abyssum, & effunde charitatis tuæ dulcedinem in hanc rationabilem creaturam tuam, quæ nunc ad te Patrem spirituum redit. Ostende illi lucem miserationum tuarum, conforta mentem illius in te; intellectum illumina, voluntatem accende. Clementissime Deus, hunc hominem in te uno omnium ultimato, incommutabili, infinito ac summo bono conserva. Protege eum ob omni potestate adversaria, à Satanæ tentationibus, ab omni occursu contrario. Non secundum peccata ejus judices eum, sed secundum benignissimæ bonitatis tuæ immensitatem; secundum charitatem tuam affluentissimam, secundum multitudinem miserationum tua-

rum miſerere illius, indulge illi & parce: ſuſcipe ſpiritum illius in ſanctiſſimæ dilectionis tuæ brachia. Hæc te rogamus per Unigenitum filium tuum, Dominum noſtrum *Ieſum* Chriſtum, per univerſa ejus beneficia & merita, per omnia redemptionis noſtræ myſteria, per quicquid in ſeipſo pro noſtra ſalute aſſumpſit, fecit ac paſſus eſt, per omnem denique bonitatem tuam, ô Pater, qui cum Unigenito tuo, & ſancto Spiritu unus es, verus, ſolus, ac ſummus Deus.

Ad *Deum* Filium.

OBſecramus te Domine *Ieſu* Chriſte, per charitatis tuæ ardorem, quo te ipſum pro noſtra redemptione tradidiſti in mortem, mortem autem crucis acerbiſſimam atque turpiſſimam, & per tui pretioſiſſimi pro nobis liberaliſſime fuſi ſanguinis pretium, per tuæ quo-

quoque amarissimæ passionis indeficientissimum ac copiosissimum meritum, atque per tuam dilectissimam Matrem, perque maternæ compassionis illius acerbitatem, cum tibi usque ad tuum in cruce excessum assisteret, mirifica pietatis tuæ abyssum in hoc tuo famulo, à vitæ præsentis luce ad te omnium Judicem metuendum transeunte. Præpara animam ejus, ô Domine, ad occurrendum tibi, & sine vera contritione ac filiali ad te conversione ne eam à corpore separari permitte. Visita & illustra mentem ejus visitatione tua secreta & paterna, qua in ictu oculi justificas impium, & ex immundo mundum efficis. Mitte ei, ô Domine & Salvator, auxilium gratiæ tuæ, à throno gloriæ tuæ; & ea pietate, qua latroni sero pœnitenti indulgentissime promisisti, Hodie mecum eris in paradiso, etiam in hoc homine,

pietatis & charitatis tuæ viſcera oſtende. Jube eum ad tuam miſericordiam pervenire, ô Salvator Mundi, Rex gloriæ, Princeps virtutum, Judex ſupreme, Deus altiſſime, qui cum patre & ſancto Spiritu vivis & regnas benedictus per infinita ſecula.

Ad *Deum* Spiritum ſanctum.

SPiritus ſancte Deus, adorande paraclete, bonitatis, pacis, charitatis & omnis dulcedinis fons immenſe, obſecramus te per tuam æternam ex Patre & Filio proceſſionem, infunde nunc radium tuæ propitiationis, in animam iſtam undique anguſtatam: omnes malignorum ſpirituum impugnationes ab ea remove: effunde in illam divitias gratiæ tuæ, eamque conforta & erige contra univerſam vitiorum ac dæmonum metuendam aciem; fac eam plane contritam ad ſuum

Crea-

Creatorem fervide adſpirare, & ad fontem totius puritatis ac ſanctitatis purificatam venire. Imple illam ea largitate, qua in die Pentecoſtes igneis linguis ſuper Chriſti diſcipulos deſcendiſti. Dignare, ô divine Spiritus, hunc hominem illuminare & accendere atque ad te totius ſalutis ac gratiæ fontalem originem perducere, qui cum Patre & Filio vivis & regnas æqualis Deus, per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

VI. ORATIO.

SÆPIUS DICENDA, CONtritionis, Fidei, Spei, Charitatis &c. actus continens.

DOmine Jeſu Chriſte, credo quod Deus meus & Redemptor meus es. Credo quod pro mea ſalute de Virgine Maria naſci, & in cruce mori dignatus es. Credo quicquid per ſanctam Catholicam Eccleſiam mihi credendum proponis, & in

in hac fide proteſtor me vivere velle, & mori. Domine Jeſu, doleo, quod ſummam bonitatem tuam offenderim, & doleo quod non magis doleam de tot offenſis contra te creatorem & redemptorem meum ingratiſſime perpetratis. Peto humiliter peccata omnia mihi condonari per ſanguinem tuum; firmiter ab eis abſtinere, & vitam emendare propono, ſi vixero. Atque ſi quid oblitus ſim, vel non cognoſcam, quo tuam Majeſtatem offendi, de eo illuminari cupio & pœnitere; interim de omnibus veniam peto.

Omnibus qui me unquam offenderunt, libenter & ex animo, propter te, mi Deus, offenſas omnes dimitto, & ſi quem offendi ego, precor etiam mihi veniam dari. Si quid alienorum bonorum eſt apud me, quantum teneor, & facultates meæ ſeſe extendunt, volo ſatisfieri

fieri omnibus. Spero in divina tua misericordia, & in sanguine cum tanta charitate pro me fuso, quod me licet indignum salvum facies, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo; quod ut facias, per sanctam passionem & mortem tuam te precor. Corrobora me, Domine Jesu, contra omnes Satanæ insultus, & scuto misericordiæ tuæ protege me, quoniam in bonitatis tuæ præsidio tota est reposita spes & fiducia mea. Nihil quidem meritorum habeo, quod allegem apud te; malorum heu nimis multum video, sed per tuam misericordiam confido me salvandum. Ita in pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Tibi laus & gloria in seculorum secula. Amen.

EPILOGUS ET MONITUM LECTORI.

HAs precationes, mi Lector, pro animam agentibus dicendas, tu ipse pro teipso, dum sanus es, pauculis mutatis, sæpius dices, si sapis. Putem ego ad vitam sanctius instituendam vix efficacius quicquam cogitari, quàm lacrimabilem illum hominis moribundi statum. Tunc illud Domini vaticinium etiam in moribundos pronunciatum luculenter se prodit: Quia venient dies in te, &
Luc. c. 19. v. 43. & 44. circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique & ad terram prosternent te, & non relinquent in te lapidem super lapidem. Hæc certe, oculis testibus, in homine moribundo fiunt. Circumdant illum angustiæ, fatigant sollicitudines diversæ, vallant dolores, tentant cacodæmones, peccata præterita in terram prosternunt, supplicia futura perterrefaciunt, creata omnia deserunt. Et licet morientis lectulum peritissimi medicorum cingant, nullus juvare potest, nisi medicus è cælo. Æterna lex à principio dicta omni huic Mundo, nasci, denasci; oriri, aboriri: nec quidquam stabile aut firmum arbiter ille rerum esse voluit præter seipsum.

Ab-

Abeunt omnia in hunc naſcendi pereundique fatalem gyrum, & longævum ſit aliquid in hac machina, æternum nihil. Per tuam ergo ipſius, mi Lector, ſalutem te rogo, memento æternitatis. Momentum eſt vita; eheu momentum eſt! ſed pendet ab hoc momento ſive perenne bonum, ſive perenne malum. brevis eſt labor; voluptas omnis evaneſcit; ſola ignorat finem æternitas: Memento æternitatis.

FINIS.

APPROBATIO
R. P. PROVINCIALIS.

PRodromum Æternitatis, *quem P. Hieremias Drexelius Societatis nostræ Presbyter scripsit, aliquod ejusdem societatis Theologis censum probatumque; Ego Gualterus Mundbrot, Societ.* Jesu *per superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R. P. N. Generali Mutio Vitellesco, in lucem dari permitto.*

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei sigillo munitum Monachii 27. Iulii. Anno 1627.

Gualterus Mundbrot.

SYL-

SYLLABUS
IN
PRODROMUM ÆTERNITATIS.

CAPUT I.
Mortis memoria proponitur
SANIS.

§. 1. Lectori lux, & ingressus ad sermonem, Pag. 2
2. Quotidiana mortis memoria. 3
3. Memoria mortis, potens in omnia peccata pharmacum. 4
4. Bonæ vitæ clausula, quanti sit: è Seneca. 6
5. Omnis homo, nullus homo: ex Arbitro. 7
6. Mortales unius dieculæ. 8
7. Idem confirmatius traditur. 9
8. Longæ vitæ spes, & vota inania. 10
9. Homo pulvis. 12
10. Homo vere miser. 13
11. Quid igitur est homo? 15
12. Ad rei funebris osores. 17
13. Omnis vita lacrimæ. 18
14. Lacrimas solatur Deus. 19
15. Mors Nativitas. 20
16. Ubique Mors. 23
17. Mors sua cuique domi est. 24
18. Mors inexorabilis. 25
19. Mors certissima, est incertissima. 26
20. Mors plurimis repentina, pene omnibus insperata. 28

§. 21.

§. 21. Mortis repentinæ antidotum 34
22. Dies vitæ pauci, & mali. 38
23. Qua ratione juvenis poſſit mori ſenex, 39
24. Paradoxum: Quiſquis voluit, diu vixit. 41
25. Moriendum eſt, moriendum. 42
26. Mortis memoria varie refricanda. 44
27. Novum induſium, nigræ litteræ. 48
28. Omnis dies obſervandus. 50
29. Sandapila ultimum ſuperbiæ noſtræ folium. 51
30. Vita quid eſt? 55
31. Vitæ Mimus. 56
32. Vitæ humanæ typus. 58
33. Vitæ prologus, narratio, epilogus. 59
34. Omnis vita brevis, etiam longiſſima. 61
35. Non longiſſima, ſed honeſtiſſima vita, optima. 62
36. Magnam vitæ partem non vivimus, 64
37. Maxima vitæ labes, procraſtinatio. 66
38. Venatus mortis. 68
39. Cur quotidiana ſpectantes funera, mortem non cogitemus. 69
40. Compendioſiſſima & optima mortis præmeditatio. 70
41. Hodie mihi, cras tibi. 71
42. Ergo dum vivis, vive. 72

§. 43. Si

§.43. Si cras, quare non hodie? 74
44. Cur mors horribilis? 75
45. Inopina, sed formosa mors. 76
46 Vigilandum & orandum. 79
47. Deo fidendum. 80
48. Quando domino visum. 82
49. Ad Deum in omnibus recurrendum. 84
50. Orationes. 85

CAPUT II.

Mortis memoria commendatur.

ÆGROTIS.

§. 1. Ingressus ad Sermonem; & an Morbus malum. 94
2. Ægrotus ad Amicos, ad morbum, ad Morbi lethalis initium, ad Mortem, ad Christum Dominum. 96
3. Mœroris Antidotum. 100
4. Non semper mulsum 101
5. Christiana generositas, mortis contemptus. 101
6. Mortis contemptæ specimẽ. 103
7. Animus ad Mortem promptus. 105
8. Mortem timent, qui non prævident. 108
9. Mortem timent, qui vitam negligunt. 109
10. Tria morbi gravia. 111
11. Morbus virtutum ludus. 112
12. Morbus corporis, animi salus. 113

§. 13. Morbus Æternitatis monitor. 114
14. Morbus igitur optandus. 115
15. In morbo quid legendum. 116
16. In morbo semper orandum. 118
17. In doloribus & aliàs per diem quid cogitandum, quid agendum. 119
18. Aliter sani aliter sentimus ægri. 121
19. In omni ægrimonia, pia ad Deum suspiria. 122
20. Ægroti quædam vitia. 123
21. Tres theses omnibus viribus ægroto propugnandæ. 126
22. Ægroti sitis quî curanda. 127
23. Ægroti sudarium. 129
24. Ægroti lectulus. 130
25. Ægroti delitiæ, Christi Hortus. 132
26. Christi inter Olivas lectulus. 134
27. Mater Domini, ad ægrotum revisens, his eum compellat. 136
28. Humanæ voluntatis cum divina consensus, & conspiratio. 137
29. Desperationi occurrendum. 140
30. Spes vitæ melioris miserias mitigat. 142
31. Spes vera vitæ beatissimæ. 143
32. Tranquillitas è vera spe. 145
33. Solatium è doloribus. 146
34. Dolores omnes frangit Patientia. 148
35. Patientiæ specimen, Mendicus. 150

36. Patientiæ typus, Princeps Magnus. 152
37. Patientiæ ſpeculum, Rex Maximus. 154
38. Patientiæ ſpecimen, typus, ſpeculum, exemplar abſolutiſſimum, Chriſtus Dominus. 157
39. Panoplia ægroti, Patientia. 858
40. Tandem migrandum eſt: hoſpites ſumus. 161
41. Certus vitæ terminus. 162
42. Prima ægroti objectiuncula. 164
43. Contra alias ægroti querimonias. 167
44. Ægrotus ad ſeipſum, contra ſeipſum. 169
45. Ægrotus ad Deum. 170
46. Ægrotus cum Deo paciſcitur. 175
47. Deo gratias, aſſiduum ſit ægroti canticum. 176
48. Ægroti vera in Deum fiducia. 179
49. Conſtanter. 182
50. Orationes. 185

CAPUT III.

Mortis memoria repræſentatur

MORIBUNDIS.

§. 1. Ars bene moriendi compendio traditur. 212
2. Tempus male perditum, quomodo recuperandum. 214

§. 3. Brevis vita quomodo extendenda. 215
4. Finis rerum omnium; æternitatis nullus. 216
5. Hominis moribundi consideratio. 218
6. Stantes mortui. 219
7. Ante mortem mortui. 221
8. A seipsis sepulti. 222
9. Consideratio sepulchri. 226
10. Testamenta novem. 227
11. Epitaphia novem. 231
12. Cur æquo animo moriendum, caussæ novem. 240
13. Mors igitur formidanda non est. 245
14. Quomodo Sancti mortem desiderent & tamen formidant. 247
15. Mors mala vitam malam sequitur. 249
16. Mors bona vitam bonam sequitur. 250
17. Qualis vita, talis mors. 254
18. Bonæ mortis votum. 256
19. Somnus Mortis frater. 257
20. Mortis prodromi. 258
21. Quid ad mortis nuntium respondendum. 261
22. Mors dulcissima, sed pessima. 262
23. Melior mors quam vita amara. 263
24. Beatitudo mortis. 266

§. 25. Valedictio morientis ad vivos eadem via secuturos. 268
26. Morientium extrema monita. 271
27. Christus invitatur, 275
28. Moribundus animatur. 276
29. Resurrectionis Fides. 277
30. Spes Resurrectionis, solatium maximum. 281
31. Spes cœli. 282
32. Suspiria ad cœlum. 283
33. Solatia adversus mortem, compendio dantur. 285
34. Contra invitè morientes. 288
35. Moribundi scopulus, dilatio. 290
36. Moribundi dolores & terrores. 291
37. Moribundi promptus animus. 294
38. Moriturus, Fide, Spe, Charitate se armat. 295
39. Ægro & Moribundo quid semper corde ac ore versandum. 297
40. Moribundo singulariter observanda. 298
41. Moribundo quid faciendum; è Blosio. 299
42. Moribundum refrigerantia. 301
43. Moribundi ad Deum suspiria & preces. 303
44. Moribundi vera in Deum fiducia. 307
45. Moribundi cereus. 308
46. Moribundi verba ultima. 310

§. 47. Humanæ voluntatis ad divinam conformatio, summi momenti est, præcipuè sub vitæ finem. 312
48. Moribundus alterum in Golgotha latronem æmuletur. 314
49. Heliotropium, contra omnes morbos & mortem, pharmacum. 315
50. A moribundo dicenda, aut moribundo prælegenda. 317

FINIS.